

## Tā âti-âti tândí Yésũ rî tāsĩ Lúkã drí îgĩlĩ rî Lúkã

*Tā 'ě'á zĩlã nĩlĩ sĩsĩ rĩ*

Nõõ rĩ'á búkũ drĩ-káká Lúkã drí îgĩlĩ rî rĩ'dĩ. Gólã îgĩ búkũ gólã Tã 'Ē'ě kã rĩ kpá nĩ. Lúkã rĩ'á dõkõtórõ 'ĩ, gólã â'dó kô 'bãsurú Yúdã yĩ kã 'ásĩ. Gólã â'dô trá Póólõ rĩ âcĩ tõ ázĩ ró Póólõ òtĩrĩ nĩ 'bãdrĩ ngĩ ãzã 'bá yĩ 'ásĩ rĩ. Búkũ rĩ 'dĩ 'bá yĩ gólã îgĩ trá õjĩlã ãmbã ãzã rú bê Tĩyõfĩlẽ rĩ drĩ, tãlã gólã rĩ ãmbálẽ gõ'dá kpá tã lẽ 'bã ãzã 'bá yĩ â'dó 'bã bê õjĩlã Yúdã yĩ kã ró rĩ 'bá yĩ bê tã Yésũ rĩ tāsĩ rĩ sĩ.

Tã Lúkã drĩ ãmbálẽ rĩ kĩ, Ôvãrĩ lẽ õjĩlã ndrĩ, gõ'dá Yésũ 'díyĩ pã 'bã õjĩlã kã 'ĩ ndrĩ. Ī'dĩ tã 'dĩ kã rĩ tí rĩ, gólã drĩ â'dózó í'dígówá gólã õjĩlã gólã õjĩlã ázĩ drĩ lẽlẽ kô rĩ 'bã yĩ tāsĩ rĩ bê dũũ, õzõ ãzã 'bã rú bê Lázãrõ rĩ tí, ágámvá gólã rĩ 'bã tã 'lẽlẽ íyĩ átã drĩ tã rõrõ ãkó rĩ gõ'dá lãfã átã lâ drĩ fẽlẽ drĩlã rĩ ãzã 'bã ndrĩ rĩ, gõ'dá kpá bélé-bélé ù'dú 'bã Zãkáyõ, õjĩlã tândĩ Sãmãrĩyã lé 'bã ró tã tândĩ 'ě 'bã íyĩ ãjú-'bã-ãzĩ drĩ rĩ, gõ'dá kpã ãmbã ãjú 'bũ 'bã Rómã kã kã, gõ'dá kpã í'dígówá òkó ãzã 'bã yĩ õjĩlã ázĩ drĩ lẽlẽ kô rĩ yĩ kã bê, gõ'dá kpã tã ngã òpã 'bã gólĩyĩ rĩ ãpálẽ Yésũ bê rĩ 'bã yĩ kã bê.

Lúkã rĩ tã íyĩkã îgĩlĩ vó lâ ndrẽndrẽ bê dódó gõ'dá tã ífĩ â'dó 'bã bê rĩ 'bã yĩ gólã drĩ 'bãzó lâ sĩrũ-sĩrũ, tãlã õ'bã ró í'dígówá íyĩkã bê â'dólẽ pãtĩ. Í'dígówã ãmbã võ ãzã 'bã yĩ, gólã ùsũ â'bã'á Mãrĩyã, Yésũ rĩ ândrẽ tí sĩ. Gõ'dá ãgĩ í'dígówá 'dĩ 'bã yĩ ãzã 'bã yĩ kô búkũ ãzã 'bã yĩ 'ásĩ. Lúkã kĩ nĩ rĩ, Yésũ õ'ě rãtãã Ôvãrĩ drĩ ândãlã dũũ, tã â'dálẽ ãmã gólã rĩ vó bê 'bã ró nõ 'bã yĩ drĩ, gõ'dá gólã âtã tã kpã dũũ Lĩndrĩ Tândĩ Ôvãrĩ kã tāsĩ. Gólã â'dã tã kpã kĩ, ngã fẽfẽ ãngĩ Ôvãrĩ kã ãmã drĩ rĩ, rĩ'á tã õnjĩ ãmãkã ãyẽ-ãyẽ lâ rĩ'dĩ.

1-4 Ægô ãmbá Tÿyõfílẽ, tã ãgĩ-ãgĩ nô ní drí õjílã äzã 'bá yí ãní drí 'bázó gólÿíyí bẽ Kúmú Yésü 'á rí yí bẽ. Má lẽ trá tã nô ífí lâ mbîmbî lâ átálé ãní drí tã Yésü kã tãsi. Õjílã äzã 'bá yí rí'á nî ÿÿí trá dódó, ãgĩ ÿÿí tã trá tã gólákã tãsi. Má nî trá tã õjílã nã 'bá yí drí ãgĩlî 'dî rí'á tã pãtî-pãtî rû 'ẽ 'bá trá rí ÿ'dî. Õjílã nã 'bá yí ÿ'dî rí 'bá ÿÿí tã gólákã rí ãcílî õjílã drí rí ÿ'dî, mã rí gógó mã rí trá tã gólákã 'dî tî lâ ñalé õjílã nã 'bá yí bẽ. Má drí kpá tã 'dî ndrê 'bá lâ äzã 'bá yí úsúzó ãmã drí rîzó tã 'dî tî lâ ñalé gólÿíyí bẽ. Má újü tã gólÿíyí drí ãgĩlî 'dî ãgĩlî ó'dî mãnisî tãndí ró, tãlã nî lẽ ró tã lâ bẽ ndrî dódó. Tã mã drí ãgĩlî ãní drí nõ ãtõ rí'á Yésü rí tÿtî 'ásî búúú ãcálé gólã rí gõgõ Ôvãrí ngálã úrú 'álã rí 'á.

*Tã tã gólã Yõwãní rí tîzó rí tãsi*

5 Ndrô gólã tîbê Yõwãní rí tîzó rí 'á rí, Ærödê ÿ'dî kúmú ró 'bãdrî Yüdayã kã rí drî. Ndrô gólã 'dî 'á rí, ãgô äzã rí'á drî-'bá lâ'bí 'ẽ kã rí ró, rú lâ Zãkãriyã, õkó lâ rí rú íyíkã Ælîzãbêtã. Gõ'dã Ælîzãbêtã rí átã kpá drî-'bá lâ'bí 'ẽ kã 'î. 6 Zãkãriyã yí õkó lâ bẽ tã 'ẽ'ẽ gólÿíyíkã rí'á tãndí ró Ôvãrí rí lÿfî drî 'á. Gólÿíyí rô Ôvãrí rí tî-võ trá, té õzõ Ôvãrí drí lÿlê rí tí. 7 Gólÿíyí cú ÿtî mvã ãkó, tãlã Ælîzãbêtã rí'á óndó 'î. Gólÿíyí 'dó kpãrãtî ãrãkã ró.

8 Tã 'ẽ'ẽ gólã drî-'bá lâ'bí 'ẽ kã rí kã 'dî, órî 'ëlã Yêrõsãlémã 'álã jó ãngî Ôvãrí kã nã 'á. Zãkãriyã yí drî-'bá lâ'bí 'ẽ kã äzã 'bá yí bẽ gólÿíyí 'bãsúru dãwã rí gógó Zãkãriyã kã rí 'ásî rî,\* drîlÿíyí ãnîzó Yêrõsãlémã 'álã rîlî ngã ãjî bẽ tûrû-tûrû õzõ bãhûrû kãtî rí zãlé Ôvãrí drí úrú 'álã.

\* 1:8 1.8 'Bãsúru dãwã Drî-'bá 'dî 'bá yí lîzõ ÿÿí trá düü, drîlÿíyí ÿÿí lâfálé cãzó 'bãsúru 'dî 'bá yí 'ásî dãdã, gõ'dã 'bãsúru dãwã Zãkãriyã kã rí úzî íyíkã ÿ'dî Æbîjã. 'Bãsúru dãwã 'dî 'bá yí, lôsî gólÿíyíkã rí ÿ'dî, drîlÿíyí rîzó ãnîlî ngîngî ãndãlã rî ndrô ãlõ sî, nî'á Yêrõsãlémã 'álã ngã fêfê fêlê Ôvãrí drí.

Gólíyî 'ê ÿyî tã 'dî òrî Yúdã yí kâ drí ndrî. Kâÿyî vósí cé lãnjátúlí bê, drî-'bá lã'bí 'ê kâ ãlô rî drí fizó jó ạngí Ôvâri kâ 'dî 'álâ rílí ngá ấjị bê rî zãlé Ôvâri drí ùrú 'álâ.

<sup>9</sup> Kâÿyî ãzâ sî, lãnjátúlí bê, Zākāríyã rî ãzî-ãzî yî zî gólâ trá 'bãlé rî'á ngá ấjị bê rî zãlé jó ạngí Ôvâri kâ nã 'á. Drílã gōzó fílí jó ạngí 'dî 'á cé élêwálâ. <sup>10</sup> Ôjílã ãzâ 'bá yî bê dũũ, rî ÿyíkã ïví 'álâ rãtãã 'êlé.

<sup>11</sup> Gólâ rî bê ngá ấjị bê 'dî zãlé jó ạngí 'dî 'álâ rî, mālâyíkã lãjó'bá Ôvâri kâ drí âcázó. Mālâyíkã 'dî rî âdrélé ãnyî vò ngá zãzó 'dî rú, drî-ágó lésí ró. <sup>12</sup> Gõ'dá gólâ ndrê mālâyíkã 'dî bê rî, gólâ lârô trá, dặkặrũ, lèlè ró. <sup>13</sup> Gõ'dá mālâyíkã 'dî drí tã âtázó gólâ drí kî nî rî, “Ní 'ê ùrị kô. Má ãnĩ ï'dî tã nô âtálé ní drí nô, rãtãã ánikã rî'á 'êlé ÿtú vósí cé rî, Ôvâri ârî trá. Ánî ôkó Êlízabétã â'dô rũ 'bã'á 'â bê. Drílã mvá tịzó ágó ró. Ní â'dô rú lâ zị'á Yōwánĩ. <sup>14</sup> Ánî lịfị â'dô wã'á tōwã mvá 'dî tãsí. Ôjílã ndrî sị lâ ÿyî â'dô ári gũ'á tã 'ê'ê tãndí mvá 'dî kâ rî tãsí. <sup>15</sup> Tã ífị lâ ï'dî rî'á nõtí, tãlã Ôvâri zị gólâ trá rílí ôjílã lịfị ícílí tã mbịmbị sî. Ôvâri zị gólâ trá 'bãlé ôjílã ífịfị ró, tã 'ê'ê gólâkã â'dô 'bã'á ngũ ãzî-ãzî lãfálé sî. Gólâ mvú òdrá kô. Líndrí Tãndí Ôvâri kâ â'dô rî'á gólâ bê gólâ rî lôpélé gólâ rî pã'á tã ÿyíkã 'êlé ndrî tãndí ró. <sup>16</sup> Gólâ â'dô ôjílã òrî Ísĩrã'élè kâ rî 'bá yí kâ drî lâ yî ájã'á 'dèlé Ôvâri vó. <sup>17</sup> Gólâ â'dô 'dè'á sịsị vò êdélé Ôvâri drí â'dézó gólâ vó. Gólâ â'dô tã âtĩ-âtĩ tãndí Ôvâri kâ pẽ'á, drílã ôjílã ãsézó ndrî árilã. Gólâ rî gógó â'dô 'bã'á kpá mbârakã bê, òzô tã ạngũ 'bá Êlĩyã tĩbê drã 'bá ặkặ ró rî tí. Gólâ â'dô tã pẽ'á mvá rî átã yî drí mvá lâ yí bê gólíyî 'bãlé â'dólé ãyikô ró 'â ặ'dị sî. Gólâ â'dô tã pẽ'á ôjílã gólíyî árimãkô 'bá drí, gõ'dá drílíyî ÿyî jãzó tã mbị rî ÿsũlị ï'dî. Gólâ â'dô tã pẽ'á ôjílã drí ÿyî êdézó njãã tã ònjí ákó Ôvâri drí âcázó ùsũlã ÿyî ndrî.”

<sup>18</sup> Zākāriyā drí tā âtázó mālāyíkā 'dī drí, “Â'dô 'bā'á ángô tí ró yā? Mā trá ārākā ró, âmā ôkó kpá trá ārākā 'í rí.” <sup>19</sup> Mālāyíkā 'dī drí tā-drī lôgōzó kí nī rí, “Mā Gābērélē 'í'dī. Mā lājó'bá Ôvāri kâ 'í'dī. Ôvāri âjô mâ tā tândí nõ âtálé ní drí, gō'dá ní lēé kô. <sup>20</sup> Tā âmā âjózó 'í'dí bê lâ rí rí'á tā pātī'í, â'dô rú 'ē'á té ôzō má drí âtálé 'dī tí. Gō'dá ní lēé tā má drí âtálé 'dī bê kô rí, ngbāangbānō nīlí sīsí 'álâ Ôvāri â'dô ânī 'bā'á ũ'dú'dú ró.”

<sup>21</sup> Gō'dá ôjílā gólíyī ívī 'álâ rí 'bá yī iyíkâ drē zāâ âdré'á jó ángí 'dī tīlí Zākāriyā rí tēlé âfólé rí, gólíyī kí, “Zākāriyā rí njálé jó 'á nõ ā'dô 'ē'á yā?” <sup>22</sup> Gō'dá gólâ âfô bê rí, âtá úlí gō'dá kó kô, tālâ gólâ trá ũ'dú'dú ró. Rí tā âtálé cé drí sī. Gō'dá ôjílā 'dī 'bá yī âtâ iyī tā trá kí nī rí, “Dī, gólâ ndrē tā lârákô âzâ 'bá yī trá jó 'á tólâ.”

<sup>23</sup> Gō'dá 'dī rí vósí rí, kâyī 'dī 'bá yī gólâ drí rízó ngá 'ē'ē 'élé jó ángí Ôvāri kâ 'dī 'álâ rí ndrē rú trá. Gólâ ngá trá gólé 'bā 'álâ té 'bādrī mvá iyíkâ rí 'álâ. <sup>24</sup> Gō'dá ôkó lâ Ēlīzābētā 'bā rú trá 'â bê. Ēlīzābētā rí trá 'bā 'á lâmú ákó 'bā-tī 'ásí pará njī. <sup>25</sup> Ēlīzābētā kí nī rí, “Ngbāangbānō Ôvāri pâ mâ trá. Gólâ ndrē mâ bê rí, âmā ízā gâ trá gólâ lífí, má 'bā rú trá 'â bê. Gólâ trō anyī trá má drī sī.”

<sup>26</sup> Ēlīzābētā bê trá 'â bê pará njī-kázíyá rí, Ôvāri drí lājó'bá iyíkâ Gābērélē rí âjózó ízámvá âzâ rú bê Māriyā rí ngálâ. Māriyā 'dī rí rīlí Nāzāretā 'álâ. Nāzāretā rí'á Gālílāyā 'á. <sup>27</sup> Gólâ lē tā trá āgô âzâ rú bê Yōsépā rí trōzó ágó ró. 'Dī gólâ nī drē āgô tā kô. 'Dī Yōsépā rí'á kúmú Dāwūdī rí ózōwá 'í'dī. <sup>28</sup> Gābērélē drí âcázó Māriyā ngálâ tā âtálé kí nī rí, “Tā â'dī-â'dī Ôvāri kâ ââ'dô ní bê. Gólâ lē nī trá kôrô.”

<sup>29</sup> Tā âtálé 'dī sī rí, Māriyā rí drī lījā trá, gō'dá gólâ nīí úlí ífí Gābērélē drí âtálé yí drí 'dī kô. <sup>30</sup> Gābērélē drí gōzó tā âtálé gólâ drí kí nī rí, “Māriyā, ní 'ē ũrī kô, tālâ Ôvāri zī

nî trá cé ì'dî élêwálâ òkó mvá àzì lãfálé sî 'bälé 'díyî pã 'bá rî ândrê ró. <sup>31</sup> Ní â'dô rû 'bã'á 'â bê, gõ'dá ní drí tǐzò lâ mvá ágó ró. Ní â'dô rû lâ zī'á “ ‘Yésū’ ”. <sup>32-33</sup> Gólâ ì'dî tǐbê Dǎwúdǐ rî ózōwá ró rî, gõ'dá gólâ kpá ì'dî tǐbê Ôvârí drí tã lâ 'bälé kī'á nī rî, yí â'dô âjò'á lâ rǐlí kúmú ró òrī ànikâ rî 'bá yî drǐ zãâ ǎdükü ãkó rî ì'dî.”

<sup>34</sup> Mǎrýā kī nī rî, “Dĩ rî â'dô 'bã'á ángô tí yã? Mâ drē 'díyímvá ró nō. Má nǐj drē tã ägô kã kpá kô nō.” <sup>35</sup> Gǎbêrélē kī, “Ôvârí rî mbârākã â'dô ânî 'bã'á trá rû 'bälé 'â bê, tǎlâ mvá rî 'dî â'dô 'bã'á Ôvârí rî mvá ró, gólâ â'dô té õzô Ôvârí rî gógó kâtí. <sup>36</sup> Ní ndrê drē, ânî áró Ēlǐzābétã gólâ óndó 'î gõ'dá kpá ārākã ró, ngbãangbânō rî, gólâ trá cú 'â bê párá nǐj-kázíyá. <sup>37</sup> Tã ämbá nã 'bá yî, Ôvârí â'dô 'bã'á lâ rû 'elé cú ìtí lãñō ãkó. Úlí Ôvârí kã cú mbârākã bê.” <sup>38</sup> Mǎrýā kī, “Mâ rī'á rû ì'bū 'bá Ôvârí kã ì'dî. Má rî gólâ rî rôlê zãâ rōrō kárá. Má â'dô rû 'bã'á mvá 'dî bê. Tã 'dî â'dô â'dó'á ìtí.” Gǎbêrélē drí Mǎrýā rî äyézó, gōzó nǐlí.

<sup>39</sup> Gõ'dá nǐngá sī rî, Mǎrýā drí ngá íyíkã êdézó 'wãâ'wã nǐzó íyî áró Ēlǐzābétã rî ndrêlé. Ēlǐzābétã rî rǐlí 'bǎdrǐ mvá äzã 'á, vō lâ 'dî lütú ró 'bǎdrǐ Yüdayã kã rî 'álâ. <sup>40</sup> Mǎrýā drí âcázó Ēlǐzābétã drí 'bã 'álâ, gōzó filí jó 'álâ, nî-bê-yã fêlé Ēlǐzābétã drí. <sup>41</sup> Gólâ fê nî-bê-yã bê Ēlǐzābétã drí rî, mvá drí rû ì'wãzó Ēlǐzābétã 'á. Gõ'dá Línđrî Ôvârí kã ìmbã Ēlǐzābétã rî lǐfǐ trá tã nǐnǐ sī. <sup>42</sup> Gõ'dá Ēlǐzābétã kī nī rî, “Óô Mǎrýā, Ôvârí 'bã lǐfǐ trá ní drǐ kôró òkó àzì drǐ sī, tǎlâ Ôvârí zī nī trá mvá íyíkã tǐlí. Mvã tǐbê ní drí 'e'á tǐlâ nō rî, Ôvârí lē trá kôró. <sup>43</sup> Tǎlâ â'dô 'î, ní drí ânízó âmã ndrêlé yã? Mâ cú ìtí fōlōgã ró nō. Nî âmã pã 'bá rî ândrê ì. <sup>44</sup> Má nǐ trá kī, ní â'dô 'bã'á Ôvârí rî ândrê ró, tǎlâ mvá mâ rî gógó 'á nō ì'wã rû trá äyíkô drí nî-bê-yã ní drí fêlé má drí 'dī sī. <sup>45</sup> Ôvârí lē nî fǐ trá kôró, gólâ â'dô

'ë'á tã 'dĩ 'ëlé té õzõ drílã âátalé mālāyíkã drí rĩ tí pãtĩ ró.”

*Nõo lóngó Mārīyã kã ì'dĩ*

<sup>46</sup> Gõ'dá Mārīyã drí Ôvârí rĩ lúyízó lóngó sĩ nõtí,  
“Má rĩ nõ Ôvârí rĩ lúyílí gólã tíbê 'díyĩ pã 'bá ró nõ.

<sup>47</sup> Gólã 'bã mã trá â'dólé äyíkõ sĩ.

<sup>48-49</sup> Mã gólã áyábálã ró nõ, gólã 'bã lífí trá má drĩ.

Nõngá sĩ, òkó äzí ndrĩ kĩ nĩ rĩ, mã trá cú ândrã-tãndĩ bê,

tãlã Ôvârí tíbê mbârãkã äkĩ nõ,

gólã â'dô fãfã fë'á kpá nĩ mã drí tã 'dĩ 'bá yĩ 'ëzó.

Gólã ì'dĩ â'dô-â'dô gólãkã drí 'bãlé ngĩ õjílã ndrĩ drĩ sĩ,

tã tãndĩ gólãkã rĩ'á ämbã.

<sup>50</sup> Ämã ìzã gã trá gólã drĩ.

Õzõ mã õrõ gólã rĩ, gólã â'dô ämã pã'á, õzõ gólã drí ämã  
ä'bíyã yĩ pãrë äkũ ró rĩ tí.

<sup>51</sup> Gólã rĩ drí rĩ'á mbârãkã bê õjílã gólīyĩ lómbé-lómbéwá  
'bá rĩ 'bá yĩ ìzãzó volé.

<sup>52</sup> Gólã â'dô kúmú gólīyĩ lómbé-lómbéwá 'bá ró rĩ yĩ ìngá'á  
volé kītĩ kúmú kã rĩ drĩ sĩ,  
gólīyĩ 'bã 'bá volé 'álã rĩ 'bãzó ì'dĩ sīsĩ 'álã.

<sup>53</sup> Gólã rĩ pĩpĩsílĩ mvëëmvê ró, õjílã gólīyĩ 'bã 'bá ìzã ró rĩ  
yĩ pãlé.

Gõ'dá gólã lëé õjílã gólīyĩ ärõ-ärõ 'bã ngã ämbã ä'dô ró 'dó  
yĩ drí 'dĩ 'bá yĩ kô.

<sup>54</sup> Ngbãângbã nõ rĩ, gólã 'bã trá zãã tã íyíkã yĩ drí âátalé ämã  
ä'bíyã yĩ drí rĩ ì'dĩ.

<sup>55</sup> Gólã rĩ ämã pãlé, gõ'dá gólã zĩ ämã, Äbãrãyãmã rĩ õrĩ yĩ,  
õjílã íyíkã ró. Ì'dĩ 'dĩ.”

<sup>56</sup> Mārīyã rĩ trá áró lâ Ëlīzãbétã bê parã nã. Ëlīzãbétã  
drí mvã tĩzó zãlõ, drílã gõzó gólé.

<sup>57</sup> Ēlīzābētā tị mvá trá mvá ágó ró. <sup>58</sup> Gólâ rî áró yî, gólâ rî rû-lě-āzī yí bē trá ìyî ndrī āyīkō ró, tālâ Ôvârí 'bā gólâ trá mvá tịlị gólâ drí 'bārē òkó ádrá ró rî 'á.

<sup>59</sup> Kâyî nị-drī-lâ-rī vósī rî, òjílā āzâ 'bá yî ânī ìyî trá mvá 'dī àjílí 'dělé bāsā 'á. Kâyî 'dī trá kpá kâyî gólâ rú zīzò mvá 'dī drī rî ì'dī. Gólīyī kī nī rî, “Mvá 'dī rú lâ úzị Zākārīyā.” <sup>60</sup> Gõ'dá Ēlīzābētā lěé kô. Ēlīzābētā kī nī rî, “Mvá 'dī rú lâ rī'á Yōwánī.” <sup>61</sup> Òjílā 'dī 'bá yî kī nī rî, “'Dī rî lâ 'bí àmákâ rī ì'dī, mvá 'dī rú lâ zīzò òzò áró lâ yí kâtí. Nī áró āzâ àkó rú bē Yōwánī.” <sup>62</sup> Gõ'dá gólīyī ìjī Zākārīyā trá kī nī rî, “Ní lě mvá nō rú lâ zīlị à'dī ì'dī yā?” <sup>63</sup> Zākārīyā drí gōzò mvá 'dī rú lâ ìgīlị wárāgā bī drī kī nī rî, “Úzị rú lâ Yōwánī.” Òjílā 'dī 'bá yî lâ rō trá. <sup>64</sup> Kôrô Zākārīyā rî tị drí rû nịzò úlị àtálé ìyî tị sī. Drílâ ìtónāzò Ôvârí rî lúyílị. <sup>65</sup> Gõ'dá āzī-āzī lâ yí trá 'dó ùrī ró. Tā 'dī lậ 'bū trá ndrī vō nā 'bá yî 'ásī. <sup>66</sup> Òjílā ndrī tā 'dī 'bá yî àrī 'bá rî ìyî trá 'dó tā ìsū-ìsū ró, gólīyī kī nī rî, “Á! Mvá rî nō à'dô lâ 'ì yā?”

### *Nôô lôngó Zākārīyā kâ ì'dī*

<sup>67</sup> Gõ'dá nīngá sī rî, Ôvârí nị Zākārīyā rî tị bē rî, Líndrī Tāndī Ôvârí kâ drí gólâ rî lịfị ìmbázò tā nịnị sī, úlị àtázò nōtí,

<sup>68</sup> “Má lúyî drē Ôvârí àmákâ.

Gólâ trá ānyī 'ē'á 'dīyī pā 'bá àjólé àmâ drí mbârākâ bē.

<sup>69</sup> 'Dīyī pā 'bá nō rî à'dô 'ē'á 'bālé àmâ drī ndrī kúmú ró.

Gólâ à'dô 'bā'á nī àmâ lịpị ró, òzò gólâ rî à'bíyạ Dặwúđị tībē Ôvârí rō 'bá rī tí.

<sup>70</sup> Ặkù ró rī, tā àngū 'bá Ôvârí kâ drí tā lâ àtílí kī'á nī rī,

<sup>71</sup> Ôvârí à'dô àmâ pā'á nī àmâ ặjụ-'bá-āzī yí drịgạ sī, ìzāá ìyī àmâ kô.

<sup>72</sup> 'Dī rī tā gólâ drílâ 'bālé zāà àmâ à'bíyạ drí ặkù ró rī ì'dī.

Gólâ à'dô tá gólâ drílâ 'bālé gólīyī drí 'dī 'bā'á drílâ rú 'ézò.

73 Gólâ 'bã tā rî gógó 'dĩ trá rû 'lêlé Ābārāyāmã drí, gō'dá  
tā rî gógó 'dĩ drí rû 'êzó.

74 Gólâ â'dô âmâ pã'á âmâ ãjú-'bá-ãzí yî dríḡá sî, mã ì'bũ  
ró rû bê yî drí cú ití ũrî ãkó.

75 Gō'dá kpá mã rî ró bê tā mbî 'bá ró yî lîfî.

76 Âmâ mvá, má âtâ tā nô ní drí.

Ní â'dô 'bã'á tā ãngũ 'bá mbârākã bê kôrô rî ró.

Ní â'dô 'bã'á tā âmâ pã 'bá kã lóyá 'bá ró.

Ní â'dô kpá 'bã'á lîfî ícî 'bá ró òjílã drí âcâ-âcâ âmâ pã 'bá  
kã rî drî lâ t̃l̃é.

77 Ní â'dô òjílã lîfî ícî'á nî kî nî rî, Ôvârî rî'á pîpîsîlî bê  
mvêemvê ró,  
tãlã gólâ â'dô rî'á nî tā ònjí òjílã kã âyélé.

78 Ôvârî âmákã rî'á 'â ã'dí bê kpá ngá l̃l̃ê bê.

79 Gólâ â'dô âcá'á òjílã 'bãlé rû òjálé ngî tā 'ê'ê ìyíkã rî 'ásî.

Gólâ â'dô âmâ ícî'á 'bãlé mbî Ôvârî ágálé,

Ôvârî rî pîpîsîlî drí â'dízó âmâ rú.

Gólâ â'dô òdrã ũrî gólã rî 'bã âmâ lîfî òjálé òzô ìnrîkúwã  
kâtî rî trõ'á vólé âmâ pîpîsîlî 'ásî.

Gólâ â'dô lãtî Ôvârî kã rî î'î'á ngbángbã, gólã rî pîpîsîlî â'dô  
â'dí'á â'dí'á âmâ rú ndrî. Ī'dî 'dî."

80 Gō'dá Yōwānī mbâ trá ąngí ągô ró, gō'dá gólã nî trá  
rîlî õmã 'álã êlêwãlã bũũũ âcálé ndrô gólã drílã rîzó tā p̃l̃é  
òjílã gólîyî Yūdáyã kã rî 'bã yî drí rî 'á.

## 2

*Tã gólã Yésũ rî t̃z̃ó rî*

*(Mătáyô 1.18-25)*

1-2 Ndrô nã 'bã yî sî, kúmú ąngí Rómã kã ãzã rî'á kúmú  
ãzí drî sî ndrî, rú lâ rî'á Ągúsütũ. Kúmú ąngí 'dĩ drí tā



'bázò òjílã drí ndrī kī nī rī, <sup>3</sup> òjílã ògò tílílí 'bãdrī ÿyí à 'bíyá yí tìzò rī 'ásī, nī'á ÿyí rú ìgílí 'bã-tì ÿyíkã vó ró bélé-bélé tāsī.\*

<sup>4-5</sup> Ìkù ró rī, Yòsépã rī à 'bíyá rī trá 'bãdrī mvá gólã zìlì Bětēlémē 'dī 'á, gólã 'bãsurú kúmú Dãwúdì yí kã rī 'ásī. Gõ'dá nĩngá sī rī, Yòsépã yí ngã ÿyí trá Mãriyã bê, Nãzãrētã 'ásī nílí Bětēlémē 'álã ÿyí rú ìgílí bélé-bélé tāsī. Mãriyã 'bã rú trá 'à bê mbãràkã Ôvãrì kã sī. <sup>6</sup> Gólìyì òtìrì rī Bětēlémē 'álã rī, kãyì Mãriyã drí 'èzò mvá tìlì rī câ trá, ùsù gólã trá tólã.

<sup>7</sup> Mãriyã drí gòzò mvá sísí ÿyíkã tìlìlì ágó ró. Drílã mvá 'dī gòzò ítã sī ngóló-ngóló gólã rī lãlè òmã 'ã'í drī. Gólìyì rī'á jó gólã kãbìlìkì drí rìzò 'á lâ rī 'á, tãlã vò yú'dãwã drìlìyì àyìzò jó ùmú kã rī 'álã.

<sup>8</sup> Kãyì 'dī 'bá yí 'á rī, òjílã àzã 'bá yí kpá rī'á ÿyí kãbìlìkì ÿyíkã lòkì'á ngãcì sī òmã 'álã. <sup>9</sup> Mãlãyíkã Ôvãrì kã àzã drí ànìzò gólìyì ngálã. Gõ'dá ìnrìkúwã àmbã ngãcì kã 'dī drí gòzò 'balé òzò ítú-àyì kãtì, kãngbè-kãngbè, lãgù-lãgù ró. Lòkì 'bá 'dī 'bá yí lãrò ÿyí trá ùrì bê.

<sup>10</sup> Mãlãyíkã 'dī drí tã àtázò drìlìyì kī nī rī, “Nī 'è ùrì kò, tãlã Ôvãrì àjò mã trá tã tãndí pēlé ànì drí. Tã tãndí mã drí ànìzò ì'dí bê lâ nõ à'dò òjílã ndrī 'è'á àyìkò ró, <sup>11</sup> tãlã àndrò nõ rī 'dìyì pã 'bá tìbè Ôvãrì drí tã lâ àtálé kī'á nī rī, àà'dò àjò'á lâ òjílã pãlè rī, útì trá Bětēlémē 'álã. <sup>12</sup> Nī à'dò ùsú'á lâ 'wãã. Tã pãtìlì ró rī, òzò nī òcã trá Bětēlémē 'álã rī, nī à'dò mvá òdè ùsú'á ògò trá ítã sī ngóló-ngóló jó kãbìlìkì drí rìzò rī 'á. Àndrè lâ lâ trá òmã 'ã'í drī.”

<sup>13</sup> Kòrò 'dũ rī vòsì rī, mãlãyíkã Ôvãrì kã údúgú'bì drí rìzò ÿyì ànìlì ùrú lèsì lóngò ngò Ôvãrì rī lùyì-lùyì bê kī nī rī, <sup>14</sup> “Òjílã ndrī ùlùyì Ôvãrì ùrú 'álã rī,

\* 2:3 2.3 Ìnyì 'bãdrī gólã Yúdáyã 'dī lãgátì 'bãdrī àzã rú bê Sírìyã 'dī kúmú lâ ÿyíkã Kìrìnyã ì'dí.

gólâ lě òjílã trá kôrô.

Gólâ 'bã iyî pîpîsîlí trá â'dî-â'dî ró ânî rú ndrî. Ī'dî 'dî."

<sup>15</sup> Mălâyíkã údúgú'bí Ôvârí kâ 'dî 'bã yî drí gōzó úrú 'álâ.

Gō'dá lókí 'bã 'dî 'bã yî drí tã ĩ'bîzó kí nî rî, yî ònî drě Bětělémě 'álâ tã gólâ mălâyíkã 'dî 'bã yî drí rî'á pělâ ĩyî drí 'dî ndrělé. <sup>16</sup> Gólîyî râ ĩyî trá 'wãâ'wã, nî'á tã nã ndrělé, drílîyî mvá òdé 'dî úsúzó ândrê lâ bê, mvá òdé 'dî ólã trá vūdrî òmã 'ã'í drĭ.

<sup>17-20</sup> Gō'dá nîngá sî rî, drílîyî nîzó gólé volé lōngó Ôvârí rî lûyî-lûyî kâ bê. Tã tîbê drílîyî ârílí gō'dá kpá drílîyî ndrězó lâ rî'á kpá té òzō mălâyíkã 'dî 'bã yî drí âtálé drílîyî rî tí. Òjílã gólîyî tîbê tã kăbîlíkî lókí 'bã yî drí âtálé nō ârî 'bã lâ ĩyî rî, gólîyî trá 'dó ndrî lâ-rô-lâ-rô ró tã 'dî ârîrî 'á.

Gō'dá nîngá sî rî, tákō tã tîbê sîsî Ôvârí drí rî'á âtálâ Măriyã drí mălâyíkã íyíkã sî rî âgâ trá ndrî gólâ 'á. Drílã rîzó tĭtĭ dĭyĭ rĭ'á tã 'dĭ ĩtō lâ ĩsŭlí.

<sup>21</sup> Kăyĭ nĭ-drĭ-lâ-rĭ vósĭ rĭ, ó'bê mvá 'dĭ trá bāsã 'á, gō'dá átã lâ zĭ rú lâ trá Yésũ, té òzō Găbĕrĕlĕ drĭ âtálé ândrê lâ Măriyã drĭ rĭ kătĭ.

*Tã gólâ Yésũ rî â'dázó jó ąngĭ Ôvârí kâ 'álâ rĭ*

<sup>22-24</sup> Mvã 'dĭ tĭtĭ lâ vósĭ rĭ, Măriyã drĭ 'ĕzó lâ kăyĭ nyâ'dĭ-rĭ, drílĭyĭ gōzó ngălĕ nĭlí Yôsĕpã bê Yĕrôsălĕmã 'álâ. Gólĭyĭ câ bê rĭ, nĭ ĩyĭ trá filĭ jó ąngĭ Ôvârí kâ rĭ 'álâ mvá 'dĭ â'dálĕ Ôvârí drĭ kpá ngá fĕfĕ ĩyĭkã fĕlĕ Ôvârí drĭ. Ngá fĕfĕ drílĭyĭ fĕlĕ 'dĭ rĭ'á âmámō rĭ, â'dô tã 'bã'bã Ôvârí drĭ 'bălĕ Músã sĭ rĭ vó ró, tãlã 'dĭ rĭ'á mvá sĭsĭ 'ĭ.

<sup>25</sup> 'Dĭ vósĭ rĭ, âgô âzã bê rĭ'á Yĕrôsălĕmã 'á tólã, rú lâ rĭ'á Sĭmónã. Gólã rĭ'á âgô tãndĭ 'ĭ. Gólã 'ĕ lâ'bĭ 'dĭ 'bã yĭ trá ndrĭ bê rĭ, gólã drĭ tã gólã Lĭndrĭ Tãndĭ Ôvârí kâ drĭ rĭ'á âtálã drílã rĭ rōzó. <sup>26</sup> Lĭndrĭ Tãndĭ Ôvârí kâ 'bã tã trá gólã drĭ kí, gólã ôdrãã kô té gólã drĭ 'dĭyĭ pã 'bã ndrĕzó

zãlô. <sup>27</sup> Línđrí Tãndí Ôvârí kã drí tã âtázó drílã ònĩ ró bê jó ąngí Ôvârí kã nã 'á tólã. Gõ'dá 'dĩ rĩ kpá trá té kâyî gólã Măriyã yĩ drí nĩzó ágó lâ Yôsépã bê filí jó ąngí 'dĩ 'álã ngá fěfě ãyĩkã fělé Ôvârí drí rĩ 'dĩ. Sĩmónã drí drĩ 'bězó gólĩyĩ bê jó ąngí nã 'á tólã. <sup>28</sup> Gõ'dá gólã ndrê mvá nã bê rĩ, nĩ trá, yĩ trõ mvá 'dĩ trá yĩ rú ândré lâ rú sĩ. Gólã kĩ, “Dĩ rĩ 'díyĩ pã 'bá Ôvârí drí tã lâ âtálé rĩ 'dĩ.” Gõ'dá drílã gõzó Ôvârí rĩ lûyĩlĩ kĩ nĩ rĩ,

<sup>29-30</sup> “Kúmú ámakã Ôvârí, má 'ê ăwô-ĩtĩ ămbá ní drĩ, tãlã ní ăjõ mvá 'dĩ ăngó 'á nõ, 'dĩ má ă'dô gõ'dá drã'á, má ndrê gólã trá cú ămã lĩfĩ sĩ.

<sup>31</sup> Mvã 'dĩ ní 'bã trá, kó ăkũ ró õrĩ nõ 'bá yĩ pãlé ndrĩ ăngó 'á nõngá.

<sup>32</sup> Mvã, nĩ ă'dô 'bã'á õzõ lăşĩ kőkõ kâtĩ Ôvârí rĩ íffĩ ă'dalé õjĩlã ăngó 'á nõ 'bá yĩ drĩ ndrĩ.

Gólã 'dĩ ălõ õjĩlã ĩşĩrã'élé kã 'ásĩ gólã 'é 'bá õjĩlã ndrĩ drĩ lûyĩlĩ rĩ. 'dĩ 'dĩ.

<sup>33</sup> 'Dĩ vósĩ rĩ, Măriyã yĩ Yôsépã bê trá ãyĩ lâ-rõ-lârõ ró úlĩ Sĩmónã drĩ âtálé 'dĩ 'á. <sup>34-35</sup> Sĩmónã drĩ gõzó õrě fělé gólĩyĩ drĩ, gõ'dá Sĩmónã drĩ tã âtázó Măriyã drĩ kĩ nĩ rĩ, “Nĩ ărĩ drě, õjĩlã ăzã 'bá yĩ ă'dô ãyĩ ătálã kĩ, ăwô, tã pătĩfĩ ró, Ôvârí ăjõ gólã nĩ ăngó 'á nõngá, gõ'dá õjĩlã 'dĩ 'bá yĩ, Ôvârí ă'dô gólĩyĩ pã'á. Gõ'dá õjĩlã ăzã 'bá yĩ ă'dô ãyĩ ătálã kĩ, 'élé, Ôvârí ăjó gólã nĩ kõ, gõ'dá õjĩlã gólĩyĩ tĩ 'dĩ 'bá yĩ Ôvârí ă'dô gólĩyĩ ĩzã'á. Óõ Măriyã, ní gólã rĩ ăndrê, ní ă'dô 'bã'á ĩzã kőkõ bê rõõ lăŋõ 'é 'bá gólã rĩ 'élé rĩ sĩ.”

<sup>36-37</sup> Gõ'dá kôrõ 'dĩ rĩ vósĩ rĩ, õkõ ăzã drĩ kpá ăfĩzó jó ąngí Ôvârí kã 'dĩ 'á, rú lâ ănã, Făŋũwélě rĩ mvá 'ĩ, 'băşúrú ăşérã yĩ kã. Gólã tã ăngũ 'bá 'ĩ. Gólã rĩ'á õkõ ădrã 'ĩ, ndrõ lâ trá nyã'dĩ-sũ-drĩ-lã-sũ. Ágó lâ gĩ gólã bê rĩ, 'é ãyĩ trá ndrõ nĩ-drĩ-lã-rĩ, ágó lâ drĩ gõzó drãlé. Gólã rĩ gõ'dá trá

ãyízi ró ágó lâ rî vólé drî 'ásî zãâ ágó ãkó. Gólâ rî'á kâyi vósí cé jó ąngí Ôvârí kâ 'dî 'álâ râtáã 'e'á Ôvârí drí, gō'dá rî kâyi ãlô tâ îsûlí nōtí kî'á nî rî, ngá nyānyā 'ēzó yí drí rî kô, cé rîzó râtáã 'ēlé î'dî Ôvârí drí. <sup>38</sup> Gō'dá gólâ ndrê mvá 'dî bê rî, gólâ nî trá kî nî rî, 'dî rî 'díyî pã 'bá 'î Ôvârí ngá lésî. Gólâ lûyî Ôvârí trá, gō'dá lânjî tâ lâ trá gólîyî rî 'bá 'díyî pã 'bá tēlé Yērosālémã 'álâ ânîlí Ôvârí ngá lésî ąngó 'á nōngá ôjîlá íyîká pālê rî yî drí.

<sup>39</sup> Gō'dá nīngá sî, Yōsépã yî Mārîyã bê Yēsũ rî òdê yí bê nî îyî trá rîlí Nāzārétã 'á 'bãdrî zîlí Gālîláyã rî 'álâ.

*Tã Yēsũ drí 'bãzó drê* 'dîyîmvá ró rî

<sup>40</sup> Mvã Yēsũ 'dî mbã trá tólã mbârãkã bê. Gólâ trá tâ nîñî bê ąmbã. Ôvârí pã gólâ trá. <sup>41</sup> Ndrô vósí cé, gólâ rî átã yî ąndrê lâ bê rî îyî trá nîlí Yērosālémã 'álâ kārãmã lâvũ-lâvũ kôrô kâ 'ēlé. <sup>42</sup> Gō'dá gólâ ôtîrî 'bãã ndrô bê mûdrî-drî-lã-ngã-rî rî gólâ nî trá lâmúlî íyî átã yî íyî ąndrê bê Yērosālémã 'álâ kārãmã 'dî 'ēlé. Áró lâ yî dũũ nî îyî trá 'dó gólîyî bê.

<sup>43</sup> Kārãmã 'dî vósî rî, Yōsépã yî Mārîyã bê ngã îyî trá gólê Nāzārétã 'álâ, gō'dá mvã Yēsũ 'dî 'bê íyîngã vò trá ąkpãkã'dã Yērosālémã 'álâ cú îtî, ąndrê lâ yî átã bê drí nî ãkó. <sup>44</sup> Átã lâ yî nîyî îyî ąndrê lâ bê kî'á nî rî, gólâ ã'dô ąkpã vólé rî kô. Gólîyî kî îyîká rî, gólâ ôlâvũ trá áró lâ ązã 'bá yí bê sîsî 'álâ. Kâyi drîlîyî ngãzó íyîngã nîlí rî sî, lâñjãtúlî bê, îtú drí firî 'á, Yōsépã Mārîyã bê gō'dá drîlîyî rîzó gólâ rî ndãlé. <sup>45</sup> Gō'dá gólîyî ndã gólâ trá kpî, úsú îyî gólâ kô ązî-ązî lâ yî lâfálê sî. Gō'dá gólîyî drí gōzó vólé Yērosālémã 'álâ gólâ rî ndãlé kpã ó'dí. <sup>46</sup> Ndã îyî gólâ trá kâyi rî sî, drîlîyî gōzó nîlí gólâ rî úsúlî jó ąngí Ôvârí kâ 'dî 'álâ, íyîngã rî'á lâ'bî ímbã 'bá rî 'bá yî lâfálê, rî'á úlî gólîyîká ąrî'á, kpã rî'á gólîyî îjî'á tâ îjî-îjî ązã 'bá yî sî. <sup>47</sup> Ôjîlá rî 'bá îyî tâ gólâ

drí âtalé rî 'bá yî ârílí rî, tî lâ ÿyî â'dî trá tã gólâ drí rî'á âtalâ rî 'á kpá tá ÿjî gólâkâ rî 'á, tãlá gólâ nî tá trá kôró.

<sup>48</sup> Gõ'dá ândrê lâ Mãriyã âtã tá trá gólâ drí nõtí kî nî rî, “Ãmã mvá, ní 'ê amã drí nõ ã'dô tá 'î yã? Ãmã ánî átã bê gõ'dá trá ùrî ró, tãlá mã ndã nî trá kpî.” <sup>49</sup> Gõ'dá gólâ lôgõ ùlí vó trá gólîyî drí nõtí, “Nî rî amã ndãlé ãmbá vó ãzã 'bá yî 'ásî nõ ã'dô tãsí yã? Nî nîjî kô kî'á nî rî, bê má drí 'ê'á rîlí jó amã átã Ôvãrí kã rî 'á tá gólâkâ rî 'êlé yã?” <sup>50</sup> Mãriyã yî Yõsépa bê nîjî ÿyî tá ífî gólâ drí âtalé 'dî kô. <sup>51</sup> Drîlîyî gõzó ândrê lâ yí bê átã lâ yí bê 'dũwã Nãzãrétã 'álã. Gólâ rô íyî átã yî trá ândrê lâ bê tã ãmbá 'dî 'bá yî 'ásî ndrî. Ândrê lâ ÿsũ tá gólâ kó rû 'ê 'bá gólâ rî tîrî 'á rî trá gõ'dá âgã trá 'á lâ, rî trá tá ÿsũlí ãmbá tá lâ sî. <sup>52</sup> Gólâ mbã trá mbãrãkã bê, gólâ ícî íyî lífî trá tá nîjî ãzã 'bá yî sî. Ôvãrí trá ãyîkô ró ãmbá gólâ bê. Gõ'dá kpá õjílã gólâ rî nî 'bá rî yî, gólîyî kpá trá ãyîkô ró gólâ bê.

### 3

*Tã tã pëpë Yõwãní kã tãsí*

*(Mãtáyõ 3.1-12; Mãrãkõ 1.1-8; Yõwãní 1.19-28)*

<sup>1</sup> Gõ'dá Yësũ õtírî cãã ndrô nyã'dî-trã-drî-lã-ngã-mûdrî rî, Tîbérîyã í'dî kúmú ãngí 'î kúmú ãzí drîjî sî ndrî 'bãlé Ægúsütũ rî vó 'á. Tîbérîyã 'ê trá kúmũ 'á ndrô mûdrî-drî-lã-ngã-njî. Tîbérîyã 'bã kúmú Pílãtõ trá Yüdãyyã lé 'bá yî drîlí, gõ'dá kúmú Êródê Ænitípã\* trá Gãlîlãyyã lé 'bá yî drîlí, gõ'dá kúmú Fílîpõ íyîkã trá Ætûríyyã lé 'bã drîlí gõ'dá kpá Trãkónî bê, gõ'dá kúmú Lîsãní íyîkã Æbîlínî 'álã. <sup>2</sup> Kãyífã í'dî drî-'bã drî-'bã Yúdã yí kã rî 'bá yí kã 'î, gólâ rî ã'bî Ænãsí bê. Kãyî 'dî 'á rî, Ôvãrí drí tá âtãzó Yõwãní drí kî nî rî, “Ngbãângbãnõ rî, ní îtõná õjílã 'bãlé tá pëpë

\* 3:1 3.1 Êródê Ænitípã yî Fílîpõ bê átã lâ yî í'dî Êródê gólâ 'ê 'bã Yësũ rî õdê fûlí rî.

sĩ njãê látı́ 'á rılı Ôvârí rı drı tēlé lâgúlı́.” Yôwánı rı'á ômã 'á.

<sup>3</sup> Gõ'dá Yôwánı drı ngázó nılı lâmú bê tâ 'balé ôjılã rı 'bá anyı áyágá Jörödénı lâgátı rı yı drı. Tã gólã drı rı'á pēlá rı ı'dı rı'á nõtı, “Nı âdı drı tâ õnjı 'ásı Ôvârí rı rólé. Gõ'dá nı ânı má drı lümvú dázó ânı drı bābātızı ró áyágá Jörödénı 'dı 'á tâ â'dâ-â'dâ ró kı'á nı rı, nı âjã drı trá tâ õnjı ânıkã 'ásı. Nı ô'ê tâ 'dı rı ı'dı rı, Ôvârí â'dô ânı âyé'á tâ õnjı ânıkã 'ásı.”

<sup>4-5</sup> Ākpã ākú ró rı, Ôvârí 'bã tâ ângũ 'bá äzã trá rú lâ Īsáyã tâ pēlé Yôwánı rı tãsí nõtı,  
 “Āgô äzã â'dô rı'á ôtrélé ômã 'á kı nı rı,  
 'Nı êdê látı mbı Kúmú ânıkã 'díyı pã 'bá rı drı âcázó lâmúlı drı lâ sí.

<sup>6</sup> Ā'dô ıtı rı, õrı ndrı 'bãdrı āmbá nõ 'bá yı 'ásı â'dô ıyı nı'á lâ tã kı nı rı,  
 nõõ ägô gólã Ôvârí drı 'é'á âjólã rı ı'dı.' ”

Īsáyã 40.3-5

<sup>7</sup> Nıngã sı rı, ôjılã āmbá rı trá ânılı Yôwánı ngálã gólã ôdã ró lümvú bê ıyı drı bābātızı ró. Ô'bı āmbá 'dı 'bá yı lâfálé sı, ôjılã äzã 'bá yı lē ıyı tâ-drı kpá trá lümvú dázó ıyı drı. Gõ'dá gólıyı gã ıyı dó drı âjálé tâ õnjı ıyıkã 'ásı. Gõ'dá Yôwánı drı tâ âtázó gólıyı drı kākārākã sı kı nı rı, “Ānı â'dô rı'á ôzõ ını gólıyı rã 'bá lâsı ngbõlırı ágálé sı rı kâtı. Nı ışu ânıkã bê rı, nı â'dô 'é'á ngá pälé õmbã Ôvârí kã 'ásı cé bābātızı sı yã? <sup>8</sup> Ôzõ nı ôlē trá ngá pälé rı, 'dövó nı âjã drı volé tâ õnjı ânıkã 'ásı. ıtı rı, tâ 'é'ê tãndı ânıkã â'dô â'dó'á ôzõ lõ'wã tãndı kâtı, tãlã āâ'dâ ró bê kı, pãtı nı âjã drı trá volé tâ õnjı ânıkã 'ásı. Gõ'dá nı âyé tâ ışu ânıkã kı'á nı rı, nı āâ'dô 'é'á ânı nyáanyã pälé lângõ Ôvârí drı 'é'á fēlá ânı drı rı 'ásı, tãlã ânı rı'á Ābārāyãmã rı ózõwã yı ı'dı rı. Tã 'dı ıcã kô ânı pälé. Nı ârı drē, Ôvârí mbārākã bê â'dô

kúní mvá nõ 'bá yí ôjá'á Ābārāyámā rī ózōwá yí ró ānī vō 'á. <sup>9</sup> Ānī ōzō fē 'dílí rī kátí ĩnyá'kú nõ drī. Ôvârí 'bā ôlówá trá njāā fē gólíyī 'wā 'bá kô rī yí āgāzō vūdrī. Ôvârí â'dô fē gólâ 'wā 'bá kô rī zā'á ōzō tōtō kátí lāsí gólâ rī 'bá vēlē ãdúkū ākó rī 'á."

<sup>10</sup> Gō'dá ōjílā gólíyī tā gólâ Yōwánī drī âtalé rī ârí 'bá rī, âtâ ĩyī tā trá kī nī rī, "Mā â'dô â'dá'á lâ ángô tí yā kī'á nī rī, ááyē āmā trá tā ōnjí āmákâ tāsī rī, mā rī gō'dá trá Ôvârí rī rōlé ĩ'dí yā?" <sup>11</sup> Yōwánī kī, "Nī 'ê tā tândí ĩ'dí ōjílā drī ndrī lâ'bí āníkâ rī lâvūlī. Ōzō nī â'dô ítá bê rī rī, nī fē ālô rī ōjílā gólâ ítá ākó rī drī. Ōzō nī â'dô ngá-ĩyinyā bê rī, nī câ lâfâlā ōjílā gólâ ĩzā lâ bê rī yí drī."

<sup>12</sup> Gō'dá bélé-bélé û'dú 'bá āzâ 'bá yí kpá rī'á tólâ, gólíyī lē kpá Yōwánī ĩbábátízā ró ĩyī bê tā ōnjí ĩyíkâ tāsī. Bélé-bélé û'dú 'bá 'dī 'bá yí âtâ ĩyī trá Yōwánī drī kī nī rī, "Āmā bélé-bélé û'dú 'bá nõ 'bá yí, mā â'dô āmákâ kó mbîmbî lâ â'dô 'ê'á ĩ'dí yā?" <sup>13</sup> Yōwánī kī, "Nī lôpê lâfâ bélé-bélé kâ 'dī kô sísí 'álâ tā āníkâ rī tí."

<sup>14</sup> Gō'dá ãjú 'bū 'bá āzâ 'bá yí kpá rī'á ĩtí, gólíyī ĩjī Yōwánī kpá trá kī nī rī, "Ngā gō'dá āmā tāsī rī yā?" Yōwánī kī, "Nī 'bā ōjílā ōrī ānī lífí gílí, nī áyē ró ĩyí bê tā āngí ĩyī drī 'elé rī tāsī kô. Nī 'ê ícícíyá ōjílā āzī rú ōnjō sī kô. Lāfâ gólâ rī'á fēlâ ānī drī rī, nī mâ kô."

<sup>15</sup> 'Dī rī kâyī tībē āyīkō drī 'bā'súrú Yúdā yí kâ rī 'bá yí cízō rī ĩ'dí. Gólíyī ĩsū ĩyíkâ bê rī, Yōwánī â'dô 'díyī pā 'bá ĩyī drī rī'á tēlâ Ôvârí ngá lésī rī, â'dô 'ê'á ājólâ ōjílâ pālê rī ĩ'dí. <sup>16</sup> Gō'dá Yōwánī drī tā ĩyázō gólíyī drī kī nī rī, "Mā â'dó kô 'díyī pā 'bá gólâ 'ē 'bá ōjílâ ĩbábátízālē lāsí sī gō'dá kpá Líndrí Tândí Ôvârí kâ sī rī ĩ'dí. Mā āmákâ cé ānī ĩbábátízālē lūmvū sī. Gō'dá āgô āzâ kpá rī'á ānī'á má vó. Gólâ ĩ'dí tībē ānī drī rī'á tēlâ 'ē 'bá âcálē 'díyī pā 'bá ró rī, tā gólâkâ rī ĩ'dí nōtí, ōjílâ tā gólâkâ lē 'bá rī, gólâ â'dô Líndrí

Tãndí Ôvãrí kã fě'á drílã. Gõ'dá õjílã tã gólãkã lě 'bá kô rî, áá'dô ìzã'á lâ lãsí sî. Gólã mbârãkã bê gãrã má drî sî. Má ícã kô kã'bókã gólãkã ângílí pá lâ sî. <sup>17</sup> Gólã íyíkã rî'á õzõ õjílã ãdrúgú cã 'bá kâtí, gólã â'dô ãdrúgú ífí tãndí rî êlél'á dälé yí drí 'bälé ěró 'álã rî î'dî, gõ'dá kúrũmũ lâ 'dĩ dãzó íyíkã tõtõ ró õmã 'álã zälé volé lãsí sî ãdũkũ ãkó.” <sup>18</sup> 'Dĩ rî tã gólã Yõwãní drí rî'á pělã ândálé kárã lãjõ'bã Ôvãrí kã ró õjílã drí rî î'dî, õjílã õ'bã ró lĩfí bê Ôvãrí drî.

<sup>19</sup> Tã äzã Yõwãní drí 'elé rî î'dî nõ. Gólã nĩ trá kúmú Ęródě Ānítípã ngálã, sõ drí-mbílí trá gólã lĩfí tã õnjí Ęródě drí 'elé rî 'á, tãlã Ęródě pã ãdrúpĩ lâ rî õkó rú bê Ęródíyã rî trá gólã drígã sî trólé yí drí õkó ró. <sup>20</sup> Gõ'dá Ęródě ârílí bê tã Yõwãní drí âtálé ítí 'dĩ rî, gólã 'bã Yõwãní trá gãñímã 'á. 'Dĩ rî tã õnjí äzã gólã Ęródě drí 'elé rî î'dî.

*Tã Yõwãní drí Yésũ rî ìbãbãtízãzó rî  
(Mãtãyõ 3.13-17; Mãrãkõ 1.9-11)*

<sup>21</sup> Ākpãkã'dã Ęródě rú drě Yõwãní 'bälé gãñímã 'á kô rî, Yõwãní dã lũmvũ trá õjílã drî bãbãtízĩ ró ãmbã áyágã Jõrõdénĩ kã 'álã. Gólã 'è bãbãtízĩ kpã trá Yésũ drí zãlõ Jõrõdénĩ 'álã. Gõ'dá gólã ndě bãbãtízĩ 'è'è bê rî, Yésũ drí rĩzó rãtãã 'elé drě ãkpãkã'dã lĩmvũ 'á. <sup>22</sup> Kõrõ 'bũũ drí rú nĩjõzó, Líndrí Tãndí Ôvãrí kã drí â'dézõ Yésũ drî õzõ ãtũ'bú kâtí. Úlí drí ã'úzó 'bũũ lésĩ Yésũ drí kĩ nĩ rî, “Nĩ âmã mvã ífífí rî î'dî má drí lělé rõõ rî. Ānĩ tã sũ trá má rú rõõ.”

<sup>23-38</sup> Yésũ trá ndrõ bê nyã'dĩ-trã-drĩ-lã-ngã-mũdrĩ, gólã drí ngã 'è'è ítõzó ãngõ nõ 'á nõngã. Ėjílã ndrĩ ìsũ ìyíkã bê rî, gólã â'dô Yõsépã rî mvã 'ĩ.

*Nõõ rî tã Yésũ rî á'bíyã yí kã rî î'dî  
(Mãtãyõ 1.1-17)*

Ākũ ró rî Ôvãrí 'bã Ādãmã trá.  
Ādãmã tĩ mvã trá rú lâ Sétě.



Sétě tị mvá trá rú lâ Ĕnósã.  
 Ĕnósã tị mvá trá rú lâ Kĕnánã.  
 Kĕnánã tị mvá trá rú lâ Măjălélĕ.  
 Măjălélĕ tị mvá trá rú lâ Yărádã.  
 Yărádã tị mvá trá rú lâ Ĕnókã.  
 Ĕnókã tị mvá trá rú lâ Mĕtūsélĕ.  
 Mĕtūsélĕ tị mvá trá rú lâ Lĕmékĕ.  
 Lĕmékĕ tị mvá trá rú lâ Nówã.  
 Nówã tị mvá trá rú lâ Sémĕ.  
 Sémĕ tị mvá trá rú lâ Ārăpăsádã.  
 Ārăpăsádã tị mvá trá rú lâ Kănánã.  
 Kănánã tị mvá trá rú lâ Sélã.  
 Sélã tị mvá trá rú lâ Ĕbérĕ.  
 Ĕbérĕ tị mvá trá rú lâ Pĕlégĕ.  
 Pĕlégĕ tị mvá trá rú lâ Rúũ.  
 Rúũ tị mvá trá rú lâ Sĕrúgĭ.  
 Sĕrúgĭ tị mvá trá rú lâ Năhórã.  
 Năhórã tị mvá trá rú lâ Térã.  
 Térã tị mvá trá rú lâ Ābărâyámã.  
 Ābărâyámã tị mvá trá rú lâ Ĭsákã.  
 Ĭsákã tị mvá trá rú lâ Yăkóbã.  
 Yăkóbã tị mvá trá rú lâ Yúdă.  
 Yúdă tị mvá trá rú lâ Pĕrĕzĕ.  
 Pĕrĕzĕ tị mvá trá rú lâ Ĕzĕrónĕ.  
 Ĕzĕrónĕ tị mvá trá rú lâ Ārínĭ.  
 Ārínĭ tị mvá trá rú lâ Ādămínō.  
 Ādămínō tị mvá trá rú lâ Āmĭnădábã.  
 Āmĭnădábã tị mvá trá rú lâ Năsónō.  
 Năsónō tị mvá trá rú lâ Sălámō.  
 Sălámō tị mvá trá rú lâ Bō'ázã.  
 Bō'ázã tị mvá trá rú lâ Óbĕdĕ.  
 Óbĕdĕ tị mvá trá rú lâ Yésĕ.

Yésē tị mvá trá rú lâ Dãwúdị.  
 Dãwúdị tị mvá trá rú lâ Nātánã.  
 Nātánã tị mvá trá rú lâ Mātátã.  
 Mātátã tị mvá trá rú lâ Ménã.  
 Ménã tị mvá trá rú lâ Mĕllyã.  
 Mĕllyã tị mvá trá rú lâ Ēllyākímō.  
 Ēllyākímō tị mvá trá rú lâ Yōnámō.  
 Yōnámō tị mvá trá rú lâ Yōsépã.  
 Yōsépã tị mvá trá rú lâ Yúdã.  
 Yúdã tị mvá trá rú lâ Símónã.  
 Símónã tị mvá trá rú lâ Lávị.  
 Lávị tị mvá trá rú lâ Mātátã.  
 Mātátã tị mvá trá rú lâ Yōrímō.  
 Yōrímō tị mvá trá rú lâ Ēllyézē.  
 Ēllyézē tị mvá trá rú lâ Yásōwã.  
 Yásōwã tị mvá trá rú lâ Éřē.  
 Éřē tị mvá trá rú lâ Ēlēmădémō.  
 Ēlēmădémō tị mvá trá rú lâ Kōsámō.  
 Kōsámō tị mvá trá rú lâ Áđị.  
 Áđị tị mvá trá rú lâ Mĕlĕkĕ.  
 Mĕlĕkĕ tị mvá trá rú lâ Nérị.  
 Nérị tị mvá trá rú lâ Sīyátị.  
 Sīyátị tị mvá trá rú lâ Zārăbăbălă.  
 Zārăbăbălă tị mvá trá rú lâ Résă.  
 Résă tị mvá trá rú lâ Yōánã.  
 Yōánã tị mvá trá rú lâ Yódã.  
 Yódã tị mvá trá rú lâ Yōsékĕ.  
 Yōsékĕ tị mvá trá rú lâ Sĕmĕnĕ.  
 Sĕmĕnĕ tị mvá trá rú lâ Mătătīyă.  
 Mătătīyă tị mvá trá rú lâ Mătă.  
 Mătă tị mvá trá rú lâ Nágă.  
 Nágă tị mvá trá rú lâ Ēsílị.

Ēsílĩ tị mvá trá rú lâ Náhũmã.  
 Náhũmã tị mvá trá rú lâ Āmósẽ.  
 Āmósẽ tị mvá trá rú lâ Mātātíyã.  
 Mātātíyã tị mvá trá rú lâ Yōsépã.  
 Yōsépã tị mvá trá rú lâ Jānáyĩ.  
 Jānáyĩ tị mvá trá rú lâ Mĕlĕkĕ.  
 Mĕlĕkĕ tị mvá trá rú lâ Lặvị.  
 Lặvị tị mvá trá rú lâ Mātátã.  
 Mātátã tị mvá trá rú lâ Ēlĩ.  
 Ēlĩ tị mvá trá rú lâ Yōsépã.  
 Gõ'dá Yōsépã ìmbã Yésũ trá ۆzۆ íyî mvá tịlị nĩ rĩ kâtí.

## 4

*Tã Sātánã drí Yésũ rĩ ùjũzọ rĩ  
 (Mātáyõ 4.1-11; Mǎrǎkõ 1.12-13)*

<sup>1</sup> Gõ'dá nĩngá sĩ rĩ, Yésũ trá mbârâkã Líndrí Tǎndí Ôvârí kâ rĩ kâ bê yí 'á rōõ. Gólã ngâ trá 'bǎdrị áyágá Jörödéní kâ 'dĩ 'ásĩ nĩlĩ sịsị 'álâ rĩ, gõ'dá Líndrí Tǎndí Ôvârí kâ drí gólã rĩ àjízọ nĩlĩ lậmủlị õmã 'álâ. Tólã rĩ, Sātánã drí rĩzọ gólã rĩ ùjũlị kậyị nyâ'dĩ-rị sĩ. <sup>2</sup> Kậyị nyâ'dĩ-rị 'dĩ 'bá yí 'á rĩ, gólã cú ití ngá nyānyā ãkó, gólã trá lõfó ró tákányĩ. <sup>3</sup> Gõ'dá Sātánã drí tã àtázọ gólã drí kĩ nĩ rĩ, “Ní ã'đô fị pậtịlị Ôvârí rĩ mvá 'ĩ rĩ, nĩ jã kủnị mvá nõ ngá nyānyā ró nĩ drí nyǎlé.” <sup>4</sup> Gõ'dá Yésũ kĩ, “'É'ê, tã ìgĩ Ôvârí kâ 'á àátã trá nõtí, ‘Õjĩlã rĩ rĩlĩ cé ngá nyānyā sĩ kô. Ngá ãzã lặvũ 'bá ngá nyānyā drịlị sĩ kờrô rĩ kpá bê, tákõ ì'dĩ rĩ'á ứlị Ôvârí kâ.’ ”

Tã 'Bǎ'bã ǎndã 8.3

<sup>5</sup> Sātánã drí kpá gólã rĩ ìngázọ ùrũ 'wǎâ 'bǎdrị ǎmbá nõ 'bá yí ã'đázọ ndrĩ drĩlã. <sup>6</sup> Sātánã drí gۆzۆ tã àtálé gólã drí kĩ nĩ rĩ, “Mǎ ì'dĩ ngá ndrĩ ǎngó nõ 'á lịpị lâ 'lị. ۆzۆ nĩ õlĕ trá rĩ, má ã'đô kpá drị-ǎcê ǎmákã rĩ fĕ'á nĩ drí gõ'dá kpá ngá

tãndí ãmbá ãngó nõ kê rî 'bá yî fě'á ní drí, tã ãzâ 'bá yî ní drí lělé 'elé rî 'ězô ĩ'dí bê lâ. <sup>7</sup> Ōzô ní ütĭ 'ãĭ trá vūdrĭ ámbâ ĩnjĭzó rî, má â'dô kpá mbârâkâ fě'á ndrĭ ní drí.” <sup>8</sup> Yésũ kĭ, “ĭġĭ trá búkũ Ôvârí kê 'á kĭ,

'Kúmú Ôvârí ĩ'dí cé Ôvârí pãtĭĭ ãníkâ ãnĭ drĭ ĩnjĭlí rĭ ĩ'dí, gô'dá ní ĩ'bũ rû cé gólâ drĭ.’ ”

Tã 'Bã'bã Ândâ 6.13

<sup>9</sup> Gô'dá Sātánã drĭ gólâ rĭ âjízó 'wã Yěrôsãlémã 'álâ. Gô'dá Sātánã drĭ gólâ rĭ 'bázó jó ąngĭ Ôvârí kê rĭ äpĭrí lâ 'álâ. Sātánã drĭ tã âtázó gólâ drĭ kĭ nĭ rĭ, “Ōzô ní ã'dô fĭ Ôvârí rĭ mvá ĩ'dí rĭ, ní âwã drě â'delé vūdrĭ ãã'dâ ró tã bê kĭ nĭ rĭ, Ôvârí lôkĭ nĭ trá rōô, <sup>10</sup> tãlã ĭġĭ trá búkũ Ôvârí kê 'á kĭ nĭ rĭ,

'Ôvârí 'bã tã trá mälâyĭkã íyĭkâ yĭ drĭ ánĭ tãsĭ rĭzó ánĭ vó ndrĕlé.

<sup>11</sup> Gólĭyĭ â'dô ánĭ lôkó'á ĩyĭ drĭgã, tãlã ngá ãzãkã ôzó ánĭ rú'bã dôô kô, gbo lé ánĭ pá mvá ôzó kpá rû sĭĭ kúnĭ mvá rú kô.’ ”

Lôngó 91.11-12

<sup>12</sup> Gô'dá Yésũ kĭ, “Búkũ Ôvârí kê 'dĭ 'á rĭ, ókĭ nĭ rĭ, 'Nĭ 'bã Kúmú áníkâ Ôvârí kô rĭ'á ũjũlã.’ ”

Tã 'Bã'bã Ândâ 6.16

<sup>13</sup> Sātánã ũjũ Yésũ bê kpĭĭ ngá ãmbá nõ 'bá yĭ 'ásĭ ĩtĭ rĭ, gô'dá Sātánã âyê gólâ trá drě tãkô.

<sup>14-15</sup> Yésũ drĭ gōzô Gālĭláyã 'álâ. Lĭndrĭ Tãndĭ Ôvârí kê drĭ mbârâkâ fězó drĭlã rĭzó ôjĭlã ĭĭfĭ ĩcĭlí kôô. Gólâ rĭ trá ôjĭlã ĭĭfĭ ĩcĭlí jó tã ârĭ kê rĭ 'bá yĭ 'ásĭ ndrĭ 'bãdrĭ Gālĭláyã kê 'á. Ôjĭlã rĭ trá gólâ rĭ rú lûyĭlí rōô 'bãdrĭ 'ásĭ ndrĭ tã 'ě'ě tãndĭ gólãkã drĭ.

*Tã Yésũ drĭ tã pĕzô Nãzãrétã 'álâ rĭ  
(Mãtáyô 13.53-58; Mărãkô 6.1-6)*

<sup>16</sup> Yésũ drí âgõzó Nāzārētã 'álã, võ yí drí rĩzó trá ãkpãkã'dã 'dĩyĩmvá ró rĩ 'álã. Kãyĩ rãtãã 'èzó rĩ, drílã nĩzó jó tã ânĩ kã rĩ 'álã, 'dĩ íyĩkã kó tã 'è'è gólãkã ì'dĩ. Drílã gõzó àdrélé ùrũ, tãlã gólã lě úlĩ Ôvãrí kã zĩlĩ òjĩlã drí. <sup>17</sup> Gõ'dá ófě wárãgã bí ãzã trá drílã ngóló-ngóló. Wárãgã bí nã 'á rĩ, Ôvãrí àngũ tã gólĩyĩ 'è 'bá rũ 'èlè ìzãtú rĩ 'bá yĩ trá tã àngũ 'bá ĩsáyã tĩ sĩ. Yésũ zĩ úlĩ 'dĩ trá nõtĩ,

<sup>18</sup> “Ôvãrí zĩ mã trá òjĩlã pãlé. Gólã àfě fãfã trá mã drí Líndrĩ Tãndĩ íyĩkã sĩ.

Mã ânĩ trá tã à'dĩ-à'dĩ fělé òjĩlã gólĩyĩ rĩ 'bá lĩfĩ lò'bélé tã ònjĩ ìyĩkã tãsĩ rĩ yĩ drí.

<sup>19</sup> Tã mã drí ânĩ'á àtálã ânĩ drí nõ trá kãyĩ Ôvãrí drí òjĩlã íyĩkã lòfõzó tã àtũ-àtũ 'ásĩ rĩ ì'dĩ.”

Ĭsáyã 61.1-2

<sup>20</sup> 'Dĩ rĩ vósĩ rĩ, Yésũ drí gõzó wárãgã bí yí drí rĩ'á zĩlã 'dĩ rĩ à'bãzó pãlé ngóló-ngóló fělé òjĩlã gólã rĩ 'bá vó lã ndrělé rĩ drĩgã. Drílã gõzó rĩlĩ vũdrĩ rĩ'á òjĩlã lĩfĩ ìcĩlĩ tã yí drí zĩlĩ rĩ yĩ sĩ. Òjĩlã rĩ 'bá ìyĩ ndrĩ 'dĩ 'bá yĩ ìgã ìyĩ bílĩ trá, tã 'è 'bá àfólé rĩ àrízó ndrĩ. <sup>21</sup> Drílã gõzó tã pẽpẽ ìtónãlé nõtĩ kĩ nĩ rĩ, “Ĭtũ gólã àndrõ nõ sĩ rĩ, tã tĩbè mã drí rĩ'á zĩlã ânĩ drí tĩbè nõ 'è rũ trá, àcã trá tã pãtĩ-pãtĩ ró, õzõ tã àngũ 'bá drí ìgĩlĩ rĩ kãtĩ.” Gólã ìcĩ òjĩlã trá tã ífĩ gólã drí rĩ'á zĩlã 'dĩ 'bá yĩ sĩ, gõ'dá ì'dĩ òjĩlã 'dĩ 'bá yĩ ìsũ ìyĩkã bẽ rĩ kĩ, gólã òkĩ yĩ à'dõ ì'dĩ tĩbè tã àngũ 'bá ĩsáyã drí rĩ'á tã lã àtálé rĩ ì'dĩ.

<sup>22</sup> Òjĩlã ndrĩ à'dó 'bá tólã rĩ 'bá yĩ rĩ ìyĩ trá tã tãndĩ àtálé ì'dĩ gólã rĩ tãsĩ. Gõ'dá tĩ lã yĩ drí à'dízó ndrũndrũ tãlã tã tãndĩ gólã drí rĩ'á àtálã 'dĩ 'bá yĩ tãsĩ. Gõ'dá drĩlĩyĩ kpã rĩzó tã àtálé kĩ, “Ĭcã àngõ tĩ ró mvã Yõsépã kã nõ drí rĩzó úlĩ ĩtĩ 'dĩ 'bá yĩ àtálé yã?”

<sup>23</sup> Yésũ àtã trá òjĩlã 'dĩ 'bá yĩ drí kĩ nĩ rĩ, “Nĩ lěé tã mã drí rĩ'á àtálã rĩ kô. Nĩ nĩ nõ úlĩ mãnĩgõ gólã kĩ'á nĩ rĩ, ‘Nĩ

ójó, ní ngi ngá sísí áni rú sī, ní gō ró āzī-āzī rú sī rī ngīlí.' Má âta úlí mǎnīgō 'dī, tǎlá nī ârī tā má drí rīzō tā lǎrākō 'elē Kāpēranómā 'álá rī trá, 'dī nī kī kpá má ō'ê ró bê ānī drí nōngá zālō, yī ōndrê ró, yī ōgō ró tā lēlé. <sup>24</sup> 'Dōvó má lôgō drē úlí mǎnīgō ngiingī ānī drí, 'Tā ângū 'bá ūsū ōrē kō íyī áró yī drígá sī.' <sup>25</sup> Nī ndrê drē, âkū ró rī, tā ângū 'bá Ēlīyā ūsū ōrē kō ōjílā íyíkā drígá sī. Ítī rī, Ôvārī drí gōzō lōfó ōnjí tētē 'balé gólīyī izālē ndrô nâ cú drī bê. Gō'dá 'bãdrī âmā Īsirā'elē kâ 'á rī, âyízí bê rī'á dūū izā 'elá íyī. <sup>26</sup> Gō'dá Ôvārī âjō tā ângū 'bá Ēlīyā kō âyízí rī 'dī 'bá yī pālē. Gō'dá gólâ jô íyīngá Ēlīyā volé 'bãdrī âmákâ nō 'ásī, nī'á âyízí āzâ ngī lâ pālē 'dī. Āyízí rī 'dī Zārēpátā lé 'bá 'ī 'bãdrī Sīdonā kâ 'á.

<sup>27</sup> “Gō'dá kpá kâyī tā ângū 'bá Ēlīsā kâ rī sī, Ôvārī pá ōjílā āzâ ōrī âmákâ nō 'ásī, ngá lâzé bê ōzō ārī 'bá kâtī rī kō, gō'dá gólâ pâ cé âgō rú bê Nāmánā Sírīyā lé 'bá ró rī 'dī, gīâ 'bãsúru lídí 'ásī.”

<sup>28</sup> Gō'dá ōjílā 'dī 'bá yī ârīlí bê tā gólâ drí rī'á âtálâ 'dī rī, drīlīyī ngāzō 'dó ōmbā ró lâvūlí kôô. <sup>29</sup> Ōjílā 'dī 'bá yī ndrī ngá íyī trá ūrū gólâ rī drölē volé 'bãdrī mvá nā 'ásī, nīzō gólâ rī lôzé bê vō cīrīngí'dī'dī rī 'ásī, tǎlá gólâ ââ'dé ró bê drālē volé. <sup>30</sup> Gō'dá gólâ drí íyīngá ngá pázō cú ōjílā ō'bí 'dī 'bá yī lâfálē sī vō 'dī âyélē, gō'dá íyīngá nīzō vō āzâ 'á.

*Tā Yēsū drí tā pēzō Kāpēranómā 'álá rī  
(Márākō 1.21-28)*

<sup>31</sup> Nīngá sī rī, drīlā nīzō gólē Kāpēranómā 'álá.\* Kâyī rātāā kâ sī, gólâ rī'á tā Ôvārī kâ îmbá'á ōjílā drí jô tā Ôvārī kâ ârī kâ 'á tólâ. <sup>32</sup> Gō'dá ōjílā 'dī 'bá yī tī lâ yī drí â'dízō, tǎlá Yēsū îmbâ tā íyíkâ cú drí-âcê Ôvārī kâ rī sī.

\* 4:31 4.31 Kāpēranómā 'Dī rī'á 'bãdrī zīlí Gālīláyā rī 'á.

<sup>33</sup> Āgô āzâ rî'á jó tā ârî kâ 'dî 'á. Āgô 'dî cú rî'á línđrî ònjí ãbãbã Sātánã kâ bê yí 'á, gô'dá línđrî ònjí 'dî òmbê gólá trá. Gô'dá línđrî ònjí 'dî drí trêzô āgô 'dî gbórókô lâ sî úrú kí nî rî, <sup>34</sup> “Yésü, ní îzã âmâ drî kô. Ní ânî nō trá âmâ îzãlé. Má nî trá, ní Ôvârí rî mvá î'dî.” <sup>35</sup> Yésü drí gôzô tā âtálé línđrî ònjí ãbãbã kâ 'dî drí 'alé âdrã sî, “Nî, ní rî títí. Ní âfô āgô 'dî 'ásî.” Ítí rî, línđrî ònjí 'dî drí āgô 'dî vūzô vūđrî òjílã 'dî 'bá yî ândrá. Línđrî ònjí 'dî drí âfôzô āgô 'dî âyélé. Gô'dá línđrî ònjí ãbãbã kâ 'dî 'é gólã ònjí ró kô.

<sup>36</sup> Nîngá sî, òjílã tî drí â'dízó ndrî tã 'dî drí sî. Òjílã 'dî 'bá yî rî ìyî trá tã âtálé ìyî vō 'ásî kí nî rî, “Ā'dî fê mbârãkã Yésü drí línđrî ònjí ãbãbã kâ 'bãzô íyî rôlé rî nî yã?” <sup>37</sup> Gô'dá òjílã 'dî 'bá yî drí tã Yésü drí 'elê 'dî âtázô lâ'búlí ndrî vō 'dî 'bá yî 'ásî.

*Tã Yésü drí ngá lâzé 'bá êdézó rî  
(Mâtáyô 8.14-17; Mârãkô 1.29-34)*

<sup>38</sup> 'Dîi vósî rî, Yésü yî âzî-âzî lâ yí bê drí gôzô ngálé jó tā ârî kâ 'ásî nî'á Sîmónã Pétêrô drí 'bã 'alã nyãsá nyálé. Gô'dá Sîmónã Pétêrô rî âdrã rî'á ngá lâzé ró, rú'bã lâ âmê trá tîlí-tîlí. Ódrí tã lâ pëzô Yésü drí. <sup>39</sup> Yésü drí ânízô âdrélé ãnyî gbãrãkã gólã drí âyízô rî lâgãtí. Gólã kí, “Ngá lâzé 'dî òndê rû.” Kôrô Sîmónã Pétêrô rî âdrã rî rú'bã drí â'dízô. Drílã ngãzô úrú nyãsá lâ'dílí.

<sup>40</sup> Lãnjãtúlí bê, òjílã āzã 'bá yî drí kpá ìyî rû-lê-âzî yî âjízô ngá lâzé ngíngî bê gólã ngálã êdéle. Gólã rî trá íyî drí 'bãlé gólíyî drî, êdê rû ìyî trá ndrî. <sup>41</sup> Gólã rî trá òjílã āzã 'bá yî kpá ìnjílí línđrî ònjí Sātánã kâ 'ásî. Línđrî ònjí 'dî 'bá yî drí trêzô úrú kí nî rî, “Wúú! Nî Ôvârí rî mvá î'dî, 'díyî pã 'bá 'î.” Gô'dá gólã âtã tã trá línđrî ònjí 'dî 'bá yî drí kí nî rî, “Nî rî títí.” Gólã lêé drê kô òjílã drí gólã rî nîlî 'díyî pã 'bá ró.

<sup>42</sup> Idrú rî tí, võ drí âwúrĩ sĩ, gólâ drí ngãzó jãrĩbã nã 'ásĩ âfôlé nĩ'á võ òjílã àkó rì 'álâ. Gõ'dá òjílã 'dĩ 'bá yĩ drí ìyĩ rĩzó gólâ rì ndálé. Gõ'dá ùsù ìyĩ gólâ bê rì, âtâ ìyĩ tã trá drílã kĩ nĩ rì, “Ní rì àmá bê nōngá. Ní nĩ kô.” <sup>43</sup> Gólã kĩ, “Ícá kô má drí rĩzó cé võ ãlô nō 'á, má â'dô nĩ'á kpá võ ãzâ 'bá yĩ 'ásĩ tã Ôvârí kâ âtálé òjílã drí ndrĩ, tãlâ Ôvârí àjô mâ trá tã íyíkã âtálé.”

<sup>44</sup> 'Dĩ võsĩ rì, gólã nĩ trá zãã tã ìmbá bê jó tã Ôvârí kâ ârĩ kâ 'ásĩ 'bãdrĩ mvá 'bãdrĩ Yüdayã kâ 'á 'dĩ 'bá yĩ 'ásĩ ndrĩ.

## 5

*Tã Sîmónã Pétêrô* yĩ Yākóbã yĩ Yōwánĩ yĩ bê drí 'dêzó Yésũ vó rĩ

(*Mãtáyô 4.18-22; Mârãkô 1.16-20*)

<sup>1</sup> Kâyĩ ãzã sĩ rì, Yésũ rĩ'á òjílã ò'bĩ àmbá lĩfĩ ìcĩ'á ãnyĩ lĩmvũ àndrê zĩlĩ Gãlĩláyã rì lãgãtĩ.\* Òjílã lĩzô trá rōô ìfĩ ìyĩ 'â trá ngárã-ngárã rù ìpĩ 'bá rì yĩ, rù lôzê 'bá rì 'bá yĩ bê.

<sup>2-3</sup> Gõ'dá Yésũ ndrê bê ìtĩ rì, òjílã trá dũũ ãnyĩ ãnyĩ yĩ rú rì, gólã ndrê kōlóngbō trá rĩ ìtĩ lĩpĩ lâ yĩ âsê ìyĩ trá ìvĩ 'álã lĩmvũ 'ásĩ. Gólã drí gōzó mbálé ãlô rì drĩ, tãlã óndrê ró yĩ bê tō tã âtárê 'á. Kōlóngbō 'dĩ, lĩpĩ lâ Sîmónã Pétêrô ì'dĩ. Sîmónã Pétêrô yĩ lãmũ-ãzĩyã lâ yĩ bê rĩ'á ìyĩ ìmbá ìyíkã ì'bĩ kâ lĩfĩ lâ êdê'á ngbãã ãnyĩ. Lãmũ-ãzĩyã lâ 'dĩ 'bá yĩ, rú lâ yĩ Yākóbã yĩ Yōwánĩ bê, Zêbêdáyô rì mvá ró rì yĩ. Yésũ drí tã âtázó Sîmónã drí, gólã êêsê drê kōlóngbō ìyíkã 'dĩ fĩnyáwá lĩmvũ 'álã òjílã 'dĩ 'bá yĩ rú sĩ, yĩ gō ró tã âtálé rĩzó gólĩyĩ lĩfĩ ìcĩlĩ lĩmvũ lésĩ ró, ãârĩ ró ìyĩ bê tãndĩ ró.

<sup>4</sup> Yésũ ndê òjílã ò'bĩ 'dĩ 'bá yĩ lĩfĩ lâ yĩ ìcĩ-ìcĩ trá. Drílã gōzó tã âtálé Sîmónã Pétêrô yĩ drí Yākóbã yĩ bê Yōwánĩ yĩ bê kōlóngbō zêlê lĩmvũ gãlĩ 'á, ò'bê ró ìyĩ ìmbá ìyíkã

\* 5:1 5.1 Lĩmvũ àndrê Gãlĩláyã Rú lâ ãzã órĩ kpá zĩlã Gẽnẽsãrétê.



lĩmvũ 'á ĩ'bĩ rũzó. <sup>5</sup> Sĩmónã drí tã âtázó Yésũ drí kĩ nĩ rĩ, “Lĩfĩ ĩcí 'bá, mã rĩ trá ĩmbá nõ 'bĕlé ĩ'bĩ drí ngáčĩ nõ sĩ kárá lĩmvũ nõ 'á, gõ'dá mã rú kó ngá azâ kô. Gõ'dá tãlã ní âtã tã trá âmã drĩ rĩ drĩ sĩ, mã â'dô ĩmbá 'bĕ'á ó'dĩ.”

<sup>6</sup> Gõ'dá 'bĕ ĩyĩ ĩmbá bĕ ândálé rĩ, drĩliyĩ gõzó ĩ'bĩ rũlĩ ĩyĩkã ĩmbá 'á dũũ õzõ tõtõ kâtĩ, âsĕ ĩyĩ kpĩĩ. <sup>7</sup> Drĩliyĩ âzĩ-âzĩ lâ yĩ âzízó ĩyĩ pãlé ĩ'bĩ âsélé lĩmvũ 'ásĩ 'balé kōlóngbõ 'á, ĩmbá gõ'dá trá sĩ'á, 'bã ĩyĩ ĩ'bĩ gõ'dá trá njũ'dã-njũ'dã kōlóngbõ 'á lãnjĩ-lãnjĩ ró, kōlóngbõ trá 'e'á filĩ fifĩ lĩmvũ zĕlé.

<sup>8-10</sup> Gõ'dá Sĩmónã yĩ âzĩ-âzĩ lâ yĩ bĕ ndrĕ bĕ ĩ'bĩ trá dũũ ĩmbá 'á rĩ, tĩ lâ yĩ â'dĩ trá ndrĩ. Sĩmónã drĩ 'ã'ĩ tĩzó vũdrĩ Yésũ ágálé kĩ nĩ rĩ, “Ôvãrĩ, mã nõ õjĩlã õnjĩ 'ĩ. Nĩ, ní 'ĕ âfilĩ kōlóngbõ âmákã nõ 'á âmã pãlé nõ ángõ tí ró, mã cú ĩtĩ áyábálá ró nõ yã?” Yésũ kĩ, “Nĩ 'ĕ ũrĩ kô, ĩtónã ĩ'dĩ ngbãangbã nõ ĩtũ ândrõ nõ sĩ rĩ, tã 'ĕ'ĕ áníkã â'dó gõ'dá ĩ'bĩ âsélé ĩ'dĩ kô. Nĩ â'dô gõ'dá rĩ'á õjĩlã mvã âsélé ĩ'dĩ 'dĕlé má vó tã âmákã rĩ 'ĕlé ĩ'dĩ.” <sup>11</sup> Sĩmónã yĩ âzĩ-âzĩ lâ yĩ bĕ drĩ gõzó kōlóngbõ âsélé lĩmvũ 'ásĩ. ĩtónãlĕ kãpĩ 'dĩ 'á rĩ, Sĩmónã yĩ Yãkóbã yĩ Yõwãní bĕ âyĕ ĩyĩ lôsĩ ĩ'bĩ rũrũ kã trá, âgõ ĩyĩ trá 'dĕlé Yésũ vó lãjó'báná ró.

*Tã Yésũ drĩ âgõ azâ ngá lâzé ãrĩ kã bĕ yĩ rú rĩ êdézó rĩ  
(Mãtáyõ 8.1-4; Mãrãkõ 1.40-45)*

<sup>12</sup> Kãpĩ âzã sĩ, Yésũ rĩ'á 'bãdrĩ mvã azã 'á. Drĩlã âgõ azã ũsúzó ngá lâzé ãrĩ kã bĕ yĩ rú. Ágõ nõ drĩ rĩzó vũdrĩ 'ã'ĩ drĩĩ gólã ágálé rú'bã lô'bãlé kĩ nĩ rĩ, “Kúmú, õzõ ĩĩcã trá ní lĩfĩ rĩ, ní êdĕ âmã rú'bã nõ, â'dô ró bĕ ngbãngbã.” <sup>13</sup> Drĩlã drĩ 'bãzó gólã rú kĩ nĩ rĩ, “Ãwõ-'dĩ, mã lĕ trá ânĩ pãlé êdĕlé rú'bã bĕ lúwã-lúwã.” Nĩngã sĩ rĩ, kôrõ ngá lâzé 'dĩ drĩ ndĕzó âgõ 'dĩ rú sĩ. Ágõ 'dĩ, rú'bã lâ drĩ âgõzó lúwã-lúwã. <sup>14</sup> Drĩlã tã 'bãzó âgõ 'dĩ drĩ kĩ nĩ rĩ, “Nĩ â'dã tã nõ õjĩlã azã drĩ kô. Nĩ nĩ zãlõ ânĩ rú'bã 'dĩ â'dálé drĩ-'bã lã'bĩ 'ĕ kã drĩ,

ní gō ró ngá fěfě fělé Ôvârí drí. 'Dĩ rî tã Ôvârí drí âtalé ãmâ á'bíyã Músã drí tã 'bã'bã ró rî ì'dí. Òzō ní ò'è trá ìtí rî, òjílã ndrî â'dô ìyî nî'á lâ kí nî rî, ní êdê rû trá ngbángbá ãrî 'dî 'ásí.”

<sup>15</sup> Tã Yésù drí rî'á 'èlã nō lã'bù trá zãã ngbĕrĕ vō 'ásí ndrî. Gō'dá ò'bí ãzã 'bá yî ìyíkã kpá zãã ânî'á gólã ngálã úlî gólãkã rî ãrîlî, gō'dá kpá gólã rî ìjílî ìyî êdélé ngá lâzĕ 'ásí.

<sup>16</sup> Gō'dá Yésù rî rî'á 'bĕlé ìyîngã 'bĕ'bĕ ùgũ sî, nî'á vō gólã òjílã ãkô rî 'álã rãtãã ìyíkã 'èlé.

*Tã Yésù drí ãgô ãzã ngá lâzĕ bĕ kôrôkpó ró rî êdézó rî  
(Mătáyô 9.1-8; Mărãkô 2.1-12)*

<sup>17</sup> Gō'dá kãyî ãzã sî rî, Yésù rî'á òjílã ìmbá'á jó ãzã 'á. Lã'bí ìmbá 'bá yî Pãrúsî\* ãzã 'bá yî bĕ rî'á ìyî úlî Yésù kã rî'á âtalã rî ãrîlî kpá gólã rî ùjúlî. Vō drîlîyî ânîzô 'álã 'ásí rî, ãzã 'bá yî ãnyî ãnyî, ãzã 'bá yî jĕjĕ ró òzô Yĕrôsãlĕmã tí rî. Gō'dá Ôvârí rî rî'á mbârãkã fĕlé Yésù drí rîzô òjílã ngá lâzĕ bĕ rî 'bá yî êdélé. <sup>18</sup> Òjílã ãzã 'bá yî ãnjî ìyî ãgô ãzã trá gbãrãkã sî nîzô gólã ngálã. ãgô rî 'dî rî'á kôrôkpó ró. <sup>19</sup> Òjílã 'dî 'bá yî ìcã gō'dá filî jó 'álã kô, tãlã òjílã gō'dá trá rōô búúú ìvî sî. Gō'dá òjílã 'dî 'bá yî drî gōzô mbãlé jó-drĭ 'álã,\* ùpî lōlé jó-drĭ lĕsî ró ãgô nã ìrîzô kôrô gbãrãkã bĕ nyĕ vũdrĭ 'álã ãnyî Yésù ágálé ìtí. <sup>20</sup> Gólã nĭ trá kí nĭ rĭ, òjílã 'dî 'bá yî lĕ ìyî tã trá kí nĭ rĭ, yî rĭ'á cú mbârãkã bĕ ãgô 'dĭ êdézó rĭ, drĭlã gōzô tã âtalé ãgô ngá lâzĕ bĕ 'dĭ drĭ kí nĭ rĭ, “Ámã rû-lĕ-ãzĭ, ááyĕ nĭ trá tã ònjĭ ánĭkã 'ásí.”

<sup>21</sup> Nĭngã sĭ rĭ, Pãrúsĭ 'dĭ 'bá yĭ lã'bí ìmbá 'bá 'dĭ 'bá yĭ bĕ, drĭlĭyĭ rĭzô lôzólé ìyĭ vō 'ásĭ Yésù rú. Drĭlĭyĭ tã âtãzô kí nĭ

\* 5:17 5:17 Pãrúsĭ Pãrúsĭ yĭ rĭ'á òjílã gólĭyĭ ìyĭ â'dálé kí, ìyĭ â'dô tã ònyĭkô lã'bí kã rō 'bá cé tĭtĭ rĭ 'bá yĭ ì'dĭ. Gólĭyĭ 'dó kpãkã ãlô lãmũ-ãzĭyã 'ĭ lã'bí ìmbá 'bá rĭ 'bá yĭ bĕ. Gō'dá gólĭyĭ rĭ tã 'è'è tãndĭ ìyĭkã â'dálé ìvĭ òjílã lĭfĭ drĭtĭ 'á. \* 5:19 5.19 Jó 'dĭ drĭ lã rĭ'á sãlãrã ró ìtĭ.

rî, “Ăgô nõ gólâ rî íyíkâ ã'dô tâ âtálé î'dî, gólâ îsũ íyíkâ bê rî, yí âã'dô Ôvârí î'dî yã? Cé Ôvârí î'dî rî 'bá tâ õnjí õjílã kâ âyéle rî.”

<sup>22</sup> Gõ'dá Yésũ nî tâ îsũ-îsũ gólíyíkâ bê trá ítí rî, drílã gõzó tâ âtálé kî nî rî, “Nî rî tâ îsũlî ítí ã'dô tãsí yã? <sup>23</sup> Mâ gólâ âjólé úrú lésí rî cú rí'á drí-âcê bê ãngó nõ 'á tâ õnjí õjílã kâ âyézo. Â'dô 'bã'á cú ítí lãñõ ãkó má drí tâ õnjí õjílã kâ âyézo cé úlî âtâ-âtâ sí. <sup>24</sup> Gõ'dá õzõ má ñngã ãgõ kôrõkpó ró nõ trá úrú âcî tólé cé úlî âtâ-âtâ sí rî, 'dî ã'dô ã'dálã kî, mâ cú rí'á drí-âcê bê tâ õnjí gólãkã âyézo.” Drílã tâ âtázó ãgõ ngá lãzé bê 'dî drí kî nî rî, “Ní ngã úrú. Ní trõ gbãrãkã ánikã, ní gõ ró 'bã 'álã.” <sup>25</sup> Tã Yésũ drí âtálé 'dî sí rî, ãgõ 'dî drí ngázó úrú, gbãrãkã íyíkâ trólé, zãã nîzó íyí pá sí yí drí 'bã 'álã. <sup>26</sup> Ôjílã tîbê tâ 'dî ndrẽ 'bá trá rî, tî lâ ñyî drí â'dízo. Gõ'dá drílíyî Ôvârí rî lûyízo kî nî rî, “Mã ndrê tâ tî drí â'dízo drí lâ sí rî trá ãndrõ nõ.”

*Tã Yésũ drí Mátáyõ rî zîzó rî  
(Mátáyõ 9.9; Mãrãkõ 2.13-14)*

<sup>27</sup> Gõ'dá 'dî rî vósí rî, kãyî ãzã sí rî, Yésũ rí'á lãmú'á. Gólâ úsũ ãgõ ãzã trá. Ăgõ 'dî bélé-bélé ú'dú 'bã 'í, rú lâ Mátáyõ.\* Mátáyõ rí'á võ íyíkâ bélé-bélé ú'dú kã 'á. Yésũ drí tâ âtázó Mátáyõ drí kî nî rî, “Mátáyõ, ní ãnî 'dëlé má vó lãjõ'bã ámakã ró.” <sup>28</sup> Ítónalé kãyî 'dî 'ásí rî, Mátáyõ âyé ngá 'ë'ë íyíkâ trá, nî trá 'dëlé Yésũ vó.

<sup>29</sup> Níngã sí rî, Mátáyõ drí rû-lẽ-ãzíyã lâ yí âzízó, ãnî ró ñyî ngá nyãlé yí drí 'bã 'álã, tãlã úúsũ ró ñyî Yésũ yí bê lãjõ'bã gólãkã yí bê tólã. Rû-lẽ-ãzíyã lâ 'dî 'bã yí ãmbã lâ rí'á bélé-bélé ú'dú 'bã 'í.

\* 5:27 5.27 Mátáyõ Mátáyõ rî rú ãzã kpá Lãvî î'dî.

Tã lĩfĩ ící 'bá Yúdã yí kã rĩ 'bá yí drí tã Yésũ kã lězó kô rĩ

(Mãtáyô 9.10-17; Mărãkô 2.15-22)

<sup>30</sup> Pãrúsĩ yĩ gô'dá gólĩyĩ ũrũkã â'dó 'bá lã'bí ìmbá 'bá ró rĩ 'bá yí bê ndrê ãyĩ bélé-bélé ù'dú 'bá rĩ 'bá yí tã ònjĩ 'bá ró, tãlã bélé-bélé ù'dú 'bá yí ìzã lã'bí òrĩ gólĩyĩkã trá. Gô'dá lĩfĩ ící 'bá Yúdã yí kã 'dĩ 'bá yí drí tã âtázó lãj'ó'bá Yésũ kã 'dĩ 'bá yí drí kĩ nĩ rĩ, “Yésũ rĩ íyĩkã ngá nyãlé tã ònjĩ 'bá 'dĩ 'bá yí bê tãlã ã'dô 'ĩ yã?”

<sup>31-32</sup> Nĩngá sĩ rĩ, Yésũ drí tã âtázó lĩfĩ ící 'bá 'dĩ 'bá yí drí kĩ nĩ rĩ, “Nĩ ârĩ drê, ngá lãzé 'bá nĩ cé nĩ ójó ngálã ngá ngílĩ. Gô'dá má ânĩ kô tã mbĩ 'bá pãlé, má ânĩ trá tã ònjĩ 'bá âzĩlĩ, tãlã ópã ró gólĩyĩ bê tã ònjĩ gólĩyĩkã 'ásĩ.”

<sup>33</sup> Gô'dá nĩngá sĩ rĩ, lã'bí ìmbá 'bá 'dĩ 'bá yí drí tã âtázó gólã drí kĩ nĩ rĩ, “Tã ârĩ 'bá Yōwánĩ kã rĩ 'bá yí tã ârĩ 'bá Pãrúsĩ yĩ kã bê rĩ ãyĩ trá tĩ 'bilĩ rízó 'álé 'ã'í ró rãtãã 'élé 'ĩ'dĩ, gô'dá tã ârĩ 'bá ánĩkã nō 'bá yí rĩ ãyĩkã ngá nyãlé zãã kárã kpá ngá mvũ'á cú ãtĩ tĩ 'bĩ ãkó ã'dô tãsĩ yã?” <sup>34</sup> Gô'dá Yésũ drí tã-drĩ lógôzô gólĩyĩ drí kĩ, “Nĩ ârĩ drê, gô'dá òdrógô yĩ òtĩrĩ rĩ dũrũbã bê lãgĩ 'á ǎ'bĩ lã drĩ 'bã 'álã rĩ, gólĩyĩ nyã ãyĩ ngá ndrĩ 'dó vō ãlô 'á ãyĩkô 'ezó kô yã? Òzô ã'dô ãtĩ ngbãangbãno rĩ, ãmã tã ârĩ 'bá ámakã bê kpá trá 'dó ãyĩkô ró ngá nyã'á 'dó vō ãlô 'á. <sup>35</sup> Tã â'dã-â'dã lã òzô òdrógô òtĩrĩ â'dó yũ rĩ, gólĩyĩ ã'dô rĩ'á cú ãtĩ ngá nyã ãkó. Kpá ãtĩ, òzô má òtĩrĩ gô ãmã áta ngálã ùrũ 'álã rĩ, tã ârĩ 'bá ámakã ã'dô rĩ'á kpá cú ãtĩ ngá nyã ãkó.”

<sup>36</sup> Gólã âtã trá lã'bí ìmbá 'bá 'dĩ 'bá yí drí kĩ nĩ rĩ, “Má rĩ nō tã ó'dĩ ìmbálé 'ĩ'dĩ tã ârĩ 'bá ámakã rĩ 'bá yí drí, tã ó'dĩ ró rĩ 'ĩ'dĩ tã ǎkũ rĩ vō lã 'á. Tã gólã má drí rĩ'á ìmbálã nō rĩ'á òzô ítã ó'dĩ kãtĩ. Ólósé ítã ó'dĩ ró rĩ kô kpãǎkũ ítã ǎkũ òsĩ 'bá trá rĩ rũ, tãlã ítã ó'dĩ 'dĩ òzó ôró ânjlé volé ítã ǎkũ 'dĩ ùpĩ lã âyélé hōwéê ãvũ-ãvũ ró lãvũlĩ gãrã sísĩ rĩ drĩ sĩ. <sup>37</sup> Gô'dá tã gólã má drí rĩ'á ìmbálã nō kpá rĩ'á òzô òdrã ó'dĩ

kâtí. Â'dó kô tãndí ró õjílã ãzã drí òdrá ó'dí lôrózó mōrá gólã ãkú mbârãkã ãkó rí 'á. Gólã ò'è trá ítí rí, gō'dá òdrá òtírí ãngá rí, mōrá ãkú 'dĩ â'dô pĩ'á, òdrá 'dĩ drí lâsózó vūdrĩ rú ìzãlé. <sup>38</sup> Ítí rí, órĩ òdrá ó'dí lôrólá mōrá gólã tãndí ró rí 'á. Tã 'dĩ tãsí rí, â'dô rĩ'á dódó cú ítí rú ìzã ãkó. <sup>39</sup> Ânĩ lâ'bí ìmbá 'bá nõ 'bá yĩ Pãrúsĩ yĩ bê lě ÿíkã cé tã ãkú rí rōlé ì'dĩ, nĩ â'dô trá òzō õjílã gólã rĩ 'bá ÿíkã cé òdrá ãkú mvūlĩ ì'dĩ rí kâtí, nĩ lěé kô ngá ó'dí ítójōlé ngã 'bô tãndí ró, ngã â'dó kô tãndí ró yã rí, nĩ lěé kpá tã ârí 'bá ámakã drí tã ó'dí ámakã ârílĩ kô. Ì'dĩ 'dĩ.”

## 6

*Tã Pãrúsĩ yĩ drí ngãzó õmbã bê tãlá Yésũ drí lâ'bí kãyĩ rãtãã kã rí kã ìnjĩzó kô rí tãsí*

*(Mãtáyõ 12.1-14; Mãrãkõ 2.23-3.6)*

<sup>1</sup> Kãyĩ rãtãã kã sĩ, Yésũ yĩ rĩ'á lâvũ'á pávó kôró ámvú ãdrúgú ìnjĩ 'bá trá rí kã 'ásĩ lâjóbá ÿíkã rí 'bá yĩ bê. Gō'dá lâjóbá gólãkã 'dĩ 'bá yĩ drí ãdrúgú òsízó nyãlé lõfó drí sĩ. <sup>2</sup> Gō'dá lâjóbá 'dĩ 'bá yĩ 'è bê ítí rí, Pãrúsĩ ãzã 'bá yĩ ngã trá õmbã ró. Pãrúsĩ 'dĩ 'bá yĩ drí tã âtázó Yésũ drí kĩ nĩ rí, “Tãlá ã'dô 'ì lâjóbá áníkã 'dĩ 'bá yĩ drí ãdrúgú òsízó kãyĩ rãtãã kã nõ sĩ yã? Rĩ'á tã õnjĩ 'ì lōsĩ 'èzó ítí kãyĩ rãtãã kã sĩ.”

<sup>3</sup> Yésũ drí tã âtázó Pãrúsĩ 'dĩ 'bá yĩ drí kĩ nĩ rí, “Nĩ zĩ tã âmã á'bíyá kúmú ángĩ Dãwúđĩ rí tãsí rí trá búkũ Ôvãrí kã 'á yã? Gólĩyĩ ájũ 'bũ 'bá ÿíkã rí 'bá yĩ bê rĩ'á lõfó ró.

<sup>4</sup> Gólĩyĩ fĩ ÿĩyĩ trá jó Ôvãrí kã 'álã ãmbãtã fēlé trá ngá fēfē ró Ôvãrí drí rí nyãlé. Nĩ nĩ trá tãndí ró kí'á nĩ rí, cé drĩ-'bá lâ'bí 'è kã rí 'bá yĩ ááyê ì'dĩ ngá nyãnyã rí 'dĩ nyãlé. Gō'dá áátã kô kĩ nĩ rí, gólĩyĩ lâ'bí ìzã 'bá 'ì tã gólĩyĩ drí 'èlé trá 'dĩ tãsí, tãlá lõfó mbârãkã lâvũ kôró tã lâ'bí 'dã 'bá kã rí drĩ

\* 6:3 6.3 Nĩ zĩ ì'dígówã nõ 1 Sãmōwélĕ 11 'á.

sĩ. <sup>5</sup> Mâ gólâ âjólé ûrú lésĩ rĩ rĩ'á drĩ-ãcê bê kâÿî gólâ 'bälé rãtãã 'ëzó 'dĩ drĩlĩ."

<sup>6</sup> Kâÿî äzâ sĩ, kpá kâÿî rãtãã kâ 'ĩ, Yésũ drĩ fízó jó tã Ôvãrĩ kâ ârĩ kâ äzâ 'á òjĩlä lífĩ ícílĩ. Ägô äzâ rĩ'á tólã, drĩ-ágó lâ lĩsĩ trá, êjËé rũ kô, rĩ trá kôgô'dô ítĩ. <sup>7</sup> Pãrúsĩ ÿĩ lâ'bí ìmbá 'bá äzâ 'bá ÿĩ bê rĩ'á ÿĩ vö 'dĩ 'á tólã, rĩ'á ÿĩ Yésũ rĩ lôtl'á ngãtã gólã äã'dô 'bô tã ìzã'á kâÿî rãtãã 'ëzó 'dĩ 'á ägô 'dĩ êdézó ÿã rĩ, ÿĩ òfË ró mōndrã lâ bê, úürũ ró gólã, rĩ ÿĩ trá cé gólã rĩ ndrëlé r'ĩ'á lōsĩ 'dĩ 'ërË 'á kâÿî rãtãã kâ 'dĩ sĩ. <sup>8</sup> Gō'dá Yésũ nĩ bê tã ìsũ-ìsũ gólĩÿĩkã 'dĩ trá rĩ, gólĩÿĩ lËé ÿĩ trá ÿĩ fülĩ vólé, tãlä gólã lËé tã ämbá gólĩÿĩkã rĩ'á 'bälã 'dĩ 'bá ÿĩ kô. Yésũ drĩ gōzó tã ätálé ägô drĩ bê lĩsĩ ró 'dĩ drĩ kĩ nĩ rĩ, "Nĩ ngã ûrũ, nĩ ânĩ ró má ngãã nōlé, Pãrúsĩ 'dĩ 'bá ÿĩ lâ'bí ìmbá 'bá 'dĩ 'bá ÿĩ bê òndrè ró ÿĩ bê tã má drĩ 'ë'á 'ëlã rĩ." Ägô 'dĩ drĩ ngãzó ûrũ ânĩlĩ gólã ngälã.

<sup>9</sup> Gólã drĩ tã ätázó Pãrúsĩ ÿĩ drĩ lâ'bí ìmbá 'bá 'dĩ 'bá ÿĩ bê kĩ nĩ rĩ, "Tã 'bã'bã ämákã 'á rĩ, ícã trá ämã drĩ òjĩlä pãzó kâÿî rãtãã 'ëzó rĩ 'á ngãtã kô ÿã? Má ä'dô òjĩlä älö rĩ pã'á cú ngãtã má äâyê gólã òrĩ ró bê ìzã 'ëlé ÿã?" <sup>10</sup> Gólã drĩ rĩzó Pãrúsĩ ÿĩ tËlé tã-drĩ ÿĩÿĩkã 'dĩ jãlé rĩ, kó òjĩlä älö äzã ätã úlĩ kô. Gólã drĩ gōzó tã ätálé ägô 'dĩ drĩ kĩ nĩ rĩ, "Nĩ êjË ânĩ drĩ mbÿmbÿ." Ägô 'dĩ drĩ úlĩ gólãkã 'dĩ ârĩzó ÿĩ drĩ êjËzó. Gō'dá ägô 'dĩ drĩ ÿĩ drĩ 'bãzó tãndĩ ró mbÿmbÿ mËné-ménê. <sup>11</sup> Gō'dá Pãrúsĩ ÿĩ lâ'bí ìmbá 'bá 'dĩ 'bá ÿĩ bê trá 'dô òmbã ró, rĩ'á lífĩ ìnjĩ'á, sí-gílĩ nyã'á, rĩ ÿĩ trá tã ätálé ÿĩ vö 'ásĩ kĩ, ÿĩ ä'dô gólã rĩ 'ë'á ängô tí ró ÿã ÿĩ drĩ füzó lâ vólé rĩ.

*Tã Yésũ drĩ òjĩlä äzã 'bá ÿĩ zĩzó mùdrĩ-drĩ-lã-ngã-rĩ*

*lãjó'bá ÿĩÿĩkã ró rĩ  
(Mãtãyó 10.1-4; Mãrãkô 3.13-19)*

<sup>12</sup> Gõ'dá 'dó kâyî gólâ 'dî 'á rî, Yésü âyê tã ârí 'bá íyíkâ trá 'dó volé, drílâ mbázó úní drî 'álâ élêwálâ, gólâ rî trá tólâ ngácî gîrî cé râtáã 'élé 'dî. <sup>13</sup> Gõ'dá võ âwúlí bê rî, drílâ âgõzó úní drî lésî tã ârí 'bá íyíkâ rî 'bá yî âzîlí yí ngálâ. Gõ'dá drílâ tã ârí 'bá íyíkâ 'dî 'bá yî ê'bézó 'dó võ âlô 'á, tã âtázó drílíyî, drílâ gõzó zílâ 'álâ 'ásî cé mùdrî-drî-lâ-ngâ-rî rílí yí bê lâjój'bá íyíkâ ró tã yí drí rî'á ìmbálâ rî 'bá yî ìlílí.

<sup>14-16</sup> Gõ'dá rú lâ iyî 'dî nõ,

Símónã rî'á zílâ Pétêrô rî,  
 ãndíríyã, Símónã rî âdrúpî ró rî,  
 Yãkóbã yî âdrúpî lâ

Yōwání bê.

Fílípô,

Bätölömeyô,\*

Mätáyô,

Tómã,

Yãkóbã Æløpáyã rî mvá 'dî,

Símónã gólâ fî 'bá òmã 'á òmbã 'élé 'bãdrî tãsí rî 'dî,

Yúdã Yãkóbã ãzã rî mvá lâ ró rî,\*

Yúdã Ísíkãrîyótã gólâ 'ë 'bá Yésü rî gílí fülí rî.

*Tã Yésü drí pëlê òjílã drí úní zê 'álâ rî*

*(Mätáyô 5-7)*

<sup>17</sup> Yésü yî lâjój'bá íyíkâ rî 'bá yí bê, ârí iyî trá vüdrî úní âpírî lésî, zãã âcã iyî trá ñnyákú drî võ sãlãrã sãlãrã rî 'á, võ gólâ òjílã drí rîzó rû ê'bélé võ ãmbã nõ 'bá yî 'ásî ndrî tã ìmbã-ìmbã gólâkã ârílí rî 'á, võ jējē 'ásî, Yêrôsãlémã lésî, Tírã lésî, gõ'dá kpá Sídónã lésî. <sup>18</sup> Võ 'dî 'á rî, òjílã ãzã 'bá yî ngá lâzé bê rî ânî iyî trá gólâ ngálâ, gólâ Êêdê ró iyî. Gõ'dá kpá ãzã 'bá yî Sätãná drí òmbélé trá rî ânî iyî trá,

\* 6:14-16 6.14-16 Bätölömeyô Bätölömeyô rî rú ãzã Nätãnelê. \* 6:14-16 6.14-16 Yúdã Yúdã 'dî rî'á zílâ kpá Tädéyô rî 'dî.

gólâ êêdê ró ÿyî. <sup>19</sup> Õjílã ndrî ùjũ ÿyî trá 'è'á drí dôlé Yésũ rú kí nî rî, Yésũ òdò drí gbõ 'wãã òjílã nô 'bá yî rú, kôrô drílîyî rú êdézó. Gólâ rî mbârâkã câ trá òjílã 'dî 'bá yî rú, drílîyî 'bázó tãndí ró 'dî.

<sup>20</sup> Gõ'dá nîngá sî rî, gólâ ndrê tã ârí 'bá íyíkâ rî yî lífî lâ trá, drílâ rîzò tã âtálé gólîyî drí kí nî rî, “Âní tã ârí 'bá ámakâ rî yî,

õzõ ânî â'dô mbârâkã ákó ngá ákó lé 'bá ró rî, tã ânîkâ â'dô sũ'á Ôvârí rú. Ítî rî, nî â'dô rî'á gólâ bê úrú 'álá.

<sup>21</sup> Õzõ ânî â'dô ngá lôvó bê dũu rî, cé Ôvârí 'dî ngá lôvó ânîkâ 'dî ndrêlé. Gólâ â'dô ngá ânî drí â'dózó lôvó lâ bê 'dî fê'á ânî drí.

Õzõ nî òrî áwó ngôlé nõ tãlâ tã 'è'è ònjí ânîkâ ìzã tã tãndí ânî lâfálé Ôvârí bê rî 'á rî trá rî drí rî, tã ânîkâ â'dô sũ'á Ôvârí rú. Áyîkô â'dô ânî cí'á, õzõ Ôvârí òtírî tã ònjí ânîkâ trôô volé rî.

<sup>22-23</sup> Õzõ òjílã ázã 'bá yî òcã ÿyî lâfálé câ ânî rú sî, rîzò ânî lô'dalé kpá 'dásí 'èlé ânî rú, tãlâ ânî â'dô tã ârí 'bá ámakâ 'dî rî, nî ìsũ tã kô.

Tã ìsũ-ìsũ vò 'á rî, nî 'bã tã â'dî-â'dî 'dî ãyîkô sî ânî pîpîsîlí 'á, ânî rî'á cú tã tãndí bê, tãlâ nî â'dô drí-'â ángí úsú'á úrú 'álá Ôvârí ngálã.

Àkû rî, tã ângũ 'bá Ôvârí kâ rî 'bá yî, á'bíyá òjílã 'dî 'bá yî kâ rî ìzã kpá gólîyî rú.

Âní pîpîsîlí ìdũ ìdũ Ôvârí rî rôlé õzõ tã ângũ 'bá nã 'bá yî tí.

<sup>24</sup> “Ngbãangbânõ rî, gólîyî tîbê 'bã 'bá tã ârí 'bá ámakâ ró kô rî, tã gólîyíkâ rî ÿyíkâ kpá ngî.

Ìzã kôkô â'dô âcá'á gólîyî rî 'bá ángó nõ 'á rî ngá-tî dũu rî 'bá yî bê rî 'bá yî drî,

tãlâ gólîyî ê'bê ngá-tî trá dũu lâpí 'bá ró gólîyî nyáányâ drí.



25 Ìzã kòkò à'dò àcá'á gólìyì 'bã 'bá ãrõ-ãrõ bê rî 'bá yî drî, gólìyì trá cé ngá bê ãngó 'á nõngá, gõ'dá gólìyì ngá àzà àkó Ôvârí ngálâ.

Ìzã kòkò à'dò àcá'á gólìyì tíbê à'dó 'bá cé ãyíkò bê ãngó nõ 'á rî 'bá yî drî, tálâ gólìyì lěé tã ámakâ kò.

26 Ìzã kòkò à'dò àcá'á gólìyì tíbê lě 'bá ìyíkâ cé òjílâ drí ìyì lùyílí ì'dí rî drî, gólìyì rí'á òzò tã ãngũ 'bá ònjí gólìyì ànì á'bíyá yî drí lùyílí rî 'bá yí kâtí.”

*Tã ãmâ drí lâràkò ãmâ átá Ôvârí kâ trôzó rî*

27 “Ànì tã àrì 'bá ámakâ rî, nĩ àrì drě, nĩ lě òjílâ gólìyì rî 'bá ànì ìzálé rî 'bá yî. Nĩ 'è tã tãndí gólìyì drí.

28 “Òzò gólìyì àà'dò rí'á ànì trí'á rî, nĩ 'è rãtãã Ôvârí òfě ró tã tãndí gólìyì drí. 29-30 Òzò òjílâ àzà ùsì ànì ékpě ngátá 'bò ànì ùlũgbúrũ ngá 'bò ànì gãgãlí-fã yã rî, nĩ sî gólákâ kò, nĩ àyê gólâ ùsì ró ànì kpá ó'dí. Òzò ùgú ùũgú ítá ànikâ àlò rî, nĩ êdrě gólâ kò. Òzò òjílâ àzà ùzì ngá ní tì sî rî, nĩ lôgâ kò, nĩ fě drílâ. Òzò óòlôgò kò rî, nĩ ìjì kò. 31 Tã gólâ ní drí lělé kí'á nĩ, ìyì àzì-àzì yî ò'è ìyì ì'dí ànì drí rî, nĩ 'è kpá ì'dí gólìyì drí.

32 “Ícá kò òzò nĩ òlě cé ànì rû-lě-àzì yî ì'dí. À'dò 'bã'á kpá ìtí òjílâ gólìyì Ôvârí rò 'bá kò rî yî drí. Ôvârí lě ànì drí òjílâ lělé ndrì ànì ãjú-'bá-àzì yí bê ndrì. 'Dĩ rî, tã gólìyì má drí 'è'á à'dálâ ànì drí rî, ì'dí nĩ 'è kpá gólìyì rî 'bá ànì ìkpókpolòlé rî yî drí. 33 Tã ònjí 'bá 'è ìyíkâ tã tãndí ì'dí òjílâ drí, tálâ gólìyì lě ìyíkâ kpá ólôgò ró tã tãndí ìyíkâ 'dì vò lá ìyì drí. Gõ'dá ànì, nĩ 'è kpá tã tãndí ì'dí òjílâ gólìyì ícá 'bá tã tãndí vò lôgòlé ànì drí kò rî yî drí. 34 Tã ònjí 'bá yî fě ìyíkâ lãfâ cé òjílâ gólâ ícá 'bá vò lá lôgòlé ìyì drí rî 'bá yî drí. Gõ'dá Ôvârí kí, nĩ fě ngá kpá òjílâ gólâ ícá 'bá ngá ànikâ 'dì vò lá lôgòlé kò rî yî drí. 35-36 Nĩ 'è tã tãndí kpá òjílâ drí

ndrĩ. Õzõ nĩ ò'è trá ìtí rĩ, òjílã àà'dò kǐ'á nĩ rĩ, ànì à'dò òzõ ànì átá Ôvârí kâtí, ànì rú à'dò lǐkú'á. Ànì átá Ôvârí rĩ sí rĩ'á ìvĩ òjílã drí ndrĩ, gólã rĩ òjílã àyélé tã ònjí ìyíkã 'ásĩ. Nĩ trõ lârâkò ànì átá Ôvârí kã ì'dĩ.

<sup>37</sup> “Nĩ 'è 'dásí tã kǐzó ànyâ ró òjílã àzĩ rú kò, Ôvârí òzó kpá 'èlã ànì drí. Nĩ àyê tã ònjí ànì àzĩ-àzĩ yĩ drí 'èlé ànì drí rĩ, Ôvârí ògõ ró tã ònjí ànìkã rĩ àyélé. <sup>38</sup> Nĩ fê ngá ànì àzĩ-àzĩ yĩ drí nyálé lǐfí àmbé àkó, tãlã Ôvârí à'dò kpá vò lá lôgò'á ànì drí lǐfí àmbé àkó lẹvũlĩ gǎrã.”

*Tã lǐfí ìcĩ 'bá tãndí ró rĩ kã àrízó rĩ tãsí*

<sup>39</sup> “Lǐfí àkó lé 'bá sê lǐfí àkó lé 'bá kpá bê yã? 'É'è gólíyĩ kpǎrǎtí à'dò ìyĩ 'dè'á 'bú 'á. Nĩ 'dê kò lǐfí ìcĩ 'bá ònjí vó, gólã rĩ'á òzõ lǐfí àkó lé 'bá kâtí. <sup>40</sup> Õzõ ànì ìfífí à'dò trá lǐfí ìcĩ 'bá ró rĩ, nĩ nĩ tãndí ró kĩ nĩ rĩ, 'dìyímvá ànì drí rĩ'á lǐfí lá yĩ ìcílí rĩ à'dò ìyĩ ànì lârâkò trõ'á ì'dĩ. Lǐfí ìmbá 'bá ònjí à'dò 'dìyímvá ìyíkã ìmbá'á kpá ònjí tètè ìtí. <sup>41-42</sup> Õzõ nĩ òlè kò 'dásí 'èlé àzĩ-àzĩ rú rĩ, nĩ àtã tã àzĩ-àzĩ drí kǐ'á nĩ rĩ, gólíyĩ à'dò ònjí rĩ kò. Nĩ ò'è trá ìtí rĩ, ànì cú tĩ àcê bê. Tõtõ ànì drí à'dí-drí 'á rĩ, nĩ kũ zãlò, nĩ gõ ró tõtõ ànì àzĩ-àzĩ yĩ kã rĩ tã lá àtálé. Nĩ ndrê tã 'è'è ànìkã rĩ zãlò, nĩ gõ ró ànì àzĩ-àzĩ yĩ kã rĩ tã lá àtálé.”

<sup>43</sup> Yésũ àtã úlĩ mǎnĩgõ àzã kpá trá kĩ nĩ rĩ, “Fê tãndí 'wá lõ'wã ònjí kò. <sup>44</sup> Gõ'dá mã nĩ fê lârâkò tãndí ró rĩ lõ'wã lá sĩ, òzõ nĩ òndrê lõ'wã lá trá rĩ, nĩ kĩ nĩ rĩ, nõõ rĩ fê 'dĩ ì'dĩ. Tã à'dã-à'dã lá rĩ'á nõtí, à'dĩ òkĩ ìyíkã kǎnĩkĩ lõ'wã ólófí fê drĩ sĩ rĩ nĩ yã? <sup>45</sup> Úlĩ mǎnĩgõ àmákã nõ rĩ tã ìfí lá rĩ'á nõtí, òjílã tãndí rĩ kpá té tã tãndí 'èlé ì'dĩ, gõ'dá rĩ kpá úlĩ tãndí àtálé ì'dĩ yĩ sílĩ sĩ. Òjílã ònjí rĩ ìyíkã kpá té tã àfõ 'bá ndrĩ gólã 'ásĩ ònjí tètè ró rĩ 'èlé ì'dĩ. <sup>46</sup> Ànì àzã 'bá yĩ, nĩ rĩ kárã àmã zĩlĩ kúmú kúmú, gõ'dá nĩ ró tã àmákã kò. <sup>47-48</sup> Òjílã gólã úlĩ àmákã rõ 'bá rĩ rĩ'á òzõ àgõ àzã gólã 'bú 'dĩ 'bá kǎlũ jó ìyíkã 'dǐzó gá lütú drĩ ìnyákú tãndí 'á rĩ kâtí. Tãlã gbõ lé

ôze ù'dî trá kãgũmãã bê rōô rî, gō'dá lĩmvû drí tĩzō rōô rî, jó 'dĩ ìcá kô 'dělē vüdrí, tãlã ú'dî trá gá lütú drĩ ìnyákú tãndí 'á. <sup>49</sup> Gō'dá òjílã gólã úlí ámákã ârí 'bá cú ìtí rō 'bá lâ kô rî rĩ'á òzō ãgô ãzã gólã jó íyíkã 'dĩ 'bá vō ãlólē 'á rî kâtí. Ìtí rî, gō'dá òzō ôze ù'dî trá kãgũmãã bê rōô rî, gō'dá lĩmvû drí tĩzō rōô rî, jó 'dĩ â'dô 'è'á 'dělē, drílã rû ìzázó.”

## 7

*Tã Yésũ drí rû ì'bũ 'bá ãgô ãwã ró rî kã êdézó cé tã lělē*

*ãgô ãwã 'dĩ kã rōô rî tãsĩ rî  
(Mãtáyō 8.5-13)*

<sup>1</sup> Gō'dá Yésũ ndě bê úlí 'dĩ 'bá yî âtâ-âtâ lâ ndrĩ rî, drĩlĩyî gōzó nĩlí gōlē Kãpēranómã 'álã lãjój'bá íyíkã 'dĩ 'bá yí bê. <sup>2</sup> Tólã rî, ãgô ãzã rĩ'á, gólã drĩ-'bá ãjúj 'bũ 'bá Rómã kã rî 'bá yí kã 'î. Rû ì'bũ 'bá gólãkã bê 'bã 'álã ngá lãzé bê, ãnyî 'è'á drãlé. Gólã lě rû ì'bũ 'bá íyíkã 'dĩ tã lâ trá rōô. <sup>3</sup> Gō'dá ârĩ bê kĩ'á nĩ rî, Yésũ âcã trá rî, gólã drí òjílã Yúdã yí kã sísí-lésĩ rî jōzó Yésũ ngálã gólã êêdê ró rû ì'bũ 'bá 'dĩ bê 'bãlé tãndí ró. <sup>4</sup> Gō'dá òjílã gólĩyî sísí-lésĩ 'dĩ 'bá yî âcã ìyî bê Yésũ ngálã rî, drĩlĩyî tã âtázó Yésũ drí kĩ nĩ rî, “Nĩ ânĩ rû ì'bũ 'bá ãgô nã kã nã pãlé, tãlã ãgô nã rĩ'á ãgô tãndí 'î. <sup>5</sup> Gólã â'dó òrĩ ãmákã rî 'ásĩ kô. Gō'dá ní ndrê drě, gólã âfě lãfã trá ãmã drí jó tã ârĩ kã 'dĩzó.”

<sup>6</sup> Gō'dá Yésũ drí ngázó nĩlí òjílã sísí-lésĩ 'dĩ 'bá yí bê drĩ-'bá ãjúj 'bũ 'bá kã 'dĩ drí 'bã 'álã. Gō'dá cã ìyî bê ãnyî rî, drĩ-'bá ãjúj 'bũ 'bá kã 'dĩ drí òjílã ãzã 'bá yî jōzó, nĩ'á Yésũ rî úsúlí pávó 'á tã âtî-âtî ãzã bê kĩ nĩ rî, “Lĩfĩ ícĩ 'bá, nĩ rĩ'á ãgô ãmbã 'î. Ícã kô ní drí ânĩzó ânĩ ìkpókpolólē âcázó búúú má drí 'bã 'á nólé. <sup>7</sup> Mã ámákã nō áyábálã 'î, má jô cé tã ì'dĩ ní drí, ní âtâ ró tã tólã sĩ, ngá lãzé ãâyê ró rû ì'bũ 'bá ámákã nō. <sup>8</sup> Má nĩ tã gólã drĩ-ãcê kã 'dĩ trá, mã rĩ'á drĩ-'bá ãjúj 'bũ 'bá kã 'î, má rî kpá tã òjílã gólã sísí-lésĩ má drí rî

kâ rôlé. Gõ'dá gólíyî 'bã 'bá má zêlé rî 'bá yî rô ÿî kpá tã ámákâ rî, õzõ má ââtâ gólíyî drí kî nî rî, gólíyî õní rî, â'dô ÿî nî'á, õzõ má òkî nî rî, gólíyî âânî rî, â'dô ÿî kpá ânî'á. Gõ'dá rû ì'bũ 'bá ámákâ rî 'bá yî rî ÿî kpá ámâ rôlé kpá ìtí. Òzõ ní ââtâ cé tã ì'dî tólâ sî rî, má nî trá, gólâ â'dô 'bã'á tãndí ró.”

<sup>9</sup> Gõ'dá Yésũ ârílí bê tã ãgõ ãmbá drî-'bá ãjú 'bũ 'bá kâ 'dî kâ rî, gólâ lâro trá kî nî rî, “Ãgõ 'dî lã tã trá tã pãtîí ró, mbârâkâ ámákâ trá kôrô.” Gõ'dá Yésũ drí tã âtázó õ'bí ãmbá â'dé 'bá yí vósî 'dî 'bá yî drí kî nî rî, “Õjílã gólíyî õrí ãmákâ Ìsîrã'élẽ kâ rî 'á rî, tã lãlã gólíyîkâ Ôvârí 'á rî â'dó rôõ té õzõ ãgõ nõ kâ rî tí kô.” Yésũ 'ê trá té õzõ drî-'bá ãjú 'bũ 'bá kâ 'dî drí âtálé rî tí. Gólâ 'ê rãtãã trá Ôvârí drí rû ì'bũ 'bá 'dî tãsí. <sup>10</sup> Dîí vósî rî, õjílã gólíyî tîbê ânî 'bá drî-'bá ãjú 'bũ 'bá kâ nõ drí 'bã lésî rî, gõ'dá gõ ÿî bê 'bã 'álâ rî, ùsû ÿî rû ì'bũ 'bá tîbê ngá lâzé bê 'dî ngâ trá ngá lâzé 'ásî trá tãndí ró.

*Tã Yésũ drí ãyízí ãzã mvá lâ ìngázó ãvõ 'ásî rî*

<sup>11</sup> Dîí rî vósî rî, Yésũ drí ngázó nílí 'bãdrî mvá ãzã rî'á zîlã Nánã rî 'álâ. Gõ'dá tã ârí 'bá gólâkâ 'dî 'bá yî õ'bí ãmbá 'dî 'bá yí bê 'dê trá zãã gólâ vósî. <sup>12</sup> Gólâ õtírî cáã ãnyî 'bãdrî mvá nã 'á rî, ùsû ÿî rû trá õjílã õ'bí ãzã 'bá yí bê, ânî'á ÿî 'bãdrî nã lésî ágámvá ãzã ãvõ lâ bê, nî'á 'bãlã 'bú 'á. Ágámvá 'dî útî gólâ kó ì'dî élêwálâ 'dî, átã lâ drã trá. Ândrê lâ gõ'dá ì'dî ãyízí ró. <sup>13</sup> Kúmú Yésũ ndrê bê ìtí rî, gólâ trá tã ìsũ-ìsũ ró òkó ãyízí ró nõ ìzã lâ drí. Gólâ drí tã âtázó òkó ãyízí ró 'dî drí kî nî rî, “Õõ ámâ ândrê, ní ngõ ãwô kô.” <sup>14</sup> Drílã gõzó íyî drí tîlî gbãrãkã ãvõ njîzó 'dî rú. Õjílã gólíyî tîbê rî 'bá ãvõ njîlî 'dî 'bá yî drí âdrézó ãvõ bê. Drílã tã âtázó ãvõ 'dî drí kî nî rî, “Nî, ní ngâ ùrû õdrã 'ásî.” <sup>15</sup> ãvõ drí gõzó ngãlé ùrû rî'á úlî âtálé õjílã drí. Yésũ drí mvá nõ ìngázó ãsézó lâ ândrê lâ ngálã.

<sup>16</sup> Õjílã tî drí â'dízó ndrî 'dó, drílîyî áwô-îtî ámbá 'ézó Ôvârí drí. Õjílã ázâ 'bá yî kí nî rî, “Ágô gólâ Yésù nō rî'á pãtîí òzō tā àngũ 'bá kâtí cú mbârâkâ bê.” Ázâ 'bá yî drí tā àtázó kí nî rî, “Ôvârí lě 'bãsurú àmákâ nō trá kôô, tâlá gólâ àjô àgô gólâ Yésù nō trá àmá drí.” <sup>17</sup> Tã gólâ Yésù drí 'élé nō rî lâ'bû trá vō 'ásí ndrî.

*Tã vōrã 'bá Yōwánî bãbâtízî 'ě 'bá ró rî kâ drí nîzô Yésù rî ìjílî rî*

*(Mâtáyô 11.2-6)*

<sup>18</sup> Yōwánî bãbâtízî 'ě 'bá ró rî'á drě gãnímã 'alâ. Gólâ àrî bê tā lâràkô ámbá Yésù drí rî'á 'elâ 'dî 'bá yî tā àrî 'bá yî rî gógó kâ rî sílî sí rî, <sup>19-20</sup> gólâ jô vōrã 'bá yî trá rî nî'á Yésù ngálâ vōrã bê. Vōrã 'bá rî 'dî 'bá yî ìjî ìyî Yésù trá tā Yōwánî drí àtálé rî sí kí nî rî, “Nî òjílã gólâ 'e'á àjólâ 'díyî pã 'bá ró rî 'dî, ngátá mã òtě drě òjílã ázâ ngî lâ ì'dî yã?”

<sup>21</sup> Vōrã 'bá 'dî 'bá yî òtírî ácá rî, ùsù ìyî Yésù rî'á òjílã ázâ 'bá yî èd'é lá düü, kpá rî'á òjílã ázâ 'bá yî lîfî lâ èd'é lá vō ndrêlé, gō'dá kpá gólîyî líndrî ònjí bê rî ìnjí'á 'bálé tãndí ró. <sup>22</sup> Yésù drí tā àtázó vōrã 'bá Yōwánî kâ 'dî 'bá yî drí kí nî rî, “Nî gō volé Yōwánî ngálâ, nî gō ró ngá gólâ tîbê ànî drí ndrêlé nólé nō 'bá yî tā lâ àtálé Yōwánî drí. Nî àtâ gólâ drí, má 'bã òjílã lîfî àkó lé 'bá trá vō ndrêlé ngbángbá, òjílã gólîyî òjô ró rî 'bá yî trá àcî tólé tãndí ró, gō'dá òjílã àrî bê rî 'bá yî rú'bã lá èdê rû trá ngbángbá, òjílã bí-'balé lá drí àsílî rî trá tā àrî'á, òjílã drã 'bá rî 'bá yî ngá ìyî trá òdrã 'ásí, gólîyî ngá àkó lé 'bá ùsù ìyî úlî tãndí trá má tî sí. <sup>23</sup> Ítî rî, nî àtâ Yōwánî drí, mã ì'dî àjólé trá Ôvârí ngá lésî 'díyî pã 'bá ró, gólâ òrî zãã tā lélé ì'dî má 'á. Nî ndrê drě, gbô lé tā gólîyî má drí 'élé rî 'bá yî ò'bã òjílã düü nî àmâ gálé dó rî, Ôvârí â'dô òrê fê'á òjílã gólîyî àmâ gã 'bá kô tā 'dî 'bá yî tãsí rî 'bá yî drí.”

*Tã Yésũ drí âtálé Yōwání bābātízí 'ě 'bá ró rí tāsī rí  
(Mātáyō 11.7-19)*

<sup>24</sup> Gõ'dá vōrã 'bá rī 'dī 'bá yī gō ÿī bē volé rī, Yésũ ítónã trá tã âtálé õ'bí āmbá â'dé 'bá gólã vó 'dī 'bá yī drí. Âtã tã trá gólīyī drí kī nī rī, “Tã Yōwání kã rī'á nōtí. Nī nī ndrī Yōwání rī ârílí õmã 'álã 'dī â'dô tāsī yã? Nī nī ndrī õjílã gólã mbârākã ákõ õzõ õmã ìlī drí 'ě'á bīlã vūdrī rī kâtí rī ndrēlé yã? 'É'ě, â'dó ïtí kô. <sup>25</sup> Ngã gõ'dá nī nī Yōwání rī ârílí õmã 'álã nō rī, tãlã drílã 'bãzõ õjílã ngá-drī āmbá bē, ítã sũ 'bá tãndí ró rī bē rī drí sī yã? 'É'ě! Â'dó kpá ïtí kô, tãlã õjílã gólã ngá-drī āmbá bē rī rí õmã 'á kô. Õjílã gólã ngá-drī āmbá bē rī, rī ÿyíkã jãr'ibã 'álã jó ąngí ąngí 'á. <sup>26</sup> Nī nī Yōwání rī ndrēlé, tãlã nī lě tã trá kī, gólã 'dī tã ąngũ 'bá 'î Ôvãrí ngá lésí. Tãndí ró, Yōwání lâvũ gãrã tã ąngũ 'bá āzã 'bá yī drī sī. <sup>27</sup> Yōwání 'dī tībē Ôvãrí drí tã lâ âtálé tã ąngũ 'bá Málákí sílī k'í'á nī rī, 'Ôvãrí kī nī rī, yí âbí lâjõ'bá ÿyíkã jõ'á sísí, nī'á âmã tã âtálé sísí õjílã drí, má âcã ró bē úsúlã njãã.’ ”

<sup>28</sup> Yésũ âtã trá kī nī rī, “Õjílã gólīyī tīlī trá ąngõ nõ 'á bũũũ āndrõ nõ rī 'bá yī lâfálé sī rī, āmbã Yōwání kã 'dī kôrõ gólīyíkã drī sī. Gõ'dá ânī gólīyī līfí 'bã 'bá má drī 'díyī pã 'bá âníkã ró, âmã rôlé õzõ Kúmũ âníkã kâtí rī 'bá yī lâfálé 'ásí, õjílã tībē 'bã 'bá áyábálã ró ąngõ 'á nõngã rī, āmbã lâ â'dô 'bã'á kôrõ Yōwání kã drī sī kũmũ Ôvãrí kã rí 'á.”

<sup>29</sup> Gõ'dá õjílã 'dī 'bá yī ndrī ârī tã Yésũ drí âtálé ïtí 'dī bē rī, õjílã ndrī bélé-bélé û'dú 'bá rī 'bá yí bē lûyī ÿyī Ôvãrí trá, tãlã gólīyī lě tã trá úlī Yōwání kã 'á. Sísí rī, õjílã 'dī 'bá yī ÿyī tã trá Yōwání tī, gólã õdã ró lũmvũ ÿyī drī tã õnjí ÿyíkã âyézó tã lělě ÿyíkã Ôvãrí 'á rī sī. <sup>30</sup> Gõ'dá Pãrúsí yí lâ'bí ïmbá 'bá rī yí bē, gã ÿyī trá dó Yōwání drí lũmvũ dälé ÿyī drī tã õnjí ÿyíkã tāsí, tãlã gólīyī lěé tã Ôvãrí kã rī kô.

<sup>31-32</sup> Gõ'dá Yésū rî trá zãã tâ âtalé kî nî rî, “Õjílã ãndrõ nô kã gólíyî tâ Yōwánî kã lě 'bá kô rî, gõ'dá gólíyî lěé tâ ámakã kpá kô tâ 'dî 'á rî 'î'dî, má âtâ úlí mánigõ nô gólíyî tãsi. Gólíyî rî'á nyé õzõ 'dīyímvá gólíyî vólé gã 'bá dó lâvílí ázi-ázi lâ yí bê võ ãlô 'á rî kâtí. Õzõ 'dīyímvá õcã iyî lậ rí trá rızó ândú tólé rî, gõ'dá ãzã 'bá yí õgã trá dó ândú tólé rî, drílíyî tâ âtázó kî nî rî, 'Mã câ lậ rí ândú tózó, gõ'dá nî lěé ândú tólé ámã bê kô ã'dô tãsi yã?” Gõ'dá õzõ gólíyî õngõ gbõ áwó lóngó drílíyî áwó ngõzó rî, gõ'dá ãzã 'bá yí õgã kpá dó áwó ngõlé gólíyî bê rî, drílíyî tâ âtázó kî nî rî 'Nî lěé kpá áwó ngõlé ámã bê kô ã'dô tãsi yã?”

<sup>33</sup> “Nî ndrê drê, kậ yí áwó ngõ kã sî, Yōwánî rî bê cú ítí nyásã tãndí nyã ákó õdrá mvũ ákó rî, nî âtã kpá kî nî rî, Yōwánî ãã'dô cú línđrí õnjí bê. <sup>34</sup> Gõ'dá má gólã Ôvãrí drí âjólé úrú lésí rî âcã bê nyásã nyãlé ãní bê 'dũwã, õdrá mvúlí ãní bê 'dũwã rî, nî kî nî rî, má ãã'dô 'álé kô 'bá 'î, má ãã'dô kpá õdrá mvũ 'bá 'î, má otrõ õjílã õnjî-õnjî kpá lậmũ-ãzıyã ró má drí. <sup>35</sup> Gõ'dá má kî nî rî tâ ãzã 'î'dî nõ, ãní õjílã gólíyî úlí Yōwánî kã ârî 'bá úlí ámakã rî bê rî ã'dô iyî nî'á lâ tâ pậ tị-pậ tị ró. Úlí má drí rî'á âtalã nõ rî Ôvãrí kã 'î'dî.”

*Tã Pậ rúsí ãzã drí tâ tãndí 'ezó Yésū drí kô rî*

<sup>36</sup> Kậ yí ãzã rî sî rî, Pậ rúsí ãzã rú lâ Símónã drí Yésū rî âzızó ânílí yí drí 'bã 'álã ngá nyãlé õzõ ùmú kâtí. Gõ'dá Yésū ácalé bê rî, drílã ânızó rílí ãnyî tãrãbızã lậgậ tị ngá nyãlé.

<sup>37</sup> Gõ'dá õkó ãzã rî'á tólã ãnyî Símónã drí 'bã lậgậ tị. Õkó 'dî tâ 'ê'ê lâ sú kô, õjílã ndrî zî iyí gólã 'dó õkó õnjí ró. Õkó 'dî ârî bê k'á nî rî, Yésū rî'á ngá nyã'á Símónã drí 'bã 'álã rî, õkó 'dî drí málãngí mvá dô ìnî-ìnî kã ãjị bê tũrũ-tũrũ rî âtrõzó kpãã yí drígã. Dõ ìnî-ìnî 'dî órí gílã lâfã ãmbã sî. Õkó 'dî drí ânızó ãfílí jó 'álã. <sup>38</sup> Õkó 'dî drí rú jãzõ Yésū

ũgúlí lésí ró áwó bê. Gõ'dá áwó drílâ rî'á ngõlâ 'dî rî ìlîndrî lã drí Yésũ rî pá ũgúlí àjízó ndrî 'bêlêkětê. Gõ'dá òkó 'dî drí rízó vüdrí Yésũ rî pá lîlî íyî drî-'bí âcê-âcê 'dî sî. Òkó 'dî drí tũ wüzó pẽ pẽ Yésũ rî pá 'á, gólâ rî rúmvã ãâ'dî ndrúndrú, drílâ gõzó dô ãjî bê nõ ìnlîlî Yésũ rî pá ũgúlí 'á òzõ òrẽ fêrẽ kâtí.

<sup>39</sup> Símónã ndrê bê tâ òkó 'dî drí 'élé 'dî ìtí rî, ìsũ tâ trá ãkpã yí 'á kî nî rî, “Ãgõ gólâ Yésũ nõ rî â'dó tâ ângũ 'bá 'î kô. Tí gólâ òró 'bãâ tâ ângũ 'bá 'î rî, gólâ nî tâ 'ê'ê òkó 'dî kã ònjí 'dî trá, tí âyé òkó 'dî âcálé ânyî yí lãgãtí kô.”

<sup>40</sup> Gõ'dá Yésũ kî nî rî Símónã drí rî, “Má lè trá tâ âzã âtálé ní drí.” Símónã kî, “Áwô, ní âtã.” <sup>41</sup> Yésũ drí úlî mãnigõ âtázó nõtí, “Ãgõ âzã 'bá yî rî nî ìyî trá lãfã zîlî ãgõ âzã tî sî, tí drílîyî 'èzó lãfã 'dî vò lã lôgólé. Ãgõ âzã rî trõ íyíkã gînyã kütü-njî, âzã rî trõ íyíkã gînyã kámã-njî. <sup>42</sup> Ícã gõ'dá ãgõ 'dî 'bá yî drí lãfã drílîyî trólé 'dî lôgõzó lîpî lã drí kô. Gõ'dá lãfã lîpî 'dî kî nî rî, 'Nî âyê lãfã 'dî nî lôgõ má drí gõ'dá kô.' Ì'dî 'dî. Ngbãângbãnõ rî, má ìjî drẽ nî, ãgõ ángõ rî â'dó lãfã lîpî rî lè'á nî kôrõ íyî ázî-ázî drî sî rî nî yã?”

<sup>43</sup> Símónã lôgõ tâ ìjî-ìjî 'dî trá Yésũ drí nõtí, “Ãgõ gólâ lãfã trõ 'bá gãrã rî, gõ'dá lãfã lîpî drí tâ âtázó kî'á nî rî, gólâ ââyê òlôgõ lãfã 'dî vò lã yí drí kô rî 'dî.” Yésũ kî, “Tã pãtîlî ró. <sup>44</sup> Símónã, ní 'é tâ dódó má drí kô, ní dãã lîmvü âmã pá 'á kô, gõ'dá òkó 'dî jî âmã pá trá íyî lîfî ìlîndrî sî.

<sup>45</sup> Gõ'dá ní âfõõ âmã ìngílî ndrólé òzõ lã'bí âmákã rî tî kô, òkó nõ ndrõ âmã pá mvã trá gãrã ní drî sî. <sup>46</sup> Gõ'dá ní ìnlî dô kô âmã pá rízó dô ìnlîlî rî 'á kô. Òkó nõ gõ'dá ãnî nî dô ìnlîlî âmã pá rú. Gõ'dá dô 'dî ógî rî'á lãfã âmbá sî. <sup>47</sup> Má âtã tâ âzã ì'dî ní drí nõ. Tã òkó nõ drí 'élé nõ rî, tâlã gólâ nî trá Ôvãrî âyê gólâ trá tâ ònjí âmbá íyíkã rî 'ásî ndrî, tâ gólâ drí âmã lèzó kôrõ rî 'dî 'dî. Òzõ òjílã â'dô cé tâ ònjí bê fínyáwá ìtí rî, Ôvãrî drí gólâ rî âyézo tâ lã sî rî, gólâ â'dó



Ôvâri rî lě'á kpá cé dāwá ití.”

<sup>48</sup> Yésū drí tā âtázó òkó 'dī drí kī nī rī, “Ôvâri âyê nī trá tā ònjí ánikâ tāsī.”

<sup>49</sup> Gõ'dá òjílã āzâ 'bá yī rī 'bá ÿyī ngá nyälé Yésū yí bê vō ãlô 'á 'dī 'bá yī, drílīyī tā âtázó ÿyī vō 'ásī kī nī rī, “Ăgô nō íyíkâ kó ā'dī 'dī yā? Gólã rī kpá tā ònjí òjílã kâ rī âyélé yā?”

<sup>50</sup> Gõ'dá Yésū drí tā âtázó òkó 'dī drí kī nī rī, “Ôvâri â' dō ÿyī lífí 'bã'á ní drī ãnī pãlé, tãlã ní lě tā ámakâ trá. Ní nī, ánī rú' bã ã'â' dī ndrúndrú.”

## 8

<sup>1</sup> Gõ'dá 'dī rī volé drī lâ 'ásī rī, Yésū yī nī ÿyī trá lâ mú bê 'bãdrī mvá ònyíkô 'dī 'bá yī 'ásī ndrī, nī'á tā tãndí âtã bê òjílã drí tā kũmũ Ôvâri kâ rī kâ tāsī. Lãjõ' bã gólãkâ mũdrī-drī-lã-ngã-rī 'dī 'bá yī nī ÿyī kpá trá lâ múlĩ gólã bê. <sup>2</sup> Gõ'dá òkó āzâ 'bá yī dũũ 'dê ÿyī trá nílĩ gólĩyĩ bê. Òkó 'dī 'bá yī, āzâ 'bá yī Yésū êdê trá ngá lâzê 'ásī. Gõ'dá āzâ 'bá yī, Yésū drô líndrĩ ònjí trá 'á lâ yī sī, òzō Mãriyã Mãgãdãlã gólã Yésū drí líndrĩ ònjí drōzó 'á lâ sī njī-drī-lã-ngã-rī rī kãtĩ. <sup>3</sup> Gõ'dá òkó āzâ 'dī íyíkâ Kózã rī òkó 'dī, rú lâ Jõãnã. Kózã 'dī rī'á drī-'bã rú 'bũ 'bã kũmũ Ęródě kâ rī 'bá yī kâ 'dī. Gõ'dá òkó āzâ kpá tólã, rú lâ Sõzãnã. Gõ'dá òkó 'dī 'bá yī rī trá ndrī lâfã ÿyíkâ fêlé ngá nyãnyã gĩzõ gólĩyĩ drí nyälé.

*Tã Yésū drí tā âtázó òjílã drí úlĩ mãnjĩgõ sī rī  
(Mãtáyõ 13.1-23; Mãrãkõ 4.1-25)*

<sup>4</sup> Nĩngã sī, òjílã ê'bê rú trá 'dó ndrī vō ãlô 'á. Òjílã ãnī trá 'bãdrī mvá ãmbã nō 'bá yī 'ásī ndrī 'dó úlĩ Yésū kâ ãrĩlí. Gõ'dá gólã âtã tá trá drílīyī úlĩ mãnjĩgõ sī nõtĩ kī nī rī, <sup>5</sup> “Ămvú 'wã 'bã āzã nī trá ãmvú 'álã. Drílã òrĩ rĩzó. Òrĩ āzã 'bá yī lówã trá 'dêlé lãtĩ lífí 'á, gõ'dá òjílã rī trá lâ múlĩ drī lâ sī, úkũũ ÿnyãkú drī lâ kô, ãrĩwã ãnī trá nyãlã

vólé. <sup>6</sup> Gõ'dá órĩ àzâ 'bá yî 'dê ìyíkâ trá rövõ drĩ, âfõ trá. Gõ'dá nĩngá sĩ rĩ, ìtú âfõ bê kálé rĩ, drílâ ngá-àrú lâ 'dĩ zázó, drílâ drázó kpá vólé. <sup>7</sup> Gõ'dá órĩ àzâ 'bá yî lô'dê ìyíkâ àsõpá ngbũkpũ rĩ 'bá yî lãfálé 'á. Ìtí rĩ, drílĩyî âfõzõ mbálé tãndí ró. Gõ'dá àsõpá 'dĩ 'bá yî drí àrú lâ 'dĩ 'bá yî vözó, drílĩyî drázó. <sup>8</sup> Gõ'dá órĩ àzâ drí ìyíkâ 'dẽzõ ìnyákú tãndí àzâ rũ'bũ-rũ'bũ lâ 'á. Drílâ âfõzõ ìyíkâ tãndí ró, pá fã bê kòdõngbõ ìtí. Drílâ fõzõ 'wálé cõkpõ-cõkpõ pá fã àlõ 'dĩ sĩ, ífí bê kũrũgbũ." Gõ'dá gólâ àtâ tã trá õ'bí 'dĩ 'bá yî drí kĩ nĩ rĩ, "Ànĩ, nĩ ìsũ úlí ámakâ 'dĩ vólé drĩ lâ tãndí ró, nĩ 'bã ró ànĩ drĩ."

<sup>9</sup> Gõ'dá 'dĩ rĩ vósí rĩ, lãjõ'bá gólâkâ 'dĩ 'bá yî drí tã àtázó gólâ rĩ ìjízó kĩ nĩ rĩ, "Úlĩ mãnĩgõ ánikâ àtálé nõ tã ífí lâ ángõ tí yã?" <sup>10</sup> Drílâ tã-drĩ lògõzõ kĩ nĩ rĩ, "Ónyĩ ànĩ nyáanyâ trá, tãlâ tã Ôvãrí kâ gólâ drí lãpílí òjílâ àzâ 'bá yî drí sĩ tã tĩbê gólâ drí òjílâ 'bázó rílí kũmũ ìyíkâ zèlé rĩ tãsí rĩ áá'dâ ró bê ànĩ drí.

Gõ'dá òjílâ gólĩyî tĩbê tã lâ lě 'bá kò rĩ, gólĩyî àrĩ ìyî úlí mãnĩgõ má drí rĩ'á àtálâ rĩ trá.

Ìtí rĩ, gólĩyî à'dò tã Ôvãrí kâ ndrě'á té ìyî lĩfí sĩ cú ìtí ìtõ lâ nĩ àkó.

Gõ'dá gólĩyî à'dò kpá Ôvãrí rĩ gbórókõ àrĩ'á ìyî bí sĩ cú ìtí tã ífí lâ nĩ àkó.'

Ìsáyã 6.9

<sup>11</sup> "Úlĩ mãnĩgõ má drí àtálé nõ, tã ífí lâ rĩ'á nõtí. Órĩ 'dĩ 'bá yî à'dò trá òzõ tã tĩbê Ôvãrí drí rĩ'á àtálâ ànĩ drí rĩ tí.

<sup>12</sup> Lãtĩ lĩfí 'dĩ rĩ ìyíkâ òzõ òjílâ gólâ úlí Ôvãrí kâ àrĩ 'bá trá rĩ tí, gõ'dá Sãtãnã drí ìzázó lâ vólé pĩpĩsílí lâ 'ásĩ, gólâ lěé gõ'dá tã Ôvãrí kâ rĩ kò, Ôvãrí pá gõ'dá gólâ tã ònjí gólâkâ rĩ 'ásĩ kò. <sup>13</sup> Rövõ drĩ 'dĩ ìyíkâ òzõ òjílâ gólâ úlí Ôvãrí kâ àrĩ 'bá trá fí dódó, gõ'dá gólâ cé tã lělě fĩnyáwá bê Ôvãrí 'á. Òzõ lãṅõ àzâ òtírí gólâ rĩ ùsú rĩ, drílâ tã Ôvãrí kâ 'dĩ àyézó

vólé 'wãã. <sup>14</sup> Órĩ gólâ 'dê 'bá ãsõpá ngbũkpũ lâfálé 'á rî, 'dĩ rĩ'á òjílã gólâ tâ âtî-âtî tândí Ôvârí kâ 'dĩ ârí 'bá dódó gōzó tâ lèlé 'á lâ. Gbō lé ití rî, gólâ rĩ'á tâ ìsũ bê rōô ngá gólĩyî ãngó nō 'á nō 'bá yî tāsī. Ití rî, gólâ lě yí drí 'bálé ngá-drĩ ãmbá nō 'bá yî bê gãrã. Gõ'dá 'dĩ vósĩ rî, tâ 'è'è ãngó nō kâ ômbê gólâ trá ngárá-ngárá, gólâ ícá tâ tândí 'èlé dódó kô tâ ònjí àyézó. <sup>15</sup> Ìnyákú gólâ tândí ró rũ'bũ-rũ'bũ 'dĩ rî, íyíkâ òjílã gólĩyî tíbê úlí Ôvârí kâ ârí 'bá rōzó lâ rî 'bá yî 'dĩ. Gólĩyî rî trá zãã tâ lèlě bê Ôvârí 'á 'álé ìdũ-ìdũ sī rî, gólĩyî rî ìyíkâ zãã tâ tândí 'è'è sī Ôvârí drí. Tã tândí drílĩyî rĩ'á 'èlâ 'dĩ â'dô â'dó'á òzõ ãdrúgú gólâ 'wã 'bá ífí bê cõkpõ-cõkpõ lĩfí bê kũrũgbũ nã kâtí.”

<sup>16-18</sup> Yésũ kī nī rī, “Òzõ má drí rĩ'á âtálá ãnì drí rī tí, má rī bê ãnì lĩfí ícílí úlí mǎnīgō sī rī, òjílã ãmbá nĩ ìyî tâ ífí lâ kô. Gõ'dá 'dĩ nō kâyî lâ trá 'è'á âcálé 'dĩ nō òjílã ndrĩ drí tâ ífí lâ yî nĩzó dódó. Tã ìmbâ-ìmbâ ámakâ íyíkâ rĩ'á òzõ lám bã ì'ĩ-ì'ĩ kâtí. Òjílã ãzã ì'ĩ lám bã íyíkâ bê drí lâ âkólé lím vó sī ngá 'bô lãpĩlĩ gbarākã zèlé yã? Á'dó ití kô. Òjílã ndrĩ rī lám bã ì'ílí 'bálé tãrãbízã drĩ jó 'á. Òjílã òtírí fĩ jó 'álâ rī, drílã ndrẽzó lâ tō. Kpá 'dĩ ití, kâyî trá 'è'á cãlé òjílã drí tâ ìmbâ-ìmbâ ámakâ nĩzó dódó. Ænì lãj'óbã ámakâ rī 'bá yî â'dô 'bã'á lâ nī òjílã drí nĩlĩ tândí ró. Á'dô 'bã'á kpá ití, nī â'dô tâ ámakâ rī ârí'á nī ìmbálé òjílã ãzĩ drí. Òzõ nī ò'è trá ití rī, má â'dô tâ nĩnĩ ãnĩkâ lópé'á tâ ámakâ rī 'á. Gõ'dá òzõ nī ògã trá dó ârílã rī, tâ tâ nĩnĩ 'dĩ tāsī rī â'dô âvĩ'á ãnì drĩ sī.”

<sup>19</sup> Gõ'dá 'dĩ rī vósĩ rī, Yésũ rī ândré, gólâ rī âdrúpĩ yí bê âcã ìyî trá, 'è'á gólâ rī ndrèlé. Gõ'dá nĩngá sī rī, gólĩyî ícá kô ãnìlĩ ãnyî gólâ rú, tãlã ò'bí ãmbá 'dĩ 'bá yî drí sī. <sup>20</sup> Drílĩyî gōzó òjílã jölé 'dĩ gólâ rī âzĩlĩ ìyî ngálâ. <sup>21</sup> Gõ'dá gólâ ârílĩ bê tâ kĩ'á nī rī, ìyî ândré yí, ìyî âdrúpĩ yí bê, lě ìyî ìyî ndrèlé rī, drílã gōzó tâ âtálé nótí kī nī rī, “Tã pãtĩ ró

rî, má læ áamá ândré yî áamá âdrúpî yî bê. Gõ'dá õjílã gólîyî úlí ámakâ ârí 'bá kpá rōzō lâ rî, gólîyî kpá áamá ândré yî 'dî áamá âdrúpî yî bê.”

*Tã Yésũ drí lîmvû ândrê tî 'bá kãgũmãã bê 'bãzō rílí títí*  
rî

(*Mãtáyõ 8.23-27; Mårãkõ 4.35-41*)

<sup>22</sup> Kãyî äzã sî rî, Yésũ âtã tã trá læjõ'ba íyíkã 'dî 'bá yî drí kí nî rî, “Mã mbã lîmvû ândrê nõ drî sî 'á'á 'álã.” Dríliyî gōzō mbälé kōlóngbō 'á. <sup>23</sup> Gõ'dá gólîyî drí ítōzō trá 'è'á mbälé 'á'á 'álã rî, Yésũ òkō trá lânõ ämbá õ'bí kã 'dî 'bá yî drí, gólã 'dê trá â'dú bê kōlóngbō 'á kîní-kîní. Gõ'dá nîngã sî rî, kãgũmãã ândrê drí ânîzō rî'á vîlí. Gõ'dá kōlóngbō bí íyîngã 'è'á filí lîmvû zẽ 'álã. <sup>24</sup> Gõ'dá læjõ'ba 'dî 'bá yî drí gólã rî òlózō â'dú 'ásî kí nî rî, “Ãmã lîpî, ní ngã, amã trá 'è'á drälé nõ.” Gólã drí lîfî njîzō tã âtálé lîmvû ämbã tî 'bá kãgũmãã bê 'dî drí rîzō títí. Gõ'dá kôô kãgũmãã ândrê ämbã rî 'bá sîlí gõ'dá lîmvû gólã rî 'bá kōlóngbō íyalé rî bê drí âdrézō. <sup>25</sup> Gólã drí gōzō tã âtálé læjõ'ba íyíkã rî yî drí kí nî rî, “Tãlã ã'dô 'î ânî drí tã lælê âníkã âyézo yã?” Læjõ'ba 'dî 'bá yî, tî lâ yî drí â'dízō gólã rî mbârãkã drí. Âtã íyî tã trá íyî vō 'ásî kí nî rî, “Ãgõ nõ íyíkã ã'dô lâ 'î tã âtã 'bá kãgũmãã drí lîmvû bê dríliyî âdrézō nõ.”

*Tã Yésũ drí lîndrí õnjí düü lôfōzō ägõ äzã 'ásî rî*

(*Mãtáyõ 8.28-34; Mårãkõ 5.1-20*)

<sup>26</sup> Gõ'dá nîngã sî rî, Yésũ yî læjõ'ba íyíkã 'dî 'bá yî bê mbã íyî lîmvû ândrê 'dî drí lâ trá 'á'á læsî ró rî, gólîyî drí nîzō fólé vō äzã zîlí Gẽrãgësã rî 'á.\* <sup>27-29</sup> Vō 'dî 'á tólã rî, ägõ äzã rî'á, Sãtãnã äjõ lîndrí õnjí äbãbã kã trá rílí 'á lâ. Gólã rî'á jó äkõ gõ'dá rî íyíkã rî bê ügí gólîyî rîzō ävõ 'bälé rî 'bá

\* 8:26 8:26 Gẽrãgësã Vō 'dî rú lâ äzã kpá Gẽrásã gõ'dá Gãdãrã.

yî 'ásĩ jějě ró. Óômbê gólâ trá nyãĩ sĩ, gō'dá rî trá ôkílâ tōwãrĩ-tōwãrĩ volé. Gólâ rî íyîngá lârá bê òmã 'ásĩ cú ìtĩ ùndú ró.

Yésũ âfō bê kōlóngbō 'ásĩ âcálé vō tākó 'álâ rî, âgō gólâ línđrĩ ònjí bê 'dĩ drí ngãzó ânĩ'á ôtré bê gbō ìtĩ línđrĩ ònjí ãbãbã kâ drí. Gólâ drí ânĩzó 'dělé 'ã'î sĩ Yésũ ágálé. Yésũ âtâ tâ trá línđrĩ ònjí 'dĩ drí âfōzó volé gólâ 'ásĩ. Yésũ âtâ bê tâ ìtĩ línđrĩ ònjí 'dĩ drí rî, línđrĩ ònjí 'dĩ drí gōzó trèlé gbórókō ãmbá âgō 'dĩ kâ sĩ kĩ nĩ rî, “Yésũ, Ôvãrĩ ãmbá rî mvá, ní lě ã'dô ngá 'î ãmã drígá sĩ yã? Ní ìkpókpóló ãmã kô, ní ìzã ãmã kô.” <sup>30-31</sup> Gō'dá nĩngá sĩ rî, Yésũ ìjĩ línđrĩ ònjí ãbãbã kâ 'dĩ trá kĩ nĩ rî, “Ánĩ rú ã'dĩ 'dĩ yã?” Línđrĩ ònjí ãbãbã kâ 'dĩ lôgō tã-drĩ trá Yésũ drí kĩ nĩ rî, “Ãmã rú rĩ'á Ô'bígó, tãlã ãmã rĩ'á dũũ.” Gō'dá línđrĩ ònjí 'dĩ ìjĩ Yésũ trá ândálé ândálé, “Ní 'bã ãmã kô vō ònjí rú ìzã kâ ãdũkũ ãkó rî 'á. Ní jô ãmã cé ãnyĩ.”

<sup>32</sup> Ngbíkpi òtòlō'bĩ ãzã 'bá yî rĩ'á ìyî ngá sĩ'á nyälé ãnyĩ lütú gãrã 'á, gō'dá línđrĩ ònjí ãbãbã kâ 'dĩ 'bá yî ìjĩ tã trá kĩ nĩ rî, “Mã ânĩ filí ngbíkpi 'dĩ 'bá yî 'á. Ní lě tã-drĩ trá ãmã drí yã?” Yésũ lě tã-drĩ trá línđrĩ ònjí 'dĩ 'bá yî drí, gō'dá nĩ ìyî trá filí ngbíkpi 'á. <sup>33</sup> Gō'dá nĩngá sĩ, línđrĩ ònjí ãbãbã kâ fĩ bê ngbíkpi 'dĩ 'bá yî 'á rî, rã ìyî trá zãã línđrĩ ònjí ãbãbã kâ 'dĩ 'bá yî bê òzō lĩfō-lĩfō kâtí, ãlólě lütú pá 'álâ gólókō 'á zãã lò'délé ìjmvũ 'á ôdrälé.

<sup>34</sup> Gō'dá òjílã gólĩyĩ rĩ 'bá ngbíkpi lôkílĩ rî, gólĩyĩ rĩ'á tólã. Lôkí 'bá 'dĩ 'bá yî ndrê tã 'dĩ bê ìtĩ rî, rã ìyî trá volé, nĩ'á tã âtã bê òjílã drílĩyĩ ùsúlĩ lãtĩ 'ásĩ rî 'bá yî drí. <sup>35</sup> Òjílã gólĩyĩ tã 'dĩ ârĩ 'bá rî ânĩ ìyî trá ndrĩ tã 'dĩ ndrèlé cú ìyî lĩfĩ sĩ. Ùsũ ìyî âgō gólâ línđrĩ ònjí ãbãbã kâ drí âfōzó 'á lâ sĩ nō rĩ'á vũdrĩ Yésũ lãgãtĩ, tã Yésũ drí rĩ'á âtálã rĩ ârĩ'á. Gō'dá âgō 'dĩ trá cú ítã bê yí rú, línđrĩ ònjí ãbãbã kâ 'dĩ 'bá yî âyê gólâ trá zãã. Tã ìsũ gólãkã gō'dá trá tãndĩ ró. <sup>36</sup> Gólĩyĩ 'bã

'bá nĩngá tã 'dĩ ndrĕlé ÿĩ lĩfĩ sĩ rĩ, âtã ÿĩ tã Yĕsũ drĩ ãgõ 'dĩ 'bãzó tãndĩ ró 'dĩ trá kpá ãzã 'bá yĩ drĩ. <sup>37-38</sup> Gólĩyĩ trá ũrĩ ró ãmbã, âtã ÿĩ tã trá Yĕsũ drĩ, õnĩ ró bê nĩngá sĩ vólé.

Ãgõ 'dĩ gõ'dá â'dó kô zãã líndrĩ õnjĩ ãbãbã kã bê, lĕ trá zãã 'dĕlé Yĕsũ vó tã ârĩ 'bá ró. Gõ'dá Yĕsũ âtã trá drĩlã nõtĩ, <sup>39</sup> “Nĩ gõ ní drĩ 'bã 'álã, ní âtã ró tã Ôvãrĩ drĩ 'ĕlé ní drĩ nõ õjĩlã drĩ.” Gõ'dá nĩngá sĩ rĩ, ãgõ 'dĩ nĩ trá, nĩ'á tã 'ĕlé yĩ drĩ 'dĩ átã bê õjĩlã drĩ. Gõ'dá Yĕsũ yĩ lãjõ'bã íyíkã 'dĩ 'bá yĩ bê mbã ÿĩ trá kólóngbõ 'á, nĩ'á gólé vólé.

*Tã Yĕsũ drĩ Yáirõ rĩ mvã rĩ ãngázó õdrã 'ásĩ rĩ  
(Mãtãyõ 9.18-26; Mãrãkõ 5.21-43)*

<sup>40</sup> Yĕsũ yĩ õtĩrĩ ãgõõ lĩmvũ ândrĕ nã 'á'á lé drĩ lâ lĕsĩ rĩ, õ'bĩ ãmbã rĩ ÿĩ trá gólã rĩ tĕlé lãgúlĩ. <sup>41</sup> ãgõ ãzã bê rú lâ Yáirõ, drĩlã ânĩzó Yĕsũ ngálã. Yáirõ rĩ'á jó tã ârĩ kã vó lâ ndrĕ 'bá 'ĩ. Yáirõ ânĩ trá rĩlĩ 'ã'ĩ sĩ Yĕsũ ágálé, ÿĩ gólã trá ânĩlĩ yĩ drĩ 'bã 'álã ÿĩ pãlé, <sup>42</sup> tãlã mvã lâ trá ngá lãzé ró, 'ĕ'á drãlé. Ízãmvã 'dĩ 'dĩ ãlõ 'dĩ. Ndrõ lâ rĩ'á mũdrĩ-drĩ-lãngã-rĩ.

'Dũ 'ásĩ rĩ, Yĕsũ nĩ trá Yáirõ rĩ ãjĩlĩ 'bã 'álã. Gõ'dá õ'bĩ ãmbã 'dĩ 'bá yĩ nĩ trá ndrĩ gólã vósĩ, rú lôzê-lôzê bê gólã rú sĩ. <sup>43</sup> Gõ'dá õkó ãzã rĩ'á ngá lãzé bê ndrõ mũdrĩ-drĩ-lãngã-rĩ, ndrĕ rũ kô, ngá lãzé 'dĩ rĩ parã ró. Õkó 'dĩ rĩ trá lãfã ÿzãlé ãmbã ngá lãzé 'dĩ õndĕ ró rũ bê. Gõ'dá õjĩlã ãzã ójó ró, ãlókõ 'bá ró ĕdĕ 'bá lâ rĩ yũ. <sup>44</sup> Gõ'dá õkó 'dĩ drĩ ânĩzó rũ ãjálé Yĕsũ ũgúlĩ lĕsĩ ró, ítã tĩ gólãkã dólé. Kõrõ ngá lãzé 'dĩ drĩ rũ ndrĕzó. <sup>45</sup> Gõ'dá nĩngá sĩ rĩ, Yĕsũ drĩ tã ÿĩzó, “Ã'dĩ dõ mã nĩ yã?” Gõ'dá õjĩlã ndrĩ 'dĩ 'bá yĩ gã ÿĩ tĩ trá kĩ nĩ rĩ, “Mã nĩjĩ kô.” Gõ'dá õjĩlã 'dĩ 'bá yĩ gã ÿĩ tĩ bê ndrĩ rĩ, Pĕtĕrõ âtã tã trá nõtĩ kĩ nĩ rĩ, “Ãmã lĩpĩ, õjĩlã ndrĩ 'dó rĩ'á ânĩ ÿpĩ'á.” <sup>46</sup> Gõ'dá Yĕsũ kĩ nĩ rĩ Pĕtĕrõ drĩ rĩ, “Õjĩlã ãzã dõ mã trá, mã nĩ trá, mã õtójõ trá bũũũ mã rú, ãmã fãfã câ trá gólã rú.” <sup>47</sup> Gõ'dá õkó 'dĩ ârĩlĩ bê tã gólã drĩ átãlé 'dĩ rĩ,

gólâ nî trá kî nî rî, Yésũ nî yî trá. Kôro drílâ ânîzó rílí 'á'í sî gólâ ágálé, ùrî ámbá sî lě'lě ró. Tã gólâ drí Yésũ rî dôzó ěédê ró yî bê rî tãsí, kpá pãtĩ gólâ ědê rû trá. <sup>48</sup> Gõ'dá gólâ âtâ trá ôkó 'dĩ drí kî nî rî, “Ámâ îzó, ngbãangbânô rî, nî trá dódó. Tã lě'lě áníkâ 'bã mã nî ánî ědélé. Ní ngâ ûrû, ní nî. Ôvârí ãã'dô ní bê.”

<sup>49</sup> Gõ'dá gólâ drě tã âtã'á ôkó nõ drí rî, lãjõ'bánã âzã âcã kpá trá Yáĩrõ drí 'bã lésí kî nî rî, Yáĩrõ rî mvá òdrã trá, ícã kô Yésũ drí ânîzó. <sup>50</sup> Gõ'dá Yésũ ânílí bê úlí 'dĩ tĩ rî, gólâ kî nî rî Yáĩrõ drí rî, “Ní 'ê ùrî kô, ní lě tã-drĩ ámákã, ánî mvá â'dô ngã'á â'dólé tãndí ró.” <sup>51-52</sup> Gõ'dá gólíyî ndrĩ nî ÿyî trá 'dó cãlé Yáĩrõ drí 'bã 'álã. Gõ'dá âcã ÿyî bê rî, õjílã õ'bí ámbá 'dĩ 'bã yî rĩ'á ÿyî 'dó áwó ngõ'á.

Gõ'dá nĩngã sî rî, Yésũ lě cé Pétẽrõ, Yõwání, Yákóbã gõ'dá gbõ mvá rî ândrê mvá rî átã bê filí jó áwó kã rî 'á yí bê. Gólâ kî nî rî áwó ãnjó 'bã 'dĩ 'bã yî drí rî, “Ní âyê áwó, mvá 'dĩ drãã kô, gólâ rî íyĩngã â'dú kõ'á.” <sup>53</sup> Gõ'dá õ'bí ámbá áwó ãnjó 'bã kã 'dĩ 'bã yî gũ ÿyî gólâ trá kî nî rî, “Dĩ tã õnjõ kã 'í, mvá 'dĩ drã trá.” <sup>54</sup> Gólâ fĩ trá jó 'álã, rû mvá ávõ nõ drí lâ trá, gõ'dá âtã tã trá kî nî rî, “Ízãmvã, ní ngâ ûrû.” <sup>55</sup> Kôro mvá nõ lôvó-lôvó lâ drí âgõzó 'á lâ. Drílâ ngãzó òdrã 'ásí. Yésũ âtã tã trá mvá rî ândrê drí kî nî rî, “Ní âfẽ ngã nyãnyã mvá nõ drí nyãlé.” <sup>56</sup> Gõ'dá mvá rî ândrê yî átã lâ yí bê lâro ÿyî trá ámbã, tã lâràkô drílíyî ndrêlé sísí lâ kô 'dĩ 'á. Yésũ âtã trá drílíyî, gólíyî ââtã tã 'dĩ õjílã ázã ãlõlã drí kô.

## 9

*Tã Yésũ drí drí-ãcê fẽzó lãjõ'bánã íyíkã rî 'bã yî drí rî  
(Mãtáyõ 10.5-15; Mãràkõ 6.7-13)*

<sup>1-2</sup> Gõ'dá nĩngã sî rî, Yésũ zî lãjõ'bánã íyíkã mũdrí-drĩ-lã-ngã-rĩ 'dĩ 'bã yî trá ndrĩ yí ngálã. Gólâ kî nî rî,

“Ngbãangbânõ, má fě drí-ãcê ámakâ trá ãnî drí, má fě fãfã ámakâ kpá trá ãnî drí, ãnî drí nîzõ líndrî ònjí lâdro bê òjílã 'ásí, kpá rîzõ òjílã gólíyí ngá lâzé bê rí 'bá yí 'balé ngálé ngá lâzé 'ásí tãndí ró. Ngbãangbânõ rí, nî lãnî tã 'dí 'bá yí jãrîbã 'ásí ndrî kpá rîzõ òjílã lîfî ící bê tã kũmũ Ôvârí kâ rí kâ tãsí. <sup>3</sup> Nî ârî drě, nî trõ ngá âzâ kô ãní bê âcí 'dí tõe lâ 'á. Tã â'dâ-â'dâ lâ rí'á òzõ nõõ rí tí, ngá tîbê 'bã 'bá òzõ pîdrígú, ngá nyãnyã, jõráã ítã 'bã kâ, lâfã rîzõ ngá nyálé rí 'bá yí kâtí rí, nî trõ ãní bê kô. <sup>4</sup> Òzõ nî ãacã trá ã'dí-drî 'á rí, 'bã-lípî òlâgũ ãnî rílí yí bê nîngá rí, nî rí gólã bê cãlé búúú kâyî gólã ãnî drí 'ězõ 'bãdrî mvã 'dí âyéle 'ězõ nílí sîsî 'álã rí sî. <sup>5</sup> Òzõ òjílã òlâgũ ãnî kô rílí yí bê rí, nî lâvũ ãnîngá sîsî 'álã. Nî yã tãpîlîndrî 'bãdrî 'dí kâ ãnî pá ágálé 'ásí. Nî 'ê 'dî tã â'dã ró kí, òjílã 'dí 'bá yí gã Ôvârí trá dó.” <sup>6</sup> Gõ'dá lâjõ'bã gólíyí mũdrî-drî-lã-ngã-rî 'dí 'bá yí drí ngãzõ nílí âcí iyíkã 'á, nî'á lâmũ bê võ kpã bê nîngá sî kôrõ nîngá 'bã ònyíkõ 'ásí ndrî, òjílã lîfî ící bê tã kũmũ Ôvârí kâ rí kâ tãsí, nîzõ ngá lâzé 'bá êdé bê.

<sup>7</sup> Dî 'ásí rí, tã Yésũ kâ nî'á 'ê bê lâ 'dí 'bá yí cã trá kúmũ Ēródě Ānítípã rú. Ēródě rí drî lîjã trá lîjã-lîjã tã Yésũ kâ rí 'á, tãlã òjílã âzã 'bá yí kí nî rí, Yésũ ãã'dõ Yõwãní bãbãtízî 'ê 'bá ró gólã âfõ 'bã õdrã 'ásí rí î'dî. <sup>8</sup> Gõ'dá âzã 'bá yí kí nî rí, Yésũ ã'dõ tã ângũ 'bá Ēlîyã î'dî. Gõ'dá òjílã âzã 'bá yí kí nî rí, Yésũ ã'dõ kpá tã ângũ 'bã âzã 'bá yí ngî rí î'dî. <sup>9</sup> Ēródě îsũ tã trá ãkpã yí 'á kí nî rí, “Āgõ nõ â'dõ Yõwãní î'dî kô, tãlã mã rí gógó rí fũ Yõwãní trá drî lâ galé volé ãkũ ró. Āgõ nõ â'dõ 'bã'á gõ'dá kó ã'dî î'dî yã? Má lě drě gólã rí lîfî ndrělé.”

*Tã Yésũ drí tã lâràkõ 'ězõ òjílã ãmbã lõfõ bê rí 'bá yí drí rí  
(Mãyãyõ 14.13-21; Mãyãkõ 6.30-44; Yõwãní 6.1-14)*



<sup>10</sup> Gõ'dá lãjó'ba Yésù kã 'dĩ 'bá yĩ òtírĩ ÿĩ âgõõ âcĩ ÿĩkã tólé rĩ tã lâ âtalé Yésù drĩ rĩ, Yésù yĩ drĩ ngãzõ nilĩ 'bãdrĩ mvá âzã ffinyáwá rĩ'á zĩlã Bêtásedã rĩ 'álã lôvólé lânõ òjílã ò'bĩ kã 'ásĩ. <sup>11</sup> Gõ'dá ò'bĩ 'dĩ 'bá yĩ 'dê ÿĩ kpá té zãã gólĩyĩ vó. Yésù drĩ kpá tã-drĩ lězõ ngá lâzé 'bá ñngázõ ngá lâzé 'ásĩ, gólĩyĩ lĩfĩ ñcĩlĩ tã kũmũ Ôvãrĩ kã rĩ kã tãsí.

<sup>12</sup> Gõ'dá lãnjàtúlĩ bẽ rĩ, lãjó'ba 'dĩ 'bá yĩ ãnĩ ÿĩ trá gólã ngálã tã âtalé drĩlã kĩ nĩ rĩ, “Nĩ jõ òjílã 'dĩ 'bá yĩ volé, ònĩ ró ÿĩ võ ndãlé ÿĩ drĩ â'dú kõzõ 'á lâ, kpá ngá ndãlé ÿĩ drĩ nyálé, tãlã jó yũ'dãwã võ nô 'á nõngá gólĩyĩ drĩ.” <sup>13</sup> Gólã kĩ nĩ rĩ lãjó'ba 'dĩ 'bá yĩ drĩ rĩ, gólĩyĩ rĩ gógó òfẽ nyãsä òjílã 'dĩ 'bá yĩ drĩ nyálé. Gõ'dá lãjó'ba 'dĩ 'bá yĩ kĩ nĩ rĩ gólã drĩ rĩ, “Mã â'dõ nyãsä gĩ'á òjílã ãmbã nõ 'bá yĩ drĩ yã? Ñcã kô, ãmã cé rĩ'á ãmbãtã bẽ ñjĩ, ÿ'bĩ cé rĩ. <sup>14</sup> Ägõ 'dĩ 'bá yĩ trá gãrã lãvũlĩ kútũ-ñjĩ drĩ sĩ.”

Yésù drĩ gõzõ tã âtalé lãjó'ba ÿĩkã rĩ 'bá yĩ drĩ, ãtãtã ró ÿĩ tã ò'bĩ ãmbã 'dĩ 'bá yĩ drĩ rĩzõ vũdrĩ võ 'ásĩ tũ tũ, võ ãlõ rĩ 'á òjílã òrĩ nyã'dĩ-rĩ-drĩ-lã-ngã-mũdrĩ. <sup>15</sup> Gõ'dá ò'bĩ ãmbã 'dĩ 'bá yĩ rĩ ÿĩ bẽ ndrĩ vũdrĩ rĩ, <sup>16</sup> Yésù drĩ gõzõ ãwõ-ĩtĩ 'èlé Ôvãrĩ drĩ ngá nyãnyã drĩlĩyĩ 'è'á nyãlã 'dĩ tãsí. Gólã drĩ gõzõ ãmbãtã ÿ'bĩ bẽ 'dĩ trólé 'ã lâ ùpĩlĩ dãdã ïtĩ, fẽlẽ ò'bĩ ãmbã 'dĩ 'bá yĩ drĩ. Lãjó'ba gólãkã rĩ drĩ ãmbãtã lânjĩzõ òjílã ò'bĩ 'dĩ 'bá yĩ drĩ. <sup>17</sup> Ò'bĩ ãmbã 'dĩ 'bá yĩ ndrĩ drĩ ãmbãtã nyãzõ ñcãlé ÿĩ 'á dũũdũ. ãmbúkũ lâ drĩ lãkĩzõ ù'dúzõ lâ ïvõ 'ásĩ dũũdũ mũdrĩ-drĩ-lã-ngã-rĩ.

*Tã Ôvãrĩ drĩ Yésù rĩ â'dázõ Pétẽrõ yĩ drĩ Yõwãnĩ yĩ*

*Yãkóbã yĩ bẽ mvá ÿĩkã ró rĩ*

*(Mãtãyõ 16.13-17.13; Mãràkõ 8.27-9.13)*

<sup>18</sup> Kãyĩ ãzã sĩ, Yésù rĩ'á rãtãã 'è'á Ôvãrĩ drĩ. Lãjó'ba gólãkã 'dĩ 'bá yĩ kpá rĩ'á ãnyĩ gólã bẽ. Gólã ndẽ rãtãã bẽ rĩ, gólã drĩ ngãzõ lãjó'ba ÿĩkã 'dĩ 'bá yĩ ñjĩlĩ. Gólã kĩ nĩ rĩ gólĩyĩ

drí rí, “Ōjílã ò'bí àmbá rí 'bá 'dĩ 'bá yí tã ìsũ-ìsũ gólìyíkã àmâ tāsì rí ìyíkã àngò tí yã?” <sup>19</sup> Lājó'babá gólákã 'dĩ 'bá yí kī nī rí gólá drí rí, “Tã ìsũ-ìsũ ò'bí 'dĩ 'bá yí kã rí kī nī rí, ní àà'dô Yōwánì bābātízì 'è 'bá ró rí ì'dĩ. Gõ'dá àzã 'bá yí kī ìyíkã, ní àà'dô Èlìyã àgõ 'bá ùrú lésì rí ì'dĩ. Gõ'dá àzã 'bá yí kī ìyíkã, ní àà'dô tã àngũ 'bá àzã 'bá yí ngũ àgõ 'bá ùrú lésì rí ì'dĩ.”

<sup>20</sup> Yésù drí kpá lājó'babá ìyíkã 'dĩ 'bá yí ìjízó, “Gõ'dá ànì rí gógó rí, ní ìsũ ànìkã bē rí, m̄ã ã'dĩ ì'dĩ yã?” Pétērō drí gōzò tã àtálé kī nī rí, “Nĩ 'díyì pã 'bá gólá Ôvãrí drí àjólé rí ì'dĩ.”

<sup>21</sup> Yésù drí gōzò tã àtálé lājó'babá ìyíkã 'dĩ 'bá yí drí kī nī rí, “Àwô, 'dĩ tã p̄t̄t̄t̄ 'ì. Gõ'dá nī à'dã drē òjílã àzã 'bá yí drí kô. <sup>22</sup> M̄ã Ôvãrí drí àjólé ùrú lésì rí ì'dĩ, má à'dô lãṅō ùsú'á rōò s̄s̄s̄-lésì rí 'bá yí gõ'dá dr̄-'bá àngì Yúdã yí kã rí 'bá yí bē gõ'dá kpá lã'bí ìmbá 'bá rí 'bá yí bē rí drìgã s̄. Gõ'dá drìlìyì àmâ füzó, gõ'dá k̄ȳȳ nã rí s̄,\* má à'dô lĩdrì'á òdrã 'ásì.”

<sup>23</sup> Yésù drí kpá tã àtázó kī nī rí, “Ngbãangbãno tã gólá má drí 'è'á àtálé òjílã drí ndrì nò rí, òzò òjílã àzã òl̄ trã 'd̄l̄é má vó rí, gólá ìsũ tã kô ìyì ìf̄f̄f̄ tāsì, gólá òrì njãã dr̄l̄é tã àmákã 'èr̄ 'á. <sup>24</sup> Òzò òjílã àzã òf̄ ìyì ìf̄f̄f̄ òdrã drí tã àmákã rí 'á kô rí, gõ'dá gólá à'dô ùr̄í ró rí, gólá à'dô 'bã'á cú ìt̄i vò àkó má ngálã. Òzò òjílã àzã ò'è ùr̄í kô òdrã drí tã àmákã tāsì rí, gólá à'dô 'bã'á cú vò bē má ngálã ùrú 'álã. <sup>25</sup> À'dô à'dó'á àngò tí òzò òjílã à'dô cú ngá-dr̄ àmbá àngó nò 'á nò bē ndrì rí, gõ'dá òzò gólá ìȳv̄ l̄at̄ l̄édr̄-lédr̄ èd̄ükũ àkó rí kã trã rí yã? <sup>26</sup> Nĩ àr̄i drē, òzò òjílã àzã dr̄ lã òòkì òkì àmâ z̄l̄ì òjílã ìyíkã ró ngã 'bô r̄u-l̄-àzì ró yã rí, òzò má òt̄ir̄ àgõ ò kpá ó'dì mbârãkã Ôvãrí drí àf̄l̄é má drí

\* <sup>9:22</sup> <sup>9:22</sup> k̄ȳȳ nã rí s̄ Àà'dô Yésù rí fũ'á k̄ȳȳ l̄òs̄ kã nj̄ì 'á, gõ'dá gólá à'dô lĩdrì'á òdrã 'ásì Gímã 'á. Òjílã Yúdã yí kã lã ìyì ìt̄ú-àȳ ì'dĩ k̄ȳȳ ró.

rî bê mālāyīkǎ á mákâ rî 'bá yí bê rî, á má drī â'dô ôkí'á kpá ôkí gólá rí zīlí má ngálá. <sup>27</sup> Ānī, má âta ī'dī ānī drī nō ānī 'dī 'bá yí lāfálé sī, nī drāá drē kô, Ôvārī â'dô 'ē'á â'dálá ānī drī dódó ānī drī nīzô lâ kī, mâ rī'á gólá tībê gólá drī ājólé rī ī'dī.”

<sup>28</sup> Gō'dá kâyī njī-drī-lâ-nâ lāvū bê tā Yēsū drī âtalé 'dī volé drī lâ 'ásī rī, drīlá gōzó mbalé únī drī 'álâ rātāā 'élé. Pétērō, Yōwānī, Yākóbā drīlīyī gólá rī ājízó. <sup>29</sup> Gólá drī rīrī rātāā 'élé rī 'á rī, līfī lâ drī rú ôjázó gō'dá ngī kâ'dâ-kâ'dâ, itá gólá rú rī drī gōzó rī'á lāgúlí, ōzō mōgbará drī lāgúrī kâtī. <sup>30-31</sup> Kôrô 'dī rī vósī rī, āgô āzâ 'bá yí rī drī āfōzó gólá lāgátī. Āgô rī 'dī 'bá yí Músā yī ī'dī Ēlīyā bê. Gólīyī 'dó lāgū-lāgū ró. Gólīyī rī'á ōdrā tā Yēsū kâ rī tā lâ âta'á āfō-āfō gólākâ ōdrā 'ásī Yērōsālémā 'álâ rī bê 'ē 'bá rú 'élé ngbāangbānō rī. <sup>32</sup> Pétērō yī íyī āzī-āzī yí bê trá īyī līndī'á â'dú bê. Gō'dá gólīyī ōtīrī līfī njījī â'dú 'ásī rī, gō'dá ndrē īyī gbō Yēsū ī'dī īyī lāgátī rúmvá bê 'dó lāgū-lāgū ró zāā āgô rī 'dī 'bá yí bê yī lāgátī. <sup>33</sup> Gō'dá āgô rī 'dī 'bá yí drī Yēsū rī âyézó īyīngá nīzô. Pétērō drī tā âtázó Yēsū drī kī nī rī, “Līfī ícī 'bá, rī'á tā tándī 'ī āmâ drī â'dózó ānī bê nōngá. Ngbāangbānō rī, mā gā gūgū nā, ālô rī ní drī, ālô rī Músā drī, gō'dá ālô rī Ēlīyā drī.” Tākō Pétērō rī íyīkâ nō 'dó tā tākó âtalé ī'dī.

<sup>34</sup> Pétērō drē rī'á tā âta'á yī sīlī sī nōtī nō rī, mbārāsāsā drī gólīyī līmózó kpāākū, gólīyī gō'dá trá ūrī ró. <sup>35</sup> Drīlīyī gōzó ōjílā āzā gbórókô lâ ārīlī mbārāsāsā 'dī 'á rī'á úlī âta'á kī nī rī, “Nōô rī á má mvá gólá má drī lēlé rōô rī ī'dī.” <sup>36</sup> Gō'dá 'dī rī volé drī lâ 'ásī rī, gólīyī ndrē īyī vō bê tándī ró rī, ndrē īyī Yēsū gō'dá élēwálá. Gō'dá lājó'bá 'dī 'bá yí drī rīzô 'dó njūrū, âta īyī tā kô ōjílā āzā drī tā gólīyī drī ndrēlé 'dī tāsī, té Yēsū drī gōzó zālô ūrú 'álâ.

*Tã Yésũ drí líndrí ònjí lófòzó mvá àzâ 'ásí rí  
(Mātáyō 17.14-18; Mārākō 9.14-27)*

<sup>37</sup> Gõ'dá cījínó àzâ rí sī rí, drílīyī gōzó àrílí kúní drī lésī, gõ'dá ò'bí àmbá drí rú ê'bézó gbāa dīrī Yésũ rú sī. <sup>38</sup> Òjílā àlò ò'bí 'dī 'bá yī lāfálé sī, drílā trēzó ùrú lǎzī bē Yésũ drí kī, “Lífí ící 'bá, ní ànī àmā mvá nō ndrēlé, gólā cé 'dī má drí àlò nō. <sup>39</sup> Líndrí ònjí rī 'bá Sātánā rí rōlé rí, rí trá mvá 'dī vūlī vūdrī trētrē bē ùrú. Líndrí ònjí 'dī rí mvá 'dī àsélé àmósá bē kǎtrū íyī tī 'ásí, gólā rí 'élé kǎyī vósí cé. Fāfā là drí rīzó rú ndēlé. <sup>40</sup> Má lò'bā rú'bá trá lājó'bá áníkā 'dī 'bá yī drí, àātā ró íyī tã, líndrí ònjí 'dī àâyē ró gólā rí, gõ'dá gólīyī ícá kō.”

<sup>41</sup> Yésũ kī nī rí, “Ànī òjílā nō 'bá yī, nī lēé tã Ôvârí 'á kō yā? Má à'dô rí'á zāa ànī bē ãdūkū là calé būúú ángò tú yā? Ní àjī ànī mvá 'dī má ngáá nōlé.”

<sup>42</sup> Gõ'dá mvá 'dī òtírī kpá àngá ànīlí gólā ngálā rí, líndrí ònjí 'dī drí àsézó là, drílā rīzó lēlé. Yésũ drí gōzó tã àtálé líndrí ònjí 'dī drí mvá 'dī àyézó, drílā 'bázó tándí ró. Drílā mvá 'dī trōzó àjílí átá là ngálā. <sup>43</sup> Òjílā ndrē trá ndrī, Ôvârí fē fāfā trá Yésũ drí. Kǎyī nā 'bá yī sī rí, òjílā 'bǎdrī nā ká rí trá 'dó úlí àtálé gólā rí tāsī.

Gõ'dá òjílā 'bǎdrī mvá nā 'bá yī ká nā à'dô bē trá ndrī lārō-lārō ró tã Yésũ drí rí'á 'ēlā rí 'á rí, gõ'dá Yésũ drí gōzó úlí ngūrū-ngūrū àtálé lājó'bá íyíkā 'dī 'bá yī drí kī nī rí, <sup>44</sup> “Nī àrī úlí má drí 'é'á àtálā ànī drí nō tándí ró, tã má drí 'é'á àtálā ànī drí rí 'dī nō. Mā gólā Ôvârí drí àjólé ùrú lésī rí, àá'dô bí 'é'á àmā drí-bā fēlé òjílā drí fūlī.” <sup>45</sup> Lājó'bá gólákā 'dī 'bá yī nīyī íyī úlí gólā drí àtálé 'dī ífí là kō, tálā Ôvârí lògā tã ífí là nī gólīyī drí. Gõ'dá nīngá sī rí, gólīyī kpá ūrī ró Yésũ rí òjílí tã ífí là à'dalé íyī drí.

<sup>46</sup> Gõ'dá lājó'bá gólákā rí 'bá yī ngā íyī trá ndrī tã ôkī-ôkī bē íyī lāfálé 'ásí à'dī 'dī àmbá ró gǎrē íyī drī sī yā.

<sup>47</sup> Gólâ nî tâ ðsũ-ðsũ gólîyíkâ 'dî trá téké. Gõ'dá drílâ gõzó mvá fínyáwá äzâ âtrölé 'bälé âdrélé iyî lægátí ítí. <sup>48</sup> Gõ'dá drílâ tâ âtázó nõtí gólîyî drí, “Özö öjlã äzâ ölä 'diyímvá fínyáwá trá rî, öjlã rî 'dî læ mâ î'dî. Özö öjlã äzâ ölä mâ trá rî, gólâ læ 'dî Ôvârí gólâ âmâ âjó 'bá rî î'dî. Nî ndrê drê, özö öö'bã kpálé mvá fínyáwá nõ î'dî ânî drî ãmbá ró rî, nî ð'bũ rû kpá gólâ drí. Nî ndrê trá, tâ ðsũ-ðsũ Ôvârí kâ 'á rî, iyíkâ cé rílî öjlã äzí pälé î'dî. Ânî tâ ârí 'bá âmákâ rî 'bá yî, tâlá ä'dò 'î ânî drí rízó rû cêlé 'bãzó öjlã ängí ró yã?”

<sup>49</sup> Gõ'dá nîngá sî rî, Yõwánî drí tâ âtázó kî nî rî, “Lîfî ící 'bá, mã ndrê ägö äzâ trá rî'á líndrí önjí lôfö'á öjlã 'ásî. Gólâ rî trá ngá nyälé ânî rû sî tâ líndrí önjí lôfö-lôfö kâ 'dî 'á, mã rî trá gólâ rî íkílí tâ 'dî 'bá yî 'erê lâ 'ásî, tâlá gólâ ä'dó âmâ læfálé sî kô.” <sup>50</sup> Gõ'dá Yésü kî nî rî gólîyî drí rî, “Nî âyê gólâ, tâlá gólâ 'é tâ 'dî kô özö äjú-'bá-äzí kâtí.”

*Tã Yésü drí ngãzó Gãliláyã rî âyélé nîzó Yërösälémã 'álâ rî*

<sup>51</sup> Gõ'dá Yésü ötirî kâyî yí drí 'ëzó gölé úrú 'álâ rî ndrêê änyî änyî äcá'á rî, gólâ ömbê iyî fî trá iyî êdézó nílî drälé Yërösälémã 'álâ. Gólâ âyê 'bãdrî gólâ Gãliláyã kâ 'dî trá, drílâ fizó 'bãdrî Sãmáryã lé 'bá kâ rî 'á. <sup>52</sup> Drílâ iyî ândrá âtízó sísí, tâlá gólîyî örí ró iyî bê njãâ iyî äcâ-äcâ têlé. Tã gólâ drí âtlí 'dî rî câ trá bũúú 'bãdrî mvá äzâ gólâ öjlã Sãmáryã lé 'bá yî drí rízó kpá 'á lâ rî 'á. <sup>53</sup> Öjlã 'dî 'bá yî læé iyî tâ gólákâ 'dî tâ-drî lâ kô, tâlá gólîyî nî trá kî nî rî, gólâ 'ê trá nílî Yërösälémã 'álâ, 'bãdrî iyî äjú-'bá-äzí yí kâ rî 'álâ. <sup>54</sup> Gõ'dá Yõwánî yî âdrúpî lâ Yákóbã bê ârí iyî tâ 'dî bê rî, gólîyî âtä iyî tâ trá Yésü drí kî nî rî, “Âmâ lípî, ní læ tâ-drî âmâ drí Ôvârí rî íjízó äâjö ró bê læsí öjlã 'dî 'bá yî zälé volé.” <sup>55</sup> Gólâ âtä tâ trá, tâ ðsũ gólîyíkâ 'dî äâyê ró iyî. <sup>56</sup> Gõ'dá nîngá sî rî, zãâ drílîyî nîzó 'bãdrî mvá äzâ ngî lá 'á.

<sup>57</sup> Gõ'dá gólīyī drī rīrī nīlī lātī 'ásī rī 'á, gólīyī ūsū āgō āzā trá. Āgō 'dī ātā trá Yésū drī kī nī rī, “Má lě trá ání vó bēlé zāā vō āmbá nō 'ásī bāđī vō ní drī rīzō lāmúlī rī 'ásī ōzō tā ārī 'bá áníkā kátí.” <sup>58</sup> Gõ'dá gólā lōgō tā 'dī drī lâ trá úlī mǎnīgō sī kī, “Ōbá cú 'bú íyíkā bē â'dú kōzō 'á lâ, gõ'dá ārīwá kpá cú jó íyíkā bē â'dú kōzō. Gõ'dá mâ gólā âjólé trá ūrú lésī nō rī, mâ cú ĩtī 'bā ākó rīzō lōvólé 'á lâ âmá íffí kâ.”

<sup>59</sup> Kāyī āzā sī, drīlā kpá āgō āzā ĩjízō āānī ró bē, yí ōrī ró līfī lâ ĩcílī. Āgō 'dī lōgō tā trá gólā drī kī nī rī, “Má lě fī trá nīlī rī, mâ drē rī'á tākō âmá átá rī ārākā tēlé 'bālé 'bú 'á zālō.” <sup>60</sup> Gõ'dá Yésū kī, “Ní âyē ōjílā gólīyī tā lě 'bá ĩyī pīpīšīlī 'á kō rī â'dô ĩyī āvō 'bā'á trá. Má lě ní drī ânīzō âmá bē āndrō nō ōjílā âzīlī ānīlī 'bālé Ôvārī rī mvá ró.”

<sup>61</sup> Gõ'dá āgō āzā ātā tā kpá trá kī nī rī, “Āwō, má lě trá âmá drī nīzō ní bē, ní âyē drē mâ, má nī'á zālō tā lâ ĩ'bīlī âmá átá bē.”

<sup>62</sup> Gólā ātā úlī mǎnīgō kpá trá drīlā kī nī rī, “Ōzō ōjílā āzā ōndē lōsī íyíkā 'bālé rī kō drīlā rīzō gólé volé 'bā 'álā tā lâ sī, lōsī âmákā rī âyézō rī, ōjílā 'dī â'dó ōjílā âmákā lōsī âmákā 'ē 'bá rī ĩ'dī kō.”

## 10

*Tā Yésū drī ōjílā āzā 'bá yī zīzō nyâ'dī-nâ-drī-lâ-ngâ-mûdrī-drī-lâ-ngâ-rī rī*

<sup>1</sup> Dī rī vósī rī, Kúmú Yésū drī ōjílā āzā 'bá yī zīzō nyâ'dī-nâ-drī-lâ-ngâ-mûdrī-drī-lâ-ngâ-rī, jólé sīsī 'bādrī mvá ōnyīkō yī drī 'ē'á nī'á lāmú bē 'á lâ sī rī 'ásī, rī rī.

<sup>2</sup> Drīlā úlī mǎnīgō āzā ātázō ōjílā 'dī 'bá yī drī kī nī rī, “Nī nī sīsī má ágá 'álā tā Ôvārī kâ pēlé ōjílā drī, tālā ōjílā āmbá lě tā 'dī ārīlī. Gólīyī rī'á ōzō āmvú āngī ādrúgú lâ drī mvēlé trá njāā 'ē'á űlōlā rī, gõ'dá ōjílā űō 'bá lâ yū rī kátí. Gõ'dá má lě nī 'ē rātāā Ôvārī drī gólā tībē 'bā 'bá ōjílā ndrī lípī

ró rî, gólâ ããjô ró bê ôjlã rî'á ôjlã ãzí nõ 'bá yî lîfî lâ yî ìcílî tã gólâkâ ârílí. <sup>3</sup> Nî nî, nî ndrê ãní tãndí ró, tãlã ãní rî'á ôzô ìndrî mvá gólâ rî 'bá lãvũlí kôrô vó gólâ kíákêlówá drí 'bázó 'á lâ 'ásî rî kâtí. <sup>4</sup> Nî nî 'wãã'wã, nî trô ngá kô ãní bê, ôzô lãfã, jôrãã, ká'bókã kâtí rî 'bá yî. Nî âdrê kpá kô nî'á nî-bê-yã 'ê bê ôjlã drí lãtî 'ásî. <sup>5</sup> Ôzô nî ããcã trá 'bã ãzã 'á rî, nî fê nî-bê-yã 'bã-lípî drí nôtí kî nî rî, 'Ní trô tã ã'dí Ôvãrí kã trá ní bê.' <sup>6</sup> Ôzô 'bã-lípî yî ôlê tã trá rî, Ôvãrí â'dô gólîyî pã'á. Ôzô ôlê ÿyî kô rî, Ôvãrí pá gólîyî kô. <sup>7</sup> Nî rî zãã 'bã ãlô 'á, â'dó kô nî'á lâmú bê 'bã-tî kpã bê kô. Nî nyã ngá, nî mvú ngá gólîyî drí âfêlê ãní drí rî 'bá yî, tãlã ngá 'dî ôfê ró fãfã ãní drí rîzô tã ámákã rî ìcílî.

<sup>8</sup> “Ôzô ôólãgû ãní trá 'bãdrî mvá ãzã 'á rî, nî nyã ngá ndrî, nî gã ngá gólâ gólîyî drí âfêlê ãní drí rî kô. <sup>9</sup> Nî êdê ôjlã gólîyî ngá lâzê bê rî 'bá yî dódó, nî âtã gólîyî drí kî nî rî, 'Ôvãrí lê ãní ã'dô ró ôjlã íyíkã ró, ôlê ngá lêlê ãníkã gólâ bê rî ô'bê drî ãlô.’ <sup>10</sup> Ôzô ôjlã ãzã 'bá yî 'bãdrî 'dî kã ôlê tã ãníkã kô rî, nî âtã gólîyî drí nôtí kî nî rî, <sup>11</sup> 'Mã âyê ãní trá zãã, nî ndrê drê, mã yã tãpîlîndrî 'bãdrî 'dî kã trá ãmã pá ágálê 'ásî, mã tã pá 'á lâ gô'dá kô. Nî ndrê trá, Ôvãrí lê ãní, gólâ rî ãní zî'á ãnílí ôjlã íyíkã ró, gô'dá nî gã dó.’ <sup>12</sup> Lãjô gólâ Ôvãrí drí 'ê'á fêlã drîlîyî rî â'dô lãjô gólâ drîlã 'ê'á fêlã ôjlã Södómô kã drí rî lãvũ'á.

<sup>13-14</sup> “Á! ãní ôjlã 'bãdrî Kôrãzã kã nõ ôjlã gólîyî 'bãdrî Bêtãsedã kã rî 'bá yî bê, mã 'ê tã lâràkô trá ãndálê ãndálê ãní lîfî drî 'á. ãní lêé kô drî âjálê 'dêzô Ôvãrí vó. Nî nî trá ã'dô tã ã'dô nî jãrîbã Tírã yí kã drí Sídônã bê, ãkû ró rî, Ôvãrí ìzã gólîyî trá kôrô. Gólîyî ôrô tã lâràkô gólîyî má drí rî'á 'êlã ãní lãfálê 'á rî 'bá yî ndrêê cú ÿyî lîfî sî rî, tí gólîyî âdî drî trá tã ônjí ÿyíkã rî 'bá yî 'ásî. Ítí rî, Ôvãrí ã'dô lãjô ãmbã fê'á ãní drí lãvũlí kôrô. <sup>15</sup> Gô'dá ôjlã gólîyî Kãpêrãnomã kã rî 'bá yî ÿsû ÿyíkã bê rî, Ôvãrí ã'dô gólîyî

lêgú'á trólé úrú 'álâ, tälâ gólîyî ârî tã âtâ-âta ámakâ bê rî, gô'dá nî îyî mâ trá tã lârákô ndrî má drî 'élé rî 'á yã? 'É'è! Gólîyî â'dô nî'á lâsí âdükü ákó rî 'á, tälâ gólîyî gã dó drî âdilí tã ònjí gólîyîkâ 'ásí.”

<sup>16</sup> Gô'dá Yésü âta tã trá lâjó'ba íyîkâ rî 'bá yî drî nôtí, “Má fê drî-âcê ámakâ trá ânî drî òjílã lífí ícízó ámâ vò 'á. Òzò òjílã äzâ 'bá yî òlê tã ânîkâ trá rî, gólîyî lê tã ámakâ rî kpá trá. Òzò gólîyî ògã tã ìmbâ-ìmbâ ânîkâ trá dó rî, gólîyî gã ámakâ rî kpá trá dó. Òzò òjílã äzâ 'bá yî ògã tã ámakâ trá dó rî, gólîyî gã Ôvârí kâ rî kpá trá dó, tälâ gólã ámâ äjó 'bá rî í'dí.”

<sup>17</sup> Gô'dá òjílã gólîyî zílí nyâ'dî-nâ-drî-lâ-ngâ-múdrî-drî-lâ-ngâ-rî 'dí 'bá yî, nî îyî trá tã Yésü kâ âtã bê. Gô'dá gólîyî ägò îyî gólã ngálã rú'bq̄ âsô-âsô bê. Gólîyî kí nî rî, “Mã lê tã 'dí trá té òzò ní drî âtálé rî tí. Líndrí ònjí gólã Sâtánã kâ, mã âta tã bê drílîyî rî, gólîyî âyê òjílã trá. Mã zî ânî rú bê rî, gô'dá kôro drílîyî rôzó lâ.” <sup>18</sup> Yésü drî gôzó tã âtálé gólîyî drî kí nî rî, “Äwô, äkû ró rî, Sâtánã njã tã Ôvârí kâ bê njãnjã rî, mã ndrê ámã lífí sî Ôvârí drî Sâtánã rî âvüzó úrú lésí vüdrî 'á nólé. <sup>19</sup> Líndrí ònjí 'dí 'bá yî rî'á òzò ótónyî kâtí òjílã zälé zãzã, kpá ìnjî bê rî òjílã cílí lâzê-lâzê ró. Gô'dá nî ró tã kô, gólîyî lísí ânî kô, tälâ má fê drî-âcê ámakâ trá ânî drî gólîyî îzãzó. <sup>20</sup> Ngbãângbânõ rî, ânî rú'bq̄ trá âsô-âsô ró, tälã nî îsü bê, rî îyî trá mbârãkã bê líndrí ònjí îzãzó. Tãndí ró, ânî rú'bq̄ äâ'dô âsô-âsô ró, tälã nî â'dô trá Ôvârí rî mvá ró rî drî sî.”

<sup>21</sup> Gô'dá Líndrí Tãndí Ôvârí kâ 'bã Yésü trá â'dólé pîpîsîlí lâ bê ndrî äyikõ ró, drílã tã âtázó Ôvârí drî rãtãã sî kí nî rî, “Äwô-ítí, ámã átã, nî tîbê ängó lípî ró rî, ní lâpî tã nõ 'bá yî trá ndrî òjílã gólîyî tã nî äkî nõ 'bá yî drî. Ânî Líndrí â'dã tã ífí nõ òjílã gólîyî áyábálã ró rî yî drî. Ní 'ê tí òzò tã gólã ânî pîpîsîlí drî lélé rî tí.”



<sup>22</sup> Gõ'dá gólâ drí tã âtázó lãjó'ba íyíkâ rí drí kī nī rī, “Ámâ átá Ôvârí âfě ngá ãmbá nõ 'bá yî trá ndrī má drígá. Ámâ átá Ôvârí nī mâ trá íyî mvá ró, mâ ī'dī. Má nī gólâ kpá trá ámâ átá ró Ôvârí ī'dī. Gõ'dá má lě trá Ôvârí rī â'dalé õjílã gólíyî má drí êpělé nõ 'bá yî drí.” <sup>23</sup> Drílã gõzó tã âtálé mánísí lãjó'ba íyíkâ 'dī 'bá yî drí kī nī rī, “Ôvârí rī lífí ãã'dô ãnī drī, tãlã nī rī trá ámâ ndrělé tã lâràkô 'erě 'á ãmbá. <sup>24</sup> Kúmú ãmbá ãzã 'bá yî, gõ'dá tã ângũ 'bá ãmbá rī 'bá yî bê lě íyî tã lâràkô 'dī 'bá yî ndrělé rī, gõ'dá ícá íyî ndrělá kô, lě íyî kpá úlí gólíyî má drí rī'á âtálã cú ámâ tī sī ãnī drí nã 'bá yî ârílí rī, gólíyî ârí kpá kô.”

*Í'dígówá Sãmáryã lé 'bá drí íyî* ãjú-'bá-ãzí pãzó rī

<sup>25</sup> Kãyî ãzã sī, ãgô ãzã gólâ lã'bí ãmbá 'bá rī ãjî Yésũ trá, 'ezó tã nīnī Yésũ kã rī ùjúlí tã ãzã 'bá yî 'á, tãlã lã'bí ãmbá 'bá 'dī lě Yésũ âtã ró úlí ãzã bê ányã ró. Lã'bí ãmbá 'bá 'dī drí tã âtázó gólâ drí kī nī rī, “Lífí ícá 'bá Yésũ, õzõ má õlě trá rílí ãdũkũ ãkó võ úrú 'álã rī 'á rī, má â'dô ã'dô 'e'á ī'dī yã?” <sup>26</sup> Gólâ âtã trá lã'bí ãmbá 'bá 'dī drí nõtí kī nī rī, “Tã tíbê Músã drí ígílí tã 'bã'bã Ôvârí kã tãsī rī, âtã tã kī ã'dī yã? Ní âtã tã lâ má drí.” <sup>27</sup> Lã'bí ãmbá 'bá 'dī lôgõ tã trá kī nī rī, “Tã ígī tã 'bã'bã Ôvârí kã 'dī rī úlí âtálé ãmâ drí kī nī rī,

'Ní lě Ôvârí Kúmú áníkã ró rī pīpīsílí ãlõ sī,

ánî mbãràkã sī ndrī, tã ãsũ-ãsũ áníkã sī ndrī.’

Tã 'Bã'bã Ândã 6.5

Gõ'dá kpá,

'Ní lě ání ãzí-ãzí yî, õzõ ní drí ání ífífí lěrě kátí.’ ”

Lãvī 'bá yî 19.18

<sup>28</sup> Yésũ kī, “Tã ní drí íjílí má tī rī, ní ndě trá ī'dī 'dī. Õzõ ní õ'ê tã 'dī 'bá yî trá ngbã 'bũũ rī, ní â'dô rī'á Ôvârí bê 'bãdrī úrú 'álã rī 'á ãdũkũ ãkó.” <sup>29</sup> Lã'bí ãmbá 'bá 'dī lě kô õjílã drí tã âtálé kī'á nī rī, Yésũ ī'dī tã nīnī bê kôro yí drī sī.

Lã'bí ìmbá 'bá 'dĩ kī, “Ní à'dà drě má drí òjílã ángô rí 'bá yí ì'dí ámà àzì-àzì ró má drí lělé rí yã?”

<sup>30</sup> Gõ'dá Yésū lôgõ tã-drĩ trá lã'bí ìmbá 'bá 'dĩ drí í'dígówá sī kī nī rí, “Àgô àzâ rí'á ànī'á Yĕrōsālémã lésī, 'è'á nīlí Yérìkō 'álâ. Àgô àzâ 'bá yí ngá ôpá 'bá 'î, rú ìyî gólâ trá lătî 'á. Ngá ôpá 'bá 'dĩ 'bá yí drí ngá gólâkâ ôpázó ndrĩ, ítá yí bê ndrĩ. Gólâ gõ'dá cú ìtí ùndú ró. Ngá ôpá 'bá 'dĩ 'bá yí drí gōzó gólâ rí cālê 'è'á fūlâ fūfū, sězō lâ nī'á vūlâ pávó gārã 'á ìtí, gbōcō, ìyî dríḡá sī àyélé àvō ró.

<sup>31</sup> “Kâyî 'dĩ sī rí, àndrâ-tândĩ ró, drĩ-'bá lã'bí 'è kâ àzâ íyîngá kpá rí'á ànī'á àcálê vō tībê gólâ drí rízó òzō àvō kâtí 'dĩ 'á. Gõ'dá drĩ-'bá lã'bí 'è kâ 'dĩ ndrê bê gólâ àyí'á vūdrí ìtí rí, drílâ íyîngá lậvũzó rú lâ sī àyélâ nīngá.

<sup>32</sup> “Gõ'dá 'dĩ rí vósí rí, àgô àzâ drí kpá àcázó. Àgô àcá 'bá nō rí lōsī gólâkâ rí rí'á íyíkâ ùgúlí àtî 'bá drĩ-'bá lã'bí 'è kâ rí 'bá yí kâ lăfálê sī. Gõ'dá àgô nō ndrê gólâ bê rí, drílâ íyîngá kpá lậvũzó rú lâ sī lătî gārã drĩ àzâ rí 'ásí.

<sup>33</sup> “Gõ'dá 'dĩ rí vósí rí, àgô àzâ drí kpá àcázó. Àgô 'dĩ Sāmárīyā lé 'bá 'î, íyíkâ gīa ngá àwā 'î. Àgô gólâ Sāmárīyā lé 'bá ró 'dĩ ndrê bê àgô lăzé bê 'dĩ àyí'á vūdrí rí, ìzã lâ gâ trá drílâ, gólâ kī nī rí, ‘Óō! ã'dô 'è àgô nō nōtí nō nī yã?”

<sup>34</sup> “Gõ'dá drílâ ànīzó àgô lăzé bê 'dĩ ìngálê lăzé lâ jīzó òdrá sī, drílâ kpá dō dăzó ì'dí lăzé 'dĩ 'á àlókō ró, drílâ lăzé lâ òmbézó ítá sī ngăḡá-ngăḡá. Drílâ àgô lăzé bê 'dĩ ìngázó 'bālê dōngí íyíkâ rí drĩ, trólê àjílí jăḡḡbã 'álâ. Àcã ìyî bê jăḡḡbã 'álâ rí, 'bã àgô lăzé bê 'dĩ trá jó ùmú kâ rí 'álâ. Gólâ ndrê àgô lăzé bê 'dĩ vó lâ trá tândĩ ró. <sup>35</sup> Ìdrú rí tí, drílâ gōzó lậvũlĩ. Drílâ lăfâ fězó àgô jó ùmú kâ vó lâ ndrê 'bá ró 'dĩ drí àlókō gĩzó, kpá ngá nyānyā gĩzó àgô lăzé bê 'dĩ drí. Drílâ kpá tã àtázó kī nī rí, òzō yí òtírí àgôô rí, yí à'dô kpá lăfã àzã fě'á ngá gólâ drí nyălê nōngá rí tāsí. Ì'dí 'dĩ.”

<sup>36</sup> Gõ'dá Yésù âtâ trá ãgô gólâ lâ'bí ìmbá 'bá ró 'dĩ drí kí nĩ rî, “Tã ìşù ânìkâ rî íyíkâ ángô tí yã? Õjílã nã 'dĩ 'bá yî lâfálé sî rî, ã'dî pâ ãgô gólâ ngá ôpá 'bá drí cälé rî nĩ yã, tã 'ëzó drílâ òzô áró lâ kâtí rî yã?”

<sup>37</sup> Lã'bí ìmbá 'bá 'dĩ âtâ trá kí nĩ rî, “Cé õjílã ânĩ 'bá Sãmáryã lésí rî ì'dí.” Yésù kí, “Ní gô 'bã 'álâ, ní 'ê kpá òzô ãgô gólâ Sãmáryã lésí rî drí 'èlé 'dĩ tí.”

*Tã Yésù drí âtálé Mārātã drí rî*

<sup>38-39</sup> Yésù yî lâjõ' 'bá íyíkâ bê drílíyî rîrî nílí Yërösälémã 'álâ rî 'á, kâyî ãzã sî pávó 'á rî, drílíyî âcázó 'bãdrî mvá ãzã 'á. 'Bãdrî mvá 'dĩ 'á rî, òkó ãzã rî'á tólâ rú bê Mārātã. Âmvúpî lâ rî rú Māryã. Gólíyî nĩ Yésù trá. Mārātã drí Yésù rî tã âtízó ânílí ÿyî drí 'bã 'álâ ùmú ró. Yésù âcã bê drílíyî 'bã 'á rî, Māryã ânĩ trá rílí vüdrí Kúmú Yésù lâgätí, úlí gólâkã rî'á âtálâ rî ârílí ì'dí. <sup>40</sup> Gõ'dá Mārātã ícã íyíkâ úlí Yésù kã 'dĩ ârílí kó kô, tãlã gólâ rî lîfî trá lârà-lãrà ró, lôsî nyãsá lâ'dî-lã'dî kã rî 'è'á ì'dí, drî lâ lîjã trá ndrî ìtí. Mārātã drí tã âtázó Yésù drí kí nĩ rî, “Kúmú Yésù, tãlã ã'dô 'î âmã âmvúpî Māryã drí âmã âyézó élêwálâ, rî'á lôsî nyãsá lâ'dî-lã'dî kã 'èlé yã? Ní âtã gólâ drí ãânĩ ró âmã palé lôsî ãzã 'bá yî 'ásî.”

<sup>41</sup> Gõ'dá Kúmú Yésù drí tã âtázó kí nĩ rî, “Mārātã, Mārātã, kâyî vósî ndrî, ní rî zãã rî'á lîfî lô'bélé lô'bê lôsî jó kã 'èrê 'á ángô tí yã? <sup>42</sup> Ní ârî drê, lôsî tãndí kó ì'dí ãlô nõ. Tãkõ ì'dí úlí má drí rî'á âtálâ nõ ârî-ârî lâ ì'dí. Māryã lê trá úlí má drí rî'á âtálâ nõ ârílí. Níngã sî rî, má ícã tã âtálé drílã kí'á nĩ rî, gólâ õnĩ lôsî ãzã 'èlé rî kô.”

## 11

*Tã rãtãã 'ëzó Ôvãrí drí rî tãsî  
(Mãtáyõ 6.9-13; 7.7-11)*

<sup>1</sup> Gõ'dá kâyî äzâ sî, Yésũ rî rãtãã 'ê'á Ôvãrí drí. Gõ'dá lâjõ'bá gólãkã rî'á gólã bê tólã, ãlò gólîyî lâfálê 'ásî rî kî nî rî, “Kúmú ãmákã, ní îcî ãmã lífî rãtãã 'ê'ê sî Ôvãrí drí. Ókî nî rî, Yõwãní îcî íyíkã tã ârí 'bá íyíkã rî 'bá yî lífî lâ trá rãtãã 'ê'ê sî.” <sup>2-4</sup> Gõ'dá Yésũ drí gõzó tã âtálê lâjõ'bá íyíkã 'dî 'bá yî drí kî nî rî, “Nî 'ê rãtãã nõtí, nî kî, ãmã átã úrú 'álã rî, ânî rú ã'dò ñnjîlí ñnjî. Kùmũ áníkã rî ããcã.

Änrõ nõ, ní âfê ngã nyãnyã ãmákã kâyî vósî cé rî ãmã drí.

Ní âyê ãmã tã õnjí ãmákã rî 'bá yî 'ásî,

ãmã drí rî'á 'êlã rî 'bá yî tãsî,

õzó ãmã drí rîrî äzî-äzî gólîyî rî 'bá tã õnjí 'êlê ãmã

drí rî 'bá yî âyérê kãtí.

Tã újũ-újũ 'á rî, ní 'bã ãmã pîpîsîlí ñdũ ñdũ,

tãlã mã õzó tã õnjí 'êê.”

<sup>5-6</sup> Gõ'dá nîngã sî, Yésũ drí kpã tã äzã âtázó gólîyî drí tã rãtãã 'ê'ê kã Ôvãrí drí rî tãsî nõtí, “Õzó tí tã äzã 'bá yî ã'dò trá õzó nõtí rî. Ngãcî ító 'á, õzó ùmú äzã ããcã ní drí 'bã 'á vò jêjê äzã 'ásî rî, gõ'dá ùmú rî 'dî rî'á lófó ró, gõ'dá nî cú ítí ngã nyãnyã ãkó fêlê ùmú 'dî drí nyälé rî, gõ'dá ní ngã nîlí 'bã-tî-'dî-äzî áníkã ngálã. Ní kî 'bã-tî-'dî-äzî 'dî drí rî, ùmú ãcã trá yí drî vò jêjê 'ásî, yî cú ítí ngã nyãnyã ãkó fêlê drîlã nyälé, îcã kô âkórí drí ãmbãtã âfêzó yí drí fêlê drîlã yã?

<sup>7</sup> “Ngbãângbãnõ rî, má âtã ãnî drí drê ãnî tã ñjî-ñjî sî. 'Bã-tî-'dî-äzî áníkã 'dî ã'dò lôgõ'á lâ ní drí kî nî rî, ‘Ní ñkpókpolõ mã kô, má ã'bã áttí trá, mã nñjî gõ'dá áttí kô, ãmã, ãmãngã trá ãmã mvã yí bê â'dú kõ'á.’

<sup>8</sup> “Gõ'dá 'bã-tî-'dî-äzî áníkã 'dî ã'dò ngã'á gbãrãkã drî sî, áttí nñjîlí ní drí, ngã gólã ní drí lêlê rî âfêzó ní drí. Gólã 'ê tã 'dî ítí tãlã ã'dò 'î yã? Tãlã ní gólã rî rû-lê-äzî 'î rî drí yã? 'É'ê, gólã 'ê tã 'dî ítí, tãlã nî rî'á zãã tã ñjî'á gólã tí, gólã

gõ'dá lěe õjílã drí tã ãsũlĩ kĩ, yĩ 'bã-tĩ-'dĩ-ãzĩ ònjĩ 'ĩ rĩ kô. Òzõ ã'dô ãtĩ rĩ, Ôvãrĩ gólã tĩbê 'bã 'bá kôrô ánĩ 'bã-tĩ-'dĩ-ãzĩ drĩ sĩ rĩ ã'dô tã ãjĩ-ãjĩ ánĩkã ãrĩ'á.

<sup>9-10</sup> “Òzõ õjílã ãzã ãjĩ ngã ãzã tã lâ Ôvãrĩ tĩ rĩ, ãã'dô fě'á lâ té gólã drí. Òzõ õjílã òrĩ ngã ãzã ndã'á rĩ, ãã'dô kpá ãsũ'á lâ. Òzõ õjílã ãzã òrĩ ãtĩ gãlé rĩ, ãã'dô ãjĩ'á lâ gólã drí. <sup>11</sup> Òzõ mvã ãzã ãzĩ ngã nyãnyã áatã lâ tĩ rĩ, áatã lâ fěé kúnĩ mvã ã'dĩ kô gólã drí. Òzõ ãzĩ 'ĩ' bĩ 'ĩ rĩ, ófěé ãjĩ 'ĩ'dĩ drílã kô. <sup>12</sup> Òzõ ãzĩ 'ã'ú 'bú ã'dĩ rĩ, ófěé ótónyĩ 'ĩ'dĩ drílã kpá kô. <sup>13</sup> Nĩ ndrê drê, ãnĩ gólĩyĩ tĩbê tã ònjĩ bê rĩ 'bá yĩ, nĩ fě kpá ngã tãndĩ 'ĩ'dĩ ãnĩ mvã yĩ drí. Ngã gõ'dá ãmã áatã tĩbê ãrũ 'álã rĩ ã'dô ãyĩkã fě'á lâ ãnĩ drí gãrã kô yã? Òzõ nĩ ãzãzĩ Línđrĩ Tãndĩ gólãkã 'ĩ'dĩ rĩ, gólã ã'dô fě'á lâ kpã ãnĩ drí.”

*Tã línđrĩ ònjĩ Sãtãnã kã rĩ 'bá yĩ tãsĩ  
(Mãtãyõ 12.22-30; Mãrãkõ 3.20-27)*

<sup>14</sup> Kãyĩ ãzã sĩ rĩ, Yésũ êdê ãgõ ãzã trá ngã lãzé línđrĩ ònjĩ kã 'ásĩ. Línđrĩ ònjĩ 'dĩ 'bã ãgõ rĩ 'dĩ trá rĩlĩ cú ãtĩ ãlĩ áatã ãkó ã'dũ'ã'ã ró. Gõ'dá êdê ãgõ 'dĩ bê rĩ, ãgõ 'dĩ rĩ trá gõ'dá tã áatãlé ãyĩ tĩ sĩ tãndĩ ró õjílã drí ãrĩlĩ. Òjílã gólĩyĩ ãgõ 'dĩ ndrê 'bá Yésũ drí rĩrĩ êdêrê lâ 'á rĩ ã'dô ãyĩ trá ndrĩ lãrõ-lãrõ ró. <sup>15</sup> Gõ'dá õjílã ãzã 'bá yĩ gã dó tã-drĩ lělé kĩ, mbãrãkã gólã Yésũ drí rĩzõ õjílã êdêlé 'ĩ'dĩ sĩ lâ 'dĩ, ã'dó Ôvãrĩ ngã lésĩ kô, õjílã gólã mbãrãkã fě 'bá Yésũ drí rĩzõ õjílã êdêlé nõ rĩ'á Sãtãnã 'ĩ'dĩ, tãlã línđrĩ ònjĩ 'dĩ bê rĩ'á Sãtãnã bê mbãrãkã Sãtãnã kã zělê. <sup>16</sup> Òjílã ãzã 'bá yĩ tã lělě ãkó rĩ, lě ãyĩ Yésũ rĩ ãjũlĩ kĩ nĩ rĩ, gólã ã'dô ngã ãdó 'bá 'ĩ, 'dõvõ gólã ò'ê drê kpã tã lãrãkõ ngĩ gólĩyĩ òndrê ró bê gólĩyĩ ãnĩ ró bê kĩ'á nĩ rĩ, Ôvãrĩ fě mbãrãkã 'dĩ nĩ gólã drí.

<sup>17</sup> Gõ'dá Yésũ nĩ tã ãsũ-ãsũ ònjĩ õjílã 'dĩ 'bá yĩ kã 'dĩ trá kĩ nĩ rĩ, gólĩyĩ lě trá kólõgbõ cãlé yĩ drí. Gólĩyĩ lě ã'dãlã kĩ, Ôvãrĩ ã'dó 'ĩ'dĩ kô ãyĩ ãjõ 'bá rĩ. Gõ'dá Yésũ ãtã tã trá õjílã

'dĩ 'bá yĩ drí kī nĩ rĩ, “Bã́súru gólâ tĩbê lâfálé cã 'bá rĩ gōzó rĩlĩ rú fũlĩ ÿĩ vō 'ásĩ rĩ â'dô rĩ'á fĩ trá zĩlĩ 'bã́súru ãlô ró yã? 'Bã gólâ rĩzó lâwãlé 'á lâ ÿtú vósĩ cé ázĩ-ázĩ bê rĩ, â'dô rĩ'á trá vō ãlô 'á 'bã-tĩ ãlô ró yã? <sup>18</sup> Ōzō òjĩlã gólĩyĩ ãyĩ 'bá 'dó Sātánã zēlé rĩ òrĩ ÿĩ lâwãlé kárá rĩ, kũmũ Sātánã kã â'dô rĩ'á ãlô rĩ ángô tí yã? 'É'ê, ícá rĩlĩ kô. Rĩ'á pãtĩ ró, Sātánã â'dô volé gã'á dó mbârãkã âfēlé má drí. Nĩ ÿsũ ânĩkã bê rĩ, Sātánã fē mbârãkã nĩ má drí rĩzó líndrĩ ònjĩ ãbãbã kã lôfólé òjĩlã 'ásĩ 'dĩ. Ōzō â'dô ÿtĩ rĩ, Sātánã â'dô kpá mbârãkã âfē'á má drí rĩzó líndrĩ ònjĩ gólãkã gólâ rĩ úfú zēlé 'dĩ 'bá yĩ ÿzázó yã? <sup>19</sup> Gō'dá nĩ ÿsũ drē tā dã ânĩ drĩ, tā gólâ má drí 'è'á âtálã ânĩ drí nõ tãsí. Ōzō Sātánã â'dô ÿ'dĩ mbârãkã fē 'bá ró má drí rĩ, gō'dá â'dĩ fē ÿyĩkã mbârãkã ânĩ drĩ-'bá yĩ drí rĩzó líndrĩ ònjĩ lôfólé òjĩlã 'ásĩ rĩ nĩ yã? Nĩ ÿjĩ tā drē drĩ-'bá 'dĩ 'bá yĩ tĩ, â'dĩ fē mbârãkã 'dĩ gólĩyĩ drí nĩ yã? Drĩ-'bá 'dĩ 'bá yĩ â'dô âtá'á lâ ânĩ drí kī, Ôvãrí âfē mbârãkã nõ nĩ ÿyĩ drí. <sup>20</sup> Gō'dá mã rĩ gógó kpá rĩ'á mbârãkã Ôvãrí ngá lésĩ rĩ bê. Nĩ ndrē drē, gólâ rĩ gógó tĩbê mbârãkã 'bá ró 'è 'bá ânĩ pãlé rĩ, mã ÿ'dĩ rĩ'á nõ. Ôvãrí ãjô mã nĩ ânĩ lĩfĩ ícĩlĩ, mã ÿ'dĩ tĩbê ânĩ drí 'è'á rōlã rĩ.

<sup>21</sup> “Sātánã rĩ'á òzō ãgô ãwãlãkã 'bá ÿyĩkã rĩ 'bá ÿyĩ mvá yĩ vō ndrēlé ndrēndrē ãjú sĩ rĩ kãtĩ. <sup>22</sup> Ōzō ãgô ãzã kpá ãwãlãkã ró mbârãkã lâ drí gólâ rĩ lâvũlĩ gãrã rĩ ãânĩ kpá 'dēlé òmbã bê gólâ drĩ rĩ, â'dô gólâ rĩ drō'á cú 'bã 'ásĩ 'dĩyĩmvá gólãkã 'dĩ 'bá yĩ ùwũzó ngbã ngá 'bã kã bê.

<sup>23</sup> “Má ÿmbã ânĩ lĩfĩ ÿ'dĩ nõ. Nĩ rĩ kô òmbã Ôvãrí yĩ lâfálé 'á Sātánã bê rĩ tēlé. Pãtĩ ró, òmbã rĩ 'dĩ 'è'á âcálé. Ōzō nĩ ããmũ 'ã má bê kpãkã ãlô kô rĩ, nĩ lē gō'dá trá 'ã ãmũlĩ ãjú-'bã-ãzĩyã Sātánã bê. Ânĩ drí âmã pãlé òjĩlã Ôvãrí kã ê'bélé vō ãlô 'á òzō kãbĩlĩkĩ lōkĩ 'bá drí kãbĩlĩkĩ ÿyĩkã ê'bérē kãtĩ. Ōzō nĩ ò'è ÿtĩ kô rĩ, nĩ lē gō'dá trá òjĩlã Ôvãrí kã lâpēlé má rú sĩ volé. Gō'dá 'dĩ 'ásĩ rĩ, Ôvãrí â'dô tā âtá'á kī nĩ rĩ, 'Ânĩ

ámâ ãjú-'bá-ãzí 'í.'

<sup>24</sup> “Má lě trá tã äzâ âtalé ânî drí nōngá líndrí ōnjí 'bá tāsī. Ōzō líndrí ōnjí Sātánā 'ásī 'dī äâyê òjílã trá rî, drílã rízó nī'á lâmú bê élê nī'á òjílã äzâ 'bá yî ndälé, nízó rílí 'â lâ 'á. Ōzō úúsû òjílã 'â äzâ kô drílã rízó 'á lâ rî, â'dô òjílã sísí 'dī nī'á, gō'dá drílã ägōzô ó'dí. <sup>25</sup> Ōzō òjílã 'dī ãzî Líndrí Tāndí Ôvârí kâ íyî pîpîsílí 'á kô líndrí ōnjí 'dī vō lâ 'á rî, líndrí ōnjí 'dī òtírî ägōô rî, â'dô gólã rî pîpîsílí úsú'á zãã tãkó tîí íyî tē'á ngbāngbã, òzō jó gólã tōtō äküzó trá 'álã sī êdélé úmú drí rî kâtí. <sup>26</sup> Gō'dá líndrí ōnjí 'dī â'dô äzí-ãzí ê'bé'á düû ânízó rílí vō 'dī 'á, 'dî rî â'dô 'bã'á lâñō ró ämbã lâvülí sísí rî drí sī.”

<sup>27</sup> Gō'dá Yésü drē rī'á tã ädükü íyíkã âtálá ò'bí ämbã rī 'bá tīí 'dī 'bá yî drí rî, gō'dá òkó äzâ ò'bí 'dī 'bá yî lâfálé 'ásí, drílã trēzô úlí bê Yésü drí kī nī rî, “Ōkó äzâ gólã 'bã 'bá ánî ândrê ró nō, Ôvârí fē äyîkô trá drílã lâvülí kôô.” <sup>28</sup> Gō'dá Yésü drí tã âtázó òkó 'dī drí nōtí, “Ôvârí â'dô äyîkô fē'á lâvülí kôô òjílã gólã rī 'bá úlí má drí âtalé nō ârílí rî drí gō'dá kpã rō 'bá lâ rî drí.”

*Tã Yésü drí gãzô dó tã lâràkô 'ëlé rî  
(Mâtáyô 12.38-42)*

<sup>29</sup> Gō'dá nīngá sī rî, ò'bí ämbã 'dī 'bá yî trá äsí'á dîrî gbãã Yésü rú sī, òzō òbēbēwá drí vó bērē gbãã rî kâtí. Gō'dá Yésü drí tã âtázó gólíyî drí kī nī rî, “Ōjílã rī'á ämbã tã lēlē äkó. Gólíyî lě má drí tã lâràkô 'ëlé gólíyî lífí drí 'á. Má gã dó tã lâràkô 'ëlé gólíyî lífí drí 'á. Ädükü lâ, gólíyî â'dô íyî tã lâràkô äzâ ndrē'á cé älö, òzō tã â'dã-â'dã kâtí, òzō tã tîbê Ôvârí drí 'ëlé Yónã drí rî kâtí. <sup>30</sup> Tã Yónã kâ rî rī'á nōtí. Äkú ró, ï'bî ängí äzâ tē gólã trá nyé yí 'á. Gō'dá Ôvârí drí ï'bî 'dī 'bãzô gólã rî lô'délé vólé lédrē-lédrē ró. Gō'dá òjílã gólíyî 'bãdrî Nínivē kâ rî 'bá yî 'á rî ârî íyî tã 'dī bê rî,

gólīyī drī nīzō lâ kī nī rī, Ôvârī âjô gólâ nī īyī ngálâ. Gõ'dá tâ ámakâ rī rī'á nōtī, Ôvârī â'dô kpá áamá 'bā'á â'dólé lédrē-  
lédrē ró má drī 'bāzō 'bú 'álâ rī vósī. Gõ'dá 'dīī rī vósī rī, ōjīlā gólīyī rī 'bá āngó 'á nōngá nō 'bá yī rī â'dô īyī nī'á lâ  
kī nī rī, Ôvârī âjô mâ nī. <sup>31-32</sup> Īzátú kâyī gólâ Ôvârī drī tâ-  
vó ānī ōjīlā kâ rī kīzō rī 'á rī, ōjīlā gólīyī Nínīvē kâ rī â'dô  
'bā'á kpá itī tī gā 'bá ró ícícíyá 'élé ānī tībē tâ ârī 'bá kô rī  
'bá yī rú, tālā ōjīlā gólīyī Nínīvē kâ rī 'bá yī ârī īyī tâ Yónā  
kâ bê rī, drīlīyī drī âdīzō tâ ōnjī 'ásī.

“Gõ'dá kúmú āzâ kpá gólâ vō jējē āzâ kâ rī rī'á ôkó 'i.\*  
Gólâ â'dô 'bā'á tólâ kpá itī ícícíyá 'élé ānī gólīyī tâ lē 'bá  
kô rī 'bá yī rú. Gólâ ānī trá vō jējē 'ásī úlī tâ nīnī kâ ârīlī  
kúmú Sólōmō sīlī sī. Gõ'dá mâ tībē âjólé úrú lésī rī â'dô  
'bā'á gāṛṛ kúmú Sólōmō drīī sī. Gõ'dá nī lēé úlī ámakâ  
ârīlī kô. Ngbāāngbānō, má rī tâ Ôvârī kâ ícī'á ānī drī, gõ'dá  
nī lēé kô ârīlī má tī sī.

<sup>33</sup> “Dōvó nī ârī drē, ōjīlā āzâ yū'dəwə lə́sī í'ílī drī lâ  
âkólé límvo zēlé. Ōzō ōjīlā nī'ī lə́sī íngalé úrú rī, ōjīlā ōtírī  
'ēē fīlī jó ínīrīkúwə ró rī 'á rī, â'dô ndrē'á lâ tō. Úlī ámakâ  
rī īyīkâ ōzō lə́sī í'ílī lə́pīlī límvo zēlé kô rī kâtī. Ícá té  
tā lârákô 'ézó í'dī rī kô. <sup>34</sup> Vō í'ī-í'ī drī fízó būúú 'á lâ  
ngbāngbá. Ōzō ānī līfī â'dô ngá lâzé ró rī, ngá í'ī fī kô, â'dô  
'bā'á ínīrīkúwə ró. Ōzō nī āârī úlī ámakâ kô rī, ānī nyé ōzō  
līfī gólâ ngá lâzé ró rī kâtī. <sup>35-36</sup> Úlī ámakâ nō â'dô 'bā'á  
ōzō ngá í'ī-í'ī kâtī, ānī līfī ōmbâ ānī rú, ānī drī úlī ámakâ  
trōzō 'bālē ānī pīpīsilī 'á tālā úlī ámakâ nō rī rīlī vō í'ílī ānī  
pīpīsilī 'á, ōzō vō í'ī-í'ī ngbāngbá rī kâtī.”

*Tā Yēsū drī tī anyázó Pãrusī yī lã'bí ìmbá 'bá rī 'bá yí bê*

\* 11:31-32 11:31-32 Kúmú 'dī rī trá kúmú Sólōmō rī lōmílī, gólâ Sébā lésī. Sébā 'dī Sāwōdíyā ūgú 'álâ. Nī zī tâ gólākâ búkū Kúmú ká alō rī 'á, kápítā mûdrī.



rî

*(Mātáyō 23.1-36; Márãkō 12.38-40)*

<sup>37</sup> Gõ'dá 'dĩ rî vósĩ rî, Pãrúsĩ äzâ drí Yésũ rî zĩzõ ânĩlí ngá nyälé yí bê. Gõ'dá Yésũ drí âcázõ rĩlí vüdrĩ õzõ lâ'bí gólĩyĩkâ rî tí. Drílâ gõzõ ìtónãlé ngá nyälé. <sup>38</sup> Gõ'dá gólâ ìjĩ òlĩmvũ tã kô ìyĩ drĩ jĩzõ bũũũ kũlũgũsũ 'á, õzõ lâ'bí Pãrúsĩ kâ rî tí. Pãrúsĩ 'dĩ trá lãrõ-lãrõ ró. <sup>39</sup> Gõ'dá Yésũ drí tã âtázõ Pãrúsĩ 'dĩ drí kĩ nĩ rî, “Änĩ ânĩ äzĩ-äzĩ yí bê gólĩyĩ ä'dõ 'bá Pãrúsĩ ró rî 'bá yĩ, nĩ ârĩ drẽ. Nĩ rô lâ'bí änikâ trá tákányĩ. Nĩ jĩ änikâ cé äñĩ rúmvã 'ĩ'dĩ, gõ'dá äñĩ pĩpĩsĩlí drí ìyĩkâ rĩzõ ìndĩ ró. Má âtã tã 'dĩ tãlã äñĩ ngá lõvõ 'bá 'ĩ, gõ'dá nĩ ä'dõ kpá õjĩlã gólĩyĩ ìzã 'bá ró rî yĩ 'bã'á ädĩ ìyĩkâ fẽlé äñĩ drí. <sup>40-41</sup> Õzõ nĩ õjĩ cé òlĩmvõ rú'bã 'ivĩ lésĩ rî 'ĩ'dĩ rî, nĩ ìsũ änikâ bê rî, 'álé lâ ä'dõ 'bã'á kpá ngbángbã yã? Nĩ jĩ äñĩ pĩpĩsĩlí kpá, Ôvãrĩ ãêdê ró kpá äñĩ rú'bã äñĩ pĩpĩsĩlí bê. Gõ'dá ä'dõ ìtĩ rî, nĩ äyê ngá lõvõ vólé, ädĩ äñĩ líkítĩ 'á, äñĩ drí rĩ'á 'bãlã 'dĩ, nĩ fẽ ìzã 'bá drí, äñĩ pĩpĩsĩlí ä'dõ ró bê ngbángbã.

<sup>42</sup> “Äñĩ Pãrúsĩ yĩ, lãñõ ängĩ ä'dõ äñĩ 'ẽ'á, tãlã nĩ rî trá tã õnyĩkõ ämbã lâ'bí änikâ rî 'bá yĩ kã vó lâ lõbẽlé ìndĩ-ìndĩ, gõ'dá tã 'bã'bã tĩbê Ôvãrĩ kã rî äyézõ vüdrĩ. Tã ä'dã-ä'dã lâ rĩ'á nõtĩ, nĩ câ ämvũ änikâ ätúbĩ kã lãfálã müdrĩ, gõ'dá älõ rî äñĩ drí fẽzõ lâ Ôvãrĩ drí, gõ'dá nĩ lëé õjĩlã gólĩyĩ ìzã ró rî 'bá yĩ vó lâ ndrẽlé kô. 'Dĩ rî, nĩ lëé Ôvãrĩ pĩpĩsĩlí älõ sĩ kô.

<sup>43</sup> “Äñĩ Pãrúsĩ nõ 'bá yĩ, nĩ lë änikâ rĩlí 'dõ rĩ-võ ämbã-ämbã drĩ sĩsĩ lésĩ õjĩlã ágálé, õzõ nĩ õtĩrĩ nĩ jõ tã ärĩ kã rî 'álã rî, nĩ lë õjĩlã õfẽ ró nĩ-bê-yã ìyĩ drí rĩzõ ìyĩ ìnjĩlí võ rú è'bê kã 'dĩ 'á. <sup>44</sup> Õjĩlã 'dĩ 'bá yĩ nĩ kô kĩ, äñĩ pĩpĩsĩlí ä'dõ rĩ'á ìndĩ ró.”

<sup>45</sup> Gõ'dá ägõ äzã rĩ 'bã lâ'bí ìmbálé rî drí ngãzõ tã ätálé Yésũ drí kĩ nĩ rî, “Õzõ ní äätã tã trá ìtĩ õjĩlã gólĩyĩ Pãrúsĩ

ró rî yî drî rî, 'dî rî, ní rî kpá gólîyî rî 'bá lâ'bí ìmbá lé rî 'bá yî 'bá'á 'dásí 'èzó rú lâ ìyî.”<sup>46</sup> Nîngá sî, Yésù drî tǎ àtázó àgô 'dî drî kî, “Tǎ pǎtî rí, òjílǎ gólîyî lâ'bí ìmbá 'bá 'dî 'bá yî, Ôvǎrí à'dô lâṅṅô fě'á gólîyî drî, tǎlǎ lâ'bí ìmbá 'bá 'dî 'bá yî rî ìyî tǎ àzâ 'bá yî lâ'bí kâ lôpélé dūu òjílǎ drî 'élé. Tǎ ònyíkô 'dî 'bá yî ndrî ê'bê rû gô'dá trá dūu gólîyî òmbê kúkú 'á lâṅjî-lâṅjî ró, òzô ngá lâṅjî kâtí. Ānî gólîyî lâ'bí ìmbá 'bá 'dî 'bá yî rî ìyî ngá ê'bélé dūu lâṅjî-lâṅjî ró òjílǎ drî nǐlî, gô'dá nî lěé gólîyî pǎlé nǐrî lâ 'á gô'dá kpá kô.

<sup>47</sup> “Nî rî ló'dé tǎndí ó'dí bēlé vǒ àzâ 'bá yî 'ásí ngíngî vǒ gólîyî tǐbê tǎ àṅgū 'bá Ôvǎrí kâ rî 'bá yî àvǒ lâ 'bázó rî 'á. Nî 'è ìtí, tǎlǎ òjílǎ òlôngô ró ānî tǎ bē, gô'dá ānî ǎ'bíyá yî gǎ ìyî volé dó úlî tǎ àṅgū 'bá 'dî 'bá yî kâ àrîlî, gǒzó tǎ àṅgū 'bá yî fūlî volé. <sup>48</sup> Nî trǒ ānîkâ 'dî té ānî ǎ'bíyá yî lâràkô ì'dî. <sup>49</sup> Òzô àndrǒ nô Ôvǎrí àājô tǎ àṅgū 'bá àzâ rî, nî à'dô úlî gólâkâ gǎ'á dó, gô'dá ānî drî kpá gólâ rî fūzó volé. Tǎ pǎtî rí, Ôvǎrí kî, yî à'dô vǒrǎ àjǒ'á tǎ àṅgū 'bá íyîkâ bē tǎ àtálé ānî drî, ānî rî gógó à'dô gólâ rî drǒ'á volé kpá gólâ rî fūzó. <sup>50</sup> Ôvǎrí à'dô kpá ānî ìzǎ'á volé. Ôvǎrí à'dô ícícíyá 'é'á ānî rú, tǎlǎ tǎ àṅgū 'bá yî ānî drî fūlî àmbá kó ìtǒ vǒ àngó kâ rî 'á búúú ìtú àndrǒ nô 'á rî tǎsî, <sup>51</sup> ìtǒlé kó sísí Ábēlě drî sî búúú àcálé àzâ rú bē Zěkǎrîyǎ rî rú, úfú Zěkǎrîyǎ íyîkâ jǒ ǎngí Ôvǎrí kâ rî 'á, ānyî vǒ kǒrǒnyǎ zǎ kâ lǎgǎtî.\* Ānî òjílǎ gólîyî 'bá 'bá drě lédrě-lédrě ró rî, Ôvǎrí à'dô ānî ìzǎ'á kpá lâṅṅô fězó ānî drî tǎ ònjî 'dî tǎsî.

<sup>52</sup> “Ānî gólîyî lâ'bí ìmbá 'bá ró 'dî íyîkâ òzô òjílǎ gólîyî 'bá 'bá gbákálǎ-fě, jǒ tǐlî-tǐ Ôvǎrí kâ ìgbálákázó ì'dî sî lâ rî kâtí. Gbákálǎ-fě íyîkâ òzô tǎ nǐnî gólâ 'èzó àmâ pǎlé mbàràkǎ tǎ ònjî kâ 'ásí rî kâtí. Ānî lâ'bí ìmbá 'bá yî, nî lěé

\* 11:51 11.51 Nî zî tǎ Zěkǎrîyǎ kâ búkū 2 Kúmú kâ 'á, kápītǎ 24.

kô átĩ Ôvâri kâ njĩlĩ òjĩlã drí fízó jó tĩlĩ-tĩ 'dĩ 'ásĩ. Ôvâri à' dō kpá gólĩyĩ pã'á, drĩliyi fízó, gō'dá ãnĩ rĩ gógó, nĩ fĩ kô.”

<sup>53</sup> Gō'dá Yésũ drí vō 'dĩ áyézó. Pãrúsĩ yĩ lã'bí ìmbá 'bá 'dĩ 'bá yĩ bê drí rĩzó tã átálé 'alé âdrã sĩ Yésũ rú. Kãyĩ 'dĩ 'á rĩ, Yésũ gō'dá trá zãã gólĩyĩ ãjú-'bá-ãziyã 'ĩ, gō'dá gólĩyĩ rĩ trá Yésũ rĩ ãjĩlĩ tã ãjĩ-ãjĩ ãzã 'bá yĩ sĩ dũũ, <sup>54</sup> tãlã Yésũ ããvĩ ró bê úlĩ ãzã 'bá yĩ 'á, gō'dá yĩ ùrũ ró gólã bê úlĩ ãfō 'bá gólã sĩlĩ sĩ rĩ sĩ, ã'dô ró bê iyĩ drí íciciyã 'ézó gólã rú gólĩyĩ sĩsĩ-lésĩ rĩ drí, ã'dô ró bê gólã rĩ fúzó volé.

## 12

<sup>1</sup> Kãyĩ vósĩ cé, ò'bí ãmbá ê'bê rũ trá zãã rĩ'á Yésũ rĩ vó bēlé. Òjĩlã trá dũũ. Gō'dá Yésũ drí tã átázó lãjó'bá íyĩkã drí kĩ nĩ rĩ, “Ánĩ lĩfĩ òmbã ãnĩ rú, nĩ trō tã Pãrúsĩ yĩ kã kô. Pãrúsĩ yĩ rĩ iyĩkã tã átálé kôrô Ôvâri rĩ rōrō tãsi, gō'dá gólĩyĩ 'é iyĩ tã lã kô, gō'dá gólĩyĩ rĩ rĩlĩ tã lã'bí iyĩkã rĩ kã 'elē 'ĩ'dĩ, gólĩyĩ pĩpĩsĩlĩ sũ kô. <sup>2</sup> Gō'dá ãzãtũ rĩ, Ôvâri à' dō tã gólĩyĩ òjĩlã pĩpĩsĩlĩ 'á rĩ ã'dá'á ãlô-ãlô ndrĩ. <sup>3</sup> Ícã kô òjĩlã ãlô ãnĩ lãfálé 'ásĩ rĩ drí úlĩ ãyãyã ãnĩ drí rĩ'á átãlã jó ãnĩrĩkúwã ró rĩ 'á rĩ lãpĩlĩ, ãyãyã rĩ 'dĩ ã'dô ã'dó'á úlĩ ngbãlã-ngbãlã ró òjĩlã ndrĩ drí ãrĩlĩ 'bũũ.”

*Tã gólã òjĩlã ãzã rōzó kô cé Ôvâri rĩ rōzó 'ĩ'dĩ rĩ  
(Mãtáyō 10.26-33)*

<sup>4</sup> “Nĩ ãrĩ drē, nĩ rô òjĩlã gólã mbãrãkã bê 'ē 'bã ãnĩ rú'bã ãnyãkũ fũlĩ rĩ kô. <sup>5</sup> Nĩ rô cé Ôvâri 'ĩ'dĩ, tãlã gólã ãcã kpã ãnĩ 'bãlé drãlé, gō'dá gólã ãcã kpã ãnĩ 'bãlé vō gólã lãsĩ ãdũkũ ãkō rĩ 'bã vélé rĩ 'á, tãlã tã ònjĩ ãnikã tãsi. Gólã 'ĩ'dĩ rĩ'á ãnĩ drí 'e'á rōlã rĩ.

<sup>6</sup> “Nĩ ãrĩ drē, òzō nĩ ògĩ ãrĩwã mvã rĩ'á sōlã fē sĩlĩ dãdãwã 'dĩ 'bã yĩ 'ĩ'dĩ nyalē lãfã fĩnyãwã sĩ rĩ, òjĩlã 'bãã lĩfĩ drĩ lã kô. Gō'dá ãrĩwã dãdãwã rĩ 'dĩ 'bã yĩ, Ôvâri nĩ gólĩyĩ trá ãlô-ãlô ndrĩ. <sup>7</sup> Nĩ ndrē trá, Ôvâri lã òjĩlã drĩ-'bí 'dĩ trá ndrĩ ãlô-ãlô,

'bãá ãní tã vîlí kô. Ā'dô ití rî, nî 'ê ùrî kô, tãlã Ôvârí lě ãní trá kôrô lâvũlí ngá ònyikô ndrî drî sî."

<sup>8</sup> Yésũ kí nî rî, "Õzô nî ãã'dâ tã gólã ãní drí tã ámákã lězó 'dî trá òjílã lífî drî 'á rî, gô'dá má â'dô kpá â'dá'á lâ ámã átã rî lífî drî 'á kí'á nî rî, ãní nõ òjílã ámákã 'dî. Gô'dá mālāyíkã Ôvârí kã â'dô iyî kpá tã 'dî 'bã yî nî'á ndrî. <sup>9</sup> Õzô nî ògã dó 'dêlé má vó òjílã lífî drî 'á ùrî drí sî rî, gô'dá má â'dô volé gã'á kpá dó ãní â'dalé ámã átã drí mālāyíkã iyíkã rî 'bã yî bē. Nî â'dó òjílã ámákã kô. <sup>10</sup> Nî ârî drē, má âtã tã ãzã gólīyî tībē ámã gã 'bã dó rî 'bã yî drí, òzô gólīyî ô'ê 'dásí mã tībē ájólé úrú lésí nõ rú rî, gô'dá gólīyî drí Ôvârí rî ijízó iyî âyéle tã ònjí iyíkã 'dî tāsí rî, Ôvârí â'dô gólīyî âyé'á. Õzô nî ããtã kí nî rî, mbârãkã ámákã nõ â'dô iyíkã Sātãnã kã 'dî, mbârãkã ámákã rî ãã'dó kô Líndrí Tãndí Ôvârí kã sî rî. Õzô nî ijî Ôvârí ãní pãlé rî, Ôvârí ícã kô ãní pãlé tã ònjí ãníkã 'ásí.

<sup>11</sup> "Ãní tībē 'bã 'bã òjílã ámákã ró rî, nî ârî drē. Õzô òjílã ãzã ôfē ãní drî-bã ícícíyã 'ezó ãní rú, ãní 'bãzô âdrélé òjílã ãmbã-ãmbã 'balé jó tã ârî kã rî 'á rî ágálé, ngã 'bô kúmú ágálé tã Ôvârí kã rî sî rî, nî 'ê ùrî kô, <sup>12</sup> Tãlã Líndrí Tãndí Ôvârí kã â'dô úlí tãndí 'bã'á ãní sílí âtálé."

*Tã Yésũ drí âtálé ãgô ngã-tî ãmbã kãkãrã cé ãngó 'á nõngã nõ*

*lě 'bã lâ ró rî tāsí*

<sup>13</sup> ãgô ãzã rî'á ô'bí ãmbã ití 'dî 'ásí, ãgô 'dî drí Yésũ rî ijízó nõtí kí nî rî, "Lífî ícî 'bã, ní âtã tã ámã âdrúpî síjí rî drí, gólã ããfē drî-vó ámã átã kã rî ùrûkã lâ má drí â'dô lâ'bí ámákã rî vó ró, tãlã 'dî rî ngã ãdũkũ ámã átã drí 'elé rî 'dî. Gô'dá gólã lěé tã 'dî 'elé kô." <sup>14</sup> Yésũ jã tã-drî 'dî trá gólã drí kí nî rî, "Má â'dó mvã síjí 'bãsurú ãníkã rî 'á rî 'dî kô tã ãníkã 'dî âtálé yã?" <sup>15</sup> Yésũ âtã tã trá ô'bí ãmbã 'dî

'bá yî drí kî nî rî, “Nî 'bã ãnî lîfî ngá ãmbá düü rî drî kô, tãlã rîrî ãmákã ãngó nõ 'á rî â'dô kô ãnî drí 'bãzó ngá-tî bê ãmbá. Õzõ nî õ'bã ãnî lîfî ngá ãmbá düü rî drî rî, nî â'dô 'è'á lãtî võ úrú 'álã rî kã ìvîlî.

<sup>16</sup> “Dõvó má âtã drê í'dígówá ãzã ãnî drí, nî ârî ró bê. Ægõ ãzã rî'á ãmvú íyíkã bê ãdrúgú lâ rî'á rõõ. Gólã trõ ãdrúgú trá ndrõ 'dî 'á rõõ. <sup>17</sup> Gólã rî trá tã ìsûlî nõtí kî nî rî, ‘Mã Êrõ ãngí ãkó má drí ãdrúgú 'bãzó 'á lâ. <sup>18</sup> Æ'dô bê trá ìtí rî, má lã trá Êrõ gólã ãkú rî ùfúlí volé ó'dí lâ 'dizó ì'dí võ lâ 'á ãngí ró, má drí ãdrúgú ãmákã ãmbá 'dî 'bãzó ndrî 'á lâ ngá õnyíkõ bê ndrî, <sup>19</sup> tãlã ndrõ ãzã rî 'bá ãgõlé nã sî rî, má ã'dô ró bê ngá nyãnyã bê düü, gõ'dá má lãé gõ'dá ãmvú ãzã 'wãlé kô, tãlã má rî ró tãkó ìtí cé ngá nyãlé ì'dí ãyíkõ sî.’ <sup>20</sup> Gõ'dá Ôvãrî drí tã âtázó ãgõ 'dî drí kî nî rî, ‘Ánî drî yû. Gõ'dá ngãcî ãndrõ nõ sî, má ã'dô fê ánikã ñõ'á. Ní ã'dô ngá ánikã ãmbá 'dî 'bá yî ãyè'á ã'dí drí yã?’ ì'dí 'dî.”

<sup>21</sup> Gõ'dá Yésü kî, “Í'dígówá má drí âtálé 'dî rî'á õjílã gólíyî ìyîngá lã 'bá 'bãlé ngá bê ãmbá ãngó nõ 'á rî 'bá yî drí. Õzõ ã'dô trá ìtí rî, tãndí ró ãmã drí tã Ôvãrî kã rî 'èzõ ì'dí ãngó nõ 'á, tãlã ìzã õzó ãmã 'èè kô ìzãtú.”

<sup>22</sup> Gõ'dá Yésü drí tã âtázó lãjõ'bá íyíkã rî 'bá yî drí kî nî rî, “Mã âtã ì'dí ãnî drí nõ, nî lô'bê lîfî kô ngá nyãnyã ãngó nõ kã tãsî, ítã sõsõ, ãyíkõ ãngó nõ kã rî bê. Ícã ãnî drí rî'á Ôvãrî rî tã lóngólé ì'dí. <sup>23</sup> Nî õrî cé tã ìsûlî ngá-tî ãmbá tãsî rî, Ôvãrî 'bãã ãnî rúmvã ãsõ-ãsõ ró kô. <sup>24</sup> Nî ndrê drê gbõ tã ã'dã-ã'dã lâ ãrívã tãsî, gólíyî cú ìtí ãmvú ãkó kpã Êrõ ãkõ ãngó 'á nõngá, gõ'dá Ôvãrî rî ngá nyãnyã fêlé nî gólíyî drí kãyî vósí cé. Ngã gõ'dá ãnî rî gógó õjílã mvá ró, Ôvãrî drí lãlé kôrõ ãrívã drî sî rî. <sup>25</sup> Õzõ nî õrî lîfî lô'bélé lô'bê rî, ã'dô Ôvãrî rî 'bã'á fí trá kãyî ãnikã lôpélé ãtí 'álã yã? <sup>26</sup> Õzõ ã'dô ìtí kô rî, tãlã ã'dô 'í ãnî drí rízó lîfî lô'bélé ìtí yã?

<sup>27</sup> “Nĩ ndrê drě gbõ fê fõõ õmã 'álâ rî, rî'á sūsũ ró, lânrâkô lâ ÿyî 'dó ngĩngĩ. Gólĩyî 'é lõsĩ fãfã sĩ ítã lõfõzó ÿyî drí kô. Kúmú ángĩ rú bê Sólõmõ rî, gólã rî trá ítã tãndĩ sūsũ ró rî bê. Gõ'dá ítã gólã fê fõõ kã rî sũ íyíkã lãvũlĩ gãrã. <sup>28</sup> Gõ'dá fê fõõ 'dĩ 'bã yî rî ÿyíkã cé kãyî dãwã sĩ ítĩ, gõ'dá drĩlĩyî vẽzó õmã bê ndrĩ vólé. Õzõ Ôvãrí õfẽ íyíkã ítã tãndĩ fê fõõ yî drí õmã 'álã vëlé vólé rî, fẽé íyíkã ngã ãnĩ drí rî kô yã? Nĩ lěé tã-drĩ kĩ'á nĩ rî Ôvãrí rî'á ãnĩ vó ndrẽ'á rî kô tãlã ã'dô 'ĩ yã? <sup>29</sup> Nĩ ÿsũ tã kô kãyî vósĩ cé tã tãndĩ ãngó nõ kã tãsí, õzõ ngã mvũmvũ kãtĩ ngã nyãnyã bê rî tãsí, gõ'dá nĩ lõ'bê lĩfĩ kpá kô. <sup>30</sup> Õjĩlã gólĩyî tĩbê Ôvãrí rî rõ 'bã kô rî, gólĩyî rî ngã 'dĩ 'bã yî lělé zãã nĩ. Nĩ 'é ùrĩ kô, tãlã ãnĩ átã úrú 'álã rî nĩ ngã gólĩyî ícã 'bã ãnĩ drí rî trá. <sup>31</sup> Nĩ 'bã Ôvãrí rî lĩfĩ õwã tõwã tã rõrõ ãnĩkã gólã drí rî sĩ. Ítĩ gólã ã'dô ãnĩ vó ndrẽ'á ngã gólĩyî 'é 'bã ícãlé ãnĩ drí rî fẽzó ãnĩ drí.

<sup>32</sup> “Ãnĩ lãjõ'bã ámãkã rî'á cé dãwã ítĩ gõ'dá ãnĩ tã 'dê má drí tákanyĩ. Nĩ 'é ùrĩ kô, tãlã ãnĩ átã tĩbê Ôvãrí rî ã'dô ãnĩ 'bã'á ãnĩ rú'bã drí ásózó kôrõ úrú 'álã. <sup>33</sup> Õzõ nĩ õ'bã ngã ãmbã ãnĩkã 'dĩ 'bã yî gĩlĩ vólé õjĩlã ÿzã 'bã rî pãzó 'dĩ sĩ lâ rî, nĩ ã'dô ngã tãndĩ úsú'á trá Ôvãrí ngálã. Ûgú ùgũú ngã tãndĩ gólã Ôvãrí drí fẽlé trá ãnĩ drí 'dĩ kô, gõ'dá ÿzãã rú kpá kô, ã'dô rî'á ãdũkũ ãkó zãã ãnĩkã ró. <sup>34</sup> Õzõ ngã tãndĩ ãnĩkã õlãpĩ rú ãngó 'á nõngã rî, nĩ lě rĩlĩ zãã ngã tãndĩ 'dĩ lãgãtĩ. Õzõ ngã tãndĩ ãnĩkã õlãpĩ rú úrú 'álã Ôvãrí bê rî, nĩ lě rĩlĩ kpá Ôvãrí bê lãgãtĩ lâ.

*Tã Yésũ drí átãlé úlĩ mãñĩgõ sĩ lãjõ'bã íyíkã rî yî drí*

*íyî êdézõ njãã ãgõ-ãgõ íyíkã tãsí rî*

<sup>35-36</sup> “Ãnĩ lãjõ'bã ámãkã rî 'bã yî, nĩ rî ÿtũ vósĩ cé njãã ámã ãgõ-ãgõ tẽlé, tãlã nĩ nĩ kãyî ámãkã ãgõzó rî kô. Nĩ rî njãã vó tẽlé, õzõ rú 'bũ 'bã drí rĩrĩ njãã íyî lĩpĩ rî tẽlé ãgõlé ngãcĩ sĩ 'bã 'á kãrãmã vósĩ rî kãtĩ, tãlã yî õrĩ ró bê

lĩfĩ ngbâ átĩ njĩlí íyĩ lípĩ drí. <sup>37</sup> Ōzō lípĩ lâ ũũsũ gólâ rĩ'á njãâ rĩ, gólâ ã'dô ró bê äyikō sī. Gõ'dá lípĩ lâ â'dô gólâ rĩ 'bã'á rĩlí vüdrĩ tãrãbízã lægátĩ, gõ'dá gólâ rĩ lípĩ â'dô nyásá trõ'á fêlé gólâ drí nyälé. Gõ'dá õzō mâ ãnĩ lípĩ ró rĩ ããgõ ãngó nõ 'á ãnĩ úsúlí njãâ âmã tẽẽ 'á rĩ, má â'dô â'dó'á kpá äyikō ró. Kãyũ 'dĩ 'á rĩ, má â'dô ãnĩ 'bã'á rĩlí vüdrĩ tãrãbízã âmákã lægátĩ úrú 'álã. <sup>38</sup> Rú ì'bũ 'bã nĩĩ kô ngátã 'bô lípĩ lâ â'dô ácã'á lænjätúlĩ bê ngátã 'bô ngacĩ ító 'á yã rĩ. Ōzō ũũsũ rú ì'bũ 'bã íyíkã zãã lífĩ ngbâ rĩ, gólâ â'dô 'bã'á äyikō ró. <sup>39-40</sup> 'Dõvó â'dô ítĩ rĩ, nĩ rĩ njãâ âmã ägõ-ägõ tẽlé, tãlá ägõ-ägõ âmákã únĩĩ ítú lâ kô. Ōzō ägõ-ägõ âmákã rĩ â'dô kpálé jējē ró rĩ, nĩ â'dô njãâ. ãnĩ lífĩ õmbã ãnĩ rú, nĩ â'dô kô õzō õjĩlá ügú drí ngá gólãkã ügũlí rĩ tí. Tãlá gólâ nĩĩ kô kĩ, ügú â'dô ãnĩ'á filĩ yĩ drí jó 'á ngá ügũlí. Ōzō tí gólã õró nĩlá nĩnĩ rĩ, gólã â'dô rĩ'á njãâ ügú 'dĩ tẽlé.”

<sup>41</sup> Nĩngã sĩ rĩ, Pétẽrõ drí tã âtázó Yésũ drí kĩ nĩ rĩ, “Kúmú âmákã, nĩ rĩ tã 'dĩ âtálé 'dĩ âmã læjõ'bã ánĩkã ró rĩ yĩ drí, ngã 'bô õjĩlá drí ndrĩ yã?” <sup>42</sup> Gõ'dá Kúmú Yésũ lôgõ tã-drĩ 'dĩ trá Pétẽrõ drí kĩ, “Má âtã tã 'dĩ tã læ 'bã âmákã rĩ yĩ drí ndrĩ. ãnĩ læjõ'bã âmákã rĩ ãnĩ lífĩ õmbã ãnĩ rú, nĩ â'dô ró rú ì'bũ 'bã tãndĩ ró. Ítĩ rĩ, rú ì'bũ 'bã gólã â'dó 'bã drĩ-'bã ngá vó ndrẽ 'bã ró drĩ lõmbã bê rĩ, rĩ íyíkã ã'dô 'elé ì'dĩ yã? Gólã ì'dĩ tĩbê lípĩ lâ drí 'bãlé â'dólé rú ì'bũ 'bã äzĩ drĩ ndrĩ drĩ-'bã ró rĩ. Gólã rĩ rĩ'á ngá nyãnyã gólĩyíkã êdélé. <sup>43-44</sup> Gõ'dá lípĩ lâ õtĩrĩ ägõõ âcĩ 'ásĩ rĩ, rú ì'bũ 'bã gólãkã 'dĩ 'è ngá 'è'è gólãkã trá ndrĩ tãndĩ ró. Gõ'dá lípĩ lâ drí â'dózó gólã rĩ tã lõngõ-lõngõ bê, gõ'dá drĩlá â'dózó äyikō ró, gõ'dá kpá gólã rĩ 'bãlé ngá 'è'è íyíkã vó lâ ndrẽlé ndrĩ, tãlá gólã ì'dĩ drĩ-'bã tãndĩ ì.”

<sup>45</sup> “Gõ'dá rú ì'bũ 'bã drĩ-'bã ró 'dĩ õkĩ íyĩ lípĩ ããcã drẽ ägõlé 'wãã âcĩ 'ásĩ kô, gólã drí rĩzó rú ì'bũ 'bã äzĩ gólã bê nĩngã 'dĩ 'bã yĩ cãlé, gõ'dá kpá rĩ'á ngá lípĩ lâ kã ìzãlé, gõ'dá

gbõ rí'á ngá nyälé ì'dî, òdrá yî mvũlí ì'dî rõô, òdrá drí rízó cìlá rî. <sup>46</sup> Gõ'dá nĩngá sî rî, lípî lâ â'dô âgõ'á nyĩ rô, gólá rî ùsúlí tã ányâ rî 'bá yî 'erẽ lâ 'á. Gõ'dá lípî lâ 'dî â'dô 'e'á gólá rî cälé, gõ'dá kpá trölé 'bälé gãnimã 'á, tãlã gólá â'dó drî-'bá tãndí 'î kô. Gólá rî rú â'dó kpá kô lóngô-lóngô ró.

<sup>47</sup> “Rû ì'bũ 'bá tíbê tã lípî lâ kâ nî 'bá trá gõ'dá drílã rõzó lâ kô rî, lípî lâ â'dô lânõ fê'á drílã kôrô. <sup>48</sup> Gõ'dá rû ì'bũ 'bá tíbê tã lípî lâ kâ nî 'bá kô gõ'dá drílã àvîzó 'á lâ sî rî, â'dô kpá lânõ fê'á drílã cé fínyáwá ítí. Ænî lãjó'bá ámakâ rî 'bá yî, má îcî ãnî trá tã àmbá sî tã 'dî 'bá yî ãnî drí gólíyî rölé gõ'dá kpá ãnî drí tã 'dî 'bá yî ìmbálé òjílã drí 'buú.

<sup>49-50</sup> “Àgõ-àgõ ámakâ àngó 'á nõngá rî â'dô lânõ Ôvâri kâ 'bá'á àngó drî. Lãnõ Ôvâri kâ 'dî â'dô â'dó'á òzõ ngbîlîrî lãsí kâ rî tí. Ngbîlîrî rî gógó 'dî â'dô kpá ámâ zã'á. Tã 'dî rî trá zãâ ngiyá má drî tã 'dî ò'ê rû gbõ 'wãã. <sup>51</sup> Nî ìsũ ãnikâ bê rî, má ãnî àngó nõ êdélé yã? 'É'è, òjílã â'dô ìyî lãfálé cã'á àzî-àzî rú sî ámâ tãsí. <sup>52</sup> 'Bã-tî àlô nõtí nõ 'á rî, òjílã àzã 'bá yî â'dô 'dê'á má vó, gõ'dá àzã 'bá yî â'dô ámâ gã'á. <sup>53</sup> Àzã 'bá yî átã lâ yî â'dô ámâ lè'á, gõ'dá mvá lâ yî lèé ìyíkã mã kô. Òzõ mvázî yî òlè mã nî rî, gõ'dá àdrá yî lèé mã kô. Nî ìsũ drè tã ítí 'dî 'bá yî dódó ãnî drî.”

*Tã Yésũ drí drî-mbílí sòzó òjílã lífî tãlã ìyî êdézó njãã*

*àgõ-àgõ ìyíkã àngó 'á nõngá rî tãsí rî*

<sup>54</sup> “Ænî òjílã ndrî nî àrî drè, òzõ nî òndrê mbãrãsã sã mükükü trá ànî'á rõô òmvórè lésî rî, nî nî trá kí nî rî, ôzê bí ànî'á 'dîlî. <sup>55</sup> Gõ'dá kpá ítí, òzõ nî òndrê fê bí òmã bê trá lâwá'á rî, nî nî trá kí nî rî, mílí trá ãnyî ácã'á. <sup>56</sup> Nî kí, nî rî ìyî rí'á tã nîñî bê mílí tãsí kpá ôzê ìmvú tãsí rî, ngã gõ'dá à'dô tã 'î, nî â'dó kô tã nîñî bê tã Ôvâri kâ tãsí yã?

<sup>57-58</sup> “Nî àrî drè, òzõ nî òtrõ lãfã òjílã àzã drí gá sî rî, gólá àkî'á nî rî, nî àfè 'wãã'wã yí òzó ãnî àjî tã-vó kí kâ 'á kô.



<sup>59</sup> Gõ'dá óó'bã ãní trá gǎnimã 'á rî, nî âfõó tãkó ïtí kô, nî â'dô té lâfâ fê'á zâlô gôzó ãní lôfôlé. Gõ'dá Ôvârí 'ê ícícíyá trá ãní rú, tãlâ nî l'êé gólâ rî rôlé kô. Á'dô ïtí rî, nî ndâ látî 'wãâ'wã ãní drí ãní pãzó, tãlâ kâ'yî 'êzó lâṅõ fêlé ãní drí rî trá âcá'á ãnyî."

## 13

*Tã ôjílã gólîyî rî 'bá drâlê nyîî ró rî tãsí rî*

<sup>1</sup> Gõ'dá ningá sî rî, ôjílã äzâ 'bá yî âcá ïyî trá tã tîbê ämbá rû 'ê 'bá Yêrôsälémã 'álâ nã tã lâ âtálé. Ôjílã 'dî 'bá yî âtâ ïyî tã trá kî nî rî, "Kúmú Pílátô úfû ägô äzâ 'bá yî trá Gälíláyã lésî. Pílátô fû gólîyî drîlîyî rîrî ngá fêfê fêlé jó ängí Ôvârí kâ 'á rî 'á. 'Dîî rî'á tã pätîî 'î gólîyî ôjílã önjí 'î yã?" <sup>2</sup> Yésü âtâ trá kî nî rî, "Nî îsü änikâ bê rî, Ôvârí 'bã ôjílã 'dî 'bá yî Pílátô úfû ró, tãlâ gólîyî ôjílã önjí 'î yã? Gólîyî rî'á ôjílã önjí 'î lâvülí gǎrã ôjílã äzi Gälíláyã lé 'bá ró rî yî drîî sî yã? <sup>3</sup> Ôvârí fû gólîyî vólé 'dî kî'á nî rî gólîyî ôjílã önjí 'î rî kô. 'Dîî rî â'dó tã ífí lâ 'dî kô, gõ'dá â'dô ïyíkâ 'bã'á tã pätîî ró, Ôvârí â'dô tã-vó gólîyíkâ kî'á ôjílã ämbá nõ 'bá yî bê ndrî gôzó lâṅõ fêlé gólîyî drí. Gõ'dá nî ädî drî tã önjí änikâ 'ásî. <sup>4</sup> Nî nîî tã tîbê ôjílã gólîyî ämbá drã 'bá müdrî-drî-lâ-ngâ-njî-drî-lâ-nâ jó bêlé töröngölô Sílómã 'á rî drí pîzó drî lâ yî gólîyî úfúlî ndrî rî kô yã? Nî îsü änikâ bê rî, Ôvârí 'bã gólîyî ïyíkâ kó drâlê ïtí, tãlâ gólîyî ôjílã önjí 'î lâvülí gǎrã äzi-äzi drîî sî yã? <sup>5</sup> 'É'ê, nî ârî drê, özô nî äädî drî tã önjí 'ásî kô rî, Ôvârí â'dô ãní îzã'á."

*Tã tã Yésü drí âtálé úlî mǎnîgõ ró, tã Ôvârí drí lâṅõ îkízó,*

*tãlâ ôjílã äädî ró drî bê rî tãsí*

<sup>6</sup> Gõ'dá Yésü âtâ úlî mǎnîgõ äzâ trá nõtí kî nî rî, "Ägô äzâ î'dî kǎnágõwá trá yî drí ämvú 'á. Fê 'dî rî trá ndrô ämbá sî 'wá kô. <sup>7</sup> Ningá sî rî, gólâ lë trá fê 'dî gälé vólé, tãlâ rî trá

võ ámvú 'á 'dĩ lôgálé tákó. <sup>8</sup> Gõ'dá nĩngá sĩ rĩ, ãzĩ-ãzĩ lâ ãzâ drĩ tã âtázó drílã kí nĩ rĩ, 'Nĩ âyê drẽ ndrô ãlô sĩ, õzõ ò'wã kpá kô rĩ, ní gõ ró gãlã vólé. Nĩ 'wã lãgãtĩ lâ ngbá dírĩ, ní njô ró tõtõ ìdíkõ 'dĩ ndrĩ òmvórẽ lâ 'á, <sup>9</sup> ngátã â'dô 'wãã yã rĩ, õzõ ò'wã kpá kô rĩ, ní gõ ró gãlã vólé.' ”

*Tã Yésũ drĩ òkó ãzâ êdézó kâÿĩ rãtãã kã sĩ ãnyĩ fẽzõ ãjú-'bã-ãzĩ*

### *lã yĩ drĩ rĩ*

<sup>10</sup> Kâÿĩ rãtãã kã ãzâ sĩ rĩ, Yésũ rĩ'á tã Ôvãrí kã ãmbá'á jó tã ãrĩ kã 'á. <sup>11</sup> Òkó ãzâ rĩ'á tólã ngá lãzé ãnyã-fã kã bê. ãnyã-fã ãdĩ òkó 'dĩ trá ngbãã kúgú'dúwã ãtĩ, ãjõó yĩ kô ndrô lâ mũdrĩ-drĩ-lã-ngã-njĩ-drĩ-lã-nã. <sup>12</sup> Yésũ ndrẽ òkó 'dĩ bê rĩ, gólã kí nĩ rĩ, “Íyã, ngbããngbãno rĩ, ngá lãzé ãníkã 'dĩ ndẽ rú trá.” <sup>13</sup> Drílã gõzõ íyĩ drĩ 'bãlé òkó 'dĩ drĩ. Kôro ngá lãzé 'dĩ drĩ rú ndẽzó. Òkó 'dĩ drĩ rú ãjõzó mbĩmbĩ, té õzõ íyĩkã ãkũ rĩ tí. Òkó 'dĩ drĩ gõzõ Ôvãrí rĩ lúyĩlĩ ãmbá íyĩ êdê-êdê 'dĩ tãsĩ.

<sup>14</sup> Gõ'dá ãgõ gólã ãmbá sĩsĩ-lésĩ jó tã ãrĩ kã 'dĩ 'á rĩ, gólã trá òmbã ró, tãlã Yésũ êdê òkó 'dĩ trá kâÿĩ rãtãã 'ezó 'dĩ sĩ. ãgõ gólã ãmbá sĩsĩ-lésĩ 'dĩ drĩ tã âtázõ òjĩlã drĩ kí nĩ rĩ, “Kâÿĩ rĩ'á ãmã drĩ ngá 'ezó 'á lâ njĩ-kázíyã. Nĩ ãnĩ kâÿĩ 'dĩ 'bã yĩ 'á éedê ró ãnĩ, ã'dó kô kâÿĩ rãtãã kã sĩ.” <sup>15</sup> Kúmú Yésũ lôgõ tã-drĩ trá ãgõ ãmbá sĩsĩ-lésĩ 'dĩ drĩ kí nĩ rĩ, “Ãnĩ ãkpúrúkã 'ĩ, ãnĩ 'dĩ 'bã yĩ ndrĩ, õzõ òjĩlã ãlô ã'dô ãndrĩ íyĩkã bê ngátã kãbĩlĩkĩ íyĩkã bê yã rĩ, ãnjĩlã lĩmvú fẽzõ drílã mvũlĩ kâÿĩ rãtãã kã 'dĩ 'á kô yã? <sup>16</sup> Gõ'dá òkó nõ rĩ'á òjĩlã ãníkã 'dĩ, gólã rĩ'á ngá lãzé bê. Sãtãnã òmbê trá ãdĩ-ãdĩ ró ndrô ãmbã sĩ, ãcã kô gólã rĩ ãnjízõ kâÿĩ rãtãã kã 'dĩ 'á yã?” <sup>17</sup> Gõ'dá nĩngá sĩ rĩ, tã-drĩ lôgõ-lôgõ Yésũ kã 'dĩ 'ê íyĩ ãjú-'bã-ãzĩ yĩ trá 'dó 'bãlé ãnyĩ ró tã gólã drĩ ãtálé 'dĩ 'á.

Gõ'dá òjílã ùrùkê àzâ 'bá yî rî'á ìyî àyíkò àmbá sî tã tãndí àngí Yésù drí 'èlé 'dî 'á.

*Tã Yésù drí àtálé úlí mǎnìgò sî àndàlá rî, òjílã Ôvârí kâ rîrî là àngó 'á nōngá rî tāsî rî*

<sup>18-19</sup> Gõ'dá Yésù kî nî rî, “Òjílã gólìyî úlí Ôvârí kâ rî àrí 'bá rî 'bá yî rî'á òzò lí'bá ífí kâtí. Nî ndrê lí'bá ífí cé fínyáwá ìtí, drílâ ngázò àfòlé mbàlé fé àngí ró gára bê dùu tōrōngōlō ùrù. Àrìwá drí rìzò 'dèlé drî là kpá 'bà 'dìzò drî là 'á. Òjílã gólìyî cé dāwá úlí àmákâ àrí 'bá rî à'dô ìyíkâ 'bā'á ìtí dùu.

<sup>20-21</sup> “Òjílã Ôvârí kâ kpá rî'á òzò àkú kâtí. Òkò àzâ à'dô àkú dā'á cé fínyáwá ìtí òdrá 'á, drílâ là'búzò ndrî 'á là sî.”

*Tã gólá fífí kǔmū Ôvârí kâ 'á ùrú 'álá rî rî'á àmbâ-àmbâ ró*

*rî tāsî*

*(Mâtáyò 7.13-14, 21-23)*

<sup>22</sup> Yésù òtírí rî nílí lâmúlí Yērōsālémā 'álá rî, gólá rî trá àdrélé 'bãdrî mvá ònyíkò àzâ 'bá yî 'ásí òjílã lífí ící bê.

<sup>23</sup> Àgò àzâ ìjî gólá trá kî nî rî, “Lífí ící 'bá, àà'dô cé òjílã ùrùkê pã'á ì'dí filí ùrú 'álá yā?” <sup>24</sup> Yésù lôgò tã trá gólá drí kî nî rî, “Òjílã àzâ nîjî kô kî'á nî rî, òjílã bê tãšî 'é'á cǎlé 'bãdrî Ôvârí kâ rî 'álá.

Gõ'dá ànî, nî sò fãfã nî cã ró bê, tãlá òjílã àmbá ìsù ìyíkâ kî, àà'dô tã fínyáwá 'î cãzó kǔmū Ôvârí kâ 'á. Gõ'dá Ôvârí à'dô òjílã 'dî 'bá yî lôgá'á dó cǎlé,

tãlá gólìyî rí ìyî Ôvârí rî tǎlé pîpîsílí àlò sî kô. <sup>25</sup> Ôvârí rî'á òzò jó lípî kâtí. Òjílã àmbá à'dô ùjū'á là filí, gõ'dá kâyî ndê rû bê rî, Ôvârí drí íyîngá ngázò àtî à'bàlé kpã'ákū. Òzò ní à'dô zãã rî'á jó tîlî-tî 'á rî, ícá gõ'dá ní drí fìzò kô. Gõ'dá ní àkî'á nî rî, 'Ôvârí, ní nîjî àtî má drí.' Ôvârí àkî'á nî rî, 'Má nîjî ní kô. Má nîjî vò ní drí ànîzó rî kpá kô.' <sup>26</sup> Òzò ní àâtâ gbò lé kî nî rî, 'Ní rî trá fí nî àmâ lífí ícílí tã àníkâ sî jãrîbã

ámákâ rî 'álá rî. Má rî trá kpá ngá nyálé àní bê' rî. <sup>27</sup> Ôvârí

âkí'á nĩ rĩ kpá, 'Má nĩĩ wõ ní drí ânĩzõ rĩ kpá kô. Nĩ nĩ nĩngá sĩ vólé. Má nĩĩ nĩ kô, nĩ õjílã õnjí 'î.' <sup>28</sup> Gõ'dá ní drí â'dô rĩ'á áwõ ngõlé ámbá, tã ãsũ-ãsũ bê gõ'dá kpá ãzã drí rĩzõ ání 'élé ãdũkũ ákó. Nĩ â'dô Ābārāyāmā yĩ ndrĕ'á Īsákā bê Yākóbā yĩ bê rĩ'á ãyĩ jó tãndĩ nã 'álã tã ãngũ 'bá Ôvãrí kã yĩ bê, gõ'dá nĩ rĩ gógó Ôvãrí ãkĩ nĩ trá ãkpã jó tĩlĩ-tĩ 'á fĩ ákó yĩ ngálã.

<sup>29</sup> "Tã pãtĩĩ ró, Ôvãrí â'dô õjílã ãzĩ'á õrĩ ámbá 'bãdrĩ 'á nõ 'bá yĩ 'ásĩ ómvõrĕ lésĩ, kpá ãtũ drí fĩrĩ lésĩ 'dó ndrĩ ânĩlĩ rĩlĩ ngá nyãlé yĩ bê jó 'álã. <sup>30</sup> Ā'dô 'bã'á ãtĩ ãzãtũ rĩ, gólĩyĩ tĩbē kĩ 'bá nĩ rĩ ãyĩ ãyĩkã õjílã vólé áyábálã ró rĩ 'dĩ rĩ, Ôvãrí â'dô gólĩyĩ trõ'á ãvũlĩ 'bãlé sĩsĩ õjílã 'bãsurũ ãyĩkã kã rĩ ró. Gõ'dá â'dô 'bã'á kpá ãtĩ ání tĩbē ãyĩ 'bã 'bã sĩsĩ rĩ, â'dô ãyĩkã 'bã'á õjílã ãdũkũ ró. Nĩ fĩ kô 'bãdrĩ Ôvãrí kã rĩ 'álã."

<sup>31</sup> Gõ'dá kôrõ Pãrúsĩ ãzã 'bá yĩ drí áczó Yésũ ngálã tã átalé mbãrãkã sĩ gólã drí kĩ nĩ rĩ, "Yésũ, ní ngã nĩlĩ nõngá sĩ vólé, tãlã Ēródĕ lĕ trá ání fũlĩ." <sup>32</sup> Yésũ lôgõ tã-drĩ trá Pãrúsĩ 'dĩ 'bá yĩ drí kĩ nĩ rĩ, "Nĩ ĕgbē mã lé rĩ, mã 'é ũrĩ kô ãlõlã. Ēródĕ â'dô õzõ õtógõwã kãtĩ. Nĩ nĩ tã átalé õtógõwã 'dĩ, Ēródĕ drí kĩ, mã drĕ zãã ngá ámakã 'é'á õjílã gólĩyĩ lĩndrĩ õnjĩ bê rĩ 'bá yĩ kpá gólĩyĩ ngá ãzĕ bê rĩ 'bá yĩ ĕdĕ bê. <sup>33</sup> Kãyĩ ámakã mã drĩ ngá ámakã ndrĕzõ rĩ áczã drĕ kô. Ēródĕ â'dó 'dĩ 'é 'bã ámã fũlĩ rĩ kô, tãlã mã rĩ'á tã ãngũ 'bá 'ĩ, mã â'dô drã'á Yĕrõsãlĕmã 'álã, tãlã 'dĩ rĩ wõ gólã õjílã tã ãngũ 'bá drĩ drãzõ 'á ãã rĩ 'dĩ.

<sup>34</sup> "Á! Ání õjílã Yĕrõsãlĕmã lé 'bá yĩ, nĩ fũ tã ãngũ 'bá yĩ gólã Ôvãrí ngá lésĩ nõ nĩ. Nĩ ãvũ võrã 'bá Ôvãrí kã rĩ 'bá yĩ nĩ kũnĩ mvã sĩ. Mã lĕ ámã drĩ 'bãlé ání rũ sĩ ání ámvózõ kũrũ-kũrũ õzõ 'ã'ũ ándrĕ drĩ vũrĩ ãyĩ úfũ 'bãlé mvã ãã yĩ drĩ sĩ kũrũ-kũrũ rĩ kãtĩ rĩ, gõ'dá nĩ gã vólé dó. <sup>35</sup> Ngbããngbã nõ rĩ, áã'dô jãrĩbã ánikã 'dĩ ãzã'á vólé. Nĩ ndrĕ mã kô zãã, té

kâyî ìzátú ãní drí áamá lùyízó má drí rĩrĩ âgólé Ôvârí ngá lésĩ rĩ 'á."

## 14

*Tã Yésũ drí ãgô ãzã kũzĩkũ bê rĩ êdézó kâyî rãtãã 'ë kã 'á rĩzó Pãrúsĩ yĩ tĩ ãnyálé rĩ*

<sup>1</sup> Kâyî ãzã rãtãã kã sĩ rĩ, Pãrúsĩ ãzã gólã ãmbá ró rĩ, âzĩ Yésũ trá ãnĩlĩ ngá nyálé yĩ bê. Gõ'dá Pãrúsĩ 'dĩ ãzĩ-ãzĩ lâ yĩ ãzã 'bá yĩ bê, lẽ ãyĩ trá Yésũ rĩ ùjũlĩ. Drĩlĩyĩ rĩzó gólã rĩ ãpítalé òzõ tí gólã ãã'dô tã ònjĩ ãzã 'ë'á yã rĩ. <sup>2</sup> Drĩlĩyĩ tã ã'bĩzó, ãgô ãzã ãjízó pá lâ drĩ lâ bê rĩ'á gãgã ró, Yésũ êêdé ró gólã bê kâyî 'dĩ sĩ. <sup>3</sup> Gõ'dá nĩngá sĩ rĩ, Yésũ nĩ tã gólĩyĩkã 'dĩ trá, ã'bĩ ãyĩ tã 'ëzó íyĩ drĩ rũlĩ 'á lâ. Drĩlã tã ãjízó gólĩyĩ tĩ kĩ nĩ rĩ, "Ícã trá ngá pãpã 'ëzó kâyî rãtãã kã nõ 'á yã? Nĩ ãtã tã 'dĩ má drĩ." <sup>4</sup> Gõ'dá nĩngá sĩ rĩ, òjĩlã ãzã ãlô tã-drĩ jã 'bá rĩ yũ. Drĩlã gõzó drĩ 'bãlé ngá lâzé 'bá nõ drĩ lâ rũzó drĩ lâ bê kĩ nĩ rĩ, "Nĩ ngá ùrũ, ngá lâzé ãnĩkã ndẽ rũ trá." Drĩlã gõzó tã 'bãlé ngá lâzé 'bá nõ rĩ drĩ nĩzó.

<sup>5</sup> Gõ'dá Yésũ drĩ tã ãtãzó lĩfĩ ãmbá 'bá 'dĩ 'bá yĩ drĩ kĩ nĩ rĩ, "Ãgô ãzã ã'dô mvá bê, gõ'dá mvá 'dĩ ò'dê óró fifĩ 'á rĩ, ã'dô ãcã'á lófõzó lâ kâyî rãtãã kã 'dĩ 'á kô yã? Òzõ òjĩlã ãzã ã'dô ãtĩ bê, ãtĩ gólãkã ò'dê óró 'á rĩ, ã'dô ãcã'á lófõzó lâ kâyî rãtãã kã 'dĩ 'á kô yã?" <sup>6</sup> Gõ'dá nĩngá sĩ rĩ, gólĩyĩ rĩ ãyĩ trá 'dó tĩtĩ, ãcã ãyĩ kô úlĩ gólãkã 'dĩ võ lâ lôgólé.

<sup>7</sup> Dũ rĩ vósĩ rĩ, Yésũ drĩ úlĩ mãnĩgõ ãzã ãtãzó ùmú gólĩyĩ gólã bê tólã rĩ yĩ drĩ tã yĩ drĩ rĩ'á ndrẽlã ùmú ãzã 'bá yĩ drĩ rĩ'á 'elã rĩ 'ásĩ. Ùmú ãzã 'bá yĩ ããcã trá võ kãrãmã kã 'á rĩ, gólĩyĩ lẽ ãyĩkã rĩlĩ té kĩtĩ gólã 'bãlé òjĩlã ãmbã-ãmbã drĩ rĩzó rĩ drĩ. <sup>8</sup> Yésũ kĩ nĩ rĩ, "Òzõ úũzĩ ãnĩ trá võ ãmbã ãzã 'á ngãtã 'bô lãgĩ 'á ngã 'bô kãrãmã ãngĩ ãzã 'bá yĩ 'á yã rĩ, nĩ ãzã, nĩ rĩ kô kĩtĩ gólã 'bãlé òjĩlã ãmbã-ãmbã drĩ rĩzó rĩ drĩ. <sup>9</sup> Òzõ òjĩlã ãmbã rĩ võ 'dĩ 'bãzó drĩlã 'dĩ ããcã trá rĩ, ãã'dô

ánî ìngá'á rî vò 'dí drî sî. Ànyî ángí drí gázó ní drî, ní drí nízó rilí ìnyákú 'á. <sup>10</sup> Òzò ní à'dò tà nî 'bá 'î rî, ní rî sí sí ìnyákú drî, ógò ró ánî ìngalé rilí kítí drî, òjílà ndrî ùnî ró bē kī nī rī, ìnjī nī trá kòrò. <sup>11</sup> Òjílà gólà tíbē íyí 'bā 'bá òjílà ángí ró gārã ázì-ázì drî sī rī, Ôvârí â'dô gólà rī lîfî êmvé'á, drílà 'bázó ànyî ró òjílà lîfî drî 'á ndrî. Gõ'dá òjílà gólà íyí 'bā 'bá áyábalá ró rī, Ôvârí â'dô òjílà 'bā'á gólà rī ìnjílí.”

<sup>12</sup> Gõ'dá Yésù drí tà àtázó àgò gólà ngá lípî ró nõ drí kí nī rī, “Òzò òjílà àzà òtírí 'èè ázì-ázì zílí kàrámā íyíkā 'á ngā 'bò ànìlì ngá nyálé yí bē yā rī, gólà ãâzî cé íyí lâmû-ázíyā yî î'dî kô, gólà ãâzî kpá cé òjílà gólíyî ngá bē àmbá 'dī 'bá yî î'dî kô. Nī nī trá òjílà gólíyî cé ànî lâmû-ázíyā ró î'dî, â'dô íyî kpá ànî ãzì'á ngá nyálé íyí bē kàrámā íyíkā 'á. <sup>13</sup> Òzò nī òlè trá òjílà zílí rī, nī zî lîfî ákó lé 'bá kòròkpó gõ'dá kpá ìzā 'bá bē, àànī ró íyî kàrámā nyálé. <sup>14</sup> Tālā gólíyî ngá ákó lògòlè ànî drí. Ìzátú rī, òdrā ànìkà vòsī, nī òtírí cāà úrú 'álá rī, Ôvârí â'dô òrè fè'á nī ànî drí tà tándí bē.”

*Tā Yésù drí 'dígówá kàrámā ángí àzà ká ngízó òjílà lîfî ícízó*

*tā kûmû Ôvârí ká rī ká tāsī rī  
(Mātáyō 22.1-10)*

<sup>15</sup> Àgò àzà kpá rí'á tārābízā lăgátí ítí, àgò nõ àrílí bē tà Yésù drí àtálé nõ rī, gólà àtā tà trá nòtí kī nī rī, “Wááwá! Òjílà tíbē gólíyî â'dó 'bá 'è'á kàrámā nyálé Ôvârí drí 'bā 'álá úrú 'álá rī, gólíyî rí'á cú àndrā-tándí bē.” <sup>16</sup> Yésù àtā tà trá àgò 'dī drí nòtí kī nī rī, “Áwò, tà pătí-pătí ró, 'dī tā tándí 'î.

“Nī àrî drē í'dígówá àmákā nõ. Àgò àzà zî òjílà trá kàrámā íyíkā 'á dūu lâvùlî kòrò. <sup>17</sup> Gõ'dá nīngá sī rī, òótírí nyāsá àvó rī, gólà jò rú î'bū 'bá íyíkā trá, nī'á òjílà gólíyî ùmú ró rī 'bá yî ãzílí, àànī ró íyí. Gólà àtā tà trá kī nī

rî, éédê ngá nyãnyã trá ngá mvũmvũ yí bê kpânó-kpânó. Gólíyî àâní. <sup>18</sup> Gõ'dá òjílã 'dî 'bá yî ndrî gã ìyî trá dó ànílí. Òjílã gólã zílí sísí rî kí nî rî, 'Má nîí kô. Má gî ámvú ó'dí ámakâ trá, mâ drê nî'á ndrêlá.' <sup>19</sup> Gõ'dá àzâ rî kí nî rî, 'Má gî ìndrî ámakâ trá ó'dí ró, má nî drê trá, nî'á àjílã wò tãndí àzâ 'á ngá nyãlé, má áká kãrámã 'dî 'á kô.' <sup>20</sup> Gõ'dá kpá àgô àzâ kí nî rî rû ì'bũ 'bá 'dî drí rî, 'Má ícá ànílí kô, tãlá lãgî ámã òkô ká ó'è drê àgí.'

<sup>21</sup> "Gõ'dá rû ì'bũ 'bá 'dî drí gòzó wólé ìyî lípî ngálã tã lá àtálé drílã. Àgô kãrámã lípî àmbá 'dî trá òmbã ró, àtã tã trá rû ì'bũ 'bá ìyíkã 'dî drí kí nî rî, 'Ní ndrê drê, má êdê ngá nyãnyã trá ngá mvũmvũ yí bê kpânó-kpânó kãrámã nõ tãsí, òjílã àâní ndrî nyãlá òzó rû ìzãã. Ní ngá nílí fòfòrò, nî'á lãmú bê lãtî ònyíkò 'ásí ndrî òjílã àzî bê, ní àzî lífí àkò lé 'bá, kòròkpó ìzã 'bá, àyízí bê, àâní ró ìyî kãrámã ámakâ nõ 'á.' Gõ'dá rû ì'bũ 'bá 'dî nî trá òjílã 'dî 'bá yî àzílí, àgòzó ì'dí bê lá ìyî. <sup>22-23</sup> Gõ'dá kãrámã lípî kí nî rî, wò drê zãã bê òjílã drí rízó, gólã ògô kpá. Rû ì'bũ 'bá ìyíkã ònî gõ'dá 'bã-tî 'ásí òjílã àzî bê mbârãkã sî ànílí. Kãrámã lípî lã à'dí-drí ìyíkã drí 'bãlé ndrî 'dó ùmú ró. <sup>24</sup> Kãrámã lípî kí nî rî, yí àtã trá nõtí, òzò òjílã tíbê gã 'bá dó ànílí rî àâní rî, gólíyî nyá ngá àzã rû bê nyãá rî yí drí 'bã 'á nõngá kô."

*Tã gólã Ôvãrí drí lãlé lãjó'bá tãndí 'bãzó rî  
(Mátáyô 10.37-38)*

<sup>25</sup> Kãyî àzã sî rî, òjílã zî-àndrê drí nîzó ìyî Yésũ bê lãtî 'ásí. <sup>26</sup> Yésũ drí àdrézó, rî'á gólíyî lífí ícílí tã àzã 'bá yî sî, gólíyî à'dò ró ìyî bê ngá lãlã bê Ôvãrí 'á kí nî rî, "Òzò nî òlê tã ámakâ kô lãvũlí gãrã òjílã àníkã 'bã 'á rî drî sî rî, kpá ànî rî gógó ífíí lá drî sî rî, ícá kô ànî drí 'bãzó rû ì'bũ 'bá ámakâ ró. <sup>27</sup> Òzò nî òfê ànî ífíí trá 'è'á fúlã ámã tãsí rî, nî à'dò 'bã'á rû ì'bũ 'bá ámakâ ró. Òzò nî òlê cé ànî rû 'bã ìnyákú pãlé ì'dî rî, nî à'dó kô rû ì'bũ 'bá ámakâ ró. Nî ìsũ

tã má drí âtalé ânî drí 'dĩ zālô sísí, nĩ gō ró â'délé ámâ vó bēlé.

<sup>28</sup> “Tã â'dâ-â'dâ lâ rĩ'á nōtí, òzō nĩ òlě trá òjílã ù'dĩ ró jó ạngí ânî drí ùrũ tōrōngōlō rĩ, sísí nĩ â'dô lãfã âníkã lôfō'á lãlé zālô, nĩ gō ró lôsĩ 'bá 'dĩ 'bá yĩ ìjílĩ â'dô ìyĩ 'dĩ'á lâ tãsĩ yã. <sup>29</sup> Òzō nĩ ìtō gbō kôrô jó ạngí 'dĩlĩ ì'dĩ lãfã fínyáwá sĩ rĩ, nděě rũ kô, lãfã drí ndězô ânî drígã sĩ, òjílã drí rĩzô ânî gũlĩ kĩ nĩ rĩ, <sup>30</sup> ‘Wáyéé! Nĩ ndrê drě, gólã ìtónã jó ạngí 'dĩlĩ âyélé cú ìtí ndě ãkó lâ. Ngã lãfã â'dô yũ rĩ, ngã kó ã'dô 'ĩ yã?’

<sup>31</sup> “Tã â'dâ-â'dâ lâ ãzã kpá ì'dĩ nō. Òzō òjílã 'bãdrĩ ãzã kã ãânĩ trá 'dělé ãjú bê 'bãdrĩ ãzã drĩ rĩ, kúmú 'dězô drĩ lâ 'dĩ ìtōó kôrô ãjú ìtónãlě ì'dĩ kô, âzĩ drĩ-'bá ãjú 'bũ 'bá kã zālô tã lâ ì'bĩzô, òzō gólĩyĩ ìcã trá rĩ, nĩzô lâ kĩ ãjú 'bũ 'bá ìcã trá yã rĩ. <sup>32</sup> Òzō gólĩyĩ ìcã kô rĩ, kúmú drí tã lâ êdézô kúmú ãzĩ bê, ú'bũ ãjú kô, tãlã ózô òjílã ìyíkã ùfũ ndělé. <sup>33</sup> Má âtã ì'dĩ nō ânî drí, nĩ ìsũ tã zālô sísí, òzō nĩ â'dô trá njãã ngã ãmbã âníkã 'dĩ 'bá yĩ âyélé, òjílã âníkã 'bã 'á rĩ 'bá yĩ bê, ámâ vó bězô ì'dĩ rĩ. Òzō nĩ ò'ê ìtí kô rĩ, ó'bãã ânî rũ ì'bũ 'bá ámákã ró rĩ kô. <sup>34-35</sup> Rũ ì'bũ 'bá gólã tã ámákã âyé 'bá 'élé kô kĩ'á nĩ rĩ âmbã-âmbã rĩ, â'dô ìyíkã 'bã'á té òzô 'ã'ĩ-nyã gólã rũ ìzã 'bá trá rĩ kãtí. Gõ'dá trá tōtō 'ĩ dãlě volé òmã 'álã. Òzō ânî â'dô bí bê rĩ, nĩ ârĩ tã 'dĩ.”

## 15

### *Tã âyikô drí Òvârí rĩ cĩzô òjílã drĩ âdĩ 'bá rĩ tãsĩ rĩ*

<sup>1</sup> Kãyĩ ãzã sĩ rĩ, bélé-bélé ù'dú 'bá yĩ kpá lã'bĩ ìzã 'bá yĩ bê dũũ ânî ìyĩ trá ùlĩ Yésũ kã ârĩlĩ. <sup>2</sup> Gõ'dá òjílã gólĩyĩ zĩlĩ Pãrúsĩ ró rĩ 'bá yĩ, kpá lã'bĩ ìmbã 'bá yĩ rĩ trá tã ãzã 'bá yĩ tĩ lâ ñãlě 'élé ìyĩ lãfálé 'ásĩ kĩ nĩ rĩ, “Yésũ kpá lãmũ-ãzĩyã 'ĩ lã'bĩ ìzã 'bá nō 'bá yĩ bê. Nĩ ndrê gólã ngã nyã'á gólĩyĩ bê.”



Pãrusĩ 'dĩ 'bá yĩ zĩ òjílã gólíyĩ lá'bí ìzã 'bá 'dĩ 'bá yĩ “ ‘òjílã àvĩ-àvĩ ró” ’.

<sup>3</sup> Gõ'dá Yésũ àrílí bē tā 'dĩ ìtí rĩ, drílã gōzó í'dígówá āzā ngílí. <sup>4</sup> Gólã kī nĩ rĩ,

Õzõ òjílã āzā à'dô kăbĩlĩkĩ bē nyà'dĩ-njĩ, gõ'dá cé àlô rĩ òrĩ trá vólé, àvĩ trá rĩ, gólã à'dô kăbĩlĩkĩ 'dĩ 'bá yĩ àmbúkũ lá 'bã'á kōró 'á. Drílã gōzó zāā nĩ'á àlô 'dĩ ndálé té drílã ùsúzó lá ì'dĩ. <sup>5</sup> Õzõ ùsũ trá rĩ, drílã ànjĩzó lá ángbálángõ 'á, àgōzó 'dĩ bē lá, drílã gōzó 'bálé àyĩkō ró. <sup>6</sup> Òró gō tā lá àtálé íyĩ lămũ-āzĩyā drí kī nĩ rĩ, “Má trá àyĩkō àmbá sī, tãlã kăbĩlĩkĩ àmákã àvĩ 'bá rĩ, má ùsũ trá.”

<sup>7</sup> Gõ'dá nĩngá sī rĩ, Yésũ kī nĩ rĩ, í'dígówá íyĩkã 'dĩ tā ífí lá rĩ'á nõtí, Ôvãrí rĩ'á àyĩkō àmbá sī, òzõ òjílã àlô àādĩ drĩ trá tā ònjĩ 'ásĩ rĩ, Ôvãrí à'dó kô àyĩkō sī òjílã gólíyĩ drĩ àdĩ 'bá kô 'dĩ 'bá yĩ bē, tãlã gólíyĩ rĩ'á òjílã lómbé-lómbéwá 'bá ì, kī nĩ rĩ, yĩ à'dô tãndĩ ró.

<sup>8</sup> Nĩngá sī, Yésũ àtã í'dígówá āzã kpá trá òkó āzã tãsĩ kī nĩ rĩ,

Lãfã òkó āzã kã àvĩ trá drígã lá sī jó 'á. Òkó 'dĩ rĩ trá lãfã íyĩkã 'dĩ ndálé jó 'ásĩ. Drílã lãsí ì'izó àlĩká sī, rĩzó jó 'álé àkũlĩ mãnĩsĩ, ìndĩ-ìndĩ, rĩzó lãfã íyĩkã 'dĩ ndálé té drílã ùsúzó lá ì'dĩ. Gólã kī nĩ rĩ, “Wãwã! Àwô-ìtĩ, má ùsũ lãfã àmákã àvĩ 'bá rĩ trá.” <sup>9</sup> Òkó 'dĩ drĩ kpá íyĩ lămũ-āzĩyā yĩ àzĩzó kī nĩ rĩ drílíyĩ, “Àwô-ìtĩ, àyĩkô cĩ trá má rú, tãlã lãfã àmákã àvĩ 'bá jó 'á rĩ, má ùsũ trá.”

<sup>10</sup> Yésũ drĩ gōzó tā àtálé kī, “Õzõ tā ònjĩ 'bá àlô àdĩ drĩ trá tā ònjĩ 'ásĩ rĩ, àyĩkô cĩ trá Ôvãrí rú àmbá.”

<sup>11</sup> Yésũ àtã í'dígówá āzã ngĩ lá kpá trá tā Ôvãrí drĩ drĩ àdĩ 'bá rĩ lëzó rĩ tãsĩ drílíyĩ kī nĩ rĩ,

Àgô āzã ngã-drĩ àmbá bē, gólã rĩ'á mvá bē rĩ, àgô mvá ró. <sup>12</sup> Gõ'dá mvá gólã àdũ ró rĩ drĩ tá àtázó íyĩ átã drĩ kī

nĩ rĩ, “Tátá, nĩ rĩ'á ngá bê ãmbá. Má lě ní câ ngá 'dĩ 'bá yĩ lãfálé ãmâ drí ãkpã ní drí drã ãkó. Ní âfě ámakâ rĩ ngbãangbânõ.” Gõ'dá átá lâ drí ngá yĩ bê rĩ lãfálé lâ cãzó drĩlĩyĩ ãdrúpĩ lâ bê. <sup>13</sup> Gõ'dá nĩngá sĩ rĩ, mvá gólâ ãdú rĩ drí ngá gólâ íyíkâ rĩ gĩzó ngbá volé, íyĩngá nĩzó 'bãdrĩ ãzâ 'á jějě ró átá lâ rú sĩ. Gõ'dá nĩngá sĩ rĩ, gólâ ãzâ lãfâ tĩbê 'bã 'bá yĩ bê rĩ trá ndrĩ rĩrĩ ãnjĩ-ãnjĩ sĩ. <sup>14</sup> Lãfâ tĩbê ãmbá mvá 'dĩ drígá nõ ndě rú trá 'bũũ. Gõ'dá nĩngá sĩ, kãrãbã ãngĩ lõfó kâ 'dê trá 'bãdrĩ ãmbá 'dĩ 'ásĩ ndrĩ, gõ'dá ùsũ mvá nã trá cú ãtĩ lãfâ ãzâ ãkó yĩ drígá. <sup>15-16</sup> Gõ'dá nĩngá sĩ, mvá 'dĩ nĩ trá ãgõ ãzâ 'bá yĩ kó 'bãdrĩ 'bá ró rĩ ãlõ lâ ngálâ lõsĩ ndälé 'elé. Gõ'dá ãgõ 'dĩ drí gólâ rĩ jõzó nĩ'á võ ngbĩkpĩ kâ rĩ 'álâ, ngbĩkpĩ íyíkâ vó lâ ndrëlé. Gõ'dá gólâ ãsũ tã trá kĩ nĩ rĩ, “Ãwõ-'dĩ, tãkó, má â'dô ngá nyã'á ãndrõ ãdrúgú kúrũmũ rĩ'á dälã ãgĩzě bê ngbĩkpĩ drí 'dĩ 'bá yĩ.” Gõ'dá nĩngá sĩ rĩ, õjĩlã ãzâ ãlõlã fěé ngá 'dĩ 'bá yĩ drĩlã nyälé kô.

<sup>17</sup> Nĩngá sĩ rĩ, tã ãsũ-ãsũ ãcã trá gólâ drĩĩ nõtĩ kĩ nĩ rĩ, “Má õtĩrĩ rĩ drälé lõfó drí nõ rĩ, lõsĩ 'è 'bá ãmâ átá drí ãmvũ 'á rĩ yĩ, gólĩyĩ rĩ'á ngá nyãnyã bê kpãnó-kpãnó vũdrĩ sĩ. Gõ'dá nõõ rĩ, má drí rĩzó íyíkâ drälé lõfó drí ãmâ átá drí 'bãrě bê rĩ 'á yã? <sup>18</sup> Mã nĩ'á gõlé ãmâ átá ngálâ, mã kĩ'á nĩ rĩ, ‘Tátá, má ãzã rũ trá, má 'è tã ãnjĩ trá bũũũ Ôvãrĩ rú, gõ'dá kpá ní rú. <sup>19</sup> Ngbãangbânõ rĩ, ãcã gõ'dá kô ní drí ãmâ zĩzó kpá ó'dĩ ãnĩ mvá ró. Ní 'è mã õzõ lõsĩ 'è 'bá ãnĩkâ rĩ tí.’ ”

<sup>20</sup> Gõ'dá nĩngá sĩ rĩ, drĩlã ngãzó zãã nĩ'á gõlé íyĩ átá ngálâ. Gólâ drě jějě ró íyĩ átá lãgãtĩ sĩ rĩ, átá lâ drí gólâ rĩ ndrẽzó. Átã lâ rĩ 'ã gã trá ãtrã. Átã lâ drí ãrãzó ãnĩlĩ rũ ãtũlĩ gólâ drĩ, gólâ rĩ ãmvólé bĩ-'balé lâ võzó. <sup>21</sup> Gólâ ãtã tã trá átã lâ drí kĩ nĩ rĩ, “Tátá, má ãzã rũ trá, má 'è tã ãnjĩ trá bũũũ Ôvãrĩ rú gõ'dá kpá ní drí, ãcã kô

gõ'dá ní drí âmâ zĩzó ánî mvá ró.”

<sup>22-23</sup> Gõ'dá mvá 'dĩ átá lâ, äyĩkõ cĩ gólâ trá ämbá, rĩ tâ 'ëlé 'dó lĩfĩ äkó. Drílâ lâjóbá íyíkâ zĩzó kĩ nĩ rĩ, “'Wää'wâ, nĩ 'bã lümvû drílâ dälé yí rú, õsõ ró ítá tãndí, ká'bókã bê íyî pá 'á. Nĩ äfẽ ró tómó âmákâ nã sölé drígã lâ. Nĩ nĩ ró bê kãbĩlĩkĩ sēsē ró 'dĩ äsélé fülí. Mã 'ê ró bê kãrãmã ängí. <sup>24</sup> Má kĩ nĩ rĩ, mvá âmákâ nõ drã trá, tákõ íyíngã lédrẽ-lédrẽ ró.” Gõ'dá drílĩyĩ kãrãmã ítónãzõ.

<sup>25-26</sup> Nĩngã sĩ rĩ, ójõ 'dĩyĩmvá nĩ'á mvá gólâ sĩsĩ rĩ äzĩlí ämvú lésĩ äänĩ ró, tãlã gólâ rĩ ädrúpĩ tĩbê ävĩ 'bã rĩ äcã trá 'bã 'á. Gõ'dá ágãmvá gólâ sĩsĩ 'dĩ õtĩrĩ íyíkâ äcã änyĩ 'bã lægãtĩ rĩ, kálálã gõ'dá trá tákányĩ 'bã 'álã. Ágãmvá 'dĩ kĩ, “Ä'dô tâ 'ĩ nõtĩ nõ yã?” <sup>27</sup> 'Dĩyĩmvá 'dĩ kĩ, “Änĩ átã fũ kãbĩlĩkĩ lĩngã-lĩngã trá kãrãmã ängí 'ëzó 'ĩ'dĩ sĩ lâ, tãlã äñĩ ädrúpĩ ägõ trá vólé 'bã 'á, tâ ämbã gólâ rĩ ìmvú 'bã 'dĩ 'ásĩ.”

<sup>28</sup> Mvã sĩsĩ rĩ trá õmbã ró, ìcã gõ'dã äfõlé ä'dĩ-drĩ 'á kô. Nĩngã sĩ, átã lâ drĩ äñĩzó rúbã lõ'bälé rú lâ, äãfõ ró bê 'bã 'álã ñi-bê-yã fëlé íyĩ ädrúpĩ drĩ. <sup>29</sup> Ätã tâ trá átã lâ drĩ kĩ nĩ rĩ, “Ämã átã, ní ndrê drẽ, ndrõ ämbã nõ sĩ rĩ, mã rĩ trá 'bã 'á ngã 'ëlé ní drĩ õzõ lâjóbã kãtĩ. Má 'é tâ õnjĩ äzã ní drĩ kô. Nĩ äfẽ íyíkã ä'dô 'ĩ mã drĩ yã? Ngbãã 'ã'ú ró rĩ, ní fũ âmã drĩ nyälé ämã lâmvû-äzĩyã yĩ bê kãrãmã 'ëzó kô. <sup>30</sup> Gõ'dã mvã äñíkã tĩbê ngã äñíkã ïzã 'bã ndrĩ õkõ mvã drĩ õlẽ ró yĩ bê gõ'dã ägõ íyíkã bê rĩ, ní drĩ kãbĩlĩkĩ ängí füzõ drílã.”

<sup>31</sup> Ätã lâ lögõ tã-drĩ trá drílã kĩ nĩ rĩ, “Ämã mvã, ní ndrê drẽ, ämã rĩ'á ní bê ìtú vósĩ cé 'bã 'á nõ, ngã gólã âmákã rĩ ndrĩ 'dó rĩ'á kpã äñíkã. <sup>32</sup> Má 'ê drẽ kãrãmã, mã ä'dô ró äyĩkõ sĩ, tãlã äñĩ ädrúpĩ tĩbê ngã pá 'bã õdrã 'ásĩ nõ rĩ tãsi.”

Ngã gólã í'dígówã gólĩyĩ ñã nõ 'bã yĩ 'á rĩ yĩ rĩ tã ä'dalé

â'dô ngá lëľë Ôvârí kâ tâ õnjí 'ë 'bá drí rî tāsī. Yésū rî tã 'dī âtálé Pãrúsī yī drí, tãlã Pãrúsī yī lëé iyī Yésū drí rilí tã õnjí 'ë 'bá bê vō ãlô 'á kô.

## 16

*Tã ãgô ãzã drí iyī êdézó tã ãtí 'álã rî tāsī rî*

<sup>1</sup> Gõ'dá Yésū âtã trá lãjó'bã íyíkã rî yī drí kī nī rī, “Nõô rī í'dígówã ãgô ãzã ngá-drī ãmbã lípī ró rī kã, ãgô ãzã drílã 'bãlé ngá íyíkã 'dī 'bã yī vó lâ ndrëlé rī bê. Õjílã ãzã drí tã âtázó ãgô ãmbã ngá lípī ró 'dī drí, ãgô tībê âkórí drí 'bãlé ngá íyíkã 'dī 'bã yī vó lâ ndrëlé rī, â'dô trá rī'á lãfã âkórí kã nyã'á. <sup>2</sup> ãgô ngá lípī ró 'dī drí ngãzó ngá vó ndrë 'bã íyíkã 'dī ãzílí tã âtázó drílã kī nī rī, 'Õjílã ãzã âtã tã má drí kī nī rī, ní õrī trá lãfã ámakã ízãlé. Á'dô trá ítí rī, ní ígī ngá gólã tībê rū ãzã 'bã rī, õjílã drí trólé ní drígã sī mãrī ró rī 'ë'á lôgólã má drí rī 'bã yī vūdrí, gõ'dá kpá ngá gólã 'bã 'bã rī 'bã yī bê, mã nī ró bê. Gõ'dá má lë trá âní ãnjílí volé ngá 'ërë 'ásí, tãlã ní 'é ngá dódó kô.’

<sup>3</sup> “Gõ'dá ãgô gólã ngá vó ndrë 'bã ró 'dī ãsū tã trá ãkpã yí 'á kī nī rī, ‘Óô! Ámã lípī lë trá ámã ãnjílí ngá 'ërë 'ásí volé, má â'dô 'ë'á lâ ã'dô ró yã? Má drí rízó ó'bã ngá 'ëlé cú ámã drí sī yã? 'É'ë! Má fãfã ãkó, má ícã kô. Má drí 'bãzó ngá ndã 'bã ró 'bã 'ásí kpá ngá zī 'bã ró yã? 'É'ë! Má ãnyí ró tã 'dī 'bã yī 'ërë 'á. <sup>4</sup> Má nī tã má drí 'ë'á 'ëlã rī trá. Má lë trá tã tãndí 'ëlé õjílã drí ndrī, õzô ãnjí mã trá ngá 'ërë 'ásí rī, ãzī ró iyī mã bê ngá nyãlé iyī drí 'bã 'ásí.’

<sup>5</sup> “ãgô gólã ngá vó ndrë 'bã ró 'dī 'ë tã trá nõtí, gólã zī õjílã gólíyí rī 'bã mãrī trólé ãgô ãmbã 'dī drígã sī rī yī trá ndrī ânílí yí ngálã ãlô-ãlô. Gólã âtã tã trá ãgô sísí rī drí kī nī rī, ‘Ní â'dô 'ë'á ngá ãgô ãmbã nõ kã lôgólé tãsī yã?’ <sup>6</sup> ãgô 'dī kī nī rī, ‘Má trõ dô rī'á sãfíyã kámã-ãlô-drī-lã-nyã'dí-nã.’ Ngá vó ndrë 'bã 'dī kī nī rī, ‘Ní ndrë drë, ámã 'dó rī'á

ngá ãlô 'î ní bê. Má â'dô 'ě'á lâ ní drí nõtí, â'dô ró bê ní drí njõzó lâ 'á lâ, kpá ní drí ânî drí lâfálé ândràzó, sãfiyã kámá-ãlô-drî-lâ-nyâ'dî-nâ 'dî 'á rî, má îgî cé nyâ'dî-sû ní drí lôgólâ.' Gõ'dá ãgô gólâ m̃rî trô 'bá 'dî drí tâ-drî lězó 'dó ãlô. <sup>7</sup> Ngá vó ndrě 'bá 'dî drí kpá ãgô ãzâ îtí 'dî îjízó, 'Ní m̃rî ãgô ãmbá kâ bê ní vó tãşî yã?' ãgô 'dî kî nî rî, iyíkâ bê ãdrúgú rî'á kômvô kútũ-ãlô. Ngá vó ndrě 'bá nã drí tâ-drî lězó îgîzó lâ cé kômvô kámá-njî.

<sup>8</sup> “Gõ'dá ãgô ãmbá ngá lípî ró 'dî ânî tâ gólâ ngá vó ndrě 'bá 'dî drí rî'á 'ělâ 'dî bê rî, gólâ kî, 'Ngá vó ndrě 'bá 'dî 'ê 'dî lífî lómbâ 'î yí drí. Gólâ êdê lãtî yí drí ñzátú óõtírí iyí àyé ngá 'ěrě 'ásî rî tãşî.’ ”

Gõ'dá Yésũ âtâ tâ trá nõtí kî nî rî, “Nî ndrê drě, òjílã ãngó nõ kâ bê ndrî, gólîyî rî'á tâ nî 'bá 'î kôro òjílã Ôvâri kâ rî 'bá yî drî sî, tãlã òjílã ãngó nõ rî kâ rî iyî êdélé njãã rîlî tâ gólâ 'ê 'bá ácalé ñdrú ñnãtú ãngó nõ 'á rî tãşî. Gõ'dá òjílã Ôvâri kâ rî 'bá yî êdê iyíkâ iyî kô vó 'bũu 'álã rî tãşî. <sup>9</sup> Má âtâ ânî drí nõ, òzõ ânî â'dô trá lâfã ãngî bê ânî drîgá rî, nî 'bã cé ânî ífífi drí î'dî kô. Nî pâ kpá òjílã gólîyî ngá ãkó lé 'bá ñzã ró rî î'dî sî lâ. ñzátú rî, nî òtírí drãã nîlî úrú 'álã rî, Ôvâri òlêgú ró ânî bê, ânîrî 'á yí ngálã.”

### *Tã lâfã kâ tãşî*

<sup>10</sup> “Òzõ òjílã ãzã â'dô drî lómbâ bê, ngá fínyáwá rú rî, gólã â'dô 'bã'á kpá drî lómbâ bê ngá ãngî rú. <sup>11</sup> Âmã ãdrúpî yî, Ôvâri fě lâfã ãngî ânî drí nõ, â'dô ró ânî drí ânî ãzî-ãzî yî pãzó î'dî sî lâ, ngã gõ'dá òzõ ânî drî ããmbã ãmbã rú lâ rî, nî òpã ânî ãzî-ãzî yî î'dî sî lâ kô rî, gõ'dá ñzátú òdrã ânîkã vósî rî, Ôvâri â'dô fî ânî pã'á trá ngá tãndî sî yã? <sup>12</sup> Òzõ nî òrî ngá ãzî-ãzî kâ rî ñzãlé ñzã rî, â'dî â'dô ngá fě'á nî ânî drí â'dô ró bê ânî drí vó lâ ndrělé yã?

13 “Özõ nĩ òlě lăfâ ąngí rĩ, â'dô 'bă'á ănĩ drĩ lănjĩ-lănjĩ ró Ôvărĩ rĩ rözó. Rú ì'bũ 'bá ălô rĩ ì'bũú rũ ôjílă rĩ drĩ 'dó ìtú-pá ălô rĩ 'á kô. Özõ gólă ăărĩ cé tă ôjílă ălô rĩ kă ì'dĩ rĩ, gólă ărĩ tă ôjílă ăzâ rĩ kă kô. Má âtâ ì'dĩ ănĩ drĩ nŃ, â'dó kô tăndĩ ró 'băzó rũ ì'bũ 'bá Ôvărĩ kă ró gŃ'dă kpă lăfâ kă ró rĩ.”

14 Părúsĩ yĩ lě ìyĩkă tă lăfâ kă 'dĩ kôrô, ărĩ ìyĩ úlĩ Yésũ drĩ ătălé ìtĩ 'dĩ bē rĩ, drĩlĩyĩ rĩzŃ Yésũ rĩ gũlĩ. 15 Yésũ kĩ nĩ rĩ, “Ănĩ Părúsĩ yĩ, nĩ rĩ tă tăndĩ ănĩkă 'lélé cé ôjílă lĩfĩ drĩ 'á, óólŃngŃ ró ìyĩ tă bē. Ôvărĩ lěé ôjílă gólĩyĩ rĩ 'bă tă 'lélé ìtĩ 'dĩ 'bă yĩ kô. Ôvărĩ nĩ ìyĩkă ănĩ pĩpĩsĩlĩ trá ndrĩ 'dó ăŃă ró.

16 “Ăkũ ró rĩ, Ôvărĩ âtâ tă tăndĩ yĩ drĩ 'e'á 'lălă ôjílă păzó rĩ trá. Músă rĩ trá úlĩ Ôvărĩ kă ătălé, gŃ'dă tă ăŃgũ 'bă ăzâ 'bă yĩ rĩ kpă 'lălă. GŃ'dă YŃwănĩ tĩbē rĩ 'bă lĩmvũ dălé ôjílă drĩ, ăâyē ró ìyĩ tă Ńnjĩ ìyĩkă rĩ âtâ kpă. Mă kpă ì'dĩ ătă'á lâ nŃ, ŃzŃ nĩ ăăjă drĩ tă Ńnjĩ 'ăsĩ rĩ, Ôvărĩ â'dô ănĩ pă'á. Ôjílă ămbă ărĩ tă ămăkă trá, gŃ'dă 'bă ìyĩ trá ăyĩlĩ úlĩ ămăkă rĩ drĩ ìcâ-ìcâ ró. 17 GŃ'dă má lě zăă ănĩ drĩ rĩlĩ tă Músă kă rĩ rŃlė kpă tă tă ăŃgũ 'bă kă rĩ bē ndrĩ 'bũú, tălă úlĩ Ôvărĩ kă nŃ rĩ'á úlĩ ìfĩfĩ 'ĩ, pătĩ-pătĩ ró. Mă ìnjĩ úlĩ 'dĩ 'bă yĩ Ńrĩ ró ăđđkũ ăkŃ.

18 “Nĩ nĩ trá lă'bĩ 'á rĩ, rĩ'á 'wăă ró ănĩ drĩ ănĩ ŃkŃ yĩ ìŃgázŃ, ŃkŃ ó'dĩ trŃzŃ. Má âtâ ănĩ drĩ 'dĩ, ŃzŃ nĩ Ń'ē trá ìtĩ rĩ, nĩ ró Ôvărĩ kô. Özõ nĩ Ńgĩ ŃkŃ ăzĩ-ăzĩ drĩ ìŃgălė trá ăkũ rĩ ì'dĩ rĩ, 'dĩ kpă rĩ'á tă Ńnjĩ 'ĩ Ôvărĩ ăgălė. Tă ìfĩ lâ ì'dĩ rĩ'á nŃ, tălă kăyĩ gólă ăgŃ Ńtĩrĩ rũ gĩ ŃkŃ lâ bē rĩ, Ôvărĩ kĩ gólĩyĩ ăă'dô Ńgă ălô ró tē drĩlĩyĩ drăzŃ drădră, ăgŃ ró ŃkŃ ró, lăfălė că ăkŃ.”

*Tă ôjílă Ńgă-tĩ ămbă bē lě* 'bă ăzĩ-ăzĩ pălė kô rĩ tăsĩ rĩ

19 GŃ'dă Yésũ âtâ tă trá kĩ nĩ rĩ, “ĂgŃ ăză bē rĩ'á nŃŃgă, gólă rĩ'á Ńgă ămbă nŃ 'bă yĩ tĩ lâ bē cé tĩtĩ. Gólă rĩ'á ìtă

tãndí bê, rî íyíkâ ngá tãndí nyãlé ì'dî, kâÿî vósí cé. <sup>20-21</sup> Ægô ãzâ rú bê Lázārō. Ōjílã ãzâ ãnjî gólã trá âyéle ndōgō ãgō gólã ngá bê ãmbá 'dî kâ 'dîlî 'bã rú sî ãtí 'dî kâ tîlî. Lázārō rî'á ãzã 'bã 'î, kpá lâzé bê dũũ. Lãzé gólãkâ 'dî 'bã yî rî lôrálé lôrã, òké rî trá ândrãlã. Lázārō ãsũ tã trá, yí ãnî ró bê nyãsã 'ã'í lâkí 'bã ãgô 'dî drí âyéle lô'dé 'bã vũdrí sî rî nyãlé ì'dî.

<sup>22</sup> “Ïtú ãzã sî, Lázārō tîbê ãzã 'bã ró nō drã trá. Mãlãÿíkã Ôvãrî kâ drí gólã rî ãjízó vō gólã ãmã ã'bíyã Æbãrãyãmã drí rîzó 'á lâ ãrú 'álã rî 'á. Gō'dã ãgô ãmbã 'dî drí kpá drãzō, ãvō lâ 'bãzō 'bú 'á, <sup>23</sup> gólã drí nízó vō ōjílã zã kã lãsí ró rî 'álã rî'á vëlé. Ægô ãmbã 'dî òtírî vō ndrëê ãrú 'álã rî, gólã ndrë Æbãrãyãmã yî trá Lázārō bê jëjë ró yí rú sî. Æbãrãyãmã ãmvô Lázārō trá kpãácî yí rú. <sup>24</sup> Ægô ãmbã 'dî drí trëzō ãrú kî nî rî, 'Æbãrãyãmã, ní ndrë ãmã ãzã nō, ní ãjô Lázārō lümvũ bê dälé má sílî, ãmã lãndrã pá òmvórë trá kî'á lãsí drí nō. Mã trá vë'á nō.’

<sup>25</sup> “Æbãrãyãmã lôgō tã trá ãgô ãmbã 'dî drí kî nî rî, ‘Ní ãsũ drë, tã tîbê ní drí 'bãzō drë ãngó 'álã rî, ní rî'á ngá bê ãmbã ãÿikō bê, kâÿî vósí cé, ngá tãndí nyã'á. Lázārō íyíkã rî'á ãzã 'ë'á tã ãsũ-ãsũ bê. Ngbããngbãnō rî, Ôvãrî 'bã Lázārō trá vō tãndí nō 'á ãÿikō bê kâÿî vósí cé, ní ãnîkã kpá rî'á ãzã 'ë'á. <sup>26</sup> Tã ãzã kpá ì'dî nō. Ícã kô má drí lãvüzó nîngã tólã, tãlã gólókō ãngî rî'á 'dî ãmã lãfálé ãnî bê rî 'á, ōjílã ãzã ãcã lãvülî tólã kô.’

<sup>27</sup> “Ægô ãmbã 'dî ãtã trá kî nî rî, ‘Ã'dô trá ãtí rî, ní ãjô Lázārō ããnî ró ãmã átã rî mvã yî ngálã. <sup>28</sup> Mã rî'á ãdrúpî bê njî, ããtã ró tã gólîyî drí mbîmbî, òzō ãÿî gō'dã kpá pávó tî má drí trólé nō trôô òdrã gólîyíkã rî vósí.’ <sup>29</sup> Æbãrãyãmã ãtã trá gólã drí kî nî rî, ‘Gólîyî cú búkũ Músã drí ãgílî rî bê, gō'dã kpá tã ãngũ 'bã drí ãgílî rî bê, gólîyî ããrî úlî lâ.’ <sup>30</sup> Ægô ãmbã 'dî ãtã kpá trá kî nî rî, ‘Ã'bíyã Æbãrãyãmã, gólîyî ã'dô ãÿî tã lë'á, té òzō ōjílã ãzã ããfô trá òdrã 'ásî gólé tã ãtálé

gólíyî drí rî, òró ÿî gō ârîlâ.' <sup>31</sup> Gō'dá Ābārāyámā âtâ kpá trá gólá drí kī nī rî, "Òzō gólíyî āârî úlí Músā yî drí îgílî tā ângū 'bá bê búkū 'á rî kô rî, gólíyî ârî úlí òjílâ âfō 'bá ävō 'ásî nílî tā âtálé gólíyî drí rî kâ kpá kô.' Ī'dî 'dî."

## 17

*Tā îcî-îcî Yésū kâ â'dô-â'dô tā ârî 'bá íyîkâ ró rî kâ tāsî*

<sup>1</sup> Yésū âtâ tā trá tā ârî 'bá íyîkâ rî 'bá yî drí kī nī rî, "Òjílâ âdô 'bá bê düü rî 'bá òjílâ âzî 'bälé rî'á tā ònjí 'èlé rî. Nī ârî drê, má âtâ ânî drí, òjílâ rî 'bá òjílâ âzî âdolé rî'á tā ònjí 'èlé rî, Ôvâri â'dô lâṅō ângí fê'á gólíyî drí. <sup>2</sup> Òzō ä'dô ïtî rî, ânî gólíyî rî 'bá òjílâ 'bälé tā ònjí 'èlé rî, òzō tí nī òrî nílâ kî'á nî, lâṅō lâ Ôvâri drí 'è'á fê'lâ ânî drí rî rî'á gārā rî, nî â'dô tā îsû'á kî, "Tí ùkūkū òró tā ngū bê má drí sîsî rî, má 'é tā 'dî 'bá yî kô. 'É'è, nōô má â'dô âmâ 'rî'á bāgō sî volé."

<sup>3</sup> "Òzō òjílâ äzâ ò'è tā ònjí ânî drí rî, nî sō drí-mbílî gólâ lífî sîsî, òzō gólâ ä'dô trá tā îsû-îsû ró tā lâ sî rî, òzō ïjî ânî trá íyî âyéle tá ònjí íyîkâ tāsî rî, nî âyé gólâ. <sup>4</sup> Òzō gólâ òrî kpá zââ tā ònjí 'dî 'èlé ânî drí ândalé ândalé rî, gō'dá gólâ ä'dô trá kpá tā îsû-îsû ró tā lâ sî rî, gólâ ïjî ânî rî, nî âyé kpá gólâ tā lâ tāsî."

<sup>5</sup> Kâyî äzâ sî rî, lâjô'ba Yésū kâ drí gólâ rî îjízó kī nī rî, "Mâ lê ní 'bâ âmâ tā pätî rî ró tā lèlé gārā." <sup>6</sup> Yésū lôgō tā trá kī nī rî, "Òzō tā lèlê ânîkâ ä'dô cé fínyáwá ïtî òzō lí'ba ífî kâtî rî, nî â'dô tā lâràkô 'è'á, ânî drí tā âtázó fê ângí ïtî 'dî drí, íyî îndrîgô ângízó rû êsézó, nî'á âdrélé lîmvú ândrê ïtî 'dî 'á. Gō'dá fê 'dî â'dô tā 'dî 'è'á té ïtî."

<sup>7</sup> Kâyî äzâ sî, Yésū âtâ úlí mănîgō trá tā ârî 'bá íyîkâ rî yî drí nōtî, "Òzō nî ä'dô rāgîjî lípî 'î rî, rāgîjî 'dî ò'è ngá trá ânî drí rî, ngātâ rî 'bô ämvú ânîkâ 'wā'á, ngā 'bô kâbîlîkî ânîkâ vó lâ ndrêlé yâ rî, òzō rāgîjî 'dî òndê ngá 'è'è trá ndrî lânjätúlî bê drîlâ âgōzó 'bâ 'álâ rî, gólâ ä'dô âgō'á zââ



rĩlí vũdrĩ ngá nyálé yã? <sup>8</sup> 'É'è ícá kô, sísí gólá à'dô àgô'á nyāsá àtrólé 'balé tārābízā drĩ ēdélé íyí lípì drí zālò nyálé sísí. Òzò gólá ò'è trá rí, gô'dá 'dĩ vósí rí, lípì là òró gò gólá rí àyélé rĩlí vũdrĩ íyíkà rí nyálé. <sup>9</sup> Òzò gólá òndě ngá 'è'è 'dĩ 'bá yí trá ndrĩ rí, lípì là 'é àwô-ítí drílà kpá kô àkí'á nĩ rí, rãgĩ' 'dĩ 'é ngá àzà gólá drí tándí ró lậvũlĩ kô rí tí. <sup>10</sup> Ítí Òvārí 'dĩ ànì lípì 'í, gô'dá ànì rãgĩ' gólákà 'dĩ, ícá trá ànì drí gólá rí rōzò 'dĩ. Nĩ rô Òvārí, gólá ò'è tã tándí kpálé ànì drí kô rí, tãlã gólá rĩ'á lípì ànìkà 'dĩ.”

*Tã Yésũ drí àrĩ 'bá mùdrĩ êdézó rí*

<sup>11</sup> Yésũ drí rĩrĩ lậmúlĩ Yěrōsālēmā 'álà rí 'á, gólá lậvũ trá ànyì ěsê-drĩ Sāmārīyā yí kà Gālílāyā bē rí 'ásí. <sup>12</sup> Gólá ùsũ àgô àzà 'bá yí trá mùdrĩ 'dó àrĩ 'bá 'í 'yí 'bā-tì àzà gārā là 'á. Àgô 'dĩ 'bá yí àdré 'yí trá 'yí vò 'á, ànì 'yí ànyì Yésũ ngálá kô. <sup>13</sup> Gólīyī zì Yésũ trá kī nĩ rí, “Yésũ àmā lípì, nĩ ndrē àmā ìzā, nĩ êdē ró àmā bē.”

<sup>14</sup> Yésũ ndrē gólīyī bē 'ítí rí, drílà gōzò tã àtálé gólīyī drí kī nĩ rí, “Nĩ ngá nĩ nĩ ró ànì rú'bá 'dĩ 'bá yí à'dalé drĩ-'bá lã'bí 'è kà drí, tãlã drĩ-'bá lã'bí 'è kà òlōyā ró bē tã là òjílã drí kī nĩ rí, ànì rú'bá' êdē rú trá.” Gô'dá gólīyī òtírĩ nĩ rí, rú'bá là yí êdē rú trá tándí ró.

<sup>15</sup> Àrĩ 'bá gólá àlò rí ndrē bē 'ítí rí, gólá àgô trá Yésũ ngálá àwô-ítí 'èlé Yésũ drí, kpá Òvārí rí lùyì-lùyì bē òtrē-òtrē bē gbórókō àmbá sī. <sup>16</sup> Gólá ànì trá 'á'í tĩlĩ Yésũ ágálé àwô-ítí 'èlé Yésũ drí. Àgô 'dĩ rĩ'á Sāmārīyā lé 'bá 'í, gólá à'dó òjílã Yúdã yí kà 'í kô.

<sup>17</sup> Gô'dá Yésũ drí tã àtázó kī nĩ rí, “Má êdē òjílã mùdrĩ trá tándí ró. Àlò rí àgô cé nĩ rí, àmbúkũ là 'dĩ 'bá yí à'dô 'á yã? <sup>18</sup> Cé òjílã àtrā nò àgô íyíkà cé nĩ, àwô-ítí 'èlé Òvārí drí rí yã?” <sup>19</sup> Yésũ drí tã àtázó àgô 'dĩ drí kī nĩ rí, “Nĩ ngá ùrũ, nĩ nĩ, nĩ trá tándí ró. Tã lělē ànìkà má 'á rí êdē nĩ nĩ.”

Tã â'dô kũmũ Yésũ kã ãngó 'á rî kã tãsi  
(Mâtáyô 24.23-28, 37-41)

<sup>20</sup> Kãyî äzã sî rî, Pãrusî äzã 'bá yî îjî iyî tã îjî-îjî trá Yésũ tí gólã rî újüzó kî nî rî, “Ôvârí â'dô gólã tîbê yî drî zilí rî âjô'á ãmã pãlé, gô'dá kpá rîlí ãmã drîî kúmú ró rî ángô tú yã?” Gô'dá Yésũ lôgô tã trá gólîyî drî, “Ôzô gólã tîbê Ôvârí drî zilí rî ãacã rî, â'dô âcá'á ìnîî ró. <sup>21</sup> Gólã âcã kô rîlí kîîî iyîkã drîî rî'á ãnî vó ndrêlé kúmú äzã vó lâ 'á rî kô. Nî nîî kî'á nî rî, gólã tîbê Ôvârí drî zilí rî âcã trá ángó 'á nongã, gólã rî'á ngbãangbãnô ãnî lâfálé 'á nongã rî kô yã?”

<sup>22</sup> Dîî vósî, Yésũ âtã tã trá tã ârí 'bá iyîkã rî yî drî kî nî rî, “Îzãtú rî, nî â'dô tã mã gólã âjólé trá úrú lésî rî kã îsũ'á kôrô, mã ängô ró bê ángó 'á nongã iyî pãlé, gô'dá 'dîî rî â'dô drê kãyî âmákã 'ézó âgölé rî î'dî kô. <sup>23</sup> Ôjîlä äzã 'bá yî â'dô rî'á ãnî âdólé kî nî rî, yî ôndrê mã gólã âjólé úrú lésî rî trá vó äzã 'á. Gô'dá 'dîî rî, nî lëé tã-drî lâ kô, nî lëé tã-drî kpá kô â'dézó gólîyî vó. <sup>24</sup> Ôzô mã ô'ê âcálé rî, tã lâ â'dô lâ 'bú'á 'bãdrî ãmbã nõ 'bá yî 'ásî ndrî, ôzô ôzê lâgû-lâgû gólã lâgû 'bá 'wãâ úrú ôjîlä drî ndrêlé vó 'ásî ndrî rî kâtî. <sup>25</sup> Ngbãangbãnô rî, mã 'ê'á lâŋô úsúlî îzã kôkô ãmbã bê, ôjîlä gólîyî 'bã 'bá lédrê-lédrê ró ndrê 'bá lâ rî â'dô gã'á dó tã âmákã rî lëlé. Tãkô, 'dîî rî mã gólã Ôvârí drî âjólé úrú lésî rî î'dî.

<sup>26</sup> “Gô'dá kãyî tîbê mã drî 'ézó âgölé ángó 'á nongã rî 'á, ôjîlä â'dô rî'á tã 'êlé, té ôzô drîîyî rîrî tã 'êlé kãyî Nówã kã rî 'á rî kâtî. <sup>27</sup> Gólîyî â'dô îyîngã rî'á ândú tólé, ôdrã mvúlî, lâgî ôkó kã 'ê'á î'dî. Nî ndrê drê, ôjîlä kãyî Nówã kã rî 'á rî îsúú iyî tã kô, Nówã ôtírî fîî kôlóngbô ãngî 'dî 'á rî, gô'dá 'dîî rî vósî rî, ôzê drî 'dîzô, lîmvú ândrê drî tîzô gólîyî úfúlî ndrî vólé, tãlã gólîyî êdé iyî njíyã ró lîmvú tîîî drî tãzô kô, tãlã gólîyî kî, lîmvú îcã tîlî ángó ãmbã nõ êtélé kô. Â'dô tã

âgõ-âgõ ámakâ ãngó 'á rî kâ tãsí rî kpá ãtí, òjílã ìcá kô tã lá lélé kí, má âgõ trá.

<sup>28</sup> “Kâÿî gólã má drí 'èzó âgõlé ãngó 'á nólé rî, â'dô 'bã'á òzõ kâÿî gólã tíbê Ôvârí drí òjílã Södómõ kâ zãzó lãsí sî Gómórã kâ bê rî tí, kâÿî Lótõ drí 'bãzó drẽ rî'á gólîÿî láfálé rî kâtí. Òjílã 'dí 'bá yî rî ìÿîngá drî-bá'á'á ró. Òjílã ãzã 'bá yî ìÿîngá ngá nyã'á, gõ'dá ãzã 'bá yî rî'á òdrá mvü'á, gõ'dá ãzã 'bá yî ìÿîkã ngá gî'á, ãzã 'bá yî ámvü ìÿîkã 'wã'á, ãzã 'bá yî jó ó'dí ìÿîkã bê'á. Gólîÿî nîí kî'á nî rî, Ôvârí bí 'è'á ìÿî zálé 'bûû ngbãangbãno rî tí rî kô. <sup>29</sup> Lótõ yî 'bã-tî ìÿîkã rî bê, drîÿî ìÿîngá rãzó fólé vólé, gõ'dá Ôvârí drí lãsí ádãzó 'bûû lésí òjílã 'dí 'bá yî drî gólîÿî zálé ngá ònyîkõ bê ngbã ndrî. <sup>30</sup> Ámã âgõ-âgõ ìzãtú rî, â'dô 'bã'á nyé òzõ 'dî rî kâtí. Òjílã ãmbã â'dó kô njãã ámã âgõ-âgõ tã árílî rîzó ámã drî tãlé.

<sup>31</sup> “Kâÿî gólã má drí 'èzó âgõlé rî 'á, òzõ nî ã'dô ùrû jó-drî tî'á rî, nî árí gõ'dá vüdrî fílî ãnî drí jó 'álã kô ngá ònyîkõ ánikã átrólé. Òzõ nî ãâ'dô ngá 'wã'á ámvü 'álã rî, nî âgõ gõ'dá 'bã 'álã kô. <sup>32</sup> Tã gólã Lótõ rî òkó kâ rî ããgã drẽ ání 'á, nî ìsü tã lá. <sup>33</sup> Òzõ nî ìÿîsü rîrî ánikã ãngó 'á nõngá rî tã lá ùsü ání drí kôrô rî, nî ìcá gõ'dá rílî 'bãdrî Ôvârí kâ ãdükü ãkó nã 'álã rílî zãã gólã bê gbãdú kô. Kâÿî gólã âgõ-âgõ ámakâ ãngó 'á nõngá rî tú rî, má â'dô òjílã ãzã 'bá yî pã'á, gõ'dá má â'dô kpá ùgúlî dî'á òjílã ãzã 'bá yî drí. <sup>34</sup> Ágõ ãzã 'bá yî, òzõ òkõ ìÿî â'dú gbãrãkã ãlõ drî rî rî, má â'dô ãlõ rî pã'á, má â'dô ãlõ rî áyé'á. <sup>35-36</sup> Òzõ òkõ ãzã 'bá yî â'dô rî òrî ìÿî ngá 'tî'á rî, má â'dô cé ãlõ rî trõ'á ì'dî, òzõ ãzã rî ã'dô kô òjílã ámakâ ì'dî rî, má â'dô áyé'á lá ãkpã vö 'dí 'á nîngá.”

<sup>37</sup> Gõ'dá tã árí 'bá Yésü kâ 'dî 'bá yî drí gólã rî ìjízó kí nî rî, “Vö mbîmbî ánikã ní drí 'èzó âgõlé rî, ìÿîkã ã'dô 'á

yã?” Gõ'dá Yésũ drí tã lôgõzó kĩ nĩ rĩ, “Nĩ â'dô nĩ'á lâ, õzõ lôgõnõ drí võ gólâ kõrõnyã drí drãzó 'á lâ rĩ nĩrĩ kãtĩ.”

## 18

*Tã Yésũ drí í'dígówá ãzâ ngĩzó õjílã lĩfĩ ícízó rãtãã 'ẽ'ẽ Ôvãrí*

*drí rĩ tãĩ rĩ*

<sup>1</sup> Dĩĩ vósĩ, Yésũ ngĩ í'dígówá ãzâ trá tã ârí 'bá íyíkã rĩ 'bá yĩ drí. Í'dígówá 'dĩ rĩ tã â'dalé nõtĩ, tãndĩ ró ânĩ drí rĩzó zãã rãtãã 'elé rĩ'dĩ, nĩ âyê tã lâ, ùvĩ kô, nĩ õzó ôkõô kô. <sup>2</sup> Yésũ kĩ nĩ rĩ, “Tã kĩ 'bá ãzâ gólâ â'dó tã kĩ 'bá tãndĩ 'ĩ kô. <sup>3</sup> Ôkõ ãzâ ãyízĩ ró ânĩ trá gólâ ngálâ ândalé ândalé, õpã ró yĩ tã-vó íyíkã kílĩ rĩ. <sup>4</sup> Tã kĩ 'bá 'dĩ rĩ gálé zãã dó tã-vó ôkõ 'dĩ kã kílĩ. Gõ'dá kãyĩ ãmbã ãzâ 'bá yĩ vósĩ rĩ, tã kĩ 'bá 'dĩ ãsũ tã trá yĩ 'á kĩ nĩ rĩ, 'Má ró Ôvãrí kô õjílã bê ndrĩ. <sup>5</sup> Tãkõ má lẽ trá tã-vó ôkõ 'dĩ kã kílĩ, tãlã gólâ rĩ trá âmã íkpókpolólé ãtũ vósĩ cé.”

<sup>6</sup> Yésũ gõ'dá âtã tã trá lãjõ'bã íyíkã rĩ yĩ drí kĩ nĩ rĩ, “Nĩ ârĩ úlĩ tã kĩ 'bá 'dĩ drí âtalé 'dĩ trá yã? Gólâ â'dó kô tã kĩ 'bá tãndĩ 'ĩ, gõ'dá gólâ pâ ôkõ 'dĩ trá. <sup>7</sup> Nĩ ndrê drẽ, Ôvãrí tĩbê 'bã 'bã ãtũ vósĩ cé tãndĩ ró nõ â'dô rĩ'á zãã õjílã rĩ 'bã ãwó ngõlê yĩ drí rãtãã bê rĩ pãlé. <sup>8</sup> Ôzõ gólâ õpã õjílã 'dĩ 'bã yĩ kô 'wãã ró, ãkpã drĩlĩyĩ ãwó ngõrê 'á rĩ, 'dĩ rĩ â'dô gólĩyĩ pã'á kpã kãyĩ ãzã 'bã yĩ sĩ 'wãã ró. ã'dô ítĩ rĩ, má ãjĩ ânĩ rĩlĩ ãwó ngõlê ãtũ vósĩ cé rãtãã bê, tãlã mâ gólâ úrũ lésĩ nõ õtĩrĩ ãgõõ ãngó 'á nõngã rĩ, ùũsũ ró ânĩ bê njãã rãtãã 'ẽrẽ 'á ãwó ngõngõ bê.”

*Úlĩ mãnĩgõ Yésũ drí âtalé lómbé-lómbéwã 'bã rú rĩ*

<sup>9</sup> Kãyĩ ãzã sĩ, Yésũ âtã úlĩ mãnĩgõ ãzã trá õjílã gólĩyĩ lómbé-lómbéwã 'bã ró kĩ'á nĩ rĩ, yĩ â'dô tã tãndĩ 'ẽ 'bã 'ĩ rĩzó õjílã ázĩ zĩlĩ tã õnjĩ 'bã ró rĩ yĩ drí. <sup>10</sup> Gólã kĩ nĩ rĩ nõtĩ, “Õjílã ãzã 'bã yĩ rĩ, nĩ iyĩ trá rãtãã 'elé jó ãngĩ Ôvãrí kã 'álã.

Ãlô rî íyíkâ bélé-bélé û'dú 'bá 'î, gō'dá āzâ rî íyíkâ Pãrúsî 'î. <sup>11</sup> Pãrúsî 'dî âdrê íyíkâ úrú òjílã lífî drî 'á íyî à'dalé rîzò rātãã 'elê. Gólã kî nî rî, 'Āwô-ítí Ôvârí, má lûyî nî trá, tãlã ní 'bã mâ trá tãndí ró òjílã āzî drî sî ndrî, gólîyî ngá ôpá 'bá, õmbã 'ê 'bá, 'dãzî rî òkó âyî 'bá, gō'dá kpá õzõ bélé-bélé û'dú 'bá âmã gãrã 'á nõtí nõ gō'dá kpá gólîyî tã lâ'bí âmákã kã îzã 'bá rî. Hãã! Mâ tãndí ró gãrã drî lâ yî sî. <sup>12</sup> Ôvârí, ní ndrê trá, má rî rātãã 'elê 'alé 'a'í sî ní drí, má rî rîlî lõfó sî ândâlã rî gímã ãlô 'á. Má rî kpá lâfã fêlê òjílã rî 'bá tã ánikã âtalé âmã drí rî drígã.'

<sup>13</sup> “Gō'dá bélé-bélé û'dú 'bá 'dî ânî bê rî, 'ê rātãã íyíkâ ìnîñî ró rú'bã lô'bã-lô'bã sî. Òzõ òjílã áyábálã kâtí, gólã rî âdrélê íyîngá ãkpã volé 'alã ró. Drílã rîzò íyî ágãsí drî salé îzã sî trã trã kî nî rî, 'Óõ! Ôvârí mâ tã ònjí 'bã nõ, má lô'bã rú'bã ní drí, ní âyê mâ tã ònjí âmákã âmã nõ 'ásî, mâ rî'á tã ònjí 'bá 'î.’ ” <sup>14</sup> Gō'dá Yésù âtã trá kî, “Má âtã drê tã nõ ânî drí. Ôvârí âyê tã ònjí bélé-bélé û'dú 'bá 'dî kã trá, gō'dá gólã âyê tã ònjí gólã Pãrúsî kã rî kô. Òzõ òjílã āzã òlõngô íyî tã ãkpã nî rî, Ôvârí â'dô gólã rî 'bã'á à'dólé ngá tãkó ró. Òzõ òjílã āzã õ'bã yî à'dólé ngá tãkó ró rî, Ôvârí â'dô gólã rî rú 'bã'á lõngô-lõngô ró.”

*Yésù lõngô òjílã gólîyî íyî rô 'bá rî trá õzõ 'dîyîmvá fînyáwá drí tã átã lâ yî kã rõrê tí*

*(Mātáyõ 19.13-15; Mārākõ 10.13-16)*

<sup>15</sup> Gō'dá nîngá sî rî, òjílã āzã 'bá yî drí 'dîyîmvá õnyíkõ ájízó Yésù ngálã, õfê ró õrê gólîyî drí. Gō'dá lâjõ'bã gólãkã 'dî 'bá yî lôgã gólîyî dó ânîlî ãnyî 'dîyîmvá 'dî 'bá yî bê. <sup>16</sup> Gō'dá gólã ndrê bê ítí rî, gólã âzî 'dîyîmvá õnyíkõ 'dî 'bá yî trá ânîlî yî ngálã. Gólã âtã trá lâjõ'bã íyíkã 'dî 'bá yî drí kî nî rî, “Nî âyê 'dîyîmvá õnyíkõ 'dî 'bá yî ãânî ró íyî má ngáá nõlé. Nî lõgã gólîyî kô. <sup>17</sup> Nî ndrê trá, tã

kũmũ Ôvârí kâ 'á rî rî'á nõtí, òjílã lâ 'á lâ rî, rî'á tã lělě bē, òzō 'dīyímvá ònyíkō kâtí. Â'dô 'bã'á cé ânî tã lě 'bá òzō 'dīyímvá ònyíkō kâtí rî 'bá yî drí. Â'dô ÿyî fî'á nî kũmũ Ôvârí kâ rî 'á.”

*Tã gólã òjílã ngá-drĭ ãmbá bē rî drí ngá ÿyíkã 'dĭ 'bá yĭ âyézó kô 'dĕzó Yésũ vósĭ rĭ*  
(Mátáyō 19.16-30; Márãkō 10.17-31)

<sup>18</sup> Kâyĭ ázã sĭ, ágô ãmbá ázã ĩĭ Yésũ trá kĭ nĭ rĭ, “Lĭfĭ ĩmbá 'bá tãndĭ, má â'dô â'dô 'ě'á ĩ'dĭ má drĭ rĭzô kũmũ Ôvârí kâ zělĕ, rĭlĭ gólã bē ãdũkũ ãkó yã?” <sup>19</sup> Yésũ kĭ nĭ rĭ, “Má lôgô tã-vô ánĭkã 'dĭ nõtí. Nĭ zĭ mâ lĭfĭ ĩmbá 'bá tãndĭ ró tãlã â'dô 'ĭ yã? Cé Ôvârí ĩ'dĭ tãndĭ ró. <sup>20</sup> Gô'dá nĭ rô tã ãmbá Ôvârí drĭ â'dalé Músã drĭ mũdrĭ rĭ 'bá yĭ trá ndrĭ yã, kĭ'á nĭ rĭ, nĭ 'bã òkó gólã â'dó 'bá kô ánĭ òkó ró rĭ kô nĭ ũgúlĭ âyĭzô ĩ'dĭ bē lâ, nĭ fũ òjílã kô, nĭ ũgũ ngá kô, nĭ âdô ònjô kô, nĭ ârĭ ánĭ átã yĭ tĭ-vô ánĭ ândré yĭ bē, tãlã nĭ ĩnjĭ ró gólĭyĭ bē yã?” <sup>21</sup> Ágô 'dĭ lôgô tã-drĭ trá Yésũ drĭ kĭ nĭ rĭ, “Drĕ ãkpãkã'dã, má drĭ 'bãzó 'dĭyímvá ró rĭ, má rô tã 'dĭ 'bá yĭ trá ndrĭ.”

<sup>22</sup> Gô'dá Yésũ ârĭ tã 'dĭ 'bá yĭ bē rĭ, drĭlã tã âtázó ágô 'dĭ drĭ kĭ nĭ rĭ, “Tãndĭ ró, nĭ rô tã 'dĭ 'bá yĭ trá ndrĭ. Tã ázã rĭ'á ãlô, nĭ gĭ ngá nĭ drĭ 'bãzó ĩ'dĭ bē lâ 'dĭ 'bá yĭ ndrĭ, nĭ fĕ ró lãfã lâ ĩzã 'bá yĭ drĭ ĩyĭ pãzó. Òzô nĭ ò'ĕ trá ĩtĭ rĭ, Ôvârí â'dô ngá tãndĭ tĭ dũũ fĕ'á nĭ drĭ, nĭ drĭ rĭzô gólã bē vō ũrũ 'álã rĭ 'álã. 'Dĭrĭ tã gólã lãvũ 'bá gãrã lãfã drĭ sĭ rĭ ĩ'dĭ, nĭ gô ró â'délé má vó.” <sup>23</sup> Ágô 'dĭ ârĭ tã Yésũ drĭ âtálé ĩtĭ 'dĭ bē rĭ, gólã trá tã ĩsũ-ĩsũ ró ãmbá, tãlã gólã rĭ'á ngá-tĭ bē ãmbá, lĕé gĭlã ndrĭ kô.

<sup>24</sup> Gô'dá Yésũ âtã trá òjílã rĭ 'bá ĩtĭ tã 'dĭ ârĭlĭ rĭ 'bá yĭ drĭ kĭ nĭ rĭ, “Rĭ'á lãĵô ró ãmbá òjílã ngá-tĭ bē dũũ rĭ drĭ fĭzô kũmũ Ôvârí kâ rĭ 'álã. <sup>25</sup> Â'dô 'bã'á cú ĩtĭ lãĵô ãkô ĩnjĭgô drĭ fĭzô lĭbĭrã 'bú 'ásĭ kôólöró.” <sup>26</sup> Gô'dá òjílã rĭ 'bá ãmbá

tã ârílí ítí 'dĩ 'bá yí âtâ iyî trá Yésũ drí kī nī rī, “Ôzõ â'dô ítí rī, â'dô â'dó'á ángô tí ró ôjílã äzākã drí ngá pázó yã?”\*  
<sup>27</sup> Yésũ drí tã-drī jázó kī nī rī, “Ôjílã äzākã yû'dáwã ânî lâfálé sī tã tãndí 'élé tãlã iyî 'bãlé ôjílã Ôvãrí kã ró rilí gólã bê ädükũ äkó úrú 'álã, cé Ôvãrí â'dô ânî 'bã'á nī ôjílã íyíkã ró.”

<sup>28</sup> Pétērõ âtâ trá Yésũ drí kī nī rī, “Ní ndrê drê, âmã rī gógó rī, mã âyê ngá ämbã ämãkã rī 'bá yí trá ndrī volé ä'dézó ânî vó bêlé nõ. Ä'dô îcã'á trá âmã drí fizó kũmũ Ôvãrí kã rī 'álã yã?” <sup>29-30</sup> Yésũ drí kpá tã âtázó tã ârí 'bã íyíkã 'dĩ 'bá yí drí kī nī rī, “Ôvãrí â'dô ngá tãndí äfê'á düũ ânî drí ängó 'á nõngã, gõ'dã gólã â'dô lédrê-lédrê ädükũ äkó rī fê'á ânî drí vó úrú 'álã rī 'álã, ânî gólíyî 'bã íyíkã âyê 'bã ndrī iyî áró yí bê ndrī kũmũ Ôvãrí kã tãsí rī yí drí.”

*Tã Yésũ drí ödrã tã íyíkã 'ê 'bã ä'dólé Yêrösälémã 'álã rī*

*tã lâ âtázó kpá ó'dí lâjõ'bã íyíkã rī 'bã yí drí rī*

*(Mätáyõ 20.17-19; Mårãkõ 10.32-34)*

<sup>31</sup> Gõ'dã Yésũ yí drí ngázó nilí lâttí Yêrösälémã kã 'ásí gólé Yêrösälémã 'álã ró. Drílã lâjõ'bã íyíkã müdrí-drí-lã-ngã-rī rī 'bã yí âzízó ndrī tã ârí 'bã äzã 'dĩ 'bã yí lâfálé 'ásí rilí yí lâgãttí tã âtázó drílíyî. Gólã kī, “Ngbãångbãno rī, nī ngã, mã nī Yêrösälémã 'álã, tãlã äkũ ró rī, tã ängũ 'bã Ôvãrí kã âtâ trá kī nī rī, cé Yêrösälémã 'álã î'dí, tã äzã 'bã yí drí rü 'ézó mã gólã tîbê äjólé Ôvãrí ngá lésí rī drí.

<sup>32</sup> Âmã drī â'dô â'dé'á ôjílã ätrã Rómã kã rī 'bã yí drígã. Ôjílã 'dĩ 'bã yí â'dô iyî âmã lò'dã'á, â'dô iyî tũ lúwú'á má rú. <sup>33</sup> Drílíyî âmã cãzó kpá drílíyî âmã füzó. Gõ'dã kâyî nã lâ 'á rī, má drí kpá äfözó ó'dí ödrã 'ásí.” <sup>34</sup> Gõ'dã lâjõ'bã

\* <sup>18:26</sup> 18.26 Gólíyî iyî tã iyî 'dĩ, tãlã tã îsũ gólíyíkã 'á rī kī, ngã düũ â'dô lâmbé örê Ôvãrí kã ôjílã drí rī kã î'dí. Ngã-tî düũ 'bã â'dô trá ôjílã tãndí î.

Yésũ kã 'dĩ 'bá yĩ nĩĩ ÿĩĩ tã Yésũ drĩ âtalé ÿĩĩ drĩ 'dĩ ífĩ lâ kô, â'dó kô mbĩ gólĩyĩ bĩlĩ.

*Tã Yésũ drĩ lĩfĩ ãkó lé 'bá êdézó ãnyĩ Yérĩkô 'álá rĩ  
(Mâtáyô 20.29-34; Márãkô 10.46-52)*

<sup>35</sup> Yésũ drĩ 'ërẽ nĩlĩ lãvũlĩ kôrô Yérĩkô 'ásĩ nĩlĩ Yërôsälémã 'álá rĩ 'á rĩ, õ'bĩ ãmbá rĩ trá nĩlĩ gólá bê. ãgô ãzã lĩfĩ ãkó rĩ 'bá nĩ'á lãfã zĩ bê õjĩlã tĩ sĩ rĩ, rĩ'á ãnyĩ pávó tĩ gãrã 'á. <sup>36</sup> Lĩfĩ ãkó lé 'bá 'dĩ ârĩlĩ bê õjĩlã õ'bĩ ãmbá dũũ rĩ 'bá ÿĩ lãvũlĩ yĩ lãgãtĩ sĩ 'dĩ ãyĩ lâ rĩ, gólá ÿĩ õjĩlã ãzã ãnyĩ yĩ lãgãtĩ tĩtĩ 'dĩ trá kĩ nĩ rĩ, “Dĩĩ â'dô 'ĩ yã ãmbá ãyĩ bê 'dĩ?” <sup>37</sup> Õjĩlã 'dĩ âtã trá gólá drĩ kĩ nĩ rĩ, “Yésũ Nãzãrétã lé 'bá ró rĩ ÿ'dĩ õjĩlã ãzã 'bá yĩ bê lãvũ'á ÿĩ.”

<sup>38</sup> ãgô gólá lĩfĩ ãkó 'dĩ zĩ lãzĩ trá ãmbá ãmbá kĩ nĩ rĩ, “Yésũ, ní 'bã ámã ÿzã õgã ní drĩĩ, nĩ ÿ'dĩ tĩbê Ôvãrĩ drĩ tã lâ âtalé kĩ'á nĩ rĩ, ãã'dô ânĩ'á ãmã pãlé nō, ní pã mã.” <sup>39</sup> Gõ'dá õjĩlã ãzã 'bá yĩ drĩ tã lógõzó gólá drĩĩ kĩ nĩ rĩ, “Nĩ, ní rĩ tĩtĩ.” Gõ'dá gólá ârĩ tã õjĩlã 'dĩ 'bá yĩ kã 'dĩ kô. Drĩlã lãzĩ ãzã zĩzó kpã ãmbá ãmbá kĩ nĩ rĩ, “Nĩ ÿ'dĩ tĩbê Ôvãrĩ drĩ tã lâ âtalé kĩ'á nĩ rĩ, ãã'dô ânĩ'á ãmã pãlé nō, ní ndrê ámã ÿzã! Ánĩ 'ã ãã'dĩ má rú! Nĩ pã mã!”

<sup>40</sup> Gõ'dá Yésũ drĩ âdrézó kĩ nĩ rĩ õjĩlã 'dĩ 'bá yĩ drĩ rĩ, “Nĩ ãjĩ ãgô 'dĩ má ngáá nōlé.” Gõ'dá lĩfĩ ãkó lé 'bá 'dĩ drĩ ânĩzó ãnyĩ Yésũ lãgãtĩ. Yésũ kĩ nĩ rĩ, <sup>41</sup> “Nĩ lã ã'dô má drĩgã sĩ yã? Má â'dô ánĩ pã'á ángô tĩ ró yã?” Lĩfĩ ãkó lé 'bá 'dĩ kĩ, “ãgô ãmbá, ní êdê ámã lĩfĩ nō vō ndrêlé tãndĩ ró.” <sup>42</sup> Gõ'dá Yésũ kĩ, “Ánĩ lĩfĩ 'dĩ â'dô vō ndrê'á, â'dô 'bã'á tãndĩ ró. Tã lãlã ánĩkã mã 'á rĩ 'bã nĩ trá rũ êdélé tãndĩ ró.”

<sup>43</sup> Kôrô ÿtũ 'dĩ sĩ rĩ, ãgô 'dĩ drĩ vō ndrêzó tãndĩ ró rará. Gõ'dá ãgô 'dĩ drĩ ngázó 'dêlé Yésũ vó, Yésũ rĩ rũ luyĩ-luyĩ bê ãwô-ĩtĩ ãmbá 'e'ê bê Ôvãrĩ drĩ ÿtũ vósĩ cé kĩ nĩ rĩ, “Tákô, Ôvãrĩ rĩ'á mbãrãkã bê tãkányĩ pãtĩtĩ tĩ má ndrê vō kô.” Gõ'dá õjĩlã ãmbá 'dĩ 'bá yĩ ndrê ÿĩĩ gólá bê vō ndrê'á rĩ,



lûyî ÿî Ôvârí kpá trá kí nĩ rî, “Tákõ, Ôvârí fẽ fãfã trá gãrã Yésù drí pãtĩ.”

## 19

### *Tã belé-belé û'dú 'bá Zākáyō rî tāsī rî*

<sup>1</sup> Gõ'dá Yésù drí ngázó nílí kôô jãrĩbã Yérĩkõ kâ rî 'ásī.  
<sup>2</sup> Ægô ãzã bê tólã rú lâ Zākáyō, gólã rĩ'á drĩ-'bá belé-belé û'dú 'bá kâ 'î, gólã rĩ'á kpá ngá-tĩ ãmbá rî 'bá yí bê düü, tã ndrê gólã kô. Õjílã ndrĩ 'bãá ÿî belé-belé û'dú 'bá lõvó kô, tãlã gólĩyî rî ÿî trá lã'bí gólĩyíkã ìzálé kpá rĩ'á lãfã õjílã kã ádólé nyãlé. <sup>3</sup> Zākáyō ârĩ bê kí'á nĩ rî, Yésù trá ânĩ'á kôô jãrĩbã 'ásī rî, gólã lẽ trá cú Yésù rî lífĩ ndrêlé. Zākáyō rĩ'á ãgô kútúwã 'î, nyãgõrã ró, ícá Yésù rî rú'ba ndrêlé tólã kô, tãlã õ'bí trá düü. <sup>4</sup> Gõ'dá nĩngá sī rî, rã trá lãvũlĩ sísí 'álã mbálé fê ąngĩ tõrõngõlõ lâ drĩ Yésù rî lãvũ-lãvũ tãlé rú'ba lâ ndrêlé.

<sup>5</sup> Gõ'dá Yésù ácalé bê té fê ąngĩ 'dĩ zélé rî, gólã drí Zākáyō rî zĩzõ kí nĩ rî, “Zākáyō, Zākáyō, ní ârĩ vüdrĩ. Ændrõ nô rî, má lẽ trá nílí rĩlĩ ní drí 'bã 'álã ní bê.” <sup>6</sup> Æyĩkõ cí Zākáyō trá. Drílã ârízó fê drĩ sī vüdrĩ 'wãã'wã, nĩ-bê-yã fêlé Yésù drí.

<sup>7</sup> Gõ'dá õjílã ndrê bê 'dó Yésù nĩ trá Zākáyō drí 'bã 'álã rî, gólĩyî ngá trá ndrĩ 'dó úlĩ ngürũ-ngürũ bê kí nĩ rî, “'É'ê, Yésù nĩ íyíkã rĩlĩ ãgô tã õnjĩ 'bã nã drí 'bã 'álã ã'dõ drí yã?”

<sup>8</sup> Zākáyō drí gõzó âdrélé Yésù ágálé ãnyî, íyî õmbê kúkú âdílĩ tã âtázó kí nĩ rî, “Kúmú ámakã, ní âyê mã tã õnjĩ ámakã tāsī. Má lẽ trá ngá ãmbá mã drí 'bázó ì'dí bê lâ nõ lãfálã calé rĩ, ãzã 'bá yî fêzõ õjílã ìzã 'bã ngá ãkó rî yî drí. Gõ'dá má lẽ trá lãfã tĩbê õjílã kã mã drí rĩ'á ádólã nyãlé rî 'bá yí kâ rî lõgõlé volé gólĩyî drí. Má lẽ gõ'dá võ lâ fêlé ândálã sũ õjílã drí ãlõ-ãlõ.”

<sup>9</sup> Yésũ kí nĩ rĩ gólã drí rĩ, “Kâÿî ãndrõ nõ sĩ rĩ, Ôvârí âÿê nĩ trá tã õnjí ánikã tãsí. Sísí rĩ, ní â'dô trá gbõ bélé-bélé û'dú 'bá 'î rĩ, ní îzã lâ'bí trá, õjílã kí nĩ rĩ, ní â'dó Ābārāyāmā rĩ ózōwá 'î kô. Tákõ ngbãangbânõ rĩ, nĩ pãtĩ-pãtĩ ró Ābārāyāmā rĩ ózōwá 'î dī, tãlã ní âÿâ drĩ trá tã õnjí ánikã 'ásĩ. <sup>10</sup> Má drí ânĩrĩ Ôvârí ngá lésĩ rĩ tú rĩ, má ânĩ cé õjílã gólĩÿî âÿvĩ 'bá trá lãtĩ Ôvârí kã 'ásĩ tã õnjí drí rĩ pãlé.”

*Í'dígówá kúmú ąngí ązã drí drĩ-ácê fězó rũ 'bũ 'bá íyíkã*

*lĩfĩ lõmbã bê rĩ drĩ rĩ tãsí*

*(Mătáyõ 25.14-30)*

<sup>11</sup> Gõ'dá nĩngã sĩ, Yésũ îtónã trá í'dígówá ązã âtalé õjílã nĩ 'bá íÿî âÿlĩlĩ Yĕrõsãlemã 'álã rĩ drĩ, tãlã õjílã 'dĩ 'bá ÿî ÿsũ íyíkã bê rĩ, tã Yésũ drĩ rĩ'á âtalã tã kũmũ Ôvârí kã rĩ tãsí rĩ â'dô rũ 'e'á ąkpãkã'dã ÿî lĩfĩ drĩ 'á, Yĕrõsãlemã 'á tólã.

<sup>12</sup> Gólã kí nĩ rĩ, “Āgõ ąmbã ązã úzĩ gólã trá nĩlĩ 'bãdrĩ ązã 'á jĕjĕ ró ÿî 'bãlé kúmú 'bãdrĩ íyíkã kã ró, gõ'dá ągólé ÿí drĩ 'bã 'álã. <sup>13</sup> Drĕ ąkpã gólã ngá drĕ nĩlĩ 'bã 'ásĩ kô, gólã ązĩ rũ 'bũ 'bá íyíkã trá mũdrĩ ânĩlĩ ÿí ngálã, tã íyíkã 'e'á âtalã gólĩÿî drĩ rĩ ânĩlĩ. Drĩlã lãfã fězó gólĩÿî drĩ cé tĩtĩ lãfã párá nã kã. Gõ'dá drĩlã tã âtázó gólĩÿî drĩ kí nĩ rĩ, 'Nĩ 'ê lõsĩ lãfã ámakã nõ drĩ mbãzó, ą'dô ró bê ąmbã má drĩ.' Gõ'dá gólã drĩ ngãzó nĩlĩ 'bãdrĩ jĕjĕ ró nã 'álã. <sup>14</sup> Őjílã gólã rĩ ífĩfĩ kã rĩ gã ÿî gólã dó 'bãlé kúmú ró ÿî drĩ, gólĩÿî drĩ kpã tã âtízó jólé 'bãdrĩ jĕjĕ ró 'dĩ 'álã kí nĩ rĩ, 'Mã lĕé ągõ 'dĩ kô 'bãlé kúmú ró ąmã drĩ.'"

<sup>15</sup> “Gõ'dá nĩngã sĩ rĩ, ó'bã gólã trá kúmú ró, ągõ trá ÿí drĩ 'bã 'á. Gõ'dá gólã ągõ bê rĩ, ązĩ rũ 'bũ 'bá íyíkã 'dĩ 'bá ÿî trá ndrĩ ânĩlĩ ÿí ngálã, gólã lĕ trá lãfã ÿí drĩ âÿélé gólĩÿî drĩgã rĩ ndrĕlé, ą'dĩ kã rĩ lãÿvũ nĩ kôrõ ÿã? <sup>16</sup> Gõ'dá rũ 'bũ 'bá ąlõ rĩ drĩ ânĩzó gólã ngálã kí nĩ rĩ, 'Bã-lĩpĩ, má 'ê lõsĩ trá lãfã párá nã kã 'dĩ lõpĕ rũ trá ąndálé mũdrĩ.' <sup>17</sup> Gólĩÿî

lípî 'dĩ kī nī rī āgô 'dĩ drí rī, 'Tã tãndí 'î, má â'dô ânî 'bã'á kpá kúmú 'bãdrĩ mvá mũdrĩ rī kâ ró.' <sup>18</sup> Gõ'dá rû ì'bũ 'bá rī lâ rī drí ânizó gólâ ngálâ kī nī rī, 'Bã-lípî, má 'ê lôsĩ trá lãfâ párá nâ kâ 'dĩ lôpê rû trá ândálé nî.' <sup>19</sup> Góliyi lúpî 'dĩ kī nī rī āgô 'dĩ drí rī, 'Tã tãndí 'î, má â'dô ânî 'bã'á kpá kúmú 'bãdrĩ nî kâ ró.'

<sup>20</sup> "Gõ'dá āzâ drí kpá ângázó kī nī rī, 'Bã-lípî, lãfâ áníkâ tĩbê fělé má dríḡá lãfâ párá nâ kâ rī r'á nō, má âbí lôgõ'á lâ ní drí, má lúpî zãá rī'á kpâkâ ítá kâ 'á nō. <sup>21</sup> Ūrĩ 'ê má 'ê'ê, tãlâ nī òjílâ ăwălăkă 'î. Ní rī ngá góliyi 'bã 'bá áníkâ ró kô rī trólé 'dô ndrĩ ní drí, gõ'dá ní rī kpá ngá góliyi òjílâ kâ ì'dílí kâ 'bá â'dô 'bá áníkâ ró kô rī ñólé ndrĩ ní drí.' <sup>22</sup> Gõ'dá āgô 'dĩ lúpî lâ kī nī rī, 'Nî rī'á rû ì'bũ 'bá ònjí 'î. Tã 'dĩ âfô nî rī gógó sílĩ sī kī nī rī, má â'dô òjílâ ăwălăkă 'î. <sup>23</sup> Tãlâ ā'dô 'î ní drí lãfâ 'dĩ 'bázó cú ítí lôsĩ 'ezó 'dĩ sí lâ, drílâ tizó nī'á sílĩ 'álâ kô yã? Tã ní drí lãfâ 'dĩ lúpizó rílí cú ítí 'dĩ rī, má lě trólâ volé ní dríḡá sī.'

<sup>24</sup> "Kúmú drí tã âtázó rû ì'bũ 'bá āzâ 'bá yi drí kī nī rī, 'Ní trô lãfâ 'dĩ volé dríḡá lâ sī, fělé āgô gólâ íyíkâ 'bã 'bá tĩlĩ ândâlâ mũdrĩ rī drí.' <sup>25</sup> Gõ'dá rû ì'bũ 'bá 'dĩ 'bá yi kī nī rī, 'Gõ'dá āgô āzâ nã kpá rī'á lãfâ dũũ bê rī, â'dô nôô rī fě'á kpá gólâ drí yã?' <sup>26</sup> Gõ'dá lãfâ lúpî kī nī rī, 'Má âtâ drě tã āzâ ânî drí, òjílâ góliyi má drí ñnjĩlĩ rī, má â'dô ngá fě'á drílĩyi ḡãrã. Gõ'dá góliyi tĩbê má drí ñnjĩlĩ kô rī, má â'dô ngá góliyíkâ rī trô'á volé dríḡá lâ iyĩ sī. <sup>27</sup> Ngbãângbãnô má lě nī âjĩ âmâ âjú-'bá-āziyã yi góliyi tĩbê âmâ lě 'bá kô 'bálé kúmú ró iyĩ drĩ rī fũlĩ ngbãângbãnô âmâ lĩfĩ drĩ 'á nōngá.' "

*Tã õ'bí āmbá drí Yésũ rī lăgúzó âcárě Yěrõsãlēmã 'álâ rī 'á rī*

*(Mătáyõ 21.1-11; Mărãkõ 11.1-11; Yõwánĩ 12.12-19)*

<sup>28</sup> Gõ'dá nĩngá sī rī, Yésū drē zāâ rī'á nī'á Yērōsālēmā 'álâ. Tã ârī 'bá gólâkâ 'dī 'bá yī 'dê trá zāâ gólâ vó. <sup>29</sup> Gólīyī ânī trá âcálé ânyī 'bãdrī mvá zīlī Bētēfágē rī 'á. Bētēfágē 'dī rī'á ânyī Bētānī lãgátī. Yésū yī câ trá únī gólâ fê dô kâ zīlī ôlívī rī bê yī drī rī drī 'álâ, gõ'dá drílâ tã ârī 'bá âzâ 'bá yī jōzó rī sīsī, nī'á filī 'bãdrī mvá Bētēfágē kâ 'dī 'á. <sup>30</sup> Gólâ kī nī rī, “Nī nī, nī fī Bētēfágē 'álâ. Ōzō nī ôcâ trá rī, nī â'dô dōngí mvá úsú'á ó'ī trá 'ī'ī tólâ. Dōngí 'dī kó ôjílâ âzâ mbāá drē drī lâ kô. Nī âtī dōngí 'dī, nī âsê ró âjílī má drī nólé. <sup>31</sup> Ōzō ôjílâ âzâ îjī ânī trá kī'á nī rī, nī rī dōngí 'dī âtīlī nīzō 'ī'dī bê lâ â'dī drī yā rī, nī âtâ drílâ nōtī kī nī rī, 'Kúmú âmákâ lē nī, gólâ â'dô lôgō'á lâ 'wāâ volé.’ ”

<sup>32</sup> Tã ârī 'bá rī 'dī 'bá yī nī ÿyī trá, 'ê ÿyī tã 'dī trá, té ôzō Yésū drī âtalé gólīyī drī rī tí. Nī ÿyī úsú ÿyī dōngí ó'díwá 'dī trá, <sup>33</sup> 'dê ÿyī trá rī'á âtīlâ. Gõ'dá dōngí 'dī lípī lâ îjī gólīyī trá kī nī rī, “Háyī, nī rī dōngí 'dī âtīlī â'dô tāsī yā?” <sup>34</sup> Tã ârī 'bá rī nô 'bá yī lôgō ÿyī tã trá kī nī rī, “Kúmú rī lēlâ nī.” <sup>35</sup> Tã ârī 'bá rī 'dī 'bá yī drī dōngí 'dī âtīzō âjílī Yésū drī. Ôjílâ rī'á dūū ânī 'bá Yésū rī âjílī rī, âzâ 'bá yī drī ítá dāzō dōngí 'dī ũgúlī, â'dô ró bê Yésū drī rīzō drī lâ mī 'dī. <sup>36</sup> Gõ'dá drīlīyī Yésū rī ñngázó 'balé dōngí ũgúlī. Gõ'dá âzâ 'bá yī 'dê ÿyíkâ sīsī zāâ, nī'á ítá 'bê bê vūdrī sī lãtī 'ásī, Yésū drī nīzō dōngí bê drī lâ sī. Ôjílâ 'dī 'bá yī 'ê ÿyī tã 'dī ítī 'dī, tãlâ gólīyī lē ÿyíkâ trá Yésū trá 'ī'dī kúmú ạngí ÿyíkâ ró.

<sup>37</sup> Gõ'dá nĩngá sī rī, Yésū drī ngázó âlólé únī gólâ fê dô kâ bê yī drī 'dī pálé lâ 'álâ. Ō'bī âmbá drī nīzō gólâ rī âjílī. Drīlīyī rīzō Ôvârī rī lūyílī gbórókō âmbá sī. Gólīyī 'ê ÿyī âwô-ítī trá Ôvârī drī, tãlâ Yésū 'ê tã lâràkô âzâ 'bá yī ôyī ró rī trá dūū gólīyī lífī drī 'á. <sup>38</sup> Gólīyī kī nī rī, Ôvârī ââfē ôrē kúmú ạngí drílâ âjólé ÿyī drī nô drī. Gólīyī kī nī rī, ngbâangbânō, tã â'dī âcâ trá ÿyī lâfálé Ôvârī ngá lésī, yī ññjī Ôvârī gólâ rī 'bá mbârâkâ bê gãrã úrú 'álâ rī.

<sup>39</sup> Gõ'dá Pãrúsî yî ârî ÿî tã 'dî bê ïtî rî, gólîyî âtâ ÿî tã trá Yésû drí kî nî rî, gólâ ââtâ tã õjílã 'dî 'bá yî drí kî, gólîyî ââtâ tã 'dî 'bá yî kô, gólîyî õrî títî, gólîyî õrî tã äzâ âtálé Yésû rî rú sî kô. <sup>40</sup> Yésû drí tã âtázó Pãrúsî 'dî 'bá yî drí kî nî rî, “Ícá kô gólîyî drí rîzó títî. Õzõ gólîyî ùlûyî Ôvârí kô âmâ tãsî rî, kúnî mvá gólîyî lätî 'á nõ 'bá yî â'dô Ôvârí rî lûyî'á trá.”

<sup>41</sup> Gõ'dá nîngá sî rî, Yésû drí Yërsälémã rî ndrëzó sísî yî ágálé ïtî, gólâ drí ïtónázó äwó ngölé ïlîndrî sî. <sup>42</sup> Drílã tã âtázó kî nî rî, “Óõ ânî õjílã Yërsälémã lé 'bá nõ rî trá ândrâ-tândî 'î ädükü ânîkâ 'ëzó ânî pälé rî ï'dî nõ. Ômbã Ôvârí kâ sî lâ drí ä'dízó ânî rú rî ï'dî. Gõ'dá nî nî gõ'dá kô, nî ndrë kpá kô. <sup>43-44</sup> Ngbãangbânõ rî, ânî äjû-'bá-äzî yî â'dô 'dë'á ânî drî vö 'ásî ndrî. Gólîyî â'dô rû ê'bé'á ndrî gbãä jãrîbã ânîkâ rú sî. Gólîyî â'dô ngá 'bárãñã ró rî 'dî'á, kpá bëzó lâ únî sî jãrîbã ânîkâ rú sî, nî õzó 'bëê rälé kô. Gólîyî â'dô ânî úfú'á ngbã ndëlé vólé. Drîlîyî jãrîbã ânîkâ 'dî ïzãzó ngbãngbã. Tãlã nî gã vólé dó tã lëlé kî'á nî rî, Ôvârí âcã trá ÿî pälé.”

<sup>45-46</sup> Yésû drí fizó jãrîbã 'álã zãâ lãvülî jó ángî Ôvârí kâ rî 'álã, gólâ õtírî âcã ä'dî-drî jó ángî Ôvârí kâ 'dî 'álã rî, gólâ ùsü õjílã äzâ 'bá yî trá rî'á ÿî ngá gólâ rî'á fëlä zälé ngá fëfë ró rî gî'á äkpã jó 'á. Yésû drí tã âtázó gólîyî drí õmbã sî kî nî rî, “Ôvârí âtâ trá tã ängü 'bá Ísáyã sílî kî nî rî, 'Jó âmákã rî íyîkã cé rãtãã 'ëzó ï'dî 'á lâ má drí âmâ lûyî-lûyî bë.’

Ísáyã 56.7

Nî ârî drë, jó Ôvârí kâ â'dó kô ngá äzâ 'ëzó 'á lâ. Gõ'dá nõõ rî, nî jã trá rîzó ngá ânîkã gílî 'á lâ, rî'á lãfã lâ nyälé. Änî trá õzõ ügú kâtî.” Gõ'dá Yésû lâdrõ õjílã 'dî 'bá yî trá õmbã sî.

<sup>47</sup> Gõ'dá nĩngá sī rī, Yésū rī trá lāmúlí k̄yî vósī cé, jó ́ngí Ôvârí kâ 'dī 'á, rīlí tã tãndí Ôvârí kâ âtalé õjílã gólíyî rī 'bá rû ê'béle jó ́ngí Ôvârí kâ rī 'á rī yí drí. Drī-'bá ́ngí Yúdã yí kâ rī 'bá yî, lã'bí ìmbá 'bá yî gõ'dá kpá gólíyî sísí-lésí ró rī 'bá yí bê, lě ìyî trá Yésū rī fúlí rī. <sup>48</sup> Ícá ìyî kô, tãlá õjílã ãmbá 'dó rī'á tólã úlí Yésū drí rī'á lôyálã 'dī ârī'á. Ô'bí ãmbá ítí 'dī 'bá yî lě 'dó úlí Yésū kâ ârílí ìyî bí-'balé sī.

## 20

Tã ́jú-'bá-ãzī Yésū kâ 'dī 'bá yî drí tī ânyázó Yésū bê

*drī-âcê gólãkã rī tãsí rī*

*(Mâtáyõ 21.23-27; Mârãkõ 11.27-33)*

<sup>1</sup> K̄yî ãzã sī, Yésū õtírī rī tã p̄lé jó ́ngí Ôvârí kâ 'dī 'á rī, drī-'bá ́ngí Yúdã yí kâ rī 'bá yî gõ'dá lã'bí ìmbá 'bá yí bê, rī ìyî trá Yésū rī ìjílí tã ìjî-ìjî sī kí nī rī, <sup>2</sup> “Ã'dí 'bã nī rī'á tã p̄lé jó Ôvârí kâ nõ 'á rī nī yã? Ã'dí fě drī-âcê ní drí tã 'dī 'bá yî 'ězõ rī nī yã?” <sup>3</sup> Yésū lôgõ tã-drī trá gólíyî drí nõtí, “Má lě trá ãnī ìjílí tã ìjî-ìjî sī nõtí, <sup>4</sup> ã'dí 'bã Yõwãní rī'á bãbãtízí 'élé õjílã drí rī nī yã?”

<sup>5</sup> Gõ'dá drī-'bá Yúdã yí kâ 'dī 'bá yî ícá ìyî úlí Yésū kâ 'dī võ lá lôgõlé kô. Gólíyî ìsū tã trá kí nī rī, õzõ yí ãâtã gólã drí kí'á nī rī, Ôvârí ì'dí rī, Yésū â'dô lôgõ'á lá ìyî drí kí nī rī, ngã ã'dô kpá ítí rī, gólíyî ró úlí Yõwãní kâ kô ã'dô tãsí yã? <sup>6</sup> Ôzõ gõ'dá yí ãâtã kpá ã'dó Ôvârí ì'dí kô rī, ô'bí ãmbá rī 'bá ítí 'dī 'bá yî ã'dô 'dẽ'á kpá ìyî drī ìyî fúlí, tãlá gólíyî lě ìyî tã-drī trá kí nī rī, Yõwãní ì'dí tã ãngũ 'bã Ôvârí kâ. <sup>7</sup> Gõ'dá ã'dô bê ítí rī, drī-'bá Yúdã yí kâ 'dī 'bá yî gã ìyî trá dó tã-drī lôgõlé, gólíyî drí tã âtázó Yésū drí kí nī rī, yí nĩ kô.

<sup>8</sup> Gõ'dá Yésũ âtâ trá gólíyî drí kî nî rî, “Özõ ã'dô ïtí rî, má lěé kpá kô â'dálâ ânî drí kî, ã'dî 'bã mã nî tã pělé yã rî.”

*Tã Yésũ drí tã ìmbázó í'dígówá sî, drî-'bá òrî íyíkâ kâ rî 'bá yî ã'dô íyî gã'á dó rî*

*(Mâtáyõ 21.33-46; Márãkõ 12.1-12)*

<sup>9</sup> Yésũ âtâ í'dígówá trá drî-'bá Yúdã yí kâ 'dî 'bá yî drí kî nî rî, “Ãgõ ãzâ 'wã ãmvú íyíkâ trá, gólâ drí fê õzõ âlâ'bâ kâtí gólâ rízó òdrá 'èlé lõ'wâ lâ 'ásî rî ï'dízó 'á lâ. ãmvú lípî 'dî drí gõzó ãmvú 'wã 'bá ãzâ 'bá yî 'bálé rî'á lõsî 'èlé ãmvú íyíkâ 'dî 'á, tãlâ gólâ 'è'á nílí rílí 'bãdrî ãzâ 'á jêjê ró ãmvú íyíkâ 'dî rú sî. Drílâ gõzó tã âtálé ãmvú 'wã 'bá 'dî 'bá yî drí kî nî rî, “Özõ fê ãmvú 'á 'dî ò'wâ trá rî, nî trõ lõ'wâ lâ ùrúkâ 'bá yî ânî drí, nî gõ ró ãmbúkú lâ âfêlé má lípî lâ drí.” <sup>10</sup> Gõ'dá fê lõ'wâ 'dî kâ trá ãmvú 'wã 'bá 'dî 'bá yî drí òkízó lâ. ãmvú lípî drí gõzó lãjõ'bá íyíkâ ãjólé ânî'á fê lõ'wâ íyíkâ ró rî trólé. ãmvú 'wã 'bá 'dî 'bá yî drí lãjõ'bá ãmvú lípî kâ 'dî rüzó cãlé drólé vólé, drílíyî gãzó dó fê lõ'wâ 'dî fêlé ãmvú lípî 'dî drí. <sup>11</sup> ãmvú lípî 'dî drí kpá lãjõ'bá ãzâ ãjózó. ãmvú 'wã 'bá 'dî 'bá yî drí rüzó lâ kpá cãlé. Gólíyî 'è tã ãnyî kâ trá ãmbá lãjõ'bá 'dî drí, gõ'dá kpá gólâ rî lõ'dázó drólé gólé vólé. Lõgã ãyî fê lõ'wâ 'dî kpá dó fêlé. <sup>12</sup> ãmvú lípî 'dî drí gõzó lãjõ'bá nâ lâ jólé, drílíyî kpá cãzó lâ, lõ'ézó lâ rõð. Fêé ãyî fê lõ'wâ 'dî ãmvú lípî drí kpá kô.

<sup>13</sup> “ãmvú lípî 'dî drí tã ãsüzó kî nî rî, ‘Má ã'dô 'è'á lâ nõ ángõ tí ró yã? Má lě gõ'dá trá drê ámã mvá má drí lělé kôrõ rî jólé ï'dî. ãzãngá sî, gólíyî ã'dô gólâ rî rõ'á, drílíyî ngá ámákâ 'dî ãfêzó.’ Gõ'dá mvá 'dî drí nízó ãmvú 'álâ.

<sup>14</sup> “Gõ'dá ãmvú 'wã 'bá 'dî 'bá yî òtírí ãmvú lípî 'dî mvá lâ rî ndrêê rî, âtâ ãyî tã trá ãyî lãfálé 'ásî kî nî rî, ‘Nõð rî ãmvú lípî rî mvá ï'dî, mã rû gólâ fúlí vólé, tãlâ ãmvú nõ

õrî ró bê ãmângá ãmâ drí.' <sup>15</sup> Gólîyî lôkô ãmvú lîpî rî mvá trá, sêlâ volé ãmvú 'ásî gõ'dá nî'á fûlí volé."

Gõ'dá í'dígówá 'dî vósî rî, Yésû îjî tâ trá drî-'bá Yúdã yí kâ 'dî 'bá yî tî kî nî rî, "Gõ'dá ãmvú lîpî 'dî â'dô 'ê'á lâ ángô tí ró yã? <sup>16</sup> Tã pãtîjî ró, ãmvú lîpî â'dô ânî'á ãmvú 'wã 'bá õnjí 'dî 'bá yî úfûlí, drílâ gõzó ãmvú 'wã 'bá äzâ 'bá yî 'bälé î'dî ãmvú 'dî 'á." Gõ'dá õ'bí ãmbá rî 'bá îtî 'dî 'bá yî drí tâ âtázó kî nî rî, "Tã îtî 'dî 'bá yî îcá rû 'êlé kô."

<sup>17</sup> Yésû â'dâ õjílã 'dî 'bá yî lîfî lâ trá drî-mbíli sî kî nî rî, "Nî nî úlí tâ ãngû 'bá Ôvârî kâ drí âtálé kî'á nî rî, 'Âjû nyãányã gólã jó 'dî 'bá yî drí gälé dó rî, â'dô gõ'dá trá âjû tâ lâ drí lâzélé rõô jó kâ ró rî î'dî.

Tã 'dî rî'á Ôvârî drígá sî, gõ'dá gólã rî nyãányã 'ê nî. ãmâ tî â'dî trá tâ 'dî drí sî.'

Lôngó 118.22

<sup>18</sup> "Ítî rî, õzõ õjílã äzâ ùsî íyî pá trá jó âjû 'dî rú rî, gólã rî pá â'dô ñõ'á. Gõ'dá õzõ jó âjû 'dî äã'dê õjílã rî 'dî drîjî rî, â'dô gólã rî õñõ'á cînyí-cînyí."\*

<sup>19</sup> Gõ'dá nîngá sî, drî-'bá Yúdã yí kâ 'dî 'bá yî lë ìyî trá Yésû rî trólé nî'á fûlâ, tâlâ gólîyî nî trá Yésû rî í'dígówá âtálé 'dî ìyî rú. Nîngá sî rî, gólîyî îcá 'êlã kô, tâlâ gólîyî rô õ'bí ãmbá 'dî 'bá yî ãwãlãkã lâ yî î'dî.

*Tã drî-'bá Yúdã yí kâ rî 'bá yî drí kôlõgbõ cãzó kpîjî,*

*Yésû drí 'dëzó zêlé lâ 'á rî*

*(Mâtáyõ 22.15-33; Márãkõ 12.13-27)*

<sup>20</sup> Drî-'bá Yúdã yí kâ 'dî 'bá yî rî ìyî trá Yésû rî âdólé, úlí õnjí äzâ äãfõ ró bê gólã sílî sî, yî ùrû ró gólã bê. Jô ìyî tâ ngõ 'bá yî trá nîlí Yésû rî tî lôtêlé, äâtã ró úlí äzã bê ányã ró, gólîyî äânî ró bê tâ lâ ngólé ìyî drí. Gólîyî drí kpá tâ

\* 20:18 20.18 Úlí 'dî 'bá yî, tâ ífí lâ kî, õjílã gólîyî Yésû rî gã 'bá dó rî, lâñõ õnjí têtê â'dô 'dë'á gólîyî drîjî.



â tázó tá ngõ 'bá 'dĩ 'bá yĩ drĩ, gólĩyĩ òjà ÿyĩ kpá 'bálé òjílã tãndĩ ró tá ïjĩ-ïjĩ àzã 'bá yĩ ïjílĩ Yésũ tĩ, pávó lòndázó gólã rĩ rüzó, drĩ lâ àã'dé ró bē, gólĩyĩ àã'dô kpá ícícíyá 'ē 'bá ró Yésũ rú. <sup>21</sup> Òjílã gólĩyĩ tá ngõ 'bá 'dĩ yĩ ïjĩ ÿyĩ Yésũ trá kĩ nĩ rĩ, “Lĩfĩ ící 'bá, ní àtã úlĩ tãndĩ trá, gõ'dá ní ící òjílã lĩfĩ trá tá pãtĩ-pãtĩ Ôvãrí kã rĩ sĩ, òzõ òjílã àmbã 'dĩ 'bá yĩ à'dô ÿyĩ gbõ lé òmbã ró ní bē rĩ. <sup>22</sup> Mã lē ní àtã àmã drĩ tá mbĩ ró, mã ògĩ òmbē ngá àtrã Rómã kã drĩ ngã kô yã?” <sup>23</sup> Yésũ nĩ trá gólĩyĩ rĩ 'dĩ kòlõgbõ cã'á yĩ drĩ 'dèzõ, tãlã yĩ ùrũ ró yĩ bē.

Gólã drĩ gõzó tá àtálé gólĩyĩ drĩ nõtĩ, <sup>24</sup> “Nĩ àfē drē lãfã ànĩ drĩ rĩzõ òmbē gílĩ ì'dĩ sĩ lâ 'dĩ àlô rĩ má drĩ, tãlã má ndrē ró bē. Nõ ã'dĩ rĩ líndrĩ 'ĩ àdĩ ífĩ nõ rú, gõ'dá rú ïgílĩ rú lâ 'á nõ bē yã?” <sup>25</sup> Tã ngõ 'bá 'dĩ 'bá yĩ drĩ tá àtázó Yésũ drĩ kĩ nĩ rĩ, “Nõ ò rĩ kúmú Rómã kã 'bálé àmã drĩ nõ líndrĩ lâ ì'dĩ.”

Gõ'dá Yésũ àtã trá gólĩyĩ drĩ nõtĩ, “Òzõ à'dô ìtĩ rĩ, gólã ì'dĩ lãfã 'dĩ lípĩ lâ 'ĩ, ní lògõ lãfã 'dĩ volé gólã drĩ òmbē gĩgĩ sĩ. Gõ'dá ànĩ rĩ gógó ífífĩ lâ ànĩ lípĩ rĩ'á Ôvãrí ì'dĩ, ní fē ànĩ nyãányã gólã drĩ tá gólã drĩ lēlé ànĩ drĩ 'èlé rĩ 'èzõ.” <sup>26</sup> Nĩngá sĩ rĩ, tá ngõ 'bá 'dĩ 'bá yĩ trá 'dó lãrõ-lãrõ ró, tãlã Yésũ lògõ tá ïjĩ-ïjĩ gólĩyĩkã 'dĩ trá tá nĩnĩ sĩ. Gólĩyĩ ícã ÿyĩ úlĩ àzã àtálé Yésũ rĩ drĩ rüzó rĩ kô. Gólĩyĩ gõ'dá trá úlĩ àzã àkó àtálé.

<sup>27</sup> Gõ'dá Sãdúsĩ àzã 'bá yĩ àcã ÿyĩ trá Yésũ rĩ ùjũlĩ. Gólĩyĩ rĩ ÿyĩkã òjílã lĩfĩ ícílĩ kĩ nĩ rĩ, Ôvãrí ícã kô òjílã ïngálé òdrã 'ásĩ. <sup>28</sup> Gólĩyĩ àtã trá Yésũ drĩ nõtĩ, “Lĩfĩ ící 'bá, àmã à'bíyã Músã ïgĩ tá trá àmã drĩ kĩ nĩ rĩ, 'Òzõ àgõ àzã òdrã cú ìtĩ mvá tĩ àkó rĩ, gólã rĩ àdrúpĩ yĩ à'dô gólã rĩ òkó 'dĩ trõ'á mvá tĩzõ gólã drĩ.’ <sup>29</sup> Ngbãàngbãnõ rĩ, mã àtã drē ì'dígówá àzã ní drĩ. Àgõ àzã rĩ'á mvá bē nĩjĩ-drĩ-lã-rĩ 'dó ÿyĩ àgõ ró. Gõ'dá mvá sĩsĩ rĩ drĩ òkó gĩzõ, drílã drãzó òkó 'dĩ àyélé tĩ ÿyĩ mvá

õkó 'dĩ bê kô. <sup>30</sup> Ædrúpĩ lâ ãzâ drí trõzó lâ ãyízí ró, tí ÿyĩ mvá kpá kô, drílâ kpá drãzó. <sup>31</sup> Ædrúpĩ ãzâ drí kpá ãyízí 'dĩ trõzó, tí mvá kpá kô, drílâ kpá drãzó. Ædrúpĩ ãzâ drí kpá ãyízí 'dĩ trõzó, tí mvá kpá kô, drílâ kpá drãzó, ndrĩ gbô 'dó ïtí té ãdükũ lâ mvá ãdũ ró rĩ, drílâ ãyízí 'dĩ trõzó nĩ, tí ÿyĩ mvá kpá kô. Mvã ãdũ 'dĩ drí kpá drãzó. <sup>32</sup> Õkó 'dĩ drí kpá drãzó. Gõ'dá ní âtà drẽ tã lâ ãmã drí. <sup>33</sup> Izátú ãngó nõ 'á rĩ, õzõ Ôvãrí ïngã õjílã ôdrã 'bã rĩ yĩ trá lédrẽ-lédrẽ ró rĩ, ãdrúpĩ gólíyĩ nĩ-drĩ-lã-rĩ 'dó õkó 'dĩ trõ 'bã ndrĩ 'dĩ 'bã yĩ 'ásĩ rĩ, õkó 'dĩ â'dô 'bã'á ángô rĩ õkó lâ ró yã?" Gólíyĩ âtà tã 'dĩ ïtí 'dĩ, tãlã Yésũ rĩ rú'bã ònjã ró bê tã ányã lôgölẽ ï'dĩ.

<sup>34</sup> Yésũ drí tã âtázó Sãdúsĩ 'dĩ 'bã yĩ drí kĩ nĩ rĩ, "Ãngó 'á nõngã rĩ, ãgõ rĩ õkó gílí. <sup>35</sup> Gõ'dá vò Ôvãrí ngálã úrú 'álã rĩ 'á rĩ, â'dó kô õkó gízó ï'dĩ 'bãzó ãyíkõ ró, õjílã tí mvá kô, <sup>36</sup> gõ'dá õjílã drãá kpá kô. Õjílã â'dô 'bã'á 'dó ndrĩ õzõ mãlãyíkã kãtí, drãá ÿyĩ gõ'dá kô. Gólíyĩ â'dô 'bã'á Ôvãrí rĩ mvá ró, tãlã Ôvãrí ïngã gólíyĩ trá ôdrã 'ásĩ. <sup>37</sup> Æní Sãdúsĩ yĩ, tã ÿsũ ãnĩkã â'dó kô mbĩ. Æmã ã'bíyã Músã ïgĩ tã trá âyéle ãmã drí, kãyĩ tĩbê Ôvãrí drí úlí âtázó yĩ drí fê ngbũkpũ-ngbũkpũ rĩ 'bã kólé lãsí ró ïtí 'dĩ 'ásĩ kĩ nĩ rĩ, 'Mã cé ï'dĩ Ôvãrí tĩbê Æbãrãyãmã drí rĩ'á rölã rĩ, mã kpá ï'dĩ Ôvãrí tĩbê Æsákã drí rĩ'á rölã rĩ ï'dĩ, kpá Ôvãrí Yãkóbã drí rölẽ rĩ ï'dĩ.' Ôvãrí õtírĩ tã âtà Músã drí rĩ, Æbãrãyãmã, Æsákã gõ'dá Yãkóbã yĩ drã ÿyĩ trá. <sup>38</sup> Æcã gõ'dá kô ãvõ drí Ôvãrí rĩ rözó, gõ'dá ngbããngbãno rĩ, Æbãrãyãmã, Æsákã, Yãkóbã gõ'dá trá lédrẽ-lédrẽ ró Ôvãrí ngálã."

<sup>39</sup> Lã'bí ïmbã 'bã ãzã 'bã yĩ drí tã âtázó Yésũ drí kĩ nĩ rĩ, "Yésũ, ní lôgõ tã-drĩ Sãdúsĩ 'dĩ 'bã yĩ kã trá tãndí ró." Gólíyĩ âtà tã 'dĩ ïtí 'dĩ, tãlã gólíyĩ lëë ÿyĩ Sãdúsĩ yĩ kô.

<sup>40</sup> Gõ'dá nĩngã sĩ, lã'bí ïmbã 'bã 'dĩ 'bã yĩ õjílã gólíyĩ sĩsĩ-lésĩ rĩ yĩ bê rô ÿyĩ Yésũ trá, ïjĩ ÿyĩ gõ'dá gólã ó'dí kô, tãlã

gólíyî îcá gō'dá tā āzâ îsūlî Yésū rî drî rŭzó 'á lâ kô. Tã lôgô-lôgô Yésū kâ rî lậvũ gólíyî trá tá nịnị sĩ.

*Tã 'díyî pã 'bá rî tāsī*

*(Mătáyô 22.41-46; Mărãkô 12.35-37)*

<sup>41</sup> Gō'dá Yésū kī drī-'bá Yúdă yí kâ 'dī 'bá yī drī rī, “Nī îsū drē tā mănīsī tā 'díyî pã 'bá kâ tāsī. Ígī trá búkū Ôvârí kâ 'á kī'á nī rī, 'díyî pã 'bá gólâ Ôvârí drí 'e'á âjólâ nō rī'á kúmú Dăwúdī rī ózōwá 'î. <sup>42</sup> Gō'dá má kī, kúmú Dăwúdī rī gógó âtâ trá lôngó āzâ 'á nīngá kī nī rī, 'díyî pã 'bá gólâ Ôvârí drí 'e'á âjólâ nō āâ'dô 'bā'á kúmú íyíkâ ró. Dăwúdī âtâ trá nōtí,

'Ôvârí âtâ tá trá Kúmú ámakâ drí, gólâ ôrī yí bê vō ālô 'á cú drī-âcê bê āngó nō rŭlî yí bê.

<sup>43</sup> Gō'dá yí â'dô gólâ rī âjŭ-'bá-âzī yī 'bā'á â'dólé áyábálá ró gólâ rī pá zēlé.' ”

Lôngó 110.1

<sup>44</sup> Gō'dá Yésū âtâ tá trá drī-'bá Yúdă yí kâ 'dī 'bá yī drí ũlî mănīgō sĩ kī nī rī, “Â'dô â'dó'á ángô tí ró, 'díyî pã 'bá gólâ Ôvârí drí 'e'á âjólâ rī drí 'bāzó kúmú ró Dăwúdī drī, gō'dá kpá â'dólé Dăwúdī rī ózōwá ró yā?” Yésū âtâ tá 'dī ítí, tãlâ gólâ lě gólíyî drí nīlâ dódó, 'díyî pã 'bá 'dī rī â'dô 'bā'á ôjílâ mvá ró, kpá ôzō Ôvârí rī íffí tí.

<sup>45</sup> Gō'dá nīngá sĩ, Yésū âtâ tá trá tá ârī 'bá íyíkâ rī drí, gō'dá ô'bí âmbá 'dī 'bá yī ârī îyī gólâ kpá trá, tá âtâ rī'á nōtí, <sup>46</sup> “Nī 'bā ânī drīî, âdŭkŭ lâ ró, nī ôzó 'bāâ kô ôzō lã'bí îmbá 'bá 'dī 'bá yī tí. Lã'bí îmbá 'bá rī 'bá yī gólíyî rī îyíkâ ítá âcê-âcê solé 'î'dī kạtrạ-kạtrạ vŭdrí sĩ, îyī â'dázó bê lĩfí ícī 'bá ró. Gō'dá kpá rızó âcị tölé lómbé-lómbéwá sĩ gōcê-gōcê vō ngá gī kâ 'ásī, ôjílâ ôrī ró bê nī-bê-yā fêlê îyī drí tá rōrō sĩ. Gō'dá gólíyî nī bê rătáâ 'elé jó tá ârī kâ 'álâ rī, gólíyî drí té kítị ạngị ạngị sĩsị 'álâ rī 'bá yī zızó 'î'dī rızó drī lâ. Ôzō gólíyî ôcá trá vō kărámă kâ 'á rī, gólíyî drí îyíkâ rızó zââ

iyi ififfi 'bälé à' dólé sísí ríli kítĩ ángí ángí drĩ, kítĩ gólíyĩ kó 'bälé cé ũmú gólíyĩ àmbâ-àmbâ drí rĩ yĩ drĩ. <sup>47</sup> Gõ'dá ó'bã gólíyĩ bê rĩ'á ngá 'èlé òkó gólíyĩ ágó là yĩ drí ôdrälé rĩ vó là yĩ ndrèlé rĩ, gólíyĩ rĩ ÿyĩngá cé lãfã òkó 'dĩ 'bá yĩ kã 'dĩ ÿzälé ÿ'dĩ. Gõ'dá gólíyĩ rĩ trá rĩ'á rãtãã 'èlé kára Ôvãrí drí, gbórókõ àmbã sí ngbãlã-ngbãlã, õjĩlã ãzi lĩfĩ drĩ 'á. Gõ'dá nĩngá sí rĩ, gólíyĩ rĩ'á tã õnjĩ bè tákányĩ ÿyĩ pĩpĩsí'á. Tã là rĩ'á nõtĩ, Ôvãrí à'dô lânõ fẽ'á gólíyĩ drí lãvũlĩ kôrõ.”

## 21

<sup>1</sup> Yésũ rĩ trá ãnyĩ ngá gólã rĩzó lãfã ngá fẽfẽ ró rĩ 'bälé 'á là rĩzó ngá 'è'è Ôvãrí kã vó là ndrèlé jó ángí Ôvãrí kã 'á rĩ lãgãtĩ. Gólã ndrè àgõ ãzã 'bã yĩ ngá-drĩ àmbã bê rĩ 'bã yĩ trá, lãfã àmbã 'bã'á ngá 'dĩ 'á. <sup>2</sup> Gõ'dá ãyĩzĩ ãzã ÿzã 'bã ró rĩ gólã cé lãfã ífĩ bê rĩ, drĩlã kpá ànĩzó fẽlã Ôvãrí drí. <sup>3</sup> Gõ'dá Yésũ drí tã àtázó kí nĩ rĩ, “Má àtã ànĩ drí tã pãtĩ ró, nĩ ndrè drè òkó ÿzã 'bã ró nõ. Gólã fẽ lãfã dódó ró Ôvãrí drí lãvũlĩ gãrã, tãlã gólã cú ÿtĩ ngá ãzã àkó fẽlé. Ôvãrí à'dô tã tãndĩ gólãkã 'dĩ vó là lôgõ'á. <sup>4</sup> Àgõ gólíyĩ ngá-drĩ àmbã bê nõ 'bã yĩ rĩ'á lãfã bê dũũ, fẽfẽ là à'dó lânõ ró kô. Gõ'dá òkó gólã ÿzã 'bã ró nõ kã rĩ, fẽ ÿyĩkã ÿ'dĩ nyé 'dĩ, àmbúkũ là àyè àkó yĩ drí ngá pãzó drĩ là àtĩ 'álã, 'dĩ ngá lèlẽ gólãkã rĩ ÿ'dĩ.”

*Tã Yésũ drí à'dálé lãjó'bã ÿyĩkã drí Yërõsãlãmã rĩ rũ ÿzã-  
ÿzã tãsí ÿzãtú rĩ*

*(Mãtãyõ 24.1-35; Mãyãkõ 13.1-31)*

<sup>5</sup> Lãjó'bã Yésũ kã bê rĩ'á àfõ'á jó ángí Ôvãrí kã 'ásĩ rĩ, gólíyĩ drí rĩzó tã àtálé tã jó ángí Ôvãrí kã sũ àkĩ, bèle kúnĩ mvã sí ÿgĩgĩrãlé nyãrũ-nyãrũ nã tãsí, kpá ngá fẽfẽ Ôvãrí drí jó ángí gólãkã nã èdézó sũlĩ rõõ nã tãsí. <sup>6</sup> Yésũ àtã trá gólíyĩ drí kí nĩ rĩ, “Má àtã ÿ'dĩ ànĩ drí tã pãtĩ ró, ÿzãtú rĩ, nĩ à'dô ndrẽ'á là, jó ángí tõrõngõlõ sũ 'bã àkĩ 'dĩ, kãyĩ

lâ òtírî cââ rî, áâ'dò lâpě'á lâ ndéré-ndéré, kúní mvá lâ 'dî 'bá yî drí lô'dézó ndrî vūdrî sî ndíyá-ndíyá."

<sup>7</sup> Gõ'dá nĩngá sî, lâjó'á 'dî 'bá yî drí tã ïjízó Yésũ tî kî nĩ rî, "Ngá 'dî, kâyî lâ â'dô âcá'á ángô tũ yã? Ngá âzâ bê 'ê 'bá rû 'éle sísí kâyî lâ â'dalé âmâ drí yã?" <sup>8</sup> Yésũ kî, "Nĩ 'bã ânî drî tãndí ró, nĩ 'bã òjílã áâdô ânî kô ágô-ágô âmákâ rî tã lâ tãsí. Ònjô 'bá âzâ 'bá yî bê rî'á dũ. Ázâ 'bá yî â'dô tã âmã'á kî nĩ rî, yî â'dô rî'dî 'díyî pã 'bá 'î. Ázâ 'bá yî â'dô âtá'á lâ kî nĩ rî, kâyî câ trá ãdũkũ ángô kâ drí âcázó. Gõ'dá nĩ ârî tã 'dî 'bá yî kô âlôwálâ, tãlâ 'dî 'dó ònjô 'î.

<sup>9</sup> "Gõ'dá òzô nĩ âârî tã ãjú kâ ngã'á gbô lé vò âzâ 'bá yî 'ásî rî, nĩ 'ê ùrî kô. Nĩ lô'bê lîfî kpá kô kî'á nĩ rî, ãdũkũ ángô kâ trá âcá'á rî'dî 'dî. Ngá âmá 'dî 'bá yî â'dô lâvũ'á ndrî ãdũkũ ángô kâ òró gô âcálé volé lésî ró. <sup>10</sup> Nĩ â'dô ndrê'á lâ, òrî tî âmá â'dô ngã'á rî'á rû fúlî ÿyî vò 'ásî gîã nãlé gõ'dá kpá nõngá. Kó nĩ 'ê ùrî kô. <sup>11</sup> Nĩ â'dô ndrê'á lâ, tã lâràkô â'dô rû 'é'á, ñnyákú drí rízó rû ÿyálé, kpá lõfó ònjî drí 'dézó òjílã drî, ngá lâzé tî ònjî-ònjî â'dô òjílã 'é'á ndrî. Gõ'dá nĩ â'dô ndrê'á lâ kpá tã lâràkô âzâ 'bá yî òzô òyî ángî kâtî rî â'dô rû 'é'á 'bũ 'á. Ìtú lîfî ngã 'bô 'î'î'î'î'wá lîfî 'î yã rî, â'dô rî'á rû òjálé vò 'ásî ngíngî. 'Dî rî tã â'dalé kî, kâyî ãdũkũ trá ãnyî.

<sup>12</sup> "Gõ'dá âkpākã'dã drê ngá 'dî 'bá yî 'é rû kô rî, ânî âzâ 'bá yî, òjílã â'dô ânî rû'á ájílî òjílã ángî sísí-lésî rî ágálé tã lâ kílî, âzâ 'bá yî ájízó kúmú ángî ángî ágálé tã lâ kílî 'balé gãñimã 'á, rî'á ânî ñzálé, tãlâ ânî lâjó'á âmákâ rî'dî rî drí sî. <sup>13</sup> Òzô tã 'dî 'bá yî òtírî rû 'êê rî, nĩ â'dô lâ'tî tãndí úsũ'á tã âtázó âmâ tãsí. <sup>14-15</sup> Nĩ 'ê ùrî kô. Óõ'bã ânî gbô lé gãñimã 'á rî, nĩ lô'bê lîfî kô úlî vò ânî ãjú-'bá-ãzî yî kâ ícícíyá 'ézó ânî rû rî lôgõrê 'á, tãlâ mâ bê. Má â'dô tã nîñî âfê'á ânî drí úlî ífííí âtázó rî'dî gólîyî pězó. <sup>16</sup> Ânî ázî-ãzî yî ngátá 'bô ânî áró yî â'dô lé òdrã sô'á nĩ ânî lîfî âmâ tãsí rî, nĩ 'ê ùrî

kô. Áâ'dô ôjílã äzâ 'bá yî ânî lâfálé sî rî ûfú'á kpá áamá tāsî. <sup>17</sup> Ôjílã äzâ 'bá yî düü 'álé lâ yî drí âdrázó kpá ânî rú áamá tāsî. <sup>18</sup> Góliýî â'dô ânî fû'á gô'dá góliýî ícá kô ânî fúlí zââ, â'dô iyî cé ânî rú'bạ fû'á i'dî, ânî lîdrí-lîdrí âyélé. <sup>19</sup> Ôzô ôjílã äâ'dô ânî îzã'á rôô áamá tāsî rî, nî rî fîi âtû-âtû sî. Ítí rî, nî â'dô lédrê-lédrê ãdükü äkó rî úsú'á.

<sup>20</sup> “Nî ndrê dódó ôzô äjú 'bû 'bá ôtírî rãâ dîrî gbãâ Yêrôsälémã rú sî äjú 'bülí rî, nî nî trá âbí 'ê'á îzâlã. <sup>21</sup> Ôjílã góliýî rî 'bá dîrî Yüdayä rú sî rî ôrã ndrî úní drî 'álã iyî lâpílí. Gô'dá ôjílã góliýî rî 'bá iyî 'bã-tî iyíkã 'ásî rî, â'dó kô tãndí ró drîliýî gô'dá rãzó Yêrôsälémã 'álã iyî lâpílí. <sup>22</sup> Góliýî 'ê rälé 'dî, tãlã Ôvãrí trá 'ê'á Yêrôsälémã rî îzälé. Ôvãrí 'ê Yêrôsälémã rî îzälé 'dî, tãlã äkü ró rî tã ângü 'bá âtã tã lâ trá ítí. <sup>23</sup> Nôô rî trá kâyi îzã kã 'i ôkó 'â bê rî 'bá yî drí gô'dá kpá góliýî mvá bê drî 'á rî 'bá yî drí! Ôjílã ndrî â'dô îzã 'ê'á rôô ngbîlîrî Ôvãrí kã drí sî. <sup>24</sup> Áâ'dô ôjílã ämbã 'dî'á îzã'á äjú sî, äâ'dô ôjílã äzâ 'bá yî rû'á fêlé rãgîí ró 'bãdrî äzâ 'bá yî 'á jêjê ró. Ôjílã lídí drí ânízó nî Yêrôsälémã rî rülí, té kâyi Ôvãrí drí 'balé mbârãkã góliýíkã drí rû ndêzó rî drí cãzó nî.”

*Tã Yêsü drí âtálé lâjô'bá iyíkã drí âgô-âgô iyíkã tãsî rî*

<sup>25-26</sup> “Gô'dá nîngá sî rî, tã lâràkô äzâ 'bá yî â'dô rû 'ê'á ítú lífí, kpá pará lífí, kpá 'bî'bîwạ lífí. 'Dî rî, ngá 'bûü 'álã rî 'bá yî â'dô rû iyã'á kîzî-kîzî ôyi ró. Tã 'dî 'bá yî â'dô ôjílã ämbã 'bã'á â'dólé kôló-kôló ró fãfã äkó ítí. Ôjílã ämbã ícá rälé kô, tãlã ngá 'dî 'bá yî â'dô lîmvü ândrê 'bã'á tîlî ôjílã úfúlí. Ôjílã ämbã drî â'dô lîjã'á ürî drí, tãlã góliýî äkí'á nî rî, ãdükü ängó kã äcã trá. <sup>27</sup> Gô'dá mâ gólã äjólé úrú lésî nô â'dô ägô'á mbârãsãã bê. Má â'dô ânî'á cú mbârãkã ängí bê gô'dá kpá ämbã Ôvãrí kã rî bê, ôjílã drí ndrêzó lâ ndrî.

28 Tã 'dĩ 'bá yĩ òtírĩ rù 'èè ìtí rĩ, nĩ 'bã lífí vó lâ, tãlã má à' dõ àgõ'á òjílã gólíyĩ ìzã bê ámã tãsí rĩ pãlé ìzã rĩ 'dĩ 'ásí."

29-30 Gõ'dá Yésũ àtã úlí mǎnigõ trá gólíyĩ drí nõtí kĩ nĩ rĩ, "Nĩ òtírĩ fê bí ndrêê àrõ'á cãrõ rĩ, nĩ nĩ trá kĩ nĩ rĩ, ôzê lìmvũ trá ãnyĩ 'è'á àcálé. 31 Gõ'dá nõõ rĩ kpá ìtí, òzõ nĩ òtírĩ tã lâràkõ 'dĩ 'bá yĩ ndrêê rù 'è'á rĩ, nĩ à'dõ nĩ'á lâ kpá kĩ nĩ rĩ, tã kũmũ Ôvãrí kã rĩ kã rĩ 'è'á ãnyĩ àcálé. 32 Òjílã ànĩ lâfálé sĩ rĩ, àzã 'bá yĩ à'dõ ndrê'á lâ drê ãkpã gólíyĩ ôdrãá drê kô. 33 Òzõ kpálé ñnyákú drĩ 'bũũ bê àã'dõ rù ndê'á ndrĩ rĩ, úlí ámákã nõ ndêé rù kô àlõwálã. 34-35 Nĩ sũ ànĩ rú dódó, nĩ ìsũ tã kô cé tã àngó nõ kã tãsí, nĩ sõ ànĩ kô mórã ôdrã kã rĩ 'á, rĩzõ cú ìtí tã ìsũ-ìsũ àkó. Àgõ-àgõ ámákã àngó 'á nõlé rĩ à'dõ 'bã'á cú ìtí, òjílã àzã drĩ kãpĩ lâ nĩ àkó, à'dõ 'bã'á 'wãã ró, òzõ kôlõgbõ drĩ àsĩrĩ 'wãã ró àcõmõ édrégó drĩ rĩ kãtí. Òjílã gólíyĩ tĩbê drĩ àdĩ 'bá tã ònjí ìyíkã 'ásí kô rĩ, úsũ ìyĩ kãpĩ gõ'dá drĩ àdĩzõ tã ònjí ìyíkã 'ásí kô. 36 Ànĩ lâjõ'bá ámákã rĩ 'bá yĩ, nĩ rĩ njãã. Má à'dõ 'è'á àgõlé 'wãã ró, nĩ rĩ zãã ràtãã 'èlé Ôvãrí drĩ, ò'bã ró ànĩ pĩpĩsĩlĩ bê ìdũ-ìdũ ró rĩlĩ lâjõ'bá tãndĩ ró. Òzõ nĩ ò'è trá ìtí rĩ, à'dó kô ãnyĩ ró àdrérê 'á ìzãtú má ágálé, má òtírĩ àgõõ tã kílĩ àdũkũ lâ ró rĩ. Nĩ à'dõ kákárã lìmú kãtí, nĩ pã ró ngá bê lâjõ ãmbá 'dĩ 'bá yĩ 'ásí. Nĩ 'bã ànĩ pĩpĩsĩlĩ kpá vũdrĩ, nĩ pã ró ngá bê lâjõ Ôvãrí rĩ mvã kã rĩ 'ásí. 'Dĩ tã ámákã ì'dĩ."

37 Yésũ rĩ trá òjílã lífí ìcílí ìtú vósí cé jó àngí Ôvãrí kã 'álã. Lãnjãtúlí sĩ rĩ, drílã ngãzõ gólé táyã gólíyíkã 'álã, úní fê dõ kã bê dũũ drĩ lâ rĩ drĩ 'álã. 38 Àkpãkã'dã òjĩ bê, ìtú vósí cé, òjílã ãmbá rĩ ìyĩ trá nĩlĩ tã gólãkã àrĩlĩ.

## 22

*Tã drĩ-'bá* àngí Yúdã yí kã rĩ 'bá yĩ drĩ àyílĩ lâ'bí ìmbá 'bá bê 'èzõ Yésũ rĩ fũlĩ rĩ

<sup>1</sup> Gõ'dá kārāmā āmbātā ãkú ãkó rí kâ tîbê rî'á zîlâ kpá kārāmā lâvũ-lâvũ kôrô kâ âcâ trá ãnyî. <sup>2</sup> Drî-'bá ạngí Yúdã yí kâ rí 'bá yí lâ'bí ìmbá 'bá yí bê, ê'bê ìyî rú trá tã ì'bîlî 'êzô Yésũ rí fùlî ìnínî ró, tãlâ gólîyî rô òmbã òjîlã kâ rí ì'dî. <sup>3</sup> Kpá kâyî gólîyî drí rîrî tã ì'bîlî rí 'á rí, Sătánã drí fízô Yúdã Ìsikàriyótã 'á, Yúdã rí 'bãlê Yésũ rí drî-'bã fêlê ìyî ãjú-'bá-ãzî yí dríğá. Yúdã 'dî kpá lâjô'bá Yésũ kâ ì'dî. <sup>4</sup> Yúdã drí nîzó òjîlã ãmbã-ãmbã Yúdã yí kâ gólîyî rí 'bá ìyî tã lônđalê 'êzô Yésũ rí fùlî 'dî 'bá yí ngálã tã 'dî ì'bîlî gólîyî bê. <sup>5</sup> Âcâ-âcâ Yúdã kâ gólîyî ngálã rí, ãyîkô lâ cí gólîyî trá kôrô. Drîlîyî tã-drî lêzó lâfã fêzó Yúdã drí, Yésũ rí drî-'bã fêzó ìyî drî rí sî. <sup>6</sup> Yúdã rí trá cé ìtú têlê ì'dî 'êzô Yésũ rí drî-'bã fêlê ãjú-'bá-ãzî drí, gólã òtírî 'bãã élêwálã rí.

*Tã ngá nyãnyã Yésũ kâ ãdũkũ lâ ró lâjô'bá íyíkã bê rí tãsî rí*

*(Mătáyô 26.17-30; Mărãkô 14.12-26; Yôwánî 13)*

<sup>7</sup> Kâyî gólã kārāmã nã kâ sî rí, 'bã-lípî 'bã-tî ãlô-ãlô kâ drí kâbîlîkî ùlîzó nyãlê ã'dî-drî ìyíkã 'á, ã'dô ró bê kâyî Ôvârî drí lâvũzó kôrô ìyî drî sî Măsîrî 'álã rí, tã lâ òzó jãã kô. <sup>8</sup> Yésũ drí tã âtázô Pétêrô yí drí Yôwánî bê nîlî ngá kārāmã 'dî kâ êdélê. <sup>9</sup> Pétêrô yí Yôwánî bê drîlîyî tã ìjízô Yésũ tî kî, vò lâ 'dî ángô lé yã? <sup>10</sup> Yésũ âtã trá gólîyî drí kî, “Nî nî, òzô nî òcã trá Yêrôsãlémã 'álã rí, nî â'dô ãgô ãzã ùsú'á, rí'á lũmvú lĩmvó njî'á. Nî 'dê zãã gólã vó, â'dô nî'á filí jô 'álã. <sup>11</sup> Nî gô ró ùlî âtálê 'bã-lípî drí kî nî rí, ‘Ămã lípî âtã tã ní drí nôtî, jô ìyî drí rîzó 'á lâ lâjô'bá íyíkã rí 'bá yí bê kārāmã nyãlê rí íyíkã ángô lé yã?’ <sup>12</sup> Gólã â'dô jô 'álê ạngí ãzã â'dá'á ânî drí, lãkũ ùrú lésî rí 'á òrî mbalê mbãmbã nî'á 'álã ãzã rí 'á tólã. Tãrãbízã yí ngá ãzã 'bá yí bê 'dó rí'á tólã kpá, nî lî ró kâbîlîkî lâ'dílî ngá nyãnyã ãzã 'bá yí bê êdélê njãã, ãmã drí ânî'á nyãlã, nî gô ró ânîlî tã lâ âtálê ãmã drí.” <sup>13</sup> Gõ'dá Pétêrô yí Yôwánî bê, drîlîyî nîzó ãgô 'dî ùsúlî, té



õzõ Yésũ drí âtalé rî tí. Gõ'dá drílîyî ngá kãrãmã 'dî kã êdézó.

<sup>14</sup> Gõ'dá nĩngá sî, Pétěrõ yî Yõwánî bê ânî ÿyî trá tã lâ âtalé Yésũ drí. Yésũ yî drí áczó lãjõ'ba íyíkã rî 'bá yî bê kãrãmã nyálé. Drílîyî nîzó rilí tãrãbízã lãgãtî ítî. <sup>15</sup> Yésũ drí gõzó tã âtalé lãjõ'ba íyíkã drí kî nî rî, “Má rî tã âtalé ânî drí rî, má lë tã trá tákányî âmã drí kãrãmã nô 'ëzó ânî bê drë ãkpãkã'dã má drãá drë kô. <sup>16</sup> Má 'é kãrãmã äzã gõ'dá õzõ nõõ rî tí kô, zãã té ngá gólã tã lâ â'dalé nõ â'dô rû 'ë'á zãlô. Gõ'dá Ôvãrî â'dô âmã 'bã'á kúmú vö úrú 'álã rî kã ró.”

<sup>17</sup> Yésũ drí ïgã õdrã âlã'ba kã ïngázó úrú, drílã rãtãã 'ëzó Ôvãrî drí. Gõ'dá gólã kî nî rî, “Ânî ndrî, nî trõ ïgã õdrã âlã'ba kã nõ má drígã sî, nî mvû ró. <sup>18</sup> Ôzõ má drí âtalé ânî drí nõtî, má mvú õdrã âlã'ba gõ'dã kô té tã kúmú Ôvãrî kã tã lâ drí rû 'ëzó zãlô.” <sup>19</sup> Gõ'dã drílã ãmbãtã trözó, rãtãã 'ëzó Ôvãrî drí, drílã ûpîzó lâ fëlé lãjõ'ba íyíkã rî yî drí kî nî rî, “Áã'dô âmã rû'ba ûpî'á, õzõ ãmbãtã nõ tí. Má lë ânî drí ãmbãtã nõ nyálé kpãkã ãlô õzõ nõõ tí, ã'dô ró bê ânî drí âmã õdrã gólã ânî pãzó rî tã lâ ïsüzó.”

<sup>20</sup> Gõ'dã nyã ÿyî ngá bê trá ndrî rî, Yésũ drí kpã ïgã õdrã kã nõ trözó kpã ó'dí kî nî rî, “Âmã ãrî â'dô lâsó'á trá õzõ õdrã nõ tí, ã'dô ró bê Ôvãrî drí ânî pãzó. Ôdrã nõ â'dã tã-drî lëlë ó'dí Ôvãrî kã ï'dî ânî pãzó, tãlã õdrã âmãkã ã'dô ânî gî'á.

<sup>21</sup> “Tãkõ gólã 'ë 'bã âmã drí-bã fëlé âmã ãjú-'bã-ãzî yî drígã rî kpã rî'á ãnyî má lãgãtî nõ. <sup>22</sup> Trã ãnyî 'ë'á âmã fulí volé ï'dî, 'dî tã Ôvãrî drí âmã ájózó ânîlî ãngó 'á nõ, ã'dô ró bê tã õnjí ãníkã tãsî ânî drî tîzó. Gólã tîbê âmã drí-bã fë 'bã âmã ãjú-'bã-ãzî yî drígã rî, gólã rî ïzã gã trá má drî, tã õnjí 'ë'ë gólãkã 'dî ã'dô gõ'á ãkpã gólã drî.” <sup>23</sup> Lãjõ'ba 'dî

'bá yî rî trá tá ìjílí ìyî vò 'ásí kî nî rî, “Tá 'dî â'dô 'bã'á ángô tí yã? Òjílã ángô rî â'dô tá 'è'á nî ìtí àmâ lãfálé sî yã?”

<sup>24</sup> 'Dî rî vósí rî, lājó'bá gólâkâ 'dî 'bá yî drí ngázó rî'á tî ôcílí ìyî vò 'ásí, â'dî ì'dî ìyî lãfálé kôrô ìyî drî yã. <sup>25</sup> Gõ'dá Yésù âtâ trá gólîyî drí kî nî rî, “Nî ârî drê, tá kúmú ángí ángí kâ ángó 'á nōngá rî trá nōtí, gólîyî âtâ ìyî tá trá òjílã drí ânizó 'wãâ'wã ngã 'bô tá azâ 'bá yî 'èzô 'wãâ'wã. Gõ'dá gólîyî 'bã òjílã trá rú azâ zílí ìyî drî nōtí, “ ‘rû-lê-azíyã òjílã kâ ndrî” ’. <sup>26</sup> Gõ'dá ânî drí rî â'dó ìtí kô. Gólâ tîbê 'è 'bá rú ì'bülí ìyî ázî-ázî yî drí rî, gólâ ì'dî tîbê Ôvârí drí 'è'á 'bälã òjílã ángí ró rî. <sup>27</sup> Nî â'dâ drê má drí, â'dî ì'dî gãrê yã, òjílã gólã rî 'bá tãrãbízã bê yí ágálé rî ì'dî, ngã 'bô òjílã rî 'bá nyäsá lânjílí ìyî drí nō ì'dî? Nî lôgô drê tá nô má drí, òjílã gólã rî 'bá tãrãbízã lãgátí nō, nî ìsü drê tá 'è'è ámákâ. Nî ndrê drê, mâ bê ânî lãfálé nōngá, òzô rú ì'bü 'bá kâtí.”

<sup>28</sup> Gõ'dá Yésù kî, “Nî rî trá má bê lânjô drí ámâ 'èrê 'á. <sup>29</sup> Ámâ átã Ôvârí âfê drí-âcê íyíkã trá má drí. Ngbãâng-bânô rî, má fê drí-âcê trá ânî drí ndrî, tãlã nî rî trá ânîyí má lãgátí tá ámákâ ârílí. <sup>30</sup> Nî â'dô rî'á ngá mvülí, ngá nyälé má bê tãrãbízã ámákâ drî kúmü ámákâ 'á, nî â'dô rî'á má bê tá-vó 'bãsurú Ìsirã'élê kâ múdrí-drí-lâ-ngã-rí rî 'bá yí kâ kílí.”

<sup>31</sup> Yésù drí tá âtázó Sîmónã Pétêrô drí kî, “Sîmónã, ní ârî úlí ámákâ. Sâtánã ùsü drí-âcê Ôvârí drígã sî ânî ùjüzó ndrî. Gólâ â'dô ânî ìyá'á òzô yãvó ãdrúgú kúrümü kâ ìyãrê kâtí. <sup>32</sup> Má rî trá rãtãã 'élé ânî tãsi, tãlã ní òzô tá lèlê ánikã âyé volé kô. Ní â'dô tá ònjí 'è'á, gõ'dá ní òtírí drí âdî tá ònjí ánikã 'ásí rî, ní sô mbârãkã ânî âdrúpí yî nōngá nō 'bá yí rî 'á gãgã, 'dê ìyî kô.”

<sup>33</sup> Pétêrô âtâ trá Yésù drí kî nî rî, “Ámâ lípî, mâ trá njãã nílí gãnimã 'álã kpá drälé ní bê.”

<sup>34</sup> Yésũ kí, “Kâyî gólâ ãndrõ nõ 'á nõ, drẽ ãkpãkã'dã 'ạ'ú-lúgú 'bé círĩ kô, ní â'dô âmâ gã'á ândâlâ nâ kí'á nĩ rĩ, yí nĩĩ mã kô.”

<sup>35</sup> Gõ'dá Yésũ drí tã âtázó lãj'ó'á íyíkã 'dĩ 'bá yĩ drí ndrĩ kí nĩ rĩ, “Kâyî tĩbê má drí ãnĩ jözó nĩlí tã âtá bê rĩ 'á, má kí nĩ rĩ, nĩ trõ lãfã kô, nĩ trõ ítá, ká'bókã, jõráã ãníkã ngá 'bázó 'á lâ rĩ yĩ kô. Nĩ lẽ ngá ãzã trá yã?” Gólĩyĩ lógõ tã-drĩ trá Yésũ drí kí nĩ rĩ, “É'ẽ.” <sup>36</sup> Yésũ kí, “Ngbãângbânõ rĩ, trá ítú-pá izã kã 'í. Nĩ trõ lãfã jõráã yĩ bê, tãlã nĩ nĩĩ kô, nĩ ãâ'dô 'ẽ'á rãlẽ jẽjẽ ró rĩ. Nĩ â'dô ítá ạngĩ ãníkã 'bã'á gĩlí, lígú ândrê gĩzõ drĩ-lãfã ró ãnĩ drĩgã ózõ ãnĩ fũũ kô. <sup>37</sup> Má âtã tã 'dĩ ítĩ, tãlã tã tĩbê tã ạngũ 'bá Ísáyã drí âtálé ãkũ ró rĩ 'á âmã tãsi â'dô bí 'ẽ'á âcálé ngbãângbânõ, â'dô iyĩ âmã izã'á õzõ tã õnjĩ 'bá kãtĩ. Áwõ, tã 'dĩ 'bá yĩ â'dô rũ 'ẽ'á 'dó ngbãângbânõ.”

<sup>38</sup> Lãj'ó'á gólãkã 'dĩ 'bá yĩ nĩĩ iyĩ tã 'dĩ ífĩ lâ kô. Gólĩyĩ kí, “Nĩ ndrê, Yésũ, âmã rĩ'á lígú ândrê bê zãlõ rĩ.” Yésũ íkĩ gólĩyĩ kí nĩ rĩ, “Ícã trá 'dĩ.”

*Tã Yésũ drí iyĩ êdézó rãtãã sĩ drãzõ rĩ  
(Mãyã 26.36-46; Mãyã 14.32-42)*

<sup>39</sup> 'Dĩ rĩ vósĩ rĩ, Yésũ yĩ drí gõzõ lãj'ó'á íyíkã 'dĩ 'bá yĩ bê táyã gólĩyíkã rĩ gãrã drĩ lâ mbãlé únĩ fê dó kã bê yĩ drĩ rĩ drĩ 'álã. <sup>40</sup> Gólĩyĩ õtĩrĩ cãã võ 'dĩ 'á rĩ, gólã drí tã âtázó lãj'ó'á íyíkã 'dĩ 'bá yĩ drí kí nĩ rĩ, “Nĩ 'ê rãtãã Ôvãrĩ drĩ, gólã õ'bã ãnĩ pĩpĩsĩlĩ ìdũ-ìdũ ró, tãlã nĩ õzõ tã lẽlẽ ãníkã òjã õdrã ùrĩ drĩ.”

<sup>41</sup> Drĩlã ngãzõ nĩlí gólĩyĩ lãgãtĩ sĩ vólé rĩlí gĩã nãtĩ, 'ã'ĩ tĩlĩ vũdrĩ rãtãã 'ẽzõ Ôvãrĩ drĩ. <sup>42</sup> Gólã kí nĩ rĩ, “Tátã, õzõ ní õlẽ trá rĩ, ní 'bã lãngõ ạngĩ nõ kã kô má drĩ. Gõ'dá ní 'bã tã â'dô õzõ tã lẽlẽ ãníkã rĩ tí. Má â'dô rõ'á lâ.” <sup>43</sup> Gõ'dá mãlãyĩkã Ôvãrĩ kã drĩ ãnĩzõ ùrũ lésĩ gólã rĩ lõpélẽ mbãrãkã

fělé gólâ drí, tãlâ gólâ rî rú'bólá ôdrã trá ndrî, tã ìsû-ìsû tãsí.  
<sup>44</sup> Gólâ 'ê rãtãã trá rōō cú tã ìsû-ìsû ìzã kã sî íyî pîpîsîlî 'á.  
 Gō'dá gólâ rî ūrî rã trá gólâ rú sî vūdrî, ōzō ārî drí rãrē  
 kãtî.

<sup>45</sup> Gólâ ndě rãtãã 'ê'ê bê rî, drílâ gōzō lãj'bólá íyíkã rî yî  
 ngálâ, ūsû gólîyî trá 'dó â'dú kō'á, gólîyî trá lânō ró ìzã drí  
 sî. <sup>46</sup> Gō'dá gólâ âtã trá drílîyî kî nî rî, “Nî rî â'dú kōlê ã'dô  
 drí yã? Nî ngã ūrû rãtãã 'êlé, tãlã nî ōzō tã lělē ãníkã ôjã  
 kô ôdrã ūrî drí sî.”

*Tã lã'bí ìmbá 'bólá yî drî-'bólá ạngí Yúdã yí kã rî 'bólá yí bê rî  
 drí Yésû rî ruzó rî*

*(Mătáyō 26.47-56; Mărãkō 14.43-50; Yōwánî 18.3-11)*

<sup>47</sup> Yésû drě tã âtã'á lãj'bólá íyíkã drí nō rî, ôjílã ô'bí ãzã  
 'bólá yî drí ãcázó. Yúdã, lãj'bólá Yésû kã rî, âdrî ôjílã ô'bí trá  
 ânílî Yésû rî rŭlî. Yúdã ânî trá Yésû rî âmvólé, nî-bê-yã  
 fězō drílâ. <sup>48</sup> Yésû âtã trá Yúdã drí kî nî rî, “Yúdã, ní 'ê tã  
 nōtî ã'dô tãsí yã, âmã drî-bã fězō ãjú-'bólá-ãzî drí nî-bê-yã  
 fěfě sî má drí nō?”

<sup>49</sup> Lãj'bólá gólâkã 'dî 'bólá yî ndrê ìyî bê tã 'dî trá ãnyî rî,  
 gólîyî kî nî rî, “Âmã lípî, mã ôgã gólîyî lígú ândrê âmákã  
 nō 'bólá yî sî yã?” <sup>50</sup> Gō'dá lãj'bólá ãzã Yésû kã rî drí, drî-'bólá  
 drî-'bólá Yúdã yí kã rî 'bólá yí kã rû 'bũ 'bólá lâ bí lâ gãzō lígú  
 ândrê sî njíyã vūdrî. <sup>51</sup> Gō'dá Yésû drí tã âtãzō lãj'bólá 'dî  
 drí kî nî rî, “Îcã trá 'dî, ní âyê.” Gō'dá drílâ ngãzō ãgô 'dî  
 bí lâ trólé lôgólé vō lâ 'á êdélé dódó.

<sup>52</sup> Gō'dá Yésû âtã tã trá drî-'bólá ạngí Yúdã yí kã rî 'bólá  
 yî, ãjú 'bũ 'bólá gólîyíkã yí drí kî nî rî, “Nî lě ânílî lígú yí  
 bê, pîdrígú yí bê yã? <sup>53</sup> Ōzō nî ôlě mã rî, mã rî trá jó ạngí  
 Ôvãrî kã 'á ãní bê, nî lěé kô âmã rŭlî tólã ã'dô tãsí yã? Nî  
 rî ânílî ngácî sî nô tã nô 'bólá yî 'êlé má drí nō rî, tãlã nî rî  
 tã 'ê'ê Sãtãnã kã 'êlé í'dî yã?”

Tã Pétěrō drí tị gãzó Yésū rú sī ũrị drí rị  
(Mātáyō 26.57-68; Mārākō 14.53-65; Yōwání 18.12-27)

<sup>54</sup> Ōjílã nã 'bá yî rû ìyî Yésū trá, sê ìyî gólã trá mbârãkã sī, nĩzó ì'dí bē lâ drị-'bá drị-'bá Yúdã yí kã rî 'bá yí kã nã ngálã. Pétěrō drí 'dēzó zãã gólìyî vó ùgúlí lésí ró, ùgũ sī. <sup>55</sup> Lómígówá àzã 'bá yî ìcì ìyî lãsí trá ã'dị-drị 'á ìtí, rĩzó tị lâ. Pétěrō drí ânĩzó àtólé tị lâ ìtí. <sup>56</sup> Ízámvá àzã rû ì'bũ 'bá ró rî drí Pétěrō rî nĩzó rĩrĩ lãsí tị rî 'á. Ízámvá 'dì drí Pétěrō rî à'dázó òjílã àzã 'bá yî drí tã àtázó kī nĩ rî, “Àgô nõ gólìyî Yésū yí bē àlô.” <sup>57</sup> Pétěrō gã tị trá dó kī nĩ rî, “Má nị ãgô 'dĩ kô.” <sup>58</sup> Gõ'dá kpá 'dĩ rî vósí rî, òjílã àzã drí kpá ânĩzó tã àtálé Pétěrō drí kī nĩ rî, “Má nị trá kī, nĩ rĩ'á àlô Yésū bē rî 'bá yî 'ásí rî ì'dí.” Pétěrō kī, “'É'è, à'dó mà ì'dí kô.”

<sup>59</sup> Gõ'dá 'dĩ rî vólé drị lâ 'è cé ìtú-pá àlô, òjílã àzã drí kpá ânĩzó kī nĩ rî, “Tã pãtị ró, ãgô nõ gólìyî Yésū bē. Nĩ ndrê gólã Gālíláyã lé 'bá 'ì.”\* <sup>60</sup> Pétěrō kī, “'Dĩ ònjô 'ì.” Drê Pétěrō rĩ'á tã àtá'á yí sịlị nõtí nõ rî, 'ạ'ú-lúgú trá cịrị 'bê'á. <sup>61</sup> Kúmú Yésū drí lịfị àjázó mbị vō ndrêlé Pétěrō ngálã. Kôô Pétěrō drí tã Yésū drí àtálé yí drí rî ìsũzó kĩ'á nĩ rî, 'ạ'ú-lúgú òtírì cịrị 'bêê àndrô nõ rî, gólã gã ìyî tị trá àndâlã nã rî. <sup>62</sup> Gõ'dá Pétěrō drí ngãzó nilí vólé ã'dị-drị 'dì 'ásí, rĩ'á àwó ngölé rōô tã ìsũ-ìsũ bē tã ònjí ìyíkã 'dì tãsí.

<sup>63</sup> Gõ'dá ngácị àlô-àlô 'dì sī rî, lómígówá gólìyî rî 'bá Yésū rî vó ndrêlé rî, rî ìyî trá zãã Yésū rî lỏ'dalé kpá rĩ'á gólã rî cãlé. <sup>64</sup> Ômbê ìyî ítá trá gólã lịfị kī nĩ rî, “Ní à'dô òzô tã àngũ 'bá kâtí rî, ní à'dã àmã drí, à'dí rî ànì cãlé ngbãangbãnô rî nĩ yã?” <sup>65</sup> Rì ìyî trá zãã tã àzã ònjí-ònjí àtálé gólã drí.

\* 22:59 22:59 Gólã àrì Pétěrō rî gbórókô trá òzô Gālíláyã lé 'bá kâtí.

*Tã drĩ-'bá Yúdã* yí kã rĩ 'bá yí drĩ rũ ê'bézó Yésũ rĩ drĩ-bã fělé

*tã ònjí 'bá ró rĩ*

<sup>66</sup> Ngá drĩ àwúrĩ 'á, drĩ-'bá àngí Yúdã yí kã rĩ 'bá yí ê'bê ìyĩ rũ trá gólìyĩ à'dó 'bá sísí-lésĩ rĩ 'bá yí bê gō'dá kpá là'bí ìmbá 'bá rĩ 'bá yí bê vō ãlô 'á. Ódrĩ nĩzó Yésũ rĩ àdrĩlĩ 'bálé gólìyĩ ágálé. <sup>67</sup> Gólìyĩ drĩ Yésũ rĩ ìjízó kĩ nĩ rĩ, “Òzō ní à'dô ì'dí Òvârí drĩ àjólé 'díyĩ pã 'bá ró rĩ, ní àtã tã là àmã drĩ.” Yésũ àtã trá gólìyĩ drĩ kĩ nĩ rĩ, “Òzō má àtã ànĩ drĩ ngbãangbãno k'í'á nĩ rĩ, mà ì'dí nōô rĩ, nĩ lěé tã-drĩ là kô, nĩ àk'í'á nĩ rĩ, à'dô ònjō 'ì. <sup>68</sup> Òzō má ñjĩ tã ànĩ tĩ rĩ, nĩ lògōó vō là má drĩ kpá kô. <sup>69</sup> Gō'dá ngbãangbãno rĩ, tã pětĩjĩ ró, mà àjólé Òvârí ngá lésĩ nô, à'dô fí gō'á, rĩlĩ Òvârí mbârãkã lípĩ ró rĩ gãrã drĩ là 'á drĩ-ágó là lésĩ ró.” <sup>70</sup> Gólìyĩ kĩ nĩ rĩ, “Nĩ ì'dí Òvârí rĩ mvá 'ì yã? Nĩ àtã àmã drĩ.” Yésũ kĩ, “Ì'dí 'dĩ òzō ànĩ drĩ àtálé 'dĩ tí.” <sup>71</sup> Gō'dá gólìyĩ àtã ìyĩ kĩ nĩ rĩ, “Àmã tã ìsũ àzã àkó òjílã àzã àzìlĩ àmã àlípĩ ró. Gō'dá mã àrĩ trá gólã sílĩ sí, àtã trá ìyĩ tĩ sí kĩ nĩ rĩ, yí à'dô Òvârí ì'dí. 'Dĩ rĩ'á tã ònjí 'ì, mã fũ gólã vólé.”

## 23

*Tã kúmú Pílatō drĩ tã Yésũ kã kízó rĩ*

*(Mătáyō 27.1-26; Mărãkō 15.1-15; Yōwánĩ 18.28-19.16)*

<sup>1</sup> Gō'dá 'dĩ vósĩ rĩ, drĩlìyĩ Yésũ rĩ àjízó kúmú Pílatō ágálé.\* <sup>2</sup> Gólìyĩ drĩ rízó ícícíyá 'élé gólã rũ kĩ nĩ rĩ, “Àgō nō sō tã trá òjílã àmákã 'á kĩ nĩ rĩ, gólìyĩ ògĩ òmbê kô ànĩ gólìyĩ ngá àtrã ró rĩ 'bá yí drĩ. Gō'dá gólã kĩ nĩ rĩ, yí à'dô kpá 'díyĩ pã 'bá gólã tĩbê Òvârí drĩ tã là àtálé, yí à'dô àjól'á là àngó 'á nōngá 'bálé kúmú àmákã ró rĩ ì'dí. Nĩ fũ gólã

\* 23:1 23.1 Gólìyĩ àjĩ Yésũ Pílatō ágálé tã là kílí, tãlã rĩ'á cé kúmú Rómã kã rĩ 'bá yí ì'dí tã-vó òjílã kã kílí rĩ'á fũlã.

vólé.” <sup>3</sup> Gõ'dá Pílatõ ìjî Yésù trá kî nî rî, “Nî ì'dî kúmú ì' òrî Yúdã yí kâ drî yã?” Yésù lôgõ tã trá Pílatõ drí kî nî rî, “Rí'á òzõ ní drí àtálé nî 'dî kâtí.”

<sup>4</sup> Gõ'dá Pílatõ àrî ícícíyá 'dî 'bá yî bê ndrî rî, àtã tã trá drî-'bá sísí-lésî rî 'bá yî drí ò'bí àmbá 'dî 'bá yí bê kî nî rî, “Má àtã ànî drí nõ, àgõ nõ 'é tã ònjí àzã àlólã kô.” <sup>5</sup> Gõ'dá òjílã gólíyî ícícíyá 'bá 'dî 'bá yî rî ìyî trá zãã sölé tã bê kî nî rî, Yésù òrî òjílã 'à ìngálé, lífí ícílí tã ònjí 'èlé ì'dî ìtónálé 'bãdrî Gálíláyã kã rî 'ásî ndrî búúú àcálé nongá YĒrõsálémã 'á.

<sup>6</sup> Gõ'dá Pílatõ àrî tã 'dî bê ìtí rî, gólã ìjî gólíyî trá kî nî rî, “Yésù 'dî Gálíláyã lé 'bá 'ì yã?” <sup>7</sup> Gõ'dá Ēródě ì'dî kúmú ì' Gálíláyã lé 'bá yî drí'í. Gõ'dá kâyî nã 'bá yî sî rî, Ēródě kpá trá ànì'á ùmũ tölé YĒrõsálémã 'álã, gõ'dá Pílatõ drí Yésù rî jözó ícícíyá 'bá 'dî 'bá yí bê ndrî Ēródě ngálã gólã òkî ró tã gólíyíkã.

<sup>8</sup> Kâyî àmbá 'dî 'bá yî sî rî, Ēródě 'è trá lätî lônðälé 'èzõ Yésù rî ndrĕlé tã lâràkõ drílã rí'á 'èlã 'dî 'bá yí bê, gõ'dá Ēródě trá àyikõ ró àmbá Pílatõ bê Yésù rî àjólé yí ngálã.

<sup>9</sup> Ēródě ìjî Yésù trá tã ìjî-ìjî àzã 'bá yî sî düú, gõ'dá Yésù àtã úlî àzã kô àlôwálã. <sup>10</sup> Drî-'bá àngí Yúdã yí kã rî 'bá yî lâ'bí ìmbá 'bá àzã 'bá yí bê, rî ìyî trá zãã ícícíyá 'èlé Yésù rú kôrõ. 'À lâ yî drí ngãzõ òmbã bê gólã rú. <sup>11</sup> Ēródě yî àjú 'bũ 'bá íyíkã rî yí bê, rî ìyî trá Yésù rî lò'dalé rízõ lâràkõ lâ 'èlé, drílíyî ítã nyãrũ-nyãrũ sõzõ Yésù rú òzõ ítã kúmú kã kâtí 'dásí ró. Drílíyî Yésù rî jözó lôgölé vólé Pílatõ ngálã. <sup>12</sup> Kâyî 'dî sî rî, Ēródě yî Pílatõ bê, drílíyî 'bãzõ zãã rû-lĕ-àzî ró. Kó drĕ àkũ rî, gólíyî lĕé ìyî rû ìyî lâfálé 'ásî kô.

<sup>13</sup> Gõ'dá Pílatõ drí drî-'bá àngí Yúdã yí kã 'dî 'bá yî àzízõ gólíyî sísí-lésî 'dî 'bá yí bê 'dó, gõ'dá drílã òjílã ndrî kpá zîzõ vò àlõ 'á, <sup>14</sup> tã àtázõ drílíyî kî nî rî, “Nî àjî Yésù trá má ngálã ícícíyá 'èzõ rú lâ má drí kî nî rî, gólã òrî òjílã àdólé.

Gõ'dá má rî gógó, má rî bê ndrêlâ rî, má ûsú tâ õnjí gólâkâ kô, ícícíyá âníkâ 'dî tâ ífí ãkó. <sup>15</sup> Ęródě îsú tâ kpá ítí, tâlâ âjô Yésú kpá trá lôgólé má ngálâ. Nî ndrê trá gólâ 'é tâ õnjí kô, má lěé kô gólâ rî fûlî cú ítí. <sup>16-17</sup> Ā'dô trá ítí rî, má lě trá gólâ rî âyéle. Sísí má â'dô õjílâ 'bā'á gólâ rî calé õnjóró'bí sî ânî drí.”

<sup>18</sup> Gõ'dá õjílâ 'dî 'bá yî ângbâ iyî trá 'dó tâ bê kî nî rî, “Ní fû gólâ volé, gólâ tîbê âmâ drí lělé lôfólé âmâ drí rî Bārābā í'dî.”\* <sup>19</sup> Bārābā nō rî, ó'bā gólâ gǎnīmǎ 'á, tâlâ gólâ fû õjílâ trá, gólâ sō tâ kpá trá õjílâ 'à ngá âtrâ rōzó kô. <sup>20</sup> Gõ'dá Pilátō âtâ trá õ'bí âmá 'dî 'bá yî drí ó'dí kî nî rî, yí lě trá Yésú rî âyéle, yí lěé gólâ rî fûlî kô. <sup>21</sup> Gõ'dá drílíyî kpá ôtrézó tâ bê ó'dí kî nî rî, “Ní fû gólâ volé fê lâlî-lâlî drî.” <sup>22</sup> Kpá Pilátō drí õ'bí âmá 'dî 'bá yî ijízó ó'dí kî nî rî, “Tâlâ â'dô 'î nî lě Yésú rî fûlî yā? Nî â'dâ drě tâ õnjí gólâ drí 'elé rî má drí. Má kî nî rî, gólâ 'é tâ õnjí kô, má lě cé gólâ rî calé í'dî, gólâ rî âyézó.” <sup>23</sup> Gõ'dá õ'bí âmá 'dî 'bá yî drí ângbázó ôtrê-ôtrê bê kî nî rî, “Ní fû gólâ! Ní ípâ gólâ fê lâlî-lâlî drî!” Gõ'dá gólíyî ôtrê trá rōô. <sup>24</sup> Pilátō drí tâ gólíyîkâ drí lâ lězó, <sup>25</sup> Bārābā rî lôfōzó gǎnīmǎ 'ásí gõ'dá Yésú rî fūzó, õzō tâ gólíyî drí lělé rî tí.

*Tā Yésú rî fūzó rî*

*(Mātáyō 27.32-56; Mārākō 15.21-41; Yōwánī 19.17-27)*

<sup>26</sup> Ājú 'bū 'bá 'dî 'bá yî drí Yésú rî sězó volé nīngá sī. Lâtî 'á rî, drílíyî kpá āgô āzâ rú bê Sīmónā rî ûsúzó. Sīmónā gólâ Kíréně\* lé 'bá 'î. Sīmónā rî nî'á Yěrosālémā 'álâ 'bādrî mvá íyîkâ rî lésí. Drílíyî Sīmónā rî 'bāzó

\* <sup>23:18</sup> <sup>23:18</sup> Kâyî âmá āzâ 'bá yî vósí cé 'dî rî 'á, tâ 'ě'ě kúmú 'dî kâ í'dî gólâ rî trá tâ 'balé gǎnīmǎ 'bá āzâ âlô lôfōzó volé gǎnīmǎ 'ásí. \* <sup>23:26</sup> <sup>23:26</sup> Kíréně 'dî jārībā gólâ â'dó 'bá 'bādrî õjílâ āndrō nô kâ drí rî'á zīlâ Lībīyā rî 'á rî í'dî.



mbârâkã sî fê lâli-lâli êdelé Yésü rî îpázó drî lâ nã njîlí Yésü bê.

<sup>27</sup> Gõ'dá õ'bí ãmbá 'dî 'bá yî drî 'dêzó iyíkã gólîyî vó. Õkó ãzá 'bá yî kpá tólâ rî iyî trá áwó ngólé ãmbá Yésü rî tãsi. <sup>28</sup> Yésü drî lífí ãjázó volé gólîyî ndrêlé, tã á tázó drílîyî kí nî rî, “Ánî mvá Yêrôsâlé má kâ rî yî, nî ngô áwó á má tãsi kô, nî ngô áwó ánî ífífi tãsi kpá ánî mvá yî tãsi. <sup>29</sup> Ízátú rî, ìzã á ngí â'dô ânî 'e'á. Ítú ìzã kâ 'dî sî rî, nî â'dô tá ìsü'á kí nî rî, 'Á'dî kí tí má ütí mvá gbô kô, má rî ró ãmângá óndó ró mvá ákó, má òzó rî ìzã ndrêlé ã má mvá yî rú drílîyî drãê 'á.’

<sup>30</sup> ‘Nî â'dô tá ìjî'á kúní tí kí nî rî,  
yî õfî ró iyî lâpílí ügí lâ 'á, gõ'dá î cá kpá kô.’

Õsýã 10.8

<sup>31</sup> Õzô lâñõ 'dî õ'ê má gólâ tá õnjí 'ê 'bá kô rî trá rî, lâñõ â'dô 'e'á â'dólé õjílã gólîyî tá õnjí 'ê 'bá kô rî yî drî lâvülí gãrã. Í'dî 'dî.”

<sup>32-33</sup> Gõ'dá ägô äzá 'bá yî kpá rî, ägô 'dî 'bá yî ngá ôpá 'bá yî î'dî, äjú 'bü 'bá 'dî 'bá yî trô iyî kpá trá nî'á ípálâ Yésü bê fê lâli-lâli drî sî fülí volé, vó äzá kó õjílã fû kâ rî'á zîlí ävô drî-fã rî 'álâ. Ípâ Yésü trá gólîyî lâfálé 'á.

<sup>34</sup> Gõ'dá 'dî vósî rî, Yésü drî tá á tázó Ôvârí drí kí nî rî, “Á má á tá, ní äyê õjílã gólîyî á má fû 'bá nõ 'bá yî, tãlã gólîyî nî kô kí'á nî rî, má á ní mvá ní drí äjólé gólîyî pälé rî î'dî.” Äjú 'bü 'bá 'dî 'bá yî lâñjî í tá Yésü kâ trá iyî vó 'ásî, gõ'dá äzá tãndí rî ätrözó vülí gômá rî sî.

<sup>35</sup> Ô'bí ãmbá 'dî 'bá yî rî iyî trá ndrêlá. Drî-'bá Yúdã yí kâ rî 'bá yî rî iyî trá 'dásí 'êlé Yésü rú kí nî rî, “Nî ndrê drê, gólâ rî iyíkã äzî-âzî pälé, gõ'dá pá iyî ífífi kô â'dô drí yã? Gólâ â'dó kô î'dî 'díyî pã 'bá tîbê Ôvârí drí zílî nî rî î'dî yã?”

<sup>36</sup> Äjú 'bü 'bá 'dî 'bá yî 'ê iyî 'dásí kpá trá Yésü rú, drílîyî òdrá îdrí fêzó Yésü drí mvülí. <sup>37</sup> Gólîyî kí nî rî, “Õzô ní â'dô

ĩ'dĩ kúmú 'ĩ òjílǎ Yúdǎ yí kǎ rĩ drĩlĩ mbârâkǎ bê kôrô rĩ, ní pǎ ánĩ íffíí." <sup>38</sup> Áâtǎ tâ 'dĩ ítĩ, tǎlǎ òjílǎ ǎzǎ ìgĩ trá fê lǎlĩ-lǎlĩ 'dĩ drĩĩ kĩ nĩ rĩ,

NŌŌ RĪ'Á KÚMÚ YÚDǎ YÍ Kǎ RĪ Ī'DĪ

<sup>39</sup> Ngǎ ôpǎ 'bǎ ǎzǎ ǎlô ìpǎlé Yésũ bê rĩ 'ê 'dásĩ kpǎ trá kĩ nĩ rĩ, "Ōzô ní ǎ'dô 'díyĩ pǎ 'bǎ Ôvǎrĩ ngǎ lésĩ rĩ 'dĩ rĩ, ní pǎ ánĩ íffíí ǎmǎ bê ndrĩ." <sup>40</sup> Gô'dǎ ngǎ ôpǎ 'bǎ ǎzǎ gólǎ ìpǎlé 'dó vǒ ǎlô 'á Yésũ yí bê rĩ kĩ nĩ rĩ, "Nĩ ró Ôvǎrĩ kô, ní drĩ tǎ ǎtázó drĩlǎ ítĩ 'dĩ yǎ? Nĩ kpǎ rĩ'á ĩzǎ 'ê'á gólǎ tí, <sup>41</sup> gô'dǎ mǎ rĩ ǎmákǎ ĩzǎ 'elé nǒ tǎ 'ê'ě ònjĩ ǎmákǎ rĩ drĩ. Gô'dǎ gólǎ 'é tǎ ònjĩ ǎzǎ kô." <sup>42</sup> Gô'dǎ ngǎ ôpǎ 'bǎ 'dĩ drĩ tǎ ǎtázó Yésũ drĩ kĩ nĩ rĩ, "Yésũ, ní 'bǎ ǎmǎ tǎ ũvĩ kô òzô ní òtĩrĩ ǎgôô ǎngó nǒ 'á kúmú ró rĩ." <sup>43</sup> Gô'dǎ nĩngǎ sĩ, Yésũ kĩ gólǎ drĩ rĩ, "Tǎ pǎtĩĩ ró, má ǎtǎ ní drĩ, ní ǎ'dô 'bǎ'á má bê vǒ ũrú 'ǎlǎ rĩ 'á ǎndrô nǒ."

<sup>44</sup> Gô'dǎ 'dĩ rĩ vósĩ rĩ, ĩtú-pǎ mûdrĩ-drĩ-lǎ-ngǎ-rĩ ĩtú-ǎyĩ 'dĩ sĩ, ĩnĩrĩkúwǎ drĩ 'bǎdrĩ lĩmózó ndrĩ cǎlé bũúú ĩtú-pǎ nǎ sĩ. <sup>45</sup> Jějě ró, jó ǎngĩ Ôvǎrĩ kǎ nǎ 'ǎlǎ rĩ, ítǎ gólǎ tĩbê òmbélé jó mvǎ\* òjílǎ drĩ cǎzó 'á lǎ kô rĩ 'á, drĩlǎ sǐzó kpěě ũrú lésĩ bũúú vũdrĩ zǎlô rĩ.

<sup>46</sup> Gô'dǎ Yésũ drĩ trězó ǎmbǎ ũrú Ôvǎrĩ drĩ kĩ nĩ rĩ, "Tátǎ, má fě ǎmǎ lǒvó-lǒvó ní drĩgǎ." Nĩngǎ sĩ, kôrô Yésũ drĩ drǎzó. <sup>47</sup> Gô'dǎ drĩ-'bǎ gólǎ ǎmbǎ ǎjũ 'bũ 'bǎ kǎ 'bǎlé gólĩyĩ vó ndrělé 'dĩ rĩ ndrê tǎ 'dĩ bê ítĩ rĩ, drĩlǎ Ôvǎrĩ rĩ lúyízó kĩ nĩ rĩ, "Tǎ pǎtĩĩ ró, ǎgô nǒ tǎ mbĩ 'bǎ 'ĩ, úfú gólǎ nǒ cú ítĩ." <sup>48</sup> Kpǎ ò'bĩ ǎmbǎ nǒ 'bǎ yĩ ndrê ĩyĩ tǎ 'dĩ bê ítĩ rĩ, drĩlĩyĩ gǒzó ĩyĩ 'bǎ 'ǎlǎ, ǎgǎsĩ sǎsǎ bê tǎ ĩsũ-ĩsũ ǎmbǎ 'dĩ drĩ sĩ. <sup>49</sup> Gô'dǎ Yésũ rĩ rũ-lě-ǎzĩ yĩ òkó gólĩyĩ ǎnĩ 'bǎ gólǎ rĩ ǎjĩlĩ Gǎlĩlǎyǎ lésĩ rĩ 'bǎ yí bê, ǎdrê ĩyĩ trá jějě ró Yésũ rĩ ndrělé.

\* <sup>23:45</sup> <sup>23.45</sup> Jó mvǎ 'dĩ cé vǒ drĩ-'bǎ ǎngĩ ǎlô drĩ-'bǎ Yúdǎ yí kǎ rĩ 'bǎ yí kǎ drĩ rĩzó filĩ 'á lǎ, nĩ'á Ôvǎrĩ ngǎlǎ rĩ 'dĩ.

*Tã Yésũ rî ãvõ 'bãzó ügí 'álâ rî*

*(Mâtáyõ 27.56-61; Mârãkõ 15.42-47; Yõwánĩ 19.38-42)*

<sup>50-51</sup> Nĩngá sĩ, ãgõ ãzâ rĩ'á, rú lâ Yõsépã, gólâ Ārãmátáyã\* lé 'bá 'î. Gólâ ĩ'dĩ drĩ-'bá Yúdã yí kâ. Gólâ ĩ'dĩ rĩ'á õjĩlã tãndĩ 'î. Gólâ lěé tã-drĩ kô Yésũ rî fũzó. Gólâ lě tã trá pãtĩĩ kĩ, Yésũ ĩ'dĩ tĩbê ãjólé Ôvãrĩ ngá lésĩ ró rĩ ĩ'dĩ 'bálé õjĩlã drĩĩ kúmú ró. <sup>52</sup> Gólâ nĩ trá Pĩlátõ rĩ ĩjĩlĩ Yésũ rî ãvõ tãsi, yí õtrõ ró bê 'bálé. <sup>53</sup> Pĩlátõ lě tã-drĩ trá drĩlã, Yésũ rî ãvõ ãngízó fê lãlĩ-lãlĩ drĩĩ sĩ, ítã tãndĩ mvěemvé sõzó rú lâ. Gólĩyĩ 'bã Yésũ rî ãvõ trá ügí 'á kãtrã-kãtrã ró, gólâ nděé êdê-êdê lâ ndrĩ kô, tãlã ĩtũ trá fi'á. Ô'bãã drě õjĩlã ãzã kô ügí 'dĩ 'á kô sĩsĩ lâ sĩ.\*

<sup>54</sup> Kãyĩ 'dĩ gĩmã volé drĩĩ njĩ 'î, kãyĩ rĩ 'dĩ rĩ'á kãyĩ õjĩlã drĩ rĩzó ĩyĩ êdélé nĩzó rãtãã 'lélé rĩ ĩ'dĩ. Ícã kô ngá 'ězó kãyĩ rãtãã 'ězó rĩ 'á. <sup>55</sup> Ôkó gólĩyĩ Yésũ rî ãjĩ 'bã Gãlĩláyã lésĩ rĩ 'bã yĩ 'dê ĩyĩ trá zãã Yõsépã yĩ vó bũũũ võ Yésũ rĩ 'bãzó ügí 'á rĩ 'álã, tãlã yĩ ãgõ ró bê kãyĩ rãtãã kã vósĩ Yésũ rĩ ãvõ êdélé. <sup>56</sup> Drĩlĩyĩ gõzó ãgõlé volé 'bãdrĩ mvã nã 'álã ãlókõ ãzã 'bã yĩ 'bãdrĩ kã êdélé dõ bê ãvõ lâ ĩnĩzó kpã nĩ'á ãwõ ngõlé, ĩdrũ cĩjĩnõ rĩ tí, gõ'dã rãtãã 'ězó, tãlã 'dĩĩ trá tã 'bã'bã 'î, ótó ãcĩ kô.

## 24

*Tã Yésũ rî ãvõ drĩ lĩdrĩzó õdrã 'ásĩ mbãrãkã Ôvãrĩ kã sĩ rĩ*

*(Mâtáyõ 28.1-10; Mârãkõ 16.1-8; Yõwánĩ 20.1-10)*

<sup>1</sup> Kãyĩ gólâ rãtãã kã 'dĩ vósĩ, ãkpãkã'dã ngá drĩ ãwũrĩ 'á, võ pãnĩ-pãnĩ rĩ, õkó 'dĩ 'bã yĩ ngã ĩyĩ trá gólé võ gólâ Yésũ rĩ ãvõ 'bãzó ügí 'á rĩ 'álã êdélã ãlókõ sĩ dõ yí bê. <sup>2</sup> Gõ'dã õkó 'dĩ 'bã yĩ cã ĩyĩ bê ügí 'álã rĩ, ndrě ĩyĩ ólĩlĩ kúnĩ úngũ

\* 23:50-51 23.50-51 Ārãmátáyã 'dĩ rĩ'á 'bãdrĩ Yūdáyã rĩ 'á. \* 23:53 23.53 Yúdã yĩ 'bã ãvõ ügí 'á, tãlã ĩnyãkũ ãmbã-ãmbã, ícã kô 'bũ 'dĩzó 'á lâ.

'bálé tíbê ügí tị ạngí nã trá volé ügí tị sĩ. <sup>3</sup> Gólīyī fī īyī bē ügí 'álá rī, ūsú īyī Yēsū rī āvō gō'dá vō là 'á kō. <sup>4</sup> 'Á là yī drī gāzó. Gō'dá gólīyī tị drī kpá ã'dízó. Kôrô āgô āzâ 'bá yī rī ítá lậgũ-lậgũ bē rī 'bá yī drī âdrézó īyī tólá. <sup>5</sup> Ōkó 'dī 'bá yī lârō īyī trá ūrī bē, âsō īyī drī trá vūdrī. Gō'dá āgô 'dī 'bá yī drī tã âtázó gólīyī drī kī nī rī, “Tālâ ã'dô 'i ânī drī rízó òjflā lédrē-lédrē ró rī ndalé vō āvō 'bá kâ rī 'á yã? <sup>6</sup> Yēsū âtâ tã trá ânī drī kī nī rī, yī ã'dô ngã'á òdrã 'ásī. Gólâ nōngá yū'dáwá. Nī ìsū drē tã tíbê drīlâ âtálé ânī drī Gālīlāyā 'álá rī, gólâ âtâ tã ânī drī kī nī rī, <sup>7</sup> 'Má âjólé úrú lésī nō áã'dô âmá drī-bã fē'á ặwặlặkặ drịgặ ìpále fê lậlậ-lậlậ drị. Má drī drázó, kặyặ nặ 'á rặ má drị kpá ngázó òdrã 'ásī.’ ” <sup>8</sup> Gō'dá tã tíbê Yēsū drī âtálé rī drī âgázó gólīyī drị.

<sup>9</sup> Gō'dá òkó 'dī 'bá yī drī âgōzó ügí lésī volé Yērōsālēmã 'álá tã 'dī 'bá yī âtálé lặjặ'bá Yēsū kâ rī yī drī rư-lễ-ặzặ lặ yī ázâ 'bá yí bē. <sup>10</sup> Ōkó 'dī 'bá yī lặfále sĩ rặ nặlặ rặ Mặrịyặ Mặgặdặlặ ì'dặ, Jặõnặ gặ'dặ Mặrịyặ gólặ Yặkặbặ rặ ândrế yí bē.

<sup>11</sup> Gō'dá lặjặ'bá 'dặ 'bá yặ ârặ īyặ tặ òkó 'dặ 'bá yặ drặ âtálé kặ'á nặ rặ, Yēsū lặdrặ trá òdrã 'ásặ rặ, gólặyặ drặ tặ âtázó kặ nặ rặ, òkó 'dặ 'bá yặ âtặ īyặ úlặ ázặ-ặzặ 'ặ, lặế yặ úlặ 'dặ tặ lặ ârặlặ kộ. <sup>12</sup> Gō'dá Pếtặrộ drặ ngázó rặlế nặ'á ügí 'álá. Gō'dá gólặ câ bế tólặ rặ, drặlặ ândặzó rặ'á vộ ìndrặlặ dặyặ ügí 'álá, gặ'dặ ndrế cé ítá tặndặ gólặ ávộ 'bặzó 'á lặ rặ ì'dặ, ávộ gặ'dặ yộ. Gặ'dặ nặngá sĩ, drặlặ ngázó nặ'á gộlế 'bặ 'álá tặ ìsộ-ặsộ bế lặvộlặ kộrộ.

*Tã Yēsū drị rư ã'dázó lặjặ'bá íyặkặ rặ 'bá yặ drặ rặ  
(Mặrặkộ 16.12-13)*

<sup>13</sup> 'Dó kặyặ ãlộ 'dặ ì'dặ, Yēsū rặ rư-lễ-ặzặ yặ kpá zặlộ rặ rặ'á īyặ nặ'á 'bặdrặ mvá ázặ rặ'á zặlặ Ēmáwộ rặ 'álá. 'Bặdrặ mvá 'dặ jặjặ lặ rặ'á kặlộmặtặrặ mặdrặ-drặ-lặ-ngặ-ặlộ Yērōsālēmã rư sĩ. Ágộ ãlộ, rư lặ Kặlặốpặ. <sup>14</sup> Gólặyặ rặ'á òdrã tặ Yēsū kặ

rî âtá'á, gō'dá ngá nõ 'bá yî 'è rû 'dó volé lésí. <sup>15</sup> Gólíyî drí rîrî tā âtálé rî 'á Yésū drí ânízó âcalé anyî gólíyî lăgătı tā âtálé gólíyî bē. <sup>16</sup> Gō'dá Ôvârî 'è agō 'dî 'bá yî gólâ rî nîlî kô. <sup>17</sup> Gō'dá Yésū drí tā âtázó gólíyî drí kî nî rî, “Nî rî â'dô tā âtá'á lătı 'ásî yā?” Gólíyî drí âdrézó pávó tı 'á, lîfı lâ yî gō'dá trá îzâ ró. <sup>18</sup> Gō'dá Kēlēópā drí tā âtázó Yésū drí kî nî rî, “Nî árî tā ąngı rû 'è 'bá ąndrătú Yērôsălémā 'álâ rî kô yā?”

<sup>19</sup> Yésū drí tā-drı jázó kî nî rî, “Ā'dô tā 'è rû nî yā?” Gólíyî kî, “Tā gólâ Yésū Nāzārētā lé 'bá ró rî kâ. Gólâ trá tā ąngū 'bá Ôvârî kâ 'ı. Drılâ rızó tā tândı âtálé dódó mbârâkâ sî. Tā 'è'è gólâkâ ndrî 'dó tā Ôvârî kâ rî vó ró. Ōjılâ düü ãnjı iyı gólâ trá. <sup>20</sup> Gō'dá drı-'bá ąngı Yúdă yı kâ rî 'bá yî rî gólíyî sısı-lésı rî 'bá yı bē, fē iyı gólâ rî drı-bā trá fülı volé, gólâ rî ãpâ-ãpâ fē lălı-lălı drı sî rî. <sup>21</sup> Mā nı trá agō rı 'dî â'dô âmâ pã'á nı âmâ ąjú-'bá-ązı yı drıgă sî. Gō'dá gólâ drâ trá, 'è trá kâyı rı. <sup>22</sup> Gō'dá tā ązâ kpá 'ı'dı nõ, úsú gō'dá ăvô lâ ũgı 'á kpá kô. Cıjınó nõ ôkó ązâ 'bá yı âmâ lăfálé sî, âtâ iyı úlı rübăă ązâ trá nõngá kî nî rî, yı õnı bē ũgı gólâ Yésū rı ăvô 'bázó rı ndrêlé rı, <sup>23</sup> yı úsú gólâ rı ăvô 'á lâ kô. Gólíyî drí agözó volé tā lâ âtálé âmâ drı, yı õndrê mälâyıkâ 'ı gólâ rı vö 'á tólâ. Gō'dá mälâyıkâ 'dı drı tā âtázó iyı drı kî nî rî, ‘Yésū â'dô bē lédrê-lédrê ró.’ <sup>24</sup> Gō'dá agō ązâ 'bá yı âmâ lăfálé sî rı drı kpá nızó ũgı gólâ rı 'bázó 'á lâ 'dı ndrêlé rı, úsú iyı tā kpá té ôzô ôkó 'dı 'bá yı drı âtarê lâ tí, úsú iyı gólâ rı ăvô kô.”

<sup>25</sup> Gō'dá nıngá sî, Yésū kî nî rî gólíyî drı rı, “Ānı gólíyı tıbê tā nı 'bá kô'dává nõ 'bá yı, nı lée kô úlı gólíyı tıbê tā ąngū 'bá drı ãgılı ânı drı rı árılı yā? <sup>26</sup> Tā ąngū 'bá âtâ trá kî nî rı, îzătú rı, gólâ tıbê Ôvârı drı zilı nı 'díyı pã 'bá ró rı â'dô rı îzâ'á ítı, gō'dá Ôvârı drı gólâ rı 'bázó kpá mbârâkâ

bê gãrã kúmú ángí ró.” <sup>27</sup> Gõ'dá Yésù drí tã gólâ Músã yí drí ígílí tã ângú 'bá bê tã íyíkâ rí tāsī rí ífí lâ átázó drílíyí.

<sup>28</sup> Gõ'dá gólíyí câ ÿyí bê Ēmáwō 'á rí, Yésù 'ê trá zãâ nílí sísí 'álâ. <sup>29</sup> Gõ'dá íkî ÿyí Yésù trá tã átázó drílâ kí nī rí, “Ní rí âmá bê nōngá. Ní ndrê, ÿtú trá fí'á.” Gõ'dá Yésù drí ânizó âfílí jó 'á gólíyí bê rílí.

<sup>30</sup> Gólâ rí trá vūdrí ngá nyálé gólíyí bê. Gõ'dá trō âmbātā trá, drílâ rātáã 'ézó Ôvârí drí, gõ'dá drílâ ûpízó lâ cíkírnyáwá ró ítí fĕlé gólíyí drí. <sup>31</sup> Ngbãângbânō rí, Ôvârí njí gólíyí rí lífí trá Yésù rí nílí. Gõ'dá Yésù drí íyíngá âvǐzó. <sup>32</sup> Gõ'dá ägô 'dī 'bá yí drí tã átázó ÿyí vō 'ásí kí nī rí, “Ägô 'dī fí té Yésù rí ífíí í'dī. Âmâ trá äyíkō ró gólâ drí tã âtarē âmâ drí lätí 'á, kpá tã gólâ drí tã lâ ígílí 'dī 'bá yí ífí lâ lôfōrē âmâ drí rí 'á.”

<sup>33</sup> Kôro gólíyí drí ngázó ûrû, nī'á gólé volé Yērōsálēmā 'álâ. Gõ'dá gólíyí câ ÿyí bê rí, ûsû ÿyí lājó'bá Yésù kâ mûdrí-drí-lâ-ngâ-âlô 'dī 'bá yí ê'bê ÿyí rû trá 'dó vō älä 'á, ÿyí rû-lĕ-äzīyā yí bê. <sup>34</sup> Lājó'bá 'dī 'bá yí kí nī rí gólíyí drí rí, “Äwô-ítí Yésù lídrí trá ödrä 'ásí, gólâ â'dâ yí trá Símónä Pétĕrō drí.” <sup>35</sup> Gõ'dá ägô rī nã 'bá yí âtâ ÿyí kpá gólíyí drí, tã tībê rû 'ē 'bá lätí 'á drílíyí ndrĕlé rí tāsī, gõ'dá kpá drílíyí Yésù rí nǐzó drílâ rīrī âmbātā ûpílí rí 'á.

<sup>36</sup> Nīngá sī, kôro Yésù rí gógó drí âdrézó gólíyí lâfálé tã âtálé gólíyí drí kí nī rí, “Änî pĭpĭsílí ää'dī.” <sup>37</sup> Gõ'dá lājó'bá 'dī 'bá yí lâro ÿyí trá, rí ÿyí trá 'dó títí ûrĭ bê, tälâ gólíyí ïsû ÿyíkâ bê rí, Yésù â'dô 'búlí-'bá 'í. <sup>38</sup> Yésù drí tã átázó gólíyí drí kí nī rí, “Nī rí ûrĭ 'ĕlé â'dô drí sī yã? Nī rí tã ïsûlí rĭ rĭ kí'á nī rí, â'dó mâ í'dī kô rí ä'dô drí sī yã? <sup>39-40</sup> Nī ndrê drĕ äĭlĭbí âmâ drí 'á, âmâ pá bê. Mâ rí gógó í'dī rī'á nō. Nī ânĭjú drĕ âmâ rú'bä. Nī ndrê drĕ, 'búlí-'bá cú ítí ïnyĭrĭkō äkō kpá fä äkō, mâ rī'á cú ïnyĭrĭkō bê gõ'dá kpá fä bê.” <sup>41</sup> Gólíyí 'â gâ trá, líndrĭ lâ yí 'bê trá dĭ, tälâ tã 'dī trá özō tã lâràkō tã

lẽzó 'á lâ kô rî kâtí. Gõ'dá Yésù drí tã âtázó gólíyî drí kî nî rî, “Ănî cú ngá nyãnyã bê âfĕlé má drí nyălé yã?” <sup>42</sup> Gõ'dá gólíyî drí ì'bî lâ'dî-lâ'dî âfĕzó Yésù drí nyălé. <sup>43</sup> Yésù drí gõzó ì'bî 'dî nyălé gólíyî lĭfĭ drí 'á.

<sup>44</sup> Gõ'dá nĭngá sĭ, Yésù drí tã âtázó gólíyî drí, “Ănî, nĭ ìsù tã tĭbê má drí âtálé ânĭ drí, má drí 'bãzó drĕ ânĭ bê 'bãdrĭ 'á nōngá rĭ 'á rĭ trá yã? Má âtã tã trá ânĭ drí kĭ, tã gólíyî Músã yĭ drí ĩgĭlĭ ámã tãsĭ, tã ângũ 'bá yĭ bê, kpá tã ndrĭ lô'bãzó lôngó sĭ rĭ â'dô rû 'ĕ'á trá.” <sup>45</sup> Gõ'dá 'dĭ vósĭ rĭ, Yésù âtã bê tã 'dĭ rĭ, gólã drí gólíyî 'bãzó nĭlã lĭfĭ ĩcĭ úlĭ Ôvãrĭ kã búkũ 'á rĭ kã rĭ sĭ, gólíyî ùnĭ ró tã ífĭ lâ bê dódó. <sup>46</sup> Gõ'dá drĭlã tã âtázó gólíyî drí, “Ôvãrĭ âtã trá tã ângũ 'bá drí kĭ, gólã tĭbê âjólé úrú lésĭ 'díyĭ pã 'bá ró rĭ, ĩzã â'dô gólã rĭ 'ĕ'á, drĭlã drãzó, gõ'dá kãyĭ nã 'á rĭ, gólã drí lĭdrĭzó ôdrã 'ásĭ. <sup>47</sup> 'Dĭ rĭ vósĭ rĭ, ôjĭlã âzã 'bá yĭ â'dô ĩyĭ tã lâ pĕ'á òrĭ âmbã ãngó 'á nō 'bá yĭ drí kĭ nĭ rĭ, gólíyĭ tĭbê drĭ ájã 'bá trá tã 'ĕ'ĕ ònjĭ ĩyĭkã 'ásĭ rĭ, Ôvãrĭ â'dô gólíyĭ âyĕ'á tã ònjĭ gólíyĭkã 'ásĭ 'díyĭ pã 'bá rĭ tãsĭ. <sup>48</sup> Ănĭ ífĭfĭ ĩ'dĭ 'ĕ 'bá tã ámãkã pĕlé rĭ, tãlã ânĭ rĭ gógó rĭ ndrĕ tã rû 'ĕ 'bá rĭ cú nĭ ânĭ lĭfĭ ífĭfĭ sĭ. <sup>49</sup> Ámã ífĭfĭ â'dô Lĭndrĭ Tãndĭ Ôvãrĭ kã tĭbê ámã átã drí tã lâ âtálé rĭ âjó'á ânĭ pãlé. Nĭ rĭ drĕ tãkô Yĕrôsãlémã 'á nōngá tĕlã té drĭlã âcázó nĭ. Gõ'dá kpá mbãràkã Ôvãrĭ kã â'dô âcá'á rĭlĭ ânĭ bê.”

*Tã Yésù drí gõzó úrú 'álã rĭ  
(Márãkô 16.19-20)*

<sup>50</sup> Gõ'dá nĭngá sĭ rĭ, Yésù drí gólíyĭ lôfõzó 'bãdrĭ mvã nã 'ásĭ, nĭlĭ ãnyĭ 'bãdrĭ mvã âzã 'álã Bĕtãní rú. Gõ'dá drĭlã òrĕ fĕzó drĭlĭyĭ. <sup>51</sup> Gõ'dá Yésù fĕ òrĕ bê gólíyĭ drí ndrĭ rĭ, Ôvãrĭ drí Yésù rĭ trõzó nĭlĭ vō 'bũũ 'álã úrú 'álã rĭ 'álã. <sup>52</sup> Nĭngá sĭ, gólíyĭ drí ãwô-ĭtĭ ãmbã 'ĕzó Yésù drí gólã rĭ lûyĭzó Ôvãrĭ ró. Gõ'dá drĭlĭyĭ âgõzó vólé Yĕrôsãlémã 'álã

ãyĩkõ ró ãmbá. <sup>53</sup> Gólĩyî rî trá Ôvârí rî lûyĩlĩ ĩtú vósĩ cé ĩyî  
pĩpĩsĩlĩ sĩ jó ạngĩ Ôvârí kâ rî 'á.



Tã-drĩ Lěě Ó'dí Óvârí Kâ

Avokaya: Tã-drĩ Lěě Ó'dí Óvârí Kâ New Testament

copyright © 2002 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Avokaya)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-13

---

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 14 Jun 2022 from source files dated 2 Jun 2022

87931ba7-0e83-5f4d-bd6e-8c45876fc354